

आधारभूत तह (कक्षा १-३) को

पाठ्यक्रम, २०७६

(परिमार्जन, २०८२)

नेपाल सरकार
शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
 शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय
 पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
 सानोठिमी, भक्तपुर

© सर्वाधिकार : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

परिमार्जित संस्करण : वि.सं. २०८२

मुद्रण :

प्राक्कथन

विद्यालय तहको शिक्षालाई बढी उद्देश्यमूलक, व्यावहारिक, समसामयिक एवम् सान्दर्भिक बनाउने अभिप्रायले पाठ्यक्रम परिमार्जनको कार्य प्रारम्भ गरिएको हो । यसै सन्दर्भमा शिक्षक, अभिभावक, विद्यार्थी तथा विज्ञहरूबाट प्राप्त रायसुझाव, ज्ञान, विज्ञान तथा प्रविधिमा भएको विकास तथा परिवर्तन र स्थानीय आवश्यकता तथा विश्वव्यापी सन्दर्भबिच सन्तुलनको आवश्यकतालाई समेत दृष्टिगत गरी विद्यालय तह कक्षा १-३ का लागि २०४९ मा विकास गरी लागु गरिएको पाठ्यक्रममा समसामयिक परिमार्जनसहित कार्यान्वयन भइरहेको प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम, २०६२ लाई परिमार्जन गर्न आवश्यक देखिएकाले आधारभूत तहअन्तर्गत आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम, २०७६ विकास गरिएको हो । सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालका लागि विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम विकासका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका सिद्धान्त तथा स्वरूपमा आधारित भई उल्लिखित सन्दर्भलाई समेत आधार मानी विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम विकास गर्ने क्रममा आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम, २०७६ को कार्यान्वयन भएको पाँच वर्ष पूरा भएपछि परिमार्जन गरिएको हो । विश्वमा भएका नवीनतम शैक्षिक परिवर्तन एवम् नेपालको वर्तमान सन्दर्भ र स्थानीय आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा सहयोग पुऱ्याउने, सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्ने र राष्ट्र निर्माणका लागि सक्षम तथा प्रतिस्पर्धी नागरिक विकास गर्ने लक्ष्यसहित विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले तयार गरेको विद्यालय शिक्षाको मार्गचित्रमा आधारित भई यो पाठ्यक्रम विकास तथा त्यसको कार्यान्वयनबाट प्राप्त सुझावसमेत समेटी परिमार्जन गरिएको छ ।

पाठ्यक्रममा समावेश गरिएका विभिन्न विषयलाई अन्तरसम्बन्धित गरी जीवनसापेक्ष बनाउने गरी सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले यो पाठ्यक्रम एकीकृत ढाँचामा विकास तथा परिमार्जन गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र नेपालको अनुभव, नेपालको सिकाइ सहजीकरणको अभ्यास, शिक्षक उपलब्धता र तयारी, पेसागत विकासलगायतका सन्दर्भको विश्लेषण गरी सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयलाई अन्तरविषयक ढाँचाको पाठ्यक्रमका रूपमा हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रमा एकीकरण गरिएको छ । पाठ्यक्रमको समग्र संरचनामा सेरोफेरो, गणित, नेपाली र अङ्ग्रेजी विषयक्षेत्र समावेश गरी बहुविषयक ढाँचाको एकीकृत पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । त्यसै गरी कक्षा १-३ का विद्यार्थीका लागि आवश्यक हुने व्यवहारकुशल सिपहरूलाई आवश्यकताअनुसार सबै विषयक्षेत्र र कक्षामा एकीकृत गरिएको छ । कक्षा १-३ मा समावेश गरिएको मातृभाषा र स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम छनोट तथा विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने दायित्व सम्बन्धित स्थानीय तहको हुने छ ।

शिक्षक, विशेषज्ञ तथा विज्ञहरूको सहभागितामा सञ्चालन गरिएका विभिन्न कार्यशालाका माध्यमबाट विकास गरिएको मसौदामा सम्बन्धित विषय समितिबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत आधार मानी परीक्षणका लागि वि. सं. २०७५ मा तयार गरिएको कक्षा १-३ को एकीकृत ढाँचाको यो पाठ्यक्रम शैक्षिक वर्ष २०७६ मा कक्षा १ मा परीक्षण गरी सो परीक्षणबाट प्राप्त पृष्ठपोषणसमेतलाई आधार मानेर परिमार्जित स्वरूपमा तयार गरी नेपालका सबै विद्यालयमा शैक्षिक वर्ष २०७७ देखि कक्षा १ बाट कार्यान्वयन प्रारम्भ हुने गरी राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्बाट स्वीकृत भएको हो । यसमा पाठ्यक्रम परिमार्जनको सन्दर्भ तथा औचित्य, पाठ्यक्रम विकास तथा परिमार्जन प्रक्रिया, पाठ्यक्रम विकासमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू र एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम निर्माण प्रक्रिया उल्लेख गरिएको छ । त्यसै गरी यस पाठ्यक्रममा शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य, विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना, विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना, आधारभूत तह (कक्षा १-३) का तहगत सक्षमता, आधारभूत तह (कक्षा १-३) को विषयगत पाठ्यक्रम, एकीकृत पाठ्यक्रममा समावेश गरिने व्यवहारकुशल सिपहरू र एकीकृत पाठ्यक्रमको समग्र संरचना समावेश गरिएको छ । यसमा सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, माध्यम भाषाको छनोट, पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना र पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन तथा सुधारको प्रक्रियासमेत समावेश गरिएको छ । यस पाठ्यक्रमका सम्बन्धमा कार्यान्वयनबारे प्राप्त पृष्ठपोषण समेतका आधारमा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कनलगायतका पाठमा अद्यावधिक गरी परिमार्जन गरिएको छ ।

यो पाठ्यक्रम तयार गर्ने क्रममा महत्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउनुहुने नीतिनिर्माता, विज्ञ तथा विशेषज्ञ, शिक्षाविद्, प्राध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी एवम् सम्बन्धित सरोकारवालाप्रति केन्द्र हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्छु । यो पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाई बालबालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर सुनिश्चित गर्ने कार्यमा सम्बद्ध सबैबाट सक्रिय योगदानको अपेक्षा गरिएको छ । विद्यालय शिक्षाको यो पाठ्यक्रम गतिशील दस्तावेज भएकाले यसमा सुधार तथा परिमार्जन गर्दै अझ प्रभावकारी बनाउनका लागि यस केन्द्रले पाठ्यक्रम प्रयोगकर्तालगायत सम्बन्धित सबैबाट निरन्तर रचनात्मक सुझाव प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छ ।

विषयसूची

क्र.स.	विषयवस्तु	पेज
१.	परिचय	१
२.	पाठ्यक्रम परिमार्जनको सन्दर्भ र औचित्य	१
३.	पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक प्रक्रिया	२
४.	पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिकमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू	३
५.	एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम विकास	३
६.	विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य	५
७.	विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना	५
८.	विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना	६
९.	आधारभूत तहका तहगत सक्षमता	९
१०.	आधारभूत तह (कक्षा १-३) को विषयगत पाठ्यक्रम	१०
११.	एकीकृत पाठ्यक्रममा व्यवहारकुशल सिपहरू	६१
१२.	पाठ्यक्रमको एकीकृत स्वरूप	६७
१३.	एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि सिकाइ सहजीकरण योजना निर्माण	१२२
१४.	सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया	१२२
१५.	विद्यार्थी मूल्याङ्कन	१२६
१६.	सिकाइ सहजीकरणका लागि माध्यम भाषाको छनोट	१३०
१७.	पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार	१३२
	अनुसूचीहरू	१३३

१. परिचय

राष्ट्रको शिक्षा नीति, २०७६ तथा विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले मार्गनिर्देश गरेको शिक्षाको लक्ष्य तथा प्रक्रियाअनुरूप शिक्षा पद्धति सञ्चालनको मूल आधारका रूपमा पाठ्यक्रम रहेको हुन्छ । विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रमले निश्चित कक्षा वा तहको अध्ययन पूरा गरेपछि विद्यार्थीले हासिल गर्ने सक्षमता र ती सक्षमता हासिल गर्नका लागि विषयगत रूपमा प्राप्त गर्नुपर्ने सिकाइ उपलब्धि निर्धारण गर्छ । पाठ्यक्रमले अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका लागि सिकाइ विधि तथा प्रक्रियाको प्रयोग र विद्यार्थीमा अपेक्षित सिकाइ उपलब्धिहरू प्राप्तिको सुनिश्चिततालाई मार्गदर्शन गर्छ । यही अवधारणाअनुसार यस पाठ्यक्रममा सिकारूले हासिल गर्नुपर्ने सक्षमता तथा सिकाइ उपलब्धि र ती सक्षमता तथा सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका लागि आवश्यक विषयवस्तुलगायत सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक निर्देशनसहितको सिकाइ योजनाका रूपमा बालबालिकाको सिकाइलाई मार्गदर्शन गर्न आवश्यक पर्ने तत्त्वहरू समावेश गरिएको छ । यस पाठ्यक्रममा विद्यार्थीका पूर्वसिकाइ अनुभव, उनीहरूका परिवेश तथा पृष्ठभूमि, रुचि र क्षमतासहित वर्तमानको आवश्यकता आकलन गरी उनीहरूले हासिल गर्नुपर्ने ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति, मूल्य र कार्यतत्परतासहितका सक्षमताहरू समेटिएका छन् ।

आधारभूत तहअन्तर्गत कक्षा १-३ का लागि विकास गरिएको पाठ्यक्रम राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्ले परीक्षणका लागि स्वीकृत गरेअनुसार शैक्षिक वर्ष २०७६ मा कक्षा एकमा परीक्षण गरिएको थियो । विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका सिद्धान्त तथा आधारलाई विचार गरी परीक्षणबाट प्राप्त भएका पृष्ठपोषणसमेतका आधारमा आवश्यक सुधारसहित तयार गरिएको एकीकृत ढाँचाको यो पाठ्यक्रम शैक्षिक वर्ष २०७७ बाट नेपालका सबै विद्यालयहरूमा कार्यान्वयन गर्ने गरी राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्ले मिति २०७६ माघ २ मा स्वीकृत गरेको हो । आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम, २०७६ को यस दस्तावेजमा पाठ्यक्रम परिमार्जन अद्यावधिक एवम् सन्दर्भ तथा औचित्य, पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक प्रक्रिया, पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिकमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू तथा एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम निर्माण प्रक्रिया उल्लेख गरिएको छ । त्यसै गरी यस पाठ्यक्रममा शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य, विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना, विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना, आधारभूत तह (कक्षा १-३) का तहगत सक्षमता, आधारभूत तह (कक्षा १-३) का विषयगत पाठ्यक्रम, एकीकृत पाठ्यक्रममा समावेश गरिने व्यवहारकुशल सिपहरू र एकीकृत पाठ्यक्रमको समग्र संरचना समावेश गरिएको छ । यसमा सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, माध्यम भाषाको छनोट, पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना तथा पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार/अद्यावधिक प्रक्रिया पनि समावेश गरिएको छ ।

२. पाठ्यक्रम परिमार्जनको सन्दर्भ र औचित्य

पाठ्यक्रमको विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक गर्ने कार्य निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । अध्ययन अनुसन्धानका नतिजाहरू, विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिभावक, विभिन्न सङ्घसंस्था र पेसासँग आबद्ध सङ्घ सङ्गठन, राजनीतिकर्मी, सूचना तथा सञ्चार माध्यम र नागरिक समाजबाट पाठ्यक्रमलाई सान्दर्भिक बनाउन सकारात्मक सल्लाह तथा सुझाव प्राप्त हुँदै आएका छन् । त्यसै गरी ज्ञानको विस्तार तथा सिर्जना, प्रविधिमा आएको परिवर्तन, राजनीतिक, सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा आएको परिवर्तन, विद्यार्थीमा विकसित हुनुपर्ने सिपलगायत आजको प्रतिस्पर्धात्मक विश्वको आवश्यकतालाई विचार गरेर पाठ्यक्रममा समयानुकूल परिमार्जन गर्नु आवश्यक छ । यही आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी विद्यालय तहका लागि विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ का आधारमा तयार भई पाँच वर्षको कार्यान्वयनबाट प्राप्त पृष्ठपोषणसमेतका आधारमा यस पाठ्यक्रमलाई अद्यावधिक गरिएको छ । विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले सिकाइलाई जीवनोपयोगी र समयसापेक्ष बनाउन पाठ्यक्रम परिमार्जनको आवश्यकता औल्याएको सन्दर्भमा आधारभूत तहअन्तर्गत कक्षा १-३ का लागि यो पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । नेपालमा विद्यालय तहको पाठ्यक्रम परिमार्जन यस रूपमा गर्नुका औचित्य निम्नअनुसार छन् :

- (क) नेपालको लोकतान्त्रिक सङ्घीय गणतन्त्रले लक्षित गरेको विकास, समता, स्वतन्त्रता र स्वाभिमानको अभिवृद्धिमा सहयोग पुर्याई जिम्मेवार र सदाचारी नागरिक तयार गर्न

- (ख) ज्ञान, विज्ञान तथा प्रविधिमा भएको विकास र विस्तारले सिर्जना गरेका अवसर तथा चुनौतीहरू सापेक्ष विश्वव्यापीकरणको माग र स्थानीय सन्दर्भको सन्तुलनसहित स्थानीय आवश्यकताको सम्बोधन गर्न
- (ग) व्यवहारकुशल सिपहरूलाई सिकाइ प्रक्रियामा एकीकृत गरी पाठ्यक्रममा ती सिपहरूसँग सम्बन्धित सक्षमताहरू उल्लेख गरी सिकाइलाई जीवन सापेक्ष बनाउन
- (घ) विभिन्न विषयको सिकाइलाई अन्तरसम्बन्धित गरी सिकाइलाई बढी सान्दर्भिक र रुचिकर बनाउनका लागि एकीकृत संरचनाको पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्न
- (ङ) सिकाइका नवीनतम सिद्धान्त, विधि तथा प्रक्रियाहरू प्रयोग गरी सिकाइलाई बालकेन्द्रित बनाई बालबालिकाको रचनात्मक क्षमता विकास गर्न
- (च) विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा विकास गरी प्रत्येक विद्यार्थीको न्यूनतम सिकाइ सुनिश्चित हुने गरी सिकाइस्तर वृद्धिका लागि सहयोग पुर्याउन

३. पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक प्रक्रिया

विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानका सुझाव, ज्ञान, विज्ञान तथा प्रविधिमा भएको विकास तथा परिवर्तन र समाजको आवश्यकता तथा अपेक्षाको विश्लेषणसमेतका आधारमा यस पाठ्यक्रमको विकास प्रारम्भ गरिएको थियो । यस क्रममा विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका मान्यता तथा सिद्धान्तहरूलाई आत्मसात् गरिएको छ । आधारभूत तह (कक्षा १-३) को यो पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन र अद्यावधिक कार्यमा निम्नलिखित प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो :

- (क) विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले प्रस्तुत गरेको पाठ्यक्रमको संरचना तथा आधारभूत सिद्धान्तमा आधारित भई विकसित पाठ्यक्रमलाई प्राप्त सुझावका आधारमा अद्यावधिक गरिएको छ ।
- (ख) पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका सम्बन्धित विषय समिति तथा विषयगत शाखाहरूले प्राप्त सुझाव तथा आफ्नो अध्ययन तथा अनुभवमा आधारित भई पाठ्यक्रम सुधारका लागि पहिचान गरेका पक्ष तथा क्षेत्रहरूलाई समेत आधार मानिएको थियो ।
- (ग) स्थलगत अध्ययन, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा अन्य सरोकारवालाबाट प्राप्त र अन्य विभिन्न माध्यमबाट पाठ्यक्रम विकास केन्द्रलाई प्राप्त भएका रायसुझावलाई समेत विश्लेषण गरिएको थियो ।
- (घ) सम्बन्धित विषय समिति, शिक्षक तथा विशेषज्ञहरूको संलग्नतामा विभिन्न विषयक्षेत्रमा विद्यार्थीले हासिल गर्नुपर्ने तहगत सक्षमता तथा विषयगत सिकाइका क्षेत्र र सिकाइ उपलब्धिको प्रारम्भिक मसौदा तयार गरिएको थियो ।
- (ङ) तहगत सक्षमता तथा विषयगत सिकाइका क्षेत्र र सिकाइ उपलब्धिको प्रारम्भिक मसौदालाई शिक्षक, विषय विज्ञ तथा विभिन्न विज्ञहरू सम्मिलित कार्यशालामा प्रस्तुत गरी नेपाल तथा केही अन्य मुलुकको अभ्यासको समीक्षा र समाजका अपेक्षा तथा विद्यार्थीका आवश्यकताहरूको विश्लेषणसमेतका आधारमा तहगत सक्षमता र विषयगत सिकाइ उपलब्धिमा आवश्यक परिमार्जनसहित तहगत सक्षमता तथा विषयगत सिकाइका क्षेत्र र सिकाइ उपलब्धिको परिमार्जित मसौदा तयार गरिएको थियो ।
- (च) पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले एकीकृत पाठ्यक्रमको अवधारणा तथा स्वरूपका सम्बन्धमा सम्बद्ध विज्ञहरूविच विभिन्न गोष्ठी, बैठक तथा कार्यशालाका माध्यमबाट छलफल प्रारम्भ गर्नुका साथै कक्षा १-३ को तहगत सक्षमता तथा विषयगत सिकाइका क्षेत्र र सिकाइ उपलब्धिको मसौदासहित शिक्षक, विषयविज्ञ तथा पाठ्यक्रम विज्ञहरू सम्मिलित कार्यशालामा एकीकृत पाठ्यक्रमको विकास प्रक्रियाका सम्बन्धमा छलफल गर्नुका साथै एकीकृत पाठ्यक्रमको अवधारणा तथा स्वरूपका बारेमा स्पष्टता कायम गरी राष्ट्रिय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि गरिएको थियो ।
- (छ) पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमको विकास, कार्यान्वयन तथा पाठ्यक्रम एकीकरण सम्बन्धमा भएका यसअघिका प्रारम्भिक कार्यको समीक्षासहित सम्बन्धित विज्ञसँगको छलफल, एकीकृत पाठ्यक्रमसँग सम्बन्धित सिद्धान्त, स्वरूप तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको अध्ययनसमेत गरेर एकीकृत पाठ्यक्रम अद्यावधिकको मार्गचित्र तथा कार्ययोजनाको मसौदा तयार गरी विभिन्न विज्ञ, शिक्षक तथा अन्य

सरोकारवालाबिच छलफल तथा अन्तरक्रिया गरेको थियो । छलफल तथा अन्तरक्रियाबाट मार्गचित्र तथा कार्ययोजनाको मसौदामा अद्यावधिक गरी सो अवधारणा तथा मार्गचित्रलाई अन्तिम रूप प्रदान गरी सोही आधारमा पाठ्यक्रम मसौदा तयार गरिएको थियो ।

- (ज) शिक्षक, विषयविज्ञ तथा विशेषज्ञहरूको कार्यशालाले विषयगत सक्षमता, सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुको मसौदा तयार गरेको थियो ।
- (झ) मसौदा गरिएका विषयगत सक्षमता, सिकाइका क्षेत्र, सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुका आधारमा एकीकृत पाठ्यक्रमको निर्धारित ढाँचाअनुसार सर्वप्रथम सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य, शारीरिक र सिर्जनात्मक कला विषयलाई हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रका रूपमा विभिन्न अन्तरविषयक विषयक्षेत्रमा एकीकृत गरिएको पाठ्यक्रमका आधारमा सुझाव सङ्कलन गरी अद्यावधिक गरियो । त्यसै गरी हाम्रो सेरोफेरोमा निर्धारण गरिएका विषयक्षेत्रमा समावेश हुने गरी गणित, नेपाली र अङ्ग्रेजी विषयका केही बहुविषयक विषयक्षेत्र निर्धारण गरी यी विषयक्षेत्रभन्दा बाहिर राख्न उपयुक्त हुने सिकाइ उपलब्धिलाई सम्बन्धित अलग्गै विषयक्षेत्र वा क्षेत्रमा समावेश गरिएको पाठ्यक्रमलाई अद्यावधिक गरियो ।
- (ञ) एकीकृत पाठ्यक्रम विकासको मार्गचित्रअनुसारको ढाँचामा पाठ्यक्रमको मसौदा तयार गर्न शिक्षक, विषय विशेषज्ञ तथा पाठ्यक्रम विज्ञहरूको सहभागितामा कार्यशाला आयोजना गरी सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तु र अन्तरविषयक, बहुविषयक तथा विषयगत विषयक्षेत्रलाई पुनरवलोकन गरी अद्यावधिक गरियो । सो अद्यावधिक मसौदालाई आवश्यक सम्पादन तथा परिमार्जन गरी विज्ञहरूको समूहले अद्यावधिक गरेको थियो ।
- (ट) पाठ्यक्रमको विषयगत मसौदा तथा एकीकृत स्वरूपलाई शिक्षक कार्यशालाबाट प्राप्त सुझावलाई समेत समावेश गरी विषय समितिका छुट्टाछुट्टै तथा संयुक्त बैठकबाट अन्तिम रूप दिइएको थियो ।
- (ठ) विषय समितिले सिफारिस गरेको पाठ्यक्रमको मसौदालाई क्षेत्र र क्रमलगायतका पक्षहरू पुनरवलोकन गरेको थियो ।
- (ड) परिमार्जित मसौदालाई विषय समितिले आवश्यक सम्पादनसहित स्वीकृतिका लागि सिफारिस गरेअनुसार समन्वय तथा सम्पादन समितिको पुनरवलोकनपश्चात् पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले स्वीकृतिका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्मा पेस गरेकामा परिषद्ले २०८२।०८।१७ मा स्वीकृतिका लागि सिफारिस गरेअनुसार यो पाठ्यक्रम शैक्षिक वर्ष २०८४ बाट नेपालका सबै विद्यालयमा कार्यान्वयन हुने छ ।

४. पाठ्यक्रम विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिकमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू

सर्वाङ्गीण बालविकासको अवधारणालाई विचार गरी बालकेन्द्रित सिकाइ सिद्धान्तमा आधारित भई विकास गरिएको यो पाठ्यक्रमले मूलतः विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा उल्लेख गरिएका सिद्धान्तहरूलाई पाठ्यक्रम विकासका आधारका रूपमा लिएको छ । अन्तरविषयक तथा बहुविषयक विषयक्षेत्रमा आधारित भई एकीकृत सिद्धान्तअनुसार पाठ्यक्रमको संरचना तयार गरिएको छ भने जीवनोपयोगी तथा व्यवहारकुशल सिपहरूसमेत एकीकृत गरिएको छ । यो पाठ्यक्रम विकास गर्दा नेपालका सामाजिक, सांस्कृतिक तथा भाषिकलगायतका विविधतालाई समावेश गरिनुका साथै स्थानीय आवश्यकतामा आधारित ढाँचा अवलम्बन गरिएको छ । यस पाठ्यक्रममा नेपाली मूल्य र मान्यता तथा पूर्वीय ज्ञानको प्रतिनिधित्वका साथै विद्यार्थीको सहभागिता, कार्य तथा खोजलाई जोड दिइएको छ । पाठ्यक्रमलाई सक्षमतामा आधारित बनाउन कक्षा १-३ का तहगत तथा विषयगत सक्षमताहरू पहिचान गरिएको छ ।

५. एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम विकास

अलग अलग विषयहरू आआफ्नै तरिकाले शिक्षण गर्ने गरी निर्माण गरिएको विषयगत पाठ्यक्रमले विभिन्न विषयलाई अन्तरसम्बन्धित गर्ने र सिकाइलाई दैनिक जीवनसापेक्ष बनाई सान्दर्भिक बनाउने कार्यमा अपेक्षित योगदान गर्न नसकेको महसुस गरी पाठ्यक्रमको वैकल्पिक ढाँचाको खोजीकै क्रममा विज्ञ तथा अनुसन्धानकर्ताहरूले एकीकृत पाठ्यक्रमका विभिन्न ढाँचाहरू सिफारिस गरेका छन् । कतिपय विषयक्षेत्रमा माथिल्लो तहमा पनि एकीकृत पाठ्यक्रमको प्रयोग भए पनि विद्यालय तहका प्रारम्भिक चरणहरूमा भने एकीकृत

ढाँचाको पाठ्यक्रमको प्रयोगमा व्यापकता आएको छ । एकीकृत पाठ्यक्रम विभिन्न स्वरूपका हुने भए पनि समग्रमा एकीकृत पाठ्यक्रमले विभिन्न विषयलाई अन्तरसम्बन्धित गरेर जीवनसापेक्ष हुने गरी सिकाइ सञ्चालन गर्ने भन्ने बुझाउँछ । विभिन्न विषयका ज्ञान र सिपलाई कुनै समस्या वा विषयक्षेत्रमा केन्द्रित गर्नेदेखि लिएर कुनै मुद्दा वा समस्यामा केन्द्रित भई विषयवस्तुको कुनै सीमा निर्धारण नगरी समस्या समाधानका लागि आवश्यक ज्ञान तथा सिप प्राप्त हुने गरी सिकाइ सहजीकरण सञ्चालन गर्ने एकीकृत पाठ्यक्रमका ढाँचाहरू रहेका छन् । पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेअनुसारको सिकाइ उपलब्धि (ज्ञान र सिप) लाई वास्तविक जीवनमा रूपान्तरण गर्नका लागि एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम र तदनुकूलको सिकाइ सहजीकरण सहयोगी हुन्छ । नेपालमा एकीकृत पाठ्यक्रम सम्बन्धमा विगतमा केही अभ्यास भएका पनि छन् । नेपालका यससम्बन्धी अभ्यासहरू निम्नअनुसार रहेका छन् :

- (क) पाठ्यक्रम एकीकृत नभएको तर अन्तरविषयगत समायोजन गरी निम्नमाध्यमिक तहको नेपाली र सामाजिक विषयमा वि.सं. २०४२/०४३ र कक्षा १-३ को मेरो सेरोफेरो विषयका रूपमा वि.सं. २०५० मा पाठ्यपुस्तक विकास तथा कार्यान्वयन गरिएको थियो तर यो पाठ्यपुस्तक केही वर्ष प्रयोग गरिए पनि यसलाई निरन्तरता दिइएन ।
- (ख) केही विषय र कक्षामा अन्तरविषयगत विषयक्षेत्र एकीकरण गरिए पनि सिकाइ सामग्री विकास गर्दा एकीकृत सिद्धान्त अवलम्बन नभई विषयक्षेत्रगत पाठ्यसामग्री अलग अलग रूपमा राखिएको छ । जस्तै : सामाजिक अध्ययन र जनसङ्ख्या शिक्षा, स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा वातावरण शिक्षा, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, विज्ञान र वातावरण शिक्षा, पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा ।
- (ग) पाठ्यसामग्रीमा समावेश भएका सिकाइ क्रियाकलापहरू एकीकृत नगरी भिन्न भिन्न सिकाइ उपलब्धिसँग आबद्ध गरिएको छ ।
- (ङ) सिकारुको सक्रियता, सिकारु निर्दिष्ट सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन र अन्तरविषयगत तथा बहुविषयगत सिकाइको मूल्याङ्कन गर्ने उद्देश्यका साथ पाठ्यसामग्री विकास तथा मूल्याङ्कन कार्य यसअघि प्राथमिकताका साथ बढेको देखिँदैन ।

विभिन्न देशले एकीकृत पाठ्यक्रम विकास गर्दा देशको परिस्थिति, प्राविधिक दक्षता, प्रविधिको उपलब्धता, जनशक्तिको पेसागत तथा प्राविधिक दक्षता, सामाजिक तथा सांस्कृतिक परिवेशलाई आधार मानेका देखिन्छन् । विश्वका विभिन्न देशका अभ्यासहरूको पुनरवलोकन गर्दा समान प्रकृतिको पाठ्यक्रम विकास ढाँचा प्रयोग भएको देखिँदैन । अधिकांश देशमा विषयगत पहिचानले मुख्य स्थान पाए पनि एकीकृत पाठ्यक्रम विकास तथा प्रयोगको क्रममा वृद्धि भइरहेको छ । यस्तो एकीकृत पाठ्यक्रमको विकास र प्रयोगका सन्दर्भमा विभिन्न किसिमका मिश्रित नमुनाहरू उपयोगमा ल्याइएका देखिन्छन् ।

आधारभूत तहअन्तर्गत कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमलाई एकीकृत स्वरूपमा व्यवस्थित गर्ने सन्दर्भमा विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले पनि दिशानिर्देश गरेको र एकीकृत सिकाइ सहजीकरणले सिकाइलाई बढी सान्दर्भिक बनाउन सहयोग पुऱ्याउने भएकाले यस पाठ्यक्रमलाई एकीकृत ढाँचामा विकास गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र नेपालको अनुभव, नेपालको सिकाइ सहजीकरणको अभ्यास, शिक्षक आपूर्ति र तयारी, पेसागत विकासलगायतका सन्दर्भको विश्लेषण गरी सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयलाई अन्तरविषयक (Interdisciplinary) ढाँचाको पाठ्यक्रमका रूपमा हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रमा समावेश गरिएको छ भने पाठ्यक्रमको समग्र संरचनामा नेपाली, अङ्ग्रेजी, गणित र हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रलाई समावेश गरी बहुविषयक (Multidisciplinary) ढाँचाको एकीकृत पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । त्यसै गरी कक्षा १-३ का विद्यार्थीका लागि आवश्यक हुने व्यवहारकुशल सिपहरू (Soft skills) लाई आवश्यकतानुसार सबै विषयक्षेत्र र कक्षामा एकीकृत गरिएको छ ।

एकीकृत पाठ्यक्रमको विकाससँगसँगै आवश्यक पाठ्यसामग्री विकास र तिनको सहज पहुँच, शिक्षक तयारी, कक्षा शिक्षणको अभ्यास, सिकारुको सक्रिय सहभागिता, अभिभावकको संलग्नता तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सुधार र विद्यालयमा आधारित पेसागत सहयोग पद्धतिलाई समेत व्यवस्थित हुने गरी यो एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गरिनु आवश्यक हुन्छ ।

६. विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ अनुसार विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य निम्नानुसार हुने छन् :

- (क) प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा प्रस्फुटन गरी व्यक्तित्व विकास गर्ने
- (ख) राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति निष्ठावान्, सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका मूल्यमान्यताप्रति प्रतिबद्ध, स्वाभिमानी, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई सम्मान गर्ने, चरित्रवान्, नैतिकवान् एवम् जिम्मेवार नागरिक तयार गर्ने
- (ग) श्रमप्रति सम्मान एवम् सकारात्मक सोच भएका, रोजगार तथा स्वरोजगारउन्मुख, उत्पादनमुखी, उद्यमशील र सिपयुक्त नागरिक तयार गर्ने
- (घ) व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता र राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्न सहयोग पुर्याउने
- (ङ) प्राकृतिक तथा राष्ट्रिय सम्पदा र पर्यावरणको संरक्षण, संवर्धन र सदुपयोग गर्दै दिगो विकासमा योगदान गर्ने सचेत नागरिक तयार गर्ने
- (च) प्रत्येक व्यक्तिमा शान्ति, मानव अधिकार, समानता, समावेशिता र सामाजिक न्यायका मान्यताअनुरूपको आचरण विकास गरी समतामूलक, समावेशी, न्यायपूर्ण र समाजवादउन्मुख राष्ट्र निर्माणमा मदत गर्ने
- (छ) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी, आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रयोग गर्न सक्ने विश्वपरिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने
- (ज) वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिप, सिद्धान्त तथा प्रविधिको प्रयोग गर्न सक्ने वैज्ञानिक सुभबुद्ध भएका र अनुसन्धानमुखी जनशक्ति तयार गर्ने
- (झ) रचनात्मक तथा समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने, जीवनोपयोगी सिप भएका, सहिष्णु र भाषिक सक्षमतामा निपुण नागरिक तयार गर्ने
- (ञ) नेपाली मौलिक कला, संस्कृति, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरूको संरक्षण, संवर्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित भएका नेपालको इतिहास, भूगोलको ज्ञान भएको नेपाली पहिचान र जीवनशैलीप्रति गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने
- (ट) जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक एवम् मानव सिर्जित प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण तथा विपत् व्यवस्थापन गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने
- (ठ) सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका निम्ति आवश्यक मानव संसाधनको विकास गर्ने

७. विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले विद्यालय शिक्षालाई आधारभूत र माध्यमिक गरी दुई तहमा विभाजन छ । आधारभूत तहको कक्षा १ मा प्रवेश गर्नुपूर्व एक वर्षको प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको व्यवस्था हुने छ । विद्यालय शिक्षाको संरचनामा कक्षा १ देखि ८ सम्म गरी आठ वर्ष अवधिको आधारभूत तह र कक्षा ९ देखि १२ सम्मको चार वर्ष अवधिको माध्यमिक शिक्षा कायम गरिएको छ । माध्यमिक शिक्षा साधारण, प्राविधिक तथा व्यावसायिक र परम्परागत गरी तीन धारको हुने छ । माध्यमिक शिक्षाको प्राविधिक तथा व्यावसायिक धारतर्फ थप एक वर्ष अवधिको व्यावहारिक अभ्यास (Apprenticeship) समेटिने छ । सिकारुको उमेर, सिकाइ क्षमतास्तर तथा बालमनोविज्ञानसमेतलाई आधार मानी विद्यालय शिक्षाको तहगत र कक्षागत संरचना निम्नबमोजिम निर्धारण गरिएको छ :

तालिका १ : विद्यालय शिक्षाको तहगत र कक्षागत संरचना

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा	प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा	४ वर्ष	
आधारभूत	कक्षा १- ३	५ देखि ७ वर्षसम्म	तह १
	कक्षा ४ - ५	८ देखि ९ वर्षसम्म	तह २

	कक्षा ६ - ८	१० देखि १२ वर्षसम्म	तह ३
माध्यमिक	कक्षा ९ - १०	१३ देखि १४ वर्षसम्म	तह ४
	कक्षा ११ - १२	१५ देखि १६ वर्षसम्म	तह ५

८. विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

विद्यालय तहको पाठ्यक्रम संरचना निम्नानुसार रहेको छ :

८.१ प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

तालिका २ : प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	सिपका क्षेत्रहरू	सिपहरू	वार्षिक (घण्टामा) समय
१.	आधारभूत सिप सिकाइका क्षेत्र	(क) शारीरिक सिप (ख) संवेगात्मक सिप (ग) सामाजिक, सांस्कृतिक र नैतिक सिप (घ) बौद्धिक तथा मानसिक सिप (ङ) स्वास्थ्य, पोषण, सुरक्षा र वातावरण सिप (च) सिर्जनात्मक सिप	३८४
२.	विषयगत सिप सिकाइका क्षेत्र	(क) भाषिक सिप (ख) पूर्वगणितीय सिप (ग) दृश्यकला, कार्यतरिका र सिर्जनशीलता (घ) वरपरको वातावरण (ङ) सामाजिक सिप	१९२
जम्मा			५७६

(उपर्युक्त तालिकामा उल्लिखित क्रियाकलाप र समयबाहेक मनोरञ्जन क्रियाकलाप, बाह्य खेल र आराम गर्ने समय गरी कम्तीमा दैनिक १ घण्टाका दरले वर्षभरिमा २५६ घण्टासम्म वार्षिक समय थप हुन सक्ने छ ।)

८.२ आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ३ : आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	विषयसम्बन्धी क्रियाकलाप	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१.	भाषिक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप (नेपाली)	५	१६०
२.	भाषिक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप (अङ्ग्रेजी)	४	१२८
३.	गणितीय सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलाप (गणित)	४	१२८
४	विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, सामाजिक अध्ययन, चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कलासम्बन्धी क्रियाकलाप (हाम्रो सेरोफेरो)	८	२५६
५.	मातृभाषिक सिप वा स्थानीय विषयवस्तुसम्बन्धी क्रियाकलाप वा दुवै	५	१६०
जम्मा		२६	८३२

उल्लिखित संरचनाका आधारमा पाठ्यक्रम निर्माण तथा गर्दा निम्नलिखित पक्षहरू समावेश गरिने छ :

१. पठनपाठन सञ्चालनका लागि उपयोग भएको ३२ घण्टाको समयावधिलाई एक पाठ्यघण्टा (Credit hour) मानिएको छ ।

२. भाषिक सिपअन्तर्गत सुनाइ, बोलाइ, पढाइ, लेखाइ सिपको विकास, शब्दभण्डार, आधारभूत सञ्चार सिपको विकास जस्ता पक्षहरूमा ध्यान दिइने छ ।
३. गणितीय सिपअन्तर्गत सङ्ख्या र अङ्कको अवधारणाका साथै व्यावहारिक गणितीय ज्ञान तथा सिपको विकास र प्रयोगमा ध्यान दिइने छ ।
४. विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षासम्बन्धी क्रियाकलापहरूअन्तर्गत वैज्ञानिक सोच तथा सिपको प्रयोग, विज्ञान, वातावरण, स्थानीय पर्यावरण, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, प्रविधि आदि सिकाइका क्षेत्रअन्तर्गत पर्ने विषयवस्तुहरूसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरू समावेश गरिने छ ।
५. सामाजिक अध्ययन, चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कलासम्बन्धी क्रियाकलापअन्तर्गत सामाजिक मूल्य र मान्यता, चारित्रिक विकास, सिर्जनात्मकता, कला र संस्कृति, जीवनोपयोगी सिप तथा सूचना र सञ्चार प्रविधि आदि सिकाइका क्षेत्रअन्तर्गत पर्ने विषयवस्तुहरूसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप समावेश गरिने छ ।
६. स्थानीय विषयअन्तर्गत मातृभाषा, स्थानीय इतिहास तथा संस्कृति, संस्कृत भाषा र स्थानीय ज्ञान, सिप, कला तथा प्रविधिमा आधारित विषयसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप पर्ने छन् । सिर्जनात्मक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलापलाई अन्य विषयक्षेत्रका क्रियाकलापहरूसँग पनि सम्बन्धित गराउनुपर्ने छ । स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय विज्ञ, अभिभावक तथा स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्ने छ ।
७. संस्कृत, गुरुकुल, गुम्बा/विहार, मदर्सा, किरात मुन्धुम जस्ता परम्परागत शिक्षा पद्धतिका हकमा नेपाली र सामाजिक विषयबाहेक अन्य विषयहरू परम्परागत शिक्षा पद्धतिअनुसार अनुकूलन र विकास गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने छ ।
८. संस्कृत तथा परम्परागत शिक्षातर्फको कक्षा १-३ लाई एकीकृत सिद्धान्तानुरूप साधारण शिक्षा सरहको शिक्षा प्रदान गरिने छ । यस शिक्षामा मातृभाषाका सट्टामा सम्बन्धित भाषा (संस्कृत रचना, भोट भाषा, अरेबिक र उर्दू भाषा, लिम्बू भाषा आदि) का पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री कार्यान्वयन गरिने छ ।
९. विज्ञान तथा वातावरण, सामाजिक अध्ययन, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयलाई अन्तरविषयक ढाँचाको पाठ्यक्रमका रूपमा हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रमा समावेश गरी समग्रमा गणित, नेपाली भाषा, अङ्ग्रेजी भाषा र हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रलाई समावेश गरी बहुविषयक ढाँचाको एकीकृत पाठ्यक्रम विकास गरिने छ । त्यसै गरी कक्षा १-३ का विद्यार्थीका लागि आवश्यक हुने व्यवहारकुशल सिपहरूलाई आवश्यकतानुसार सबै विषयक्षेत्र र कक्षामा एकीकृत गरिने छ ।

८.३ आधारभूत तह (कक्षा ४-५) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ४ : आधारभूत तह (कक्षा ४-५) को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	विषय	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	३	९६
७.	मातृभाषा वा स्थानीय विषय वा दुवै	४	१२८
जम्मा		३२	१०२४

उल्लिखित संरचनाका आधारमा पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा निम्नलिखित पक्षहरू समावेश गरिने छ :

१. भाषिक विषयअन्तर्गत सुनाइ, बोलाइ, पढाइ, लेखाइ सिपको विकास, शब्दभण्डार, आधारभूत सञ्चार सिप, अभिव्यक्ति सिपको विकास जस्ता पक्षहरूमा ध्यान दिनुपर्छ । गणितअन्तर्गत सङ्ख्या र अङ्कको अवधारणाका साथै व्यावहारिक गणितीय ज्ञान तथा सिपको विकास र प्रयोगमा ध्यान दिनुपर्छ । विज्ञान तथा प्रविधि शिक्षासम्बन्धी क्रियाकलापहरूअन्तर्गत वैज्ञानिक सोच तथा सिपको प्रयोग, विज्ञान, वातावरण,

स्थानीय पर्यावरण, सूचना र सञ्चार प्रविधि आदि सिकाइका क्षेत्रअन्तर्गत पर्ने विषयवस्तुहरू समावेश गरिने छ । सामाजिक अध्ययनअन्तर्गत नेपालको भौगोलिक, सामाजिक तथा ऐतिहासिक पक्ष, सामाजिक मूल्य र मान्यता, चारित्रिक विकास, कला र संस्कृति, जीवनोपयोगी सिप, नागरिक चेतना आदि विषयवस्तुहरू समावेश गरिने छ । स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कलाअन्तर्गत शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर बानी, सरसफाइ र जीवनोपयोगी सिप, सिर्जनात्मकता आदिसँग सम्बन्धित विषयवस्तुहरू समावेश गरिने छ । सिर्जनात्मक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलापलाई अन्य विषयक्षेत्रका क्रियाकलापहरूसँग पनि सम्बन्धित गराउनुपर्छ ।

२. स्थानीय विषयअन्तर्गत मातृभाषा, स्थानीय इतिहास तथा संस्कृति, संस्कृत भाषा र स्थानीय ज्ञान, सिप, कला तथा प्रविधिमा आधारित विषयसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप पर्ने छन् । स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा स्थानीय विज्ञ तथा अभिभावकको संलग्नतामा विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने छ ।
३. संस्कृत तथा परम्परागत शिक्षाअन्तर्गत आधारभूत तह (कक्षा ४-५) लाई साधारण शिक्षासरहको शिक्षा प्रदान गरिने छ । यसअन्तर्गत सामाजिक अध्ययन विषयसँग सम्बन्धित विषयक्षेत्रलाई आवश्यकताका आधारमा थपघट गरी यस शिक्षाका पाठ्यसामग्रीलाई सन्दर्भ र औचित्यका आधारमा अनुकूलन गरिने छ । मातृभाषाका सट्टामा सम्बन्धित भाषा (संस्कृत भाषा, भोट भाषा, अरेबिक र उर्दू भाषा, लिम्बू भाषा इत्यादि) का पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री कार्यान्वयन गरिने छ ।
४. गुरुकुल शिक्षातर्फ स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला विषयका सट्टामा वेद वा नीतिशास्त्र वा मानवमूल्य शिक्षा विषय अध्ययन अध्यापन गर्न सकिने छ । मदर्सा शिक्षातर्फ स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला विषयका सट्टामा दिनियात विषय अध्ययन अध्यापन गर्न सकिने छ ।

८.४ आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ५ : आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	विषय			पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
	साधारण	संस्कृत शिक्षा/गुरुकुल/वेद विद्याश्रम शिक्षा	गोन्या तथा विहार/मदर्सा शिक्षा		
१.	नेपाली	नेपाली	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	अङ्ग्रेजी वा संस्कृत रचना	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	गणित	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	विज्ञान तथा प्रविधि वा संस्कृत व्याकरण	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन	सामाजिक अध्ययन	सामाजिक अध्ययन	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	संस्कृत भाषा	स्थानीय विषय वा बौद्ध शिक्षा वा सम्मोटा व्याकरण वा अन्य वा आचार शिक्षा (दिनियात) वा कुरान (अरेबिक)	३	९६
७.	मातृभाषा वा स्थानीय विषय वा संस्कृत भाषा	वेद वा नीतिशास्त्र	भोटभाषा वा पाली भाषा वा संस्कृत वा अन्य भाषा वा उर्दू भाषा	४	१२८
जम्मा				३२	१०२४

९. आधारभूत तहका तहगत सक्षमता

९.१ आधारभूत तह (कक्षा १-८) का तहगत सक्षमता

आधारभूत तहले विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षाका माध्यमद्वारा बालबालिकामा अन्तर्निहित प्रतिभाको विकास गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यस तहको शिक्षाको मुख्य उद्देश्य राष्ट्रप्रेम र लोकतन्त्रमा विश्वास गरी राष्ट्रियताको संरक्षण र संवर्धन गर्ने, अधिकार र कर्तव्यको पालनासहित स्वतन्त्रताको सम्मान गर्ने, सामाजिक र प्राकृतिक वातावरणप्रति सचेत भई मानवीय मूल्य र मान्यताअनुकूल व्यवहार गर्ने कर्तव्यनिष्ठ नागरिक उत्पादन गर्ने हो । यस तहको शिक्षा प्राप्त गरिसकेका बालबालिका आफ्ना विचार आदानप्रदान एवम् दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्या समाधान गर्न सक्षम, स्वावलम्बी, परिश्रमी, वैज्ञानिक सुभबुझ भएका, स्वास्थ्यप्रति सचेत र नैतिकवान् हुने छन् । विद्यालय शिक्षाअन्तर्गत आधारभूत तह (कक्षा १-८) का विद्यार्थीले हासिल गर्ने सक्षमताहरू निम्नबमोजिम हुने छन् :

१. देशप्रेम तथा राष्ट्रिय एकताको भावनाबाट ओतप्रोत एवम् लोकतान्त्रिक मूल्य, मान्यता तथा संस्कारको विकास व्यवहारमा प्रदर्शन
२. भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र व्यावहारिक, सिर्जनात्मक एवम् सान्दर्भिक प्रयोग
३. सूचना र विचारहरूको आदानप्रदान, विश्लेषण तथा सूचना प्रविधिको समुचित प्रयोग
४. तार्किक तथा व्यावहारिक गणितीय ज्ञान, सिप एवम् अभिवृत्ति विकास र प्रयोग
५. वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिद्धान्त र नियमप्रतिको जिज्ञासा एवम् बोध र व्यावहारिक जीवनमा प्रयोग
६. मानवमूल्य र मान्यता एवम् सामाजिक गुणको विकास तथा नागरिक कर्तव्यप्रति सजगता
७. जनसङ्ख्या, वातावरण संरक्षण र दिगो विकासविचको अन्तरसम्बन्धको बोध र व्यवस्थापनमा सहयोग
८. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर जीवनशैली र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास
९. स्थानीय, आधुनिक पेसा, व्यवसाय र प्रविधि एवम् श्रमप्रति सम्मान तथा व्यवहारकुशल सिप (Soft skills) को प्रयोग
१०. नेपाली कला, साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्धन एवम् सिर्जनशीलताको विकास र प्रयोग
११. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिवेशसँग परिचित भई विविधता, विश्वबन्धुत्व र सहअस्तित्व बोध तथा स्वीकार
१२. दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्याहरूको पहिचान, विश्लेषण तथा समाधान

९.२ आधारभूत तह (कक्षा १-३) का तहगत सक्षमता

आधारभूत तह (कक्षा १-३) को उद्देश्य बालबालिकालाई आधारभूत साक्षरता, गणितीय ज्ञान तथा सिप र जीवनोपयोगी सिपहरूका साथै व्यक्तिगत स्वास्थ्य तथा सरसफाइसम्बन्धी बानीको विकास गर्ने अवसर प्रदान गर्नु हो । आधारभूत तहका माध्यमबाट बालबालिका आफू रहेको प्राकृतिक तथा सामाजिक वातावरणसँग परिचित र सचेत हुने छन् । यस तहको पाठ्यक्रम बालबालिकाको उमेरगत क्षमता एवम् रुचिलाई ध्यान दिई एकीकृत सिद्धान्तअनुसार विकास गरिएको छ । आधारभूत तह (कक्षा १-३) का सक्षमता देहायबमोजिम हुने छन् :

१. आधारभूत भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र प्रयोग
२. आधारभूत गणितीय अवधारणा र सिपको विकास र प्रयोग
३. अनुशासन, सदाचार र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणको विकास
४. विज्ञान, वातावरण, सूचना प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत ज्ञानको विकास
५. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर बानी र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास
६. कला तथा सौन्दर्यप्रति अभिरुचि र सिर्जनात्मकताको विकास
७. आफ्नो परिवेशसँग परिचित भई विभिन्न जातजाति, धर्म, भाषा, संस्कृति, क्षेत्रप्रति सम्मान र समभावको विकास

१०. आधारभूत तह (कक्षा १-३) को विषयगत पाठ्यक्रम

१०.१ नेपाली भाषा

(क) परिचय

नेपाली भाषा नेपालको सरकारी कामकाजको भाषा हो । यो भाषा नेपालमा बोलिने नेपाली भाषावाहेकका विभिन्न राष्ट्रभाषाका प्रयोक्ताविचको सम्पर्क भाषा पनि हो । नेपाली भाषा विद्यालय तहको शिक्षाको माध्यम भाषा भएकाले विद्यालय तहको प्रारम्भिक कक्षादेखि नै अनिवार्य विषयका रूपमा पठनपाठन हुँदै आएको छ । नेपाली भाषाको पठनपाठनलाई व्यावहारिक र प्रभावकारी बनाउनु समयको आवश्यकता पनि हो । उक्त आवश्यकतालाई ख्याल गरी विभिन्न सरोकारवालाको सुझाव तथा विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को मर्मअनुरूप यो पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो ।

विश्वमा भएका अनुसन्धानले भाषालाई सिकाइको प्रमुख र आधारभूत पक्ष मान्दै आएका छन् । भाषा विचार विनिमयका साथै सिकाइको माध्यम र चिन्तनको आधार पनि हो । भाषाका सिपमार्फत सिकाइलाई प्रभावकारी बनाउन भाषाको मुख्य भूमिका रहन्छ । यस पाठ्यक्रममा भाषिक सिपमार्फत विद्यार्थीको सिकाइ क्षमता अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । भाषिक सिकाइलाई थप प्रभावकारी बनाउन र माथिल्लो तहसँगको स्तरण र सन्तुलन कायम गर्न पाठ्यक्रममा समसामयिक सुधार गर्न आवश्यक भएकाले यो पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो ।

नेपालमा विद्यालय तहको प्रारम्भिक कक्षाहरूमा एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने नीतिगत व्यवस्था रहेको छ । विद्यालय तहका प्रारम्भिक कक्षामा शिक्षण गरिने विषयक्षेत्रको एकीकृत शिक्षणका लागि नेपाली विषयको यस पाठ्यक्रमको विकास गर्न आवश्यक देखिएको हो । त्यसैले सक्षमतामा आधारित भाषिक सिपगत सिकाइ उपलब्धिलाई एकीकृत पाठ्यक्रमका अवधारणाअनुसार रूपान्तरण गर्ने अभिप्रायले नेपाली विषयको पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ । एकीकृत पाठ्यक्रमले भाषिक ज्ञान र सिप, सिकाइ प्रक्रिया, भाषिक सामर्थ्य र प्रयोग, भाषिक तत्त्वगत सन्तुलन, विद्यालयभित्रको सिकाइ र विद्यार्थीको वास्तविक जीवन, अन्तरसम्बन्धित भाषिक सिकाइ क्षेत्रलगायतको एकीकरणमा जोड दिइएको छ । यसमा सिकाइ क्षेत्रलाई विषयक्षेत्रगत एकाइमा विभाजन गरी भाषिक सिप, व्यवहारकुशल सिप, विद्यार्थीको वैयक्तिक सिकाइ क्षमतालाई सम्बोधन गर्ने उपागम र भाषिक प्रकार्यलाई एकीकृत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ । पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा सिकाइ सामग्रीको प्रयोग तथा कक्षा शिक्षण र मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन यस पाठ्यक्रममा सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विद्यार्थी मूल्याङ्कन रणनीतिसमेत समावेश गरिएको छ ।

(ख) तहगत सक्षमता

यस तहको अन्त्यमा विद्यार्थीमा निम्नलिखित समक्षता हासिल हुने छन् :

१. कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा दोहोरो सञ्चार
२. चित्र, घटना, परिवेश र पाठगत सन्दर्भका आधारमा विषयवस्तुको बोध र अभिव्यक्ति
३. शब्दमा प्रयुक्त ध्वनि र वर्णको शुद्ध उच्चारण
४. वर्ण, मात्रा र शब्दको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी शुद्ध बोलाइ र लेखाइ
५. प्रवाहपूर्ण पठन, उपयुक्त बोध र अभिव्यक्ति
६. श्रव्य, दृश्य र श्रव्यदृश्य सामग्रीको बोधसहितको भाषिक कार्य
७. मौखिक र लिखित अभिव्यक्तिमा सिर्जनात्मक तथा समालोचनात्मक शिल्पको प्रयोग

(ग) कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

तालिका ६ : नेपाली विषयका कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१. कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न २. पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न ३. सङ्केतक जोडी विभिन्न आकृति र चित्र निर्माण गर्न ४. स्वर वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न ५. व्यञ्जन वर्ण पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न ६. पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्द पढ्न ७. गति, यति, लय र हाउभाउसहित शुद्धताका साथ पाठ पढ्न ८. पढेका वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न ९. हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न १०. विभिन्न शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न ११. शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न १२. शब्दमा अक्षर छुट्याउन, जोड्न, थप्न, हटाउन र परिवर्तन गर्न १३. विसङ्केतक शब्दका सुरु र अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न १४. पाठगत परिवेश, पात्र र सन्दर्भको पहिचान, छलफल, प्रश्नोत्तर एवम् तुलना गर्न १५. पाठ्यसामग्री पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न १६. शब्दमा प्रयोग भएका संयुक्त व्यञ्जन वर्ण पहिचान र उच्चारण गर्न १७. क्रियाका काल, पदसङ्गति र चिह्नको सचेततासहित	१. कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरमा सहभागी भई उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न २. पारिवारिक र विद्यालयीय परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न ३. उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न ४. पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको संरचना, घटनाक्रम र सार बताउन ५. विषयवस्तुका आधारमा कुराकानी र छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन ६. शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न ७. शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न ८. शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न ९. प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न १०. हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न ११. चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न १२. पदसङ्गति मिलाई लेख्यचिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न १३. सर्गपरक शब्दको पहिचान गरी शब्द निर्माण र उच्चारण गर्न १४. पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न १५. गति, यति, लय र हाउभाउसहित शुद्धताका साथ पाठ पढ्न १६. हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न १७. पाठ्यसामग्री पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न १८. शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न १९. शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन,	१. उपयुक्त भाषाको प्रयोग गरी कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न २. पारिवारिक, विद्यालयीय र सामाजिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न ३. उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न ४. पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र तार्किक विश्लेषण गर्न ५. विषयवस्तुका आधारमा कुराकानी र छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन ६. शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न ७. शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर शब्दको पहिचान गरी तिनको उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न ८. शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न ९. प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न १०. शीर्षक र पूर्वज्ञानका आधारमा पाठ पढ्न र त्यसका आधारमा स्वसिकाइको परीक्षण गर्न ११. हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न १२. सन्दर्भ सामग्री पढेर विषयवस्तु बोध गरी लेख्न १३. पाठका चरित्र, परिवेश र घटनाको वर्णन गर्न १४. पदसङ्गति मिलाई लेख्यचिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरेर वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न १५. लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा सरल वाक्यमा परिवर्तन गर्न १६. सर्गपरक शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दसूची निर्माण गर्न १७. पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न १८. गति, यति, लय र हाउभाउसहित शुद्धताका साथ पाठ पढ्न १९. हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न २०. स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भल्किने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट गरी अनुच्छेद लेख्न २१. शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न २२. तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर दिन २३. शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक

मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन	श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	लेखन गर्न
-----------------------------------	---	-----------

(घ) विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

तालिका ७ : नेपाली विषयको विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा १

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
१. म र मेरो परिवार	ध्वनि सचेतीकरण	- सम्मानबोधक शब्दको उच्चारण र प्रयोग - कुराकानी, सोधपुछ - शब्दको पहिचान र प्रयोग	- प्रयोग सिप - सिकाइ सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दृश्य वस्तुको नाम - आकृति, रङ र सङ्केतको पहिचान र प्रयोग - दृश्य सामग्रीमा आधारित विषयवस्तु		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- चित्रको सङ्केतन तथा विसङ्केतन - चित्र र चित्रअनुसारका शब्द - विभिन्न आकृति र चित्र निर्माण		
	शब्दभण्डार	- चित्र पहिचान तथा विसङ्केतन - चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान - विभिन्न आकृति र चित्र निर्माण		
	पठन प्रवाह	मुद्रित सामग्री पठन		
	पठनबोध	- शब्द तथा सन्दर्भ पहिचान - पूर्वानुमान वा अनुमान		
	लेखाइ	- छड्के, सिधा र गोलो रेखा - रङ संयोजन र भरण		
	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको प्रयोग		
२. मेरो दैनिक जीवन	ध्वनि सचेतीकरण	- अ, आ, इ वर्ण पहिचान र उच्चारण - वाक्यमा शब्द पहिचान र शब्द गणना - शब्दको उच्चारण र प्रयोग	- प्रयोग सिप - स्वव्यवस्थापन - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	११
	श्रव्य/दृश्यबोध	- श्रव्य र दृश्य सामग्रीका मुख्य विषयवस्तु पहिचान - आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको पहिचान - हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुति		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णको ढाँचा निर्माण - अ, आ, इ, ई वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन एवम् विसङ्केतन		
	शब्दभण्डार	- वस्तु र चित्रको नाम उच्चारण - लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्द उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		• अनुच्छेद श्रवण र नयाँ शब्द पहिचान		
	पठन प्रवाह	• वर्ण तथा विसङ्केतक शब्दको पठन		
	पठनबोध	• शीर्षक तथा चित्रको पूर्वानुमान वा अनुमान गर्न • अनुभवसँग पाठका सन्दर्भको पहिचान • स्थानीय परिवेश र पाठको सन्दर्भबारे छलफल र प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	• सङ्केतका आधारमा रेखा कोराइ • अ, आ, इ, ई वर्णको अनुलेखन • विसङ्केतन तथा लब्ध शब्दको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	• लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सचेततासहित मौखिक अभिव्यक्ति • क्रियाका कालअनुसार विषयवस्तु वा सन्दर्भको वर्णन		
३. हाम्रो समुदाय	ध्वनि सचेतीकरण	• उ, ए वर्ण पहिचान र उच्चारण • अ, आ, इ, उ, ए वर्ण पहिचान र उच्चारण	• प्रयोग सिप • सिकाइ सिप • दृश्य साक्षरता सिप	१२
	श्रव्य/दृश्यबोध	• श्रव्यदृश्य सामग्रीका आधारमा हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुतिको नक्कल • श्रव्यदृश्य सामग्रीको सुनाइ र अभिनय • संवेगात्मक अभिव्यक्ति र प्रतिक्रिया		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	• उ, ऊ, ऋ, ए, ऐ वर्णको ढाँचा निर्माण • पढेका स्वरवर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा ढाँचाको अनुकरण		
	शब्दभण्डार	• वस्तु र चित्रको नाम • दैनिक प्रयागमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग • श्रव्य पाठ श्रवण, शब्द पहिचान र उच्चारण		
	पठन प्रवाह	• स्वरवर्ण तथा विसङ्केतक शब्दको पठन		
	पठनबोध	• स्थानीय परिवेश र पाठगत सन्दर्भको बोध • विषयवस्तुमा आधारित छलफल र प्रश्नोत्तर • पात्र पहिचान गरी तिनको वर्णन		
	लेखाइ	• विभिन्न आकृति/सङ्केतको अनुलेखन • थोप्ला जोडी विभिन्न आकृति निर्माण • वर्णको अनुलेखन • विसङ्केतक तथा लब्ध शब्दको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	• पूर्णविराम, अल्पविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग र अभिव्यक्ति		
४. मेरो विद्यालय	ध्वनि सचेतीकरण	• ओ वर्ण पहिचान र उच्चारण • अ, आ, इ, उ, ए, ओ वर्ण पहिचान र उच्चारण	• सूचना साक्षरता सिप	१२

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	श्रव्य/दृश्यबोध	- विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तुका आधारमा हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुति - संवेगात्मक अभिव्यक्ति र प्रतिक्रिया	- प्रयोग सिप - सहकार्य सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतबाट ओ, औ, अं, अ: वर्णको ढाँचा निर्माण - चन्द्रविन्दु (ँ), शिरविन्दु (ं) र विसर्ग (:) को प्रयोग - स्वरवर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा अनुकरण	दृश्य साक्षरता सिप	
	शब्दभण्डार	- वस्तु र चित्रको समूह निर्माण - दैनिक प्रयोगमा आउने दैनिक प्रयागमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको उच्चारण र अर्थबोध - अनुच्छेद सुनेर नयाँ शब्द पहिचान र उच्चारण		
	पठन प्रवाह	स्वरवर्ण, विसङ्केतक र लब्ध शब्दको पठन		
	पठनबोध	- स्थानीय परिवेश, पाठको परिवेश र आफ्नो अनुभवबारे छलफल - शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - पात्र र घटना पहिचान र वर्णन		
	लेखाइ	- सङ्केतकबाट वर्णको ढाँचा निर्माण - वर्णको अनुलेखन - विसङ्केतक शब्द तथा लब्ध शब्दको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति (लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर) मिलाएर सञ्चार तथा अभिव्यक्ति		
५. हाम्रो वातावरण	ध्वनि सचेतीकरण	- मात्रा नलागेका र लागेका क वर्णको पहिचान, उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण - विसङ्केतक शब्दका सुरु र अन्त्यका ध्वनि पहिचान तथा उच्चारण	- प्रयोग सिप - रचनात्मक सोच सिप	२०
	श्रव्य/दृश्यबोध	- संवेगात्मक अभिव्यक्तिसहित प्रतिक्रिया - अनुमान र समस्या पहिचानसहित मौखिक वर्णन	- सञ्चार सिप - सहकार्य सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतकबाट क वर्णको ढाँचा निर्माण - वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा अनुकरण	दृश्य साक्षरता सिप	
	शब्दभण्डार	- पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा निर्माण - पाठका अनुच्छेदका आधारमा नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग - लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग	सूचना साक्षरता सिप	
	पठन प्रवाह	विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पठन		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	पठनबोध	- पाठको परिवेश स्थानीय परिवेश र आफ्नो अनुभवबारे छलफल - शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर - पात्र, कार्य, घटना र चरित्र पहिचान तथा वर्णन		
	लेखाइ	- सङ्केतकबाट वर्णको ढाँचा निर्माण - वर्ण तथा शब्दको अनुलेखन - शब्द र वाक्यको आकारप्रकार मिलाई उपयुक्त ढाँचामा अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सचेततासहित मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी विषयवस्तु वा सन्दर्भको वर्णन		
६. मेरो सिर्जना	ध्वनि सचेतीकरण	- मात्रा नलागेका र लागेका ख, ग, घ वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण - विसङ्केतक शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण	- प्रयोग सिप - रचनात्मक सोच सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - सहयोग तथा सहानुभूति सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान - विभिन्न चित्रका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - संवेगात्मक अभिव्यक्ति र प्रतिक्रिया		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतकबाट ख, ग, घ वर्णको ढाँचा निर्माण - पठेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा लेखन		
	शब्दभण्डार	- धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलाए नमिलेको दाँज्ने - शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग - नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्यको पठन		
	पठनबोध	- पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर - अनुभवसँग पाठका सन्दर्भको तुलना		
	लेखाइ	- वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन - अनुच्छेदको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग र अभिव्यक्ति		
७. रुचि र बानी	ध्वनि सचेतीकरण	- मात्रा नलागेका र लागेका ड, च, छ, ज, झ वर्णको पहिचान र उच्चारण - विसङ्केतन शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा	१५

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		पहिचान र उच्चारण शब्दका वर्ण विभाजन र वर्ण जोडाइ, छुट्याइ, थपाइ, भिकाइ र परिवर्तन	समस्या समाधान सिप	
	श्रव्य/दृश्यबोध	- श्रव्य वा दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान - अनुमान र कल्पनासहित मौखिक वर्णन	- सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतकबाट ड, च, छ, ज, भ, ञ वर्णको ढाँचा निर्माण - वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा अनुकरण - वर्ण पहिचान गरी ढाँचाको अनुकरण		
	शब्दभण्डार	- नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग - पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलाउन - शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पठन		
	पठनबोध	- पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - सार निर्माण - परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान - पाठ र अनुभवको तुलना		
	लेखाइ	- वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन - अनुच्छेदको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग		
८. हाम्रो संस्कृति	ध्वनि सचेतीकरण	- मात्रा नलागेका र लागेका ट, ठ, ड, ढ, त, थ वर्णको पहिचान, उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण - विसङ्केतन शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण - शब्दका वर्ण विभाजन, वर्ण जोडाइ, छुट्याइ, थपाइ, भिकाइ र परिवर्तन	- प्रयोग सिप - सञ्चार सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- श्रव्य वा दृश्य सामग्रीका मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान - अनुमान र कल्पना तथा वर्णन	- सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतकबाट ट, ठ, ड, ढ, ण, त, थ वर्णको ढाँचा निर्माण - पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा ढाँचाको अनुकरण - वर्ण पहिचान र ढाँचाको अनुकरण	बहुसांस्कृतिक साक्षरता	
	शब्दभण्डार	- सम्मानबोधक शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग - पूर्वज्ञानका आधारमा धारणा र शब्दको मिलाउन - शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग • पाठ्यसामग्री पढी नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	• हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र वाक्य पठन		
	पठनबोध	• पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर • सार बोध र सारांश बोध • परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान तथा तुलना • अनुभवसँग पाठको सन्दर्भ मिलान		
	लेखाइ	• वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन • सरल एवम् ससाना अनुच्छेदको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	• पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग • क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग र अभिव्यक्ति		
९. सञ्चार प्रविधि र बजार	ध्वनि सचेतीकरण	• मात्रा नलागेका र लागेका द, ध, न, प, फ, ब, भ, म, य वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण • शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण	• प्रयोग सिप • सिकाइ सिप • समय व्यवस्थापन सिप • सञ्चार सिप • सहकार्य सिप • दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	• हाउभाउ र अभिनयसहित विषयवस्तुको मौखिक प्रस्तुति • अनुमान र समस्या समाधानसहित मौखिक वर्णन		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	• सङ्केतकबाट द, ध, न, प, फ, ब, भ, म, य वर्णको ढाँचा निर्माण • पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा लेखन • शब्दका वर्ण विभाजन, वर्ण जोडाइ, छुट्याइ, थपाइ, भिकाइ र परिवर्तन		
	शब्दभण्डार	• अनुभव तथा पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलान • शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग • नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	• हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित पाठ पठन		
	पठनबोध	• पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर • परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान र कथा अनुकरण लेखन		
	लेखाइ	• वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन • दश वाक्यसम्मका अनुच्छेदको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	• चिह्नको प्रयोग • क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग तथा अभिव्यक्ति		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
१०. हाम्रा क्रियाकलाप	ध्वनि सचेतीकरण	- मात्रा लागेका र नलागेका र, ल, व, स, ह वर्ण पहिचान र विभेदीकरण - शब्दका सुरुका ध्वनि पहिचान र उच्चारण - शब्दका मध्य वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण - शब्दका वर्ण विभाजन, वर्ण जोडाइ, छुट्याइ, थपाइ, भिकाइ र परिवर्तन	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान - संवेगात्मक अभिव्यक्ति र प्रतिक्रिया - दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सङ्केतकबाट र, ल, व, श, ष, स, ह, क्ष, त्र, ज्ञ वर्णको ढाँचा अनुकरण - वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन तथा अनुकरण - चन्द्रविन्दु (ँ), शिरविन्दु (ं) र विसर्ग (:) को प्रयोग - शब्दको सूची निर्माण		
	शब्दभण्डार	शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतकको प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- विसङ्केतक पाठ, वर्ण र शब्द पठन - सस्वर र द्रुत वाचन		
	पठनबोध	- सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - अनुकरणसहित कथा सिर्जना		
	लेखाइ	अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- चिह्नको प्रयोग - क्रियाका काल र वाक्य		
११. हाम्रो वरपरको संसार	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्दका सुरुका क् देखि क्ष सम्मका हलन्त तथा संयुक्त व्यञ्जन वर्णका ध्वनि पहिचान र उच्चारण - वर्णको ध्वनि पहिचान र उच्चारण	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- पाठको मुख्य विषयवस्तु पहिचान - संवेगात्मक अभिव्यक्ति र प्रतिक्रिया		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- हलन्त तथा संयुक्त व्यञ्जन वर्णको उच्चारण र लेखन - अनुनासिकताको उच्चारण र लेखन - लेख्य वर्णको सङ्केतन र विसङ्केतन		
	शब्दभण्डार	शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ (गीत, कविता) पठन - गति, यति र हाउभाउसहित अनुच्छेद (सस्वर र द्रुत) पठन		
	पठनबोध	- सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - पाठको संरचना (प्रारम्भ, मध्य र अन्त्य) को बोध		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		पाठको सार		
	लेखाइ	- अनुलेखन - निर्देशित र स्वतन्त्र रचना		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति सहितको बोलाइ/लेखाइ र क्रियाका प्रयोग - चिह्नको प्रयोग		

कक्षा २

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
१. म र मेरो परिवार	ध्वनि सचेतीकरण	- ध्वनि पहिचान र उच्चारण - प्रश्नोत्तर - शब्द पहिचान - शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्णगत ध्वनि पहिचान र उच्चारण - आदरसूचक, आज्ञासूचक र दैनिक प्रयोगका शब्द	- प्रयोग सिप - सिकाइ सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- छलफल, कुराकानी र प्रस्तुति - चित्र वर्णन		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- समान र असमान ध्वनि पहिचान, उच्चारण र प्रयोग - संयुक्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान - वस्तु र चित्रका नाम		
	शब्दभण्डार	- शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत र दैनिक प्रयोगका शब्द - पाँच शब्दसम्म प्रयोग भएका वाक्य निर्माण		
	पठन प्रवाह	- सस्वर पठन - समय र गतिसहितको पठन		
	पठनबोध	- शीर्षक तथा चित्रको अनुमान - सन्दर्भ र पूर्वज्ञानका आधारमा पाठबारे अनुमान - अनुमान मिले नमिलेकामा छलफल, प्रश्नोत्तर र मूल्याङ्कन - प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- शब्द तथा वाक्य गणना र लेखन - शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा बोलाइ र लेखाइ		
२. मेरो दैनिक जीवन	ध्वनि सचेतीकरण	- वर्णगत ध्वनि जोडाइ र छुट्याइ - उच्चारणगत भिन्नता पहिचान र प्रयोग - समूह र एकल वाचन	- प्रयोग सिप - स्वव्यवस्थापन - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१०
	श्रव्य/दृश्यबोध	- कुराकानी, छलफल र प्रश्नोत्तर - चित्र वर्णन		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- शब्दको सूची निर्माण - वर्ण जोडाइ र छुट्याइ - संयुक्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान		
	शब्दभण्डार	- शब्द पहिचान र प्रयोग (टुसुक्क वस्तु, मुसुक्क हाँस्नु) - वाक्यमा प्रयोग - शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको प्रयोग		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		पाठ सुनी शब्द पहिचान		
	पठन प्रवाह	- गति, यति र लयसहित पाठ पठन - गति वृद्धि गर्ने गरी वाक्य तथा अनुच्छेद पठन		
	पठनबोध	- पूर्वानुमान वा अनुमान - पाठका सन्दर्भ र तुलना - परिवेश र पाठको सन्दर्भबारे छलफल र प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन - प्रश्नोत्तर		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गतिसहित बोलाइ र लेखाइ - लेख्य चिह्नको प्रयोग		
३. हाम्रो समुदाय	ध्वनि सचेतीकरण	- पाठ श्रवण र उच्चारण - अनुस्वार र चन्द्रविन्दु प्रयोग भएका शब्दको उच्चारण	- प्रयोग सिप - सिकाइ सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- कुराकानी, छलफल र प्रस्तुतिको अनुकरण - दुई दृश्य अवस्थाको सम्बन्ध पहिचान र प्रतिक्रिया - दृश्य सामग्रीको अवलोकन र प्रतिक्रिया	दृश्य साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- चित्रका आधारमा शब्द पहिचान र लेखन - वर्ण विभेदीकरण र नयाँ शब्द निर्माण - वर्ण परिवर्तन		
	शब्दभण्डार	- समूहबोधक शब्दको अर्थबोध र प्रयोग - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको पहिचान र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठको रचना सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- अनुभव र अनुमानका आधारमा प्रतिक्रिया - पाठगत प्रश्नोत्तर - विषयवस्तुगत प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद लेखन - शब्द भरण र वाक्य पूरण		
	कार्यमूलक व्याकरण	- कालका आधारमा मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - पदसङ्गतिका आधारमा मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - पदसङ्गति र लेख्य चिह्नको प्रयोग		
४. मेरो विद्यालय	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्दको शुद्ध उच्चारण - अनुस्वार र चन्द्रविन्दु प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण	सूचना साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दुईओटा दृश्यहरूको समानता र भिन्नता पहिचान - दृश्य सामग्रीमा प्रतिक्रिया	प्रयोग सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- ध्वनि र संरचनाका आधारमा शब्द पहिचान र वर्ण विभेदीकरण - वर्ण परिवर्तन गरी नयाँ शब्द निर्माण	सहकार्य सिप	
	शब्दभण्डार	- शब्द समूहमा सूचीकरण - नयाँ शब्द पहिचान र वाक्यमा प्रयोग - शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको प्रयोग	दृश्य साक्षरता सिप	

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ पठन		
	पठनबोध	- सन्दर्भ, परिवेश र विषयवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - घटनाक्रम मिलान		
	लेखाइ	- सरल अनुच्छेद लेखन - सार प्रस्तुति र लेखन - पात्र तथा सन्दर्भ परिवर्तन गरी पुनर्लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	चिह्न प्रयोग र मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
५. हाम्रो वातावरण	ध्वनि सचेतीकरण	- वर्ण पहिचान र उच्चारण - नासिक वर्ण पहिचान र उच्चारण - अनुस्वार र चन्द्रविन्दु लागेका शब्दको उच्चारण	- प्रयोग सिप - रचनात्मक सोच सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	२०
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दुई दृश्य अवस्थाको सम्बन्ध पहिचान - दृश्य सामग्रीको अवलोकन गरी प्रतिक्रिया		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- परिचित शब्दका सूची निर्माण - वर्ण जोड्ने र छुट्याउने तथा शब्द निर्माण - चन्द्रविन्दु, शिरविन्दु र विसर्ग प्रयोग भएका शब्द निर्माण		
	शब्दभण्डार	- शब्दार्थ र वाक्यमा प्रयोग - शीर्ष शब्द, विषयक्षेत्रगत र नियमित प्रयुक्त शब्द		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ सस्वरवाचन		
	पठनबोध	- अनुभव मिलान र छलफल - निर्देशित विषयवस्तुको वर्णन - सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल तथा प्रश्नोत्तर - घटनाक्रम तथा सार		
	लेखाइ	- घटनाक्रम मिलान - प्रश्नोत्तर - स्वतन्त्र रचना		
	कार्यमूलक व्याकरण	- चिह्न प्रयोग - क्रियाका काल र वाक्य		
६. मेरो सिर्जना	ध्वनि सचेतीकरण	- संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान र उच्चारण - हलन्त वर्ण प्रयोग, शब्द पहिचान र उच्चारण	- प्रयोग सिप - रचनात्मक सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - सहयोग तथा समानुभूति सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - पठनबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णको योग र वियोग - हलन्त व्यञ्जन र वर्ण सङ्केत पहिचान		
	शब्दभण्डार	- सांस्कृतिक शब्द प्रयोग - शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द तथा दैनन्दिनका शब्द प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठको सस्वर वाचन		
	पठनबोध	- प्रश्नोत्तर र छलफल - विषयवस्तुको वर्णन		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		पाठगत अर्थ बोध		
	लेखाइ	- स्वतन्त्र लेखन - निर्देशित अनुच्छेद लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाएर लिखित अभिव्यक्ति - क्रियाका काल र अभिव्यक्ति		
७. रुचि र बानी	ध्वनि सचेतीकरण	- संयुक्त वर्ण जोडाइ र छुट्याइ - अनुमान र कल्पना तथा वर्णन	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिकाको पठनबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- लेख्य चिह्न - संयुक्त वर्ण		
	शब्दभण्डार	- शब्द बोध र वाक्यमा प्रयोग - शीर्ष शब्द र दैनन्दिन प्रयोगका शब्द		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- प्रश्नोत्तर र प्रतिक्रिया - अनुभव वर्णन - सन्दर्भ पहिचान र बोध - प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- अनुलेखन - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- चिह्नको प्रयोग र लिखित अभिव्यक्ति - कालको प्रयोग र मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
८. हाम्रो संस्कृति	ध्वनि सचेतीकरण	- संयुक्त तथा हलन्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान - विषयवस्तु, पात्र र घटनासम्बन्धी मौखिक वर्णन	- प्रयोग सिप - सञ्चार सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप - बहुसांस्कृतिक साक्षरता	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पठनबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- संयुक्त व्यञ्जन वर्णको उच्चारण गरी लेख्य स्वरूप पहिचान र लेखन - संयुक्त वर्ण पहिचान र लेखन - श्रुतिबोध र संयुक्त वर्णको प्रयोग		
	शब्दभण्डार	- शब्द पहिचान र नयाँ शब्दहरूलाई वाक्यमा प्रयोग - शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द तथा दैनन्दिनका शब्द		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- उद्देश्यसहितको पठन र प्रतिक्रिया - प्रश्नोत्तर - पाठ पठन र अनुभव वर्णन - अर्थबोधसहित वर्णन		
	लेखाइ	- वाक्य तथा अनुच्छेदको अनुलेखन र श्रुतिलेखन - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति, मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
९. सञ्चार	ध्वनि	शब्द जोडाइ, छुट्याइ र थपाइ	प्रयोग सिप	१०

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
प्रविधि र बजार	सचेतीकरण	अनुमान र कल्पना	- समय व्यवस्थापन सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप - विविधताको सम्मान र अन्तरसांस्कृतिक बुझाइ सिप - राष्ट्रिय पहिचान र अपनत्वका अनुभूति	
	श्रव्य/दृश्यबोध	- प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका बोध - श्रुतिबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- शब्द जोडाइ र छुट्याइ - शब्द उच्चारण, पढाइ र लेखन		
	शब्दभण्डार	- स्थानीय रूपमा प्रचलित शब्दको प्रयोग - शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द र दैनन्दिनका शब्द		
	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक पाठ पठन		
	पठनबोध	- पाठ पठन, प्रतिक्रिया र प्रश्न निर्माण - अनुभव वर्णन - अनुकरणात्मक कथा लेखन		
	लेखाइ	- अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गतिसहित मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्नको प्रयोग - क्रियाका काल र अभिव्यक्ति		
१०. हाम्रा क्रियाकलाप	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्दोच्चारण - शब्द जोडाइ र छुट्याइ	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - साक्षरता सिप - लोकतान्त्रिक, सहभागितात्मक र समतामूलक मूल्य सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- प्रतिक्रिया लेखन - पठनबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- अनुनासिकताको उच्चारण र लेखन - शब्दोच्चारण - शीर्ष शब्द, विषयक्षेत्रगत र दैनन्दिन प्रयुक्त शब्द		
	शब्दभण्डार	शब्दसूची निर्माण		
	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पठन		
	पठनबोध	- मुख्य घटना पहिचान र लेखन - पाठ पठन र प्रतिक्रिया		
	लेखाइ	- प्रतिक्रिया लेखन - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गतिका आधारमा वर्णन र लेखन - चिह्नको प्रया - काल तथा मौखिक र लिखित अभिव्यक्ति		
११. हाम्रो वरपरको संसार	ध्वनि सचेतीकरण	- ध्वनि जोडाइ र छुट्याइ - शब्द उच्चारण र पठन तथा लेखन	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सहकार्य	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- प्रतिक्रिया - पठनबोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सर्ग पहिचान र लेखन - सर्ग छुट्याइ तथा जोडाइ		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	शब्दभण्डार	- सम्मानबोधक शब्दको प्रयोग - शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द र दैनन्दिनका शब्द	- सिप - दृश्य साक्षरता सिप - सहनशीलता र खुलापन सिप	
	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ पठन		
	पठनबोध	- छलफल र प्रश्नोत्तर - सन्दर्भ पहिचान र तुलना - अनुकरणात्मक कथा लेखन		
	लेखाइ	- प्रतिक्रिया - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति र मौखिक लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाको प्रयोगसहित लेखन		

कक्षा ३

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
१. म र मेरो परिवार	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्द पहिचान र उच्चारण - भाषिक सञ्चार - शब्द पहिचान र प्रयोग	- प्रयोग सिप - सिकाइ सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- शब्दोच्चारण - वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण - वस्तु र चित्रका नाम - विषयवस्तु पहिचान र प्रयोग		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- चित्र पहिचान - चित्र निर्माण		
	शब्दभण्डार	- नयाँ शब्द निर्माण र उच्चारण - शब्दको अर्थबोध - वाक्यमा प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद पठन - पाठ पठन - पठन गति वृद्धि		
	पठनबोध	- स्वतन्त्र अनुमान - धारणा निर्माण - सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- शब्द, वाक्य र अनुच्छेद लेखन - उत्तर लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- चिह्नको प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
२. मेरो दैनिक जीवन	ध्वनि सचेतीकरण	- वर्ण पहिचान र उच्चारण - बाल विधाको सुनाइ र छलफल - पाठको सुनाइ र छलफल	- प्रयोग सिप - स्वव्यवस्थापन - सहकार्य सिप	१०
	श्रव्य/दृश्यबोध	- विषयवस्तु पहिचान - सामग्रीको समीक्षा र प्रस्तुति		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
			- दृश्य साक्षरता सिप - आधारभूत साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम		
	शब्दभण्डार	- नयाँ शब्दहरू निर्माण - शब्दको अर्थबोध - वाक्यमा प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद पठन - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित पाठ पठन - पठन गति वृद्धि		
	पठनबोध	- अनुमान तथा धारणाको लेखाजोखा - शाब्दिक, तार्किक र वर्णनात्मक प्रश्नोत्तर		
	लेखाइ	- शब्दभरण र वाक्य निर्माण - पाठगत प्रश्नोत्तर, बुँदाटिपोट र भाव विस्तार - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
३. हाम्रो समुदाय	ध्वनि सचेतीकरण	- भाषिक सञ्चार - बालगीत, बालकविता, बालकथा तथा सूचनामूलक पाठको सुनाइ र पुनर्कथन	- प्रयोग सिप - सिकाइ सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दुई दृश्य अवस्थाको तुलना र मौखिक तथा लिखित वर्णन - श्रव्यदृश्य सामग्रीको समीक्षा	दृश्य साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम	लोकतान्त्रिक, सहभागितात्मक र समतामूलक सिप	
	शब्दभण्डार	- नयाँ शब्दहरू निर्माण - शब्दको अर्थबोध - वाक्यमा प्रयोग	वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप	
	पठन प्रवाह	- सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन	वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप	
	पठनबोध	- प्रश्नोत्तर - निर्धारित पाठको सार वर्णन		
	लेखाइ	- शब्दभरण र वाक्य निर्माण - पाठगत प्रश्नोत्तर, बुँदाटिपोट र भाव विस्तार - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
४. मेरो विद्यालय	ध्वनि सचेतीकरण	- सरल तथा जोडेमोडेका वर्णयुक्त शब्दको पहिचान र उच्चारण - संयुक्त वर्ण प्रयोग हुने शब्द उच्चारण	- सूचना साक्षरता सिप - प्रयोग सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	दुई दृश्य अवस्थाको तुलना गरी मौखिक तथा लिखित वर्णन		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		विभिन्न दृश्य सूचना तथा सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया	- सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम		
	शब्दभण्डार	- अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग - विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्री जनाउने शब्दहरूको सूची		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- निर्धारित पाठको सार - स्वमूल्याङ्कन - पाठमा प्रयोग भएका मुख्य शब्द तथा विषयका बारेमा लेखाइ - निर्धारित पाठको पात्र तथा शीर्षक परिवर्तन		
	लेखाइ	- प्रश्नोत्तर - विचार र धारणालाई सङ्गठित गरी मौखिक तथा लिखित प्रस्तुति - घटना वर्णन र बुँदा लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
५. हाम्रो वातावरण	ध्वनि सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्द पहिचान र उच्चारण	- प्रयोग सिप - रचनात्मक सोच सिप	२०
	श्रव्य/दृश्यबोध	विभिन्न दृश्य सूचना तथा सामग्रीबारे प्रतिक्रिया	सञ्चार सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम	- सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	
	शब्दभण्डार	- शब्दहरूको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग - विभिन्न सन्दर्भका शब्दको वाक्यमा प्रयोग	सूचना साक्षरता सिप	
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- शब्द र पदावलीको अर्थबोध र प्रयोग - पाठगत प्रश्नोत्तर - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन र बुँदा लेखन		
	लेखाइ	- पाठगत प्रश्नोत्तर - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
६. मेरो सिर्जना	ध्वनि सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्द पहिचान र उच्चारण	प्रयोग सिप	१५

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	श्रव्य/दृश्यबोध	- अनुच्छेदको शब्द पहिचान र उच्चारण - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध र वर्णन	- रचनात्मक सोच सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - सहयोग तथा सहानुभूति सिप	
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम		
	शब्दभण्डार	- अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग - दुई शब्द जोडेर सिङ्गो शब्द निर्माण		
	पठन प्रवाह	- हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- अनुभव वर्णन - पाठगत सन्दर्भअनुसार लिखित अभिव्यक्ति - तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र अनुच्छेद लेखन		
	लेखाइ	- शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा स्वतन्त्र लेखन - लिखित प्रतिक्रिया - घटना वा छलफल गरिएका विषय वा सिकेका शब्दलाई आफ्नो शब्दमा पुनर्लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग र मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
७. रुचि र बानी	ध्वनि सचेतीकरण	- पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्दहरू पहिचान र उच्चारण - अनुच्छेदको शब्द पहिचान र उच्चारण	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध गरी हाउभाउसहित वर्णन		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- वर्णयोग र वर्णवियोग - वस्तु र चित्रका नाम		
	शब्दभण्डार	सम्मानबोधक शब्दको वाक्यमा प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- पात्र परिवर्तन गरी पाठ पुनर्लेखन - पाठगत सन्दर्भ पहिचान र लिखित अभिव्यक्ति - तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र अनुच्छेद लेखन		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	लेखाइ	- पाठगत प्रश्नोत्तर - आफ्नो परम्परागत मूल्यमान्यता बुझाउने विषयवस्तु छनोट र अनुच्छेद लेखाइ		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
८. हाम्रो संस्कृति	ध्वनि सचेतीकरण	- अनुच्छेदका शब्द पहिचान र उच्चारण - प्राकृतिक तथा सामाजिक परिवेशलाई चित्रका आधारमा वर्णन - सम्मानबोधक शब्द सुनी उच्चारण	- प्रयोग सिप - सञ्चार सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप - बहुसांस्कृतिक साक्षरता	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध र हाउभाउसहित वर्णन - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- शब्दहरूको अर्थबोध, पढाइ र लेखाइ - वर्णयोग र वर्णवियोग		
	शब्दभण्डार	- शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग - दुई शब्द वा शब्द समूह जोडेर अर्थबोध र प्रयोग - आफ्नो परम्परा र रीतिरिवाजको वर्णन		
	पठन प्रवाह	- गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन - सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन		
	पठनबोध	- निर्धारित विषयवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर - पाठका चरित्र, परिवेश र घटनाको वर्णन		
	लेखाइ	- भावविस्तार, शब्दभरण र सार लेखन - स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भल्किने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट र अनुच्छेद लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
९. सञ्चार प्रविधि र बजार	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर उच्चारण - अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन	- प्रयोग सिप - समय व्यवस्थापन सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप - विविधताको सम्मान र अन्तरसांस्कृतिक बुझाइ सिप - राष्ट्रिय	१०
	श्रव्य/दृश्यबोध	- सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढाइ र बोध - पाठ सुनी विषयवस्तु वर्णन		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- पदयोग र पदवियोग - शब्दको उच्चारण र लेखाइ		
	शब्दभण्डार	- उस्तै तथा उल्टो अर्थ दिने शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग - बाल शब्दकोशको प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद पठन - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द पहिचान र पढाइ		
	पठनबोध	- विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर - चिठी, निवेदन, साइन बोर्ड, पोस्टर, सूचना र अन्य		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
		विवरणहरूको पढाइ र अर्थबोध	पहिचान र अपनत्वका अनुभूति	
	लेखाइ	- पाठगत प्रश्नोत्तर - बुँदाका आधारमा अनुच्छेद लेखन - स्वतन्त्र लेखाइ		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
१०. हाम्रा क्रियाकलाप	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका ध्वनि जोडाइ र छुट्याइ - शब्दको उच्चारणसहित पढाइ र लेखाइ	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सञ्चार सिप - सहकार्य सिप - साक्षरता सिप - लोकतान्त्रिक, सहभागितात्मक र समतामूलक सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिकाको बोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- सर्ग चिनारी - सर्ग योग र सर्ग वियोग		
	शब्दभण्डार	- उस्तै तथा उल्टो अर्थ दिने शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग - बाल शब्दकोशको प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द पहिचान र पढाइ		
	पठनबोध	- पाठका सुरु, बिच र अन्त्यका मुख्य मुख्य घटना वर्णन - पाठका विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर - निर्धारित पाठको मुख्य मुख्य बुँदाटिपोट तथा प्रस्तुति		
	लेखाइ	- पाठगत प्रश्नोत्तर - बुँदाका आधारमा अनुच्छेद लेखन - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		
११. हाम्रो वरपरको संसार	ध्वनि सचेतीकरण	- शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका ध्वनि जोडाइ र छुट्याइ - शब्दको उच्चारणसहित पढाइ र लेखाइ	- प्रयोग सिप - निर्णय तथा समस्या समाधान सिप - सहकार्य सिप - दृश्य साक्षरता सिप - सहनशीलता र खुलापन सिप	१५
	श्रव्य/दृश्यबोध	- दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिकाका आधारमा बोध		
	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	- शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग पहिचान - सर्ग योग र सर्ग वियोग		
	शब्दभण्डार	- शब्दको अर्थबोध र प्रयोग - दुई शब्द वा शब्द समूह जोडेर अर्थबोध र प्रयोग		
	पठन प्रवाह	- निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद पठन - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द पहिचान र पढाइ		
	पठनबोध	- पाठका सुरु, बिच र अन्त्यका मुख्य मुख्य घटना वर्णन - पाठका विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर - निर्धारित पाठको मुख्य मुख्य बुँदाटिपोट गरी तथा प्रस्तुति		

विषयक्षेत्र	भाषिक तत्त्वगत क्षेत्र	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	कार्यघण्टा
	लेखाइ	- पाठगत प्रश्नोत्तर - दिइएका बुँदाका आधारमा अनुच्छेद रचना - स्वतन्त्र लेखन		
	कार्यमूलक व्याकरण	- पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति - चिह्न प्रयोग - क्रियाका कालअनुसार वाक्यको प्रयोग र मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति		

10.2 English

A. Introduction

English is a global language and serves as a lingua franca for the speakers of different languages in national and international contexts. The primary function of using English is to communicate ideas, feelings, thoughts, etc. It is also used for higher education, mass media, trade and business, tourism, science and technology. In the context of Nepal, English is necessary for various purposes like to participate in classroom interactions; to read course materials for information and pleasure; to gain access to the knowledge available in various sources; to read and enjoy a wide range of literary texts; to participate in national and international meetings, seminars and conferences; to communicate with the speakers of different languages; to enhance career development; to appreciate movies, plays, talks, radio and television programmes, and many more.

English, in Nepal, has been taught and learned as a foreign language. It has been adopted as a compulsory subject from school to university level. This basic level grades 1-3 curriculum has been developed primarily based on the principles of integrated approach by adopting the direction given by the National Curriculum Framework for School Education, 2019. This curriculum aims at developing basic expression and communication skills in English on the part of grades 1-3 learners.

The major focus of this curriculum is on language skills viz. listening, speaking, reading and writing. The aspects of language like vocabulary, language functions, pronunciation, grammar are systematically embedded in the curriculum. They are not explicitly mentioned, rather expected to practise through language skills. The main pedagogic principle of this curriculum is 'children develop basic expression and communication skills when they get ample opportunities to engage in listening, speaking, reading and writing activities'. For this, teacher is expected to create communicative learning situations in stress-free environment. Therefore, this curriculum expects child-friendly learning facilitation process in teaching.

B. Competencies for Grades 1-3

By the end of grade three, students will have developed the following competencies:

- Demonstrate an understanding of simple spoken English language.
- Respond in simple English with intelligible pronunciation.
- Use English for communication inside and outside the classroom.
- Read simple texts for understanding and pleasure.
- Express opinions, ideas and feelings using simple English.
- Work with peers to learn language together.

C. Grade-wise Learning Outcomes for Grades 1-3

Table 10: Grade-wise learning outcomes in English

Skills	Grade 1	Grade 2	Grade 3
Listening	1. Imitate, identify and discriminate English sounds. 2. Identify and discriminate English sounds that occur in different positions (initial, middle and final) in words. 3. Match spoken words to printed words (e.g., the teacher pronounces /pin/, and the student selects pin from a set of three-word cards). 4. Respond to the teacher verbally and non-verbally. 5. Recognize and comprehend simple words and expressions and respond them verbally and non-verbally. 6. Perform simple listening comprehension tasks.	1. Identify and discriminate sounds in different word positions. 2. Recognize and match spoken words to printed words/pictures. 3. Listen to the instructions/commands and follow accordingly. 4. Recognize, identify and produce rhyming words. (e.g., pen → ten) 5. Recognize and comprehend simple words and expressions and respond verbally and non-verbally. 6. Perform a variety of simple listening comprehension tasks.	1. Recognize and identify rhyming words. 2. Comprehend words and simple expressions. 3. Listen and respond to simple spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally. 4. Listen and identify key/specific information from a short speech or conversation. 5. Identify necessary information from a short speech and conversation. 6. Perform a variety of simple listening comprehension tasks.
Speaking	1. Imitate and produce English sounds and grade-appropriate words. 2. Pronounce grade-appropriate words. 3. Sing or recite songs/chants by listening to the teacher or audio clip. 4. Engage in short and simple conversations. 5. Give basic personal information about oneself (e.g., home and family). 6. Ask and answer short and simple questions. 7. Describe familiar people, place and objects/pictures.	1. Follow teacher with acceptable pronunciation. 2. Produce simple words and sentences with acceptable pronunciation. 3. Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or audio. 4. Engage in short and simple conversations. 5. Ask and answer short and simple questions. 6. Ask for and give information in simple English. 7. Describe familiar people, place, object/picture. 8. Retell the story by listening to teacher or visual supports.	1. Respond to the teacher's instructions orally. 2. Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation. 3. Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or audio. 4. Engage in short and simple conversations. 5. Ask for and give information in simple English. 6. Ask and answer a range of short questions. 7. Describe people, objects, places and events using adjectives. 8. Retell the story by listening to teacher or visual supports.

Skills	Grade 1	Grade 2	Grade 3
Reading	1. Recognize, identify and read English alphabets. 2. Recognize and read familiar words supported by visuals. 3. Understand the meaning of grade-appropriate words. 4. Read simple words and sentences aloud. 5. Perform rhymes and chants with appropriate rhyme and rhythm. 6. Follow teacher with acceptable pronunciation at an appropriate speed. 7. Perform simple reading comprehension tasks.	1. Recognize and read words with the help of visuals. 2. Recognize and understand the meaning of grade-appropriate words. 3. Follow teacher with acceptable pronunciation and at an appropriate speed. 4. Read grade-appropriate words and sentences with acceptable pronunciation. 5. Perform rhymes and chants with appropriate rhyme and rhythm. 6. Read sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed. 7. Perform a variety of simple reading comprehension tasks.	1. Recognize and read grade-appropriate words and sentences. 2. Recognize and understand the meaning of grade-appropriate words. 3. Follow teacher with acceptable pronunciation and at an appropriate speed. 4. Read the grade-appropriate texts with acceptable pronunciation at an appropriate speed. 5. Perform rhymes/chants with appropriate rhyming pattern. 6. Perform a variety of simple reading comprehension tasks. 7. Read short and simple poems and short stories for pleasure.
Writing	1. Draw lines, curves, circles, etc.; trace figures. 2. Trace and write English alphabets (i.e., Aa-Zz) of normal size and shape. 3. Copy words and simple sentences in good handwriting. 4. Write grade-appropriate English words. 5. Give basic personal information in writing (e.g., name, age, address and nationality). 6. Form the simple sentences by putting the words in correct order. 7. Use correct spelling of grade-appropriate words.	1. Copy words and simple sentences in good handwriting. 2. Use correct spelling of grade-appropriate words. 3. Write highly frequent familiar words and simple sentences correctly. 4. Form the simple sentences by putting the words in correct order. 5. Use capital letters, full stop and question marks correctly in writing. 6. Give basic personal and family information in writing (e.g., name, address, age, nationality, family information, etc.). 7. Express ideas in simple sentences in written form. 8. Write simple words and sentences describing people, place, actions, events, pictures, weather, etc.	1. Use capital letters, full stops, commas and question marks while writing sentences. 2. Write correct spelling of words and use appropriately. 3. Write highly frequent familiar words and simple sentences correctly. 4. Form the simple sentences by putting the words in correct order. 5. Write simple words and sentences describing people, place, actions, events, pictures, weather, etc. 6. Express ideas in simple sentences in written form. 7. Write simple sentences with the help of visual supports (pictures, clues, etc.). 8. Write very short simple messages or dialogues/conversations.

D. Scope and Sequence of the Contents

Table 11: Scope and sequence of the contents for grade one

Theme	Language functions	Exponents/ structures/ contents	Activities	Soft skills	Time (in hours)
1. Alphabet	-	Upper case and lower case letters from Aa-Zz	- Decoding activities - Phonemic and graphophonemic awareness activities - Pre-listening/reading/ writing activities - Acting/role play - Tracing - Matching - Colouring/drawing - Chants, rhymes and action songs - Puzzles	- Problem solving - Active listening - Team work - Communication	60
2. Me and my family	Greeting and leave taking	Good morning /afternoon (name/children) Hello, how are you? I'm fine. Thank you. Bye/See you.	- Drills - Chants, rhymes, and action songs - Role Play - Conversation - Games	- Communication - Team work - Collaboration - Active listening - Taking care of oneself - Self-awareness	18
	Introducing	I'm Ram. She's Sita. Hello, I'm Raj. My name is Nima.	- Conversation - Role play - Pair work and group work - Games		
	Talking about home and family	I've got two brothers. What's your sister's name? Her name is Sarita. Mahesh is Ram's brother. My father is a farmer.	- Describing family chart - Group discussion - Conversation - Drawing - Games - Project work (family profile)		
3. My daily life	Talking about days of the week	What day is today? It's Monday. Is it Monday? Today is Friday.	- Question answer - Chants/rhymes - Dictation - Ordering - Games	- Time management - Managing daily life - Self-discipline - Self-management - Team work - Communication - Self-awareness - Taking care of self	7
	Expressing ability	I can dance. She can sing. He can jump.	- Chants/rhymes - Language games - Question answer - Action/Role play		
	Telling the time	It is 7 o'clock.	- Demonstration - Conversation - Acting		

Theme	Language functions	Exponents/ structures/ contents	Activities	Soft skills	Time (in hours)
			• Drawing • Games		
4. My school	Talking about present actions	She is drinking. He is dancing. I am writing.	• Acting • Games • Matching pictures	• Communication • Team work • Active listening • Self-awareness	7
	Giving simple commands	Sit down. Stand up! Come here. Be quiet.	• Acting/Role play • Mimes/gestures • Games • Chants and rhymes		
	Asking for permission	May I play? Yes, you can. No, you can't.	• Acting/Role play • Games • Question answer • Pair work		
5. Our environment	Identifying	What's this? Who's this? It's a book. This is Mrs. Thapa. Is it a book? Yes, it is/No, it isn't.	• Drilling • Conversation • Question answer • Games	• Information management • Respect for the environment • Respect for diversity • Communication • Active listening • Responsibility • Collaboration • Team work	5
	Describing location	The book is in the bag. The bird is on the roof.	• Drilling • Asking and answering • Demonstration • Games		
	Identifying colours	The rose is red. The banana is yellow. The lotus is white.	• Demonstration • Picture description • Games • Chants and rhymes • Outdoor observation		
	Asking and answering 'Yes/No' and 'Wh' questions.	Is this a flower? Yes, it is. What is this? This is a bird. Where do you live? I live in Chitwan.	• Conversation • Question answer • Role play • Games • Chants and rhymes		
6. My belongings	Describing possessions	This is my book. That is your pen. It is his/her house. My uncle has a bicycle.	• Chants and rhymes • Pair work and group work • Pictures/realia based activities • Games • Ordering preferences • Question answer	• Integrity/honesty • Collaboration • Taking care of one's belongings • Active listening	5
7. Our culture	Asking and answering about age	How old are you? How old is Sita? I'm six. She's seven.	• Guessing games • Acting/role play • Picture description • Conversation • Interview	• Tolerance • National identity • Democratic participation • Respect for diversity	4
	Understanding and	It's my sixth birthday.	• Matching • Games		

Theme	Language functions	Exponents/ structures/ contents	Activities	Soft skills	Time (in hours)
	using numbers (one to twenty)	There are fifteen days in Dashain.	- Counting objects - Role play - Group work/pair work	- Communication - Building rapport with others - Intercultural skills	
8. Communication Technology and Market	Talking about jobs	He is a pilot. She is a doctor. He is a shopkeeper. He is a nurse.	- Matching - Question answer - Role play	- Communication - Self-esteem - Respecting - Building rapport with others - Multi-literacy skills	4
9. Fruits and vegetables	Giving information	This is an apple. That is a bag. It is a book. She is a student.	- Role play - Conversation - Chants and rhymes - Describing real objects	- Communication - Information management - Problem solving	6
10. Hobbies and interests	Expressing likes and dislikes	I like fruits. I like dancing. I like to read books. I like milk. I don't like singing.	- Drilling - Drawing pictures - Games - Matching - Question answer - Role play	- Creativity - Creative thinking - Self-esteem - Communication - Active listening	5
11. Birds and animals	Describing birds and animals	This is a big elephant. The elephant has a big body. The bird is flying. Rama has black eyes. Mina is tall. Crow is a black bird.	- Describing - Mimicry - Games - Information gap tasks	- Respect for the environment - Communication - Critical thinking	7
Total					128

Note: The designated working hours are also for assessment, revision and remedial teaching which should be done in all the themes.

Table 12: Grade-wise scope and sequence of the contents in English for grade two

Theme	Language functions	Exponents/ structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
1. Me and my family	Greeting and leave taking	Good morning /afternoon (name/children) Hello, how are you?	- Drills - Chants, rhymes, and action songs	- Taking care of oneself - Self-discipline	21

Theme	Language functions	Exponents/ structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
		I'm fine. Thank you. Bye/See you	• Role play • Conversation • Games	• Self-awareness • Communication • Collaboration • Self-discipline • Sociability • Decision making • Honesty/integrity • Self esteem • Sense of belonging	
	Introducing others	She is Rita. This is my friend, Ramesh. This is my father.	• Drills • Chants, rhymes, and action songs • Role play • Conversation • Language games		
	Talking about age	How old is your father? He's thirty-five. How old are you? I'm seven years old.	• Question and answer • Conversation • Interview • Games		
	Talking about home and family	I've a big family. How many members are there in your family? There are eight members in my family.	• Describing family tree • Group work • Conversation • Drawing a family tree • Games • Project work (e.g., making a family profile)		
2. My daily life	Talking about daily habits and activities	I get up at six o'clock everyday. I walk to school with my sister. I play with my friends after school. Our school starts at 10 o'clock.	• Time table-based activities • Completing an activity grid • Conversation • Matching • Making time table	• Managing daily life • Time management • Making action plans • Team work • Communication • Self-awareness • Self-motivation	17
	Telling the time	It is 7 o'clock. It is half past two. It is 10:30.	• Demonstration • Conversation • Acting • Card games • Drawing		
	Describing past actions and events	Bishnu bought a doll yesterday. She went to the park this morning. What did you do yesterday/last	• Telling stories • Question-answer • Sequencing and describing		

Theme	Language functions	Exponents/ structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
		night/this morning? I went to the park yesterday. We had a sports day yesterday.	pictures • Drills • Games		
3. My school	Talking about now	What are you doing now? I'm doing my homework. What is she doing? She is drawing a picture.	• Conversation • Question and answer • Games • Listening and drawing	• Application • Decision making • Respect for others • Communication • Collaboration • Reading maps	17
	Giving and responding to commands and instructions	Don't run. Open your book. Fold the paper. Don't open the window	• Games • Role play		
	Describing location	The book is on the table. The pen is in the box. The box is under the table. Sima is sitting between Mina and Nim.	• Describing pictures • Games • Drawing a picture • Spot the difference		
4. Our environment	Talking about weather	How is the weather today? It's Sunny. It's cloudy. It's rainy. It's windy. It's very cold. It's snowy.	• Role play • Describing pictures • Matching pictures • Question and answer	• Communication • Collaboration • Creativity • Respect for diversity • Respect for the environment	21
	Describing people and places	The man is tall. The woman is fat. She is slim. My village is plain.	• Describing pictures • Matching pictures • Question and answer		
	Describing picture	There are six birds. There's a tiger lying under the tree. It is raining outside. The birds are flying.	• Picture description • Games • Acting		

Theme	Language functions	Exponents/ structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
	Understanding and using numbers (twenty one-fifty)	How many birds are there? There are twenty-two birds. There are fifty people.	- Picture description - Games - Outdoor visit		
5. My belongings	Asking for and giving information about immediate possession	What is he wearing? A blue shirt. What is he carrying? He is carrying a stick. She has a big ring.	- Picture description - Information gap tasks - Role play - Question-answer - Conversation - Games	- Information management - Communication - Collaboration - Consumer skills	8
6. Our culture	Talking about months of the year	January is the first month of the year. May comes after April. There are 12 months in a year.	- Calendar-based activities - Games - Chants and rhymes - Question and answer	- Time management - Making action plans - Communication	12
	Talking about jobs	He is a farmer. He grows vegetables. She is a nurse. She works in hospital. He is a priest. She is a nun. He is a monk.	- Question and answer - Role play - Field visit		
7. Communication technology and market	Asking for and giving information	What's this? It's a camera. Where do you buy clothes? I buy them from the market.	- Question and answer - Role play - Chants and rhymes	- Communication - Time management	7
8. Fruits and vegetables	Describing objects	The orange is yellow. The tomato is green. The apple is red. The pumpkin is round. The gourd is long.	- Games - Drills - Matching - Describing pictures - Drawing and colouring - Word puzzle - Spot the difference	- Creativity - Organizational skills	7

Theme	Language functions	Exponents/ structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
9. Hobbies and interests	Expressing likes and dislikes	I like dancing. I don't like singing. I like to cook food. I enjoy drawing pictures.	• Drawing • Realia-based activities • Making a list • Games • Question answer	• Honesty/integrity • Self-respect/self-esteem	7
10. Birds and animals	Retelling stories	Once there lived a fox. It lived in a jungle. It was very clever. One day it ...	• Telling stories with picture • Ordering pictures and making stories • Strip story • Story telling	• Active listening • Communication • Critical thinking	11
	Expressing ability	The birds can fly. The tigers can't fly. The cows can't climb a tree. The monkeys can jump.	• Acting/Role play • Question and answer • Songs and rhymes • Picture description		
Total					128

Note: The designated working hours are also for assessment, revision and remedial teaching which should be done in all the themes.

Table 13: Scope and sequence of the contents for grade three

Theme	Language functions	Exponents/structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
1. Me and my family	Greeting and leave taking	Good morning/afternoon/evening. Hi! everyone. Good morning to all. See you. Good night. Have a sound sleep. How are you?	• Role play • Conversation • Drilling • Question answer	• Empathy • Awareness • Active listening	18
	Talking about occupations	What does your father do? What's your mother? My mother is a teacher.	• Role play • Making a job chart • Question answer		

Theme	Language functions	Exponents/structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
		My brother is a farmer.			
	Talking about home and family	I have a small family. How many members do you have in your family? There are four members in my family. My family is a joint family.	• Role play • Question and answer • Describing pictures • Drawing and describing a family chart		
2. My daily life	Talking about future	I will go to Pokhara tomorrow. I will get up early tomorrow. He will come this evening. I will brush my teeth at 6 am.	• Describing time tables • Question and answer • Drill • Conversation	• Active listening • Collaboration • Communication	17
	Apologizing	I'm sorry. Sorry. Excuse me!	• Role play • Conversation • Drilling		
	Telling the time	It's quarter past three. It's quarter to ten. It's ten to five.	• Demonstration • Question answer • Drawing clock		
3. My school	Asking for and giving permission	May I come in, teacher? Can I sit down/have crayon/clean the board? Yes, of course. No, I'm sorry. You can't.	• Role play • Question answer • Conversation • Drill	• Flexibility and adaptability • Responsibility • Decision making skill • Taking initiatives	17
	Interrupting or getting attention	Excuse me. Can I help you? Excuse me please! Yes. Hello!	• Role play • Conversation • Drill		
	Congratulating and praising	Very good! Well done! Congratulations!	• Role play • Conversation • Drill		
4. Our environment	Describing people and places	He is a tall man. She is beautiful. He is taller than me. The place is beautiful. Kathmandu is a big city.	• Question answer • Role play • Outdoor activities • Describing	• Communication • Collaboration • Creativity • Respect for diversity	18

Theme	Language functions	Exponents/structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
			pictures/ realia	Respect for the environment	
	Talking about seasons	The winter is cold. The summer is hot. It rains in the monsoon. It's a rainy season. It snows in the winter.	- Describing weather chart - Question answer - Describing pictures		
	Giving directions	Turn left. Turn right. Go ahead. Cross the road. Go east/ west /north / south.	- Map reading/following a route - Role play - Conversation - Listening and marking on simple map		
5. My belongings	Describing objects	This is my pencil. I write with it. That is your book. It's old.	- Describing pictures - Question answer - Role play	- Information management - Communication - Collaboration	12
	Understanding and using numbers (fifty one to hundred)	I have fifty one balloons. We have eighty hens. I have a ball of thread. The thread is one hundred metres long.	- Role play - Question answer - Describing number charts.		
6. Our culture	Narrating past events	We had a party last night. We went for a picnic last month.	- Question answer - Story telling - Strip story - Picture story - Chain story	- Map reading - Self-awareness	12
	Asking and answering about past	What did you do during the holiday? I went home to celebrate Tihar. What did people do in the last Lhosar? They sang and danced.	- Question answer - Describing pictures - Role play - Story telling		
7. Communication technology and market	Using the telephone	Hello! Who is speaking? Hi. Can I talk to Ramesh? Hello! Can I take your message?	- Question answer - Role play - Simulation	- Ethical use of ICTs - Operating basic electronic devices	11

Theme	Language functions	Exponents/structures	Activities	Soft skills	Time (in hours)
		Bye! Thank you!		• Communication	
	Asking and answering with a choice	Do you like milk or tea? Do you buy shorts or pants? Do you want to go to the cinema or to the park? I like milk. I buy pants. I want to go to the park.	• Question answer • Role play • Describing pictures		
8. Fruits and vegetables	Describing pictures	The orange is yellow. The apple is sweet. The mango is sour. The bitter gourd is bitter. The banana is big. It's juicy.	• Question answer • Describing pictures • Picture discussion • Describing real objects	• Creativity • Organizational skills • Communication	8
9. Hobbies and interests	Expressing likes and dislikes	I enjoy dancing. I love music. I hate crowd. I prefer tea to milk. I like to dance. I don't like singing.	• Question answer • Role play • Describing pictures • Doing a survey	• Honesty and integrity • Collaboration and team work	8
10. Birds and animals	Expressing ability	Can you swim? Yes, I can. No, I can't. Fish can swim, but cats can't.	• Actions • Drills • Question answer • Language game	• Independent learning	7
Total					128

Note: The designated working hours are also for assessment, revision and remedial teaching which should be done in all the themes.

१०.३ गणित

(क) परिचय

गणितीय ज्ञान, सिप र अभिवृत्ति दैनिक जीवनका क्रियाकलापसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित हुन्छन् । गणितले मानिसमा समालोचनात्मक रूपले सोच्ने, तार्किक निर्णय दिने, दैनिक जीवनमा आउने समस्यालाई समाधान गर्नेलगायत प्राप्त सूचनाको प्रस्तुति, विश्लेषण र उपयोगका लागि आवश्यक सिपहरूको विकासमा सहयोग पुऱ्याउँछ । हाम्रो दैनिक जीवनमा प्रयोगमा आउने विभिन्न वस्तु, साधन, यन्त्र आदिलाई प्रयोगमा ल्याउन तथा वैज्ञानिक अन्वेषण र अनुसन्धानका लागि पनि गणितीय ज्ञान र सिप अपरिहार्य हुन्छ । समाजका सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, वैज्ञानिक, भौगोलिक, ऐतिहासिकलगायत मानव जीवनका सम्पूर्ण पक्षसँग सम्बन्धित र तत्सम्बन्धी सम्पूर्ण

विषयहरूको अध्ययनका लागि समेत गणितीय ज्ञान र सिप अत्यावश्यक छ । गणित विषयको यस पाठ्यक्रमले विद्यार्थीका दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न र समस्या समाधानका लागि आवश्यक न्यूनतम गणितीय ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकास गराउने लक्ष्य लिएको छ । त्यसै गरी यस पाठ्यक्रमले कक्षा ३ को पढाइपछि कक्षा ४ मा पढ्नका लागि पूर्वाधारका रूपमा आवश्यक गणितीय ज्ञान र सिपको विकास गराउने लक्ष्य पनि राखेको छ । यसका लागि पाठ्यक्रमलाई विद्यार्थीको आवश्यकता एवम् रुचिअनुसार सामयिक, उपयोगी र व्यवहारमूलक बनाउने प्रयास गरिएको छ ।

विद्यालय शिक्षाको मूल दस्तावेजका रूपमा रहेको विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा आधारभूत तहको कक्षा १ देखि ३ सम्म एकीकृत पाठ्यक्रम ढाँचा अवलम्बन गर्ने नीति लिइने व्यवस्था भएअनुसार विभिन्न क्षेत्रबाट प्राप्त सुझावहरू समेतका आधारमा बहुविषयक ढाँचाको एकीकृत पाठ्यक्रमअन्तर्गत गणितीय विषयवस्तु पनि समावेश गरिएको छ । विद्यार्थीमा समस्या समाधान गर्ने, तर्क प्रस्तुत र पुष्टि गर्ने, सामग्रीको छनोट र गणना गर्ने, सिकेका कुरालाई नयाँ अवस्थामा प्रयोग गर्ने जस्ता सिपको साथै व्यवहारकुशल सिप विकास गर्ने गरी गणित विषयको पाठ्यक्रमलाई एकीकृत ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ । यो विषयको पठनपाठनका लागि कक्षा १, २ र ३ प्रत्येकमा पाठ्यभार ४ र वार्षिक कार्यघण्टा १२८ छुट्याइएको छ ।

आधारभूत तहअन्तर्गत कक्षा १-३ को गणितमा ज्यामिति, सङ्ख्याको ज्ञान, गणितका आधारभूत क्रियाहरू, नाप र साधारण ग्राफ गरी पाँचओटा विषयगत विषयक्षेत्र पनि समेटिएका छन् । यी विषयक्षेत्रअन्तर्गतका विषयवस्तुलाई विभिन्न बहुविषयक र विषयक विषयक्षेत्रमा सङ्गठित गरी एकीकृत गरिएको छ ।

(ख) तहगत सक्षमता

कक्षा १-३ को गणित विषय अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीमा निम्नलिखित सक्षमताहरू विकास हुने छन् :

१. दुई आयामिक ज्यामितीय आकृतिहरूको पहिचान, मापन र रचना
२. पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्यालाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्क प्रयोग गरी दैनिक जीवनमा प्रयोग
३. स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिको प्रयोग
४. भिन्नको अवधारणा बोध र तुलना गर्ने क्षमता विकास
५. गणितीय आधारभूत क्रियाहरूको प्रयोग गरी दैनिक जीवनका समस्या समाधान
६. उपयुक्त सामग्री तथा एकाइ प्रयोग गरी वस्तु तथा समयको व्याख्या तथा दैनिक जीवनका समस्या समाधानमा प्रयोग
७. नेपाली मुद्रा चिनेर दैनिक हिसाब गर्न सक्ने क्षमता विकास
८. साधारण ग्राफ र तालिकाबाट जानकारी हासिल
९. गणितीय ज्ञान, सिप, सोच र अभिवृत्तिको विकास तथा दैनिक जीवनमा प्रयोग

(ग) कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

तालिका १२ : गणित विषयका कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१. स्थानको आधारमा वस्तुहरूलाई भित्र र बाहिर, अगाडि र पछाडि, तल र माथि, दायाँ, बायाँ र बिच तथा नजिक र टाढा छुट्याउन २. सिधा रेखा र वक्र रेखा पहिचान गर्न, ट्रेस गर्न तथा चित्र कोर्न ३. आफ्नो वरपर पाइने	१. ठोस वस्तुहरू (जस्तै : सिन्का, तार, बाँस, किला, बाँसका चोया, डोरी आदि) को प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुजका आकार बनाउन २. त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्तका आकारहरू ट्रेस गर्न ३. भुजा र कुनाका आधारमा त्रिभुज र चतुर्भुजको अवधारणा विकास गर्न	१. दिइएको वस्तुको किनारा वा रेखाखण्डको नाप लिन र दिइएको नापको रेखाखण्ड खिच्न २. वरपर पाइने ठोस वस्तुमा बनेका कोणहरू देखाउन ३. रूलरको प्रयोग गरी कोणहरू खिच्न, नाम लेख्न र तुलना गर्न ४. समकोण पहिचान गर्न ५. सिधा किनारा (straight edge)

ज्यामितीय आकारहरू (त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्त) चिन्न	४. देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्न, पढ्न र लेख्न	भएको वस्तु र सिसाकलम प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुज खिच्न र नाम लेख्न
४. देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १०० सम्म गन्ती गर्न, पढ्न, लेख्न र तुलना गर्न	५. १०० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न	६. आयताकार र वर्गाकार सतह पहिचान गर्न
५. देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १ देखि २० सम्मका सङ्ख्या अक्षरमा लेख्न	६. तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई तुलना गरी बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न (तीनओटासम्म मात्र)	७. पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्न, पढ्न र लेख्न
६. ठोस वस्तुको प्रयोग गरी १ देखि २० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई जोर र बिजोर सङ्ख्यामा वर्गीकरण गर्न	७. तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूमा जोर र बिजोर सङ्ख्या पहिचान गर्न	८. १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न
७. पहिलोदेखि दसौँसम्मका स्थान पहिचान गर्न	८. सिङ्गो, आधा र एकचौथाइको अवधारणाका आधारमा वस्तुहरूको तुलना गर्न	९. चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई सङ्केतहरू =, >, < प्रयोग गरी तुलना गर्न
८. योगफल २० सम्म आउने तीनओटा सम्म सङ्ख्याहरूको जोड गर्न	९. योगफल १,००० सम्म आउने तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड गर्न	१०. चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न
९. हात लागी नआउने र योगफल १०० सम्म आउने दुईओटा सङ्ख्याहरूको जोड गर्न	१०. तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न	११. सङ्ख्याको ढाँचा पहिचान गर्न
१०. ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याको घटाउ गर्न	११. गुणनलाई दोहोरिएको जोडका रूपमा व्यक्त गर्न	१२. स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्म पढ्न र लेख्न
११. सापटी लिन नपर्ने दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न	१२. १० सम्मको गुणन तालिका निर्माण गर्न	१३. आधा, एकचौथाइ, तीनचौथाइ, एकतिहाइ र दुईतिहाइलाई भिन्नका रूपमा लेख्न
१२. दैनिक क्रियाकलापहरूका समय भन्न	१३. १० सम्मको गुणनतालिकामा आधारित रहेर दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले निशेष भाग जाने भाग गर्न	१४. भिन्नहरू $\frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, \frac{1}{3}, \frac{2}{3}$ लाई सामग्री प्रयोग गरी देखाउन
१३. हप्ताका दिनहरू भन्न र लेख्न	१४. घडी हेरी घण्टा र मिनेटमा समय भन्न र लेख्न	१५. चित्रद्वारा दिइएका कुनै दुईओटा भिन्नहरू तुलना गर्न
१४. चलनचल्तीमा रहेका रु. १०० सम्मका नेपाली सिक्का तथा नोट चिन्न	१५. क्यालेन्डर हेरेर कुनै दिनको मिति (साल, महिना, गते र बार) भन्न र लेख्न	१६. योगफल १०,००० सम्म आउने चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याको जोड गर्न
१५. अप्रामाणिक नापोको प्रयोग गरी ठोस वस्तुहरू नाप्न र त्यसको आधारमा अग्लो र होचो, लामो र छोटो छुट्याउन	१६. रु. १००० सम्मका सिक्का तथा नोट चिन्न	१७. जोड र घटाउविचको सम्बन्ध पहिचान गर्न
१६. चित्रग्राफबाट जानकारी लिन र दिन	१७. रूपान्तर गर्न नपर्ने मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न	१८. चार अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ गर्न
	१८. लम्बाइको नापको प्रामाणिक एकाइको पहिचान र रुलरको प्रयोग गरी वस्तुको नाप सेन्टिमिटर र मिलिमिटर स्केलमा पढ्न	१९. तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याले गुणन गर्न
	१९. विभिन्न वस्तुको लम्बाइ	२०. तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले भाग गर्न
		२१. घडी हेरी घण्टा, मिनेट र सेकेन्डमा समय भन्न र लेख्न
		२२. समयका एकाइहरूविचको सम्बन्ध पहिचान गर्न (वर्ष, महिना, हप्ता, दिन, घण्टा, मिनेट र सेकेन्ड)

	सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न २०. किलोग्राम र ग्रामको सम्बन्ध बताउन २१. १०० ग्रामदेखि १ किलोग्रामसम्मको प्रामाणिक ढकको प्रयोग गरी वरपरका वस्तुको तौल लिन २२. समान प्रकृतिका भाँडाहरूको अवलोकन गरी क्षमता तुलना गर्न २३. विभिन्न भाँडाहरूको क्षमताको अनुमान गर्न र अप्रामाणिक नापोद्वारा पुष्टि गर्न २४. समान प्रकृतिका कुनै दुईओटा सतहको अवलोकन गरी क्षेत्रफल तुलना गर्न २५. दिइएको तालिकाबाट जानकारी लिन दिन २६. दिइएको चित्रग्राफबाट सदस्यहरूको सङ्ख्या गनेर तालिकामा प्रस्तुत गर्न	२३. कुनै काममा लागेको समय पत्ता लगाउन २४. मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न २५. मिटर, सेन्टिमिटर र मिलिमिटरको सम्बन्ध बताउन २६. विभिन्न वस्तुको लम्बाइ मिटर वा सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न २७. वस्तुको तौलको अनुमान गर्न र नापद्वारा यकिन गर्न २८. लिटर र मिलिलिटरको सम्बन्ध बताउन २९. विभिन्न क्षमताका भाँडाहरूको क्षमता लिटर र मिलिलिटर एकाइमा नाप लिन ३०. लिटर र मिलिलिटरसम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न ३१. वर्ग कोठाहरूको सङ्ख्या गनेर वर्गाकार वा आयताकार समतलीय सतहको क्षेत्रफल पत्ता लगाउन ३२. चित्रग्राफ बनाउन
--	---	---

(घ) विषयवस्तु तथा तिनको क्षेत्र र क्रम

तालिका १३ : गणित विषयको विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

क्र.स.	विषयक्षेत्र/थिम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३	
		विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.
१	म र मेरो परिवार	- स्थानगत अवधारणा (भित्र र बाहिर, अगाडि र पछाडि, तल र माथि, दायाँ, बायाँ र बिच, नजिक र टाढा) - सिधा रेखा र वक्र रेखा - ज्यामितीय आकारहरू (त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्त) - देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्मका सङ्ख्याहरू (सङ्ख्याङ्कमा)	३४	- ठोस वस्तुहरू (जस्तै : सिक्का, तार, बाँस, किला, बाँसका चोया, डोरी, आदि) को प्रयोगबाट त्रिभुज र चतुर्भुजका आकारहरू निर्माण - त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्तका आकारहरूको ट्रेस - भुजा र कुनाका आधारमा त्रिभुज र चतुर्भुजको अवधारणा विकास - समान प्रकृतिका भाँडाहरूको अवलोकन गरी क्षमता तुलना - विभिन्न भाँडाहरूको क्षमताको अनुमान र अप्रामाणिक नापोद्वारा पुष्टि	१४	- दिइएको वस्तुको किनारा वा रेखाखण्डको नाप र दिइएको नापको रेखाखण्ड - ठोस वस्तुमा बनेका कोणहरू - कोणहरूको निर्माण, नाम र तुलना - समकोण पहिचान - सिधा किनारा (straight edge) भएको वस्तु र सिसाकलमको प्रयोगबाट त्रिभुज र चतुर्भुज निर्माण र नाम - आयताकार र वर्गाकार सतह पहिचान	१६
२	मेरो दैनिक जीवन	दैनिक क्रियाकलापहरूको समय	२	- घडी हेरी घण्टा र मिनेटमा समय - क्यालेन्डर हेरेर कुनै दिनको मिति (साल, महिना, गते र बार)	६	घडी हेरी घण्टा, मिनेट र सेकेन्डमा समय	२
३	सङ्ख्याको ज्ञान			- देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १००० सम्मका सङ्ख्याहरूको स्थानमान तालिका, स्थानमान र सङ्ख्याङ्कहरू १०० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा (अक्षरमा)	१८	- पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा स्थानमान तालिका, स्थानमान र सङ्ख्याङ्कहरू १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा (अक्षरमा) - चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको तुलना (तीनओटासम्म मात्र) - सङ्ख्याको ढाँचा	१८

क्र.स.	विषयक्षेत्र/थिम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३	
		विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.
४	हाम्रो समुदाय	- देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १ देखि २० सम्म (अक्षरमा) २० सम्मका जोर र बिजोर सङ्ख्याहरू - योगफल २० सम्म आउने तीनओटा सम्म सङ्ख्याहरूको जोड - देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २१ देखि १०० सम्मका सङ्ख्याहरू (सङ्ख्याङ्कमा) - अप्रामाणिक नापोको प्रयोग र वस्तुहरूको लम्बाइको तुलना (अग्लो र होचो, लामो र छोटो)	५५	- तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको तुलना र बढ्दो वा घट्दो क्रम (तीनओटासम्म मात्र) - तीन अङ्कसम्मका जोर र बिजोर सङ्ख्याहरू १०० ग्रामदेखि १ किलोग्रामसम्मको प्रामाणिक ढक्को प्रयोग गरी वरपरका वस्तुको तौल - किलोग्राम र ग्रामको सम्बन्ध	१३	- चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको बढ्दो वा घट्दो क्रम - स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्मका सङ्ख्याहरू - विभिन्न वस्तुको लम्बाइ मिटर वा सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान, नाप र पुष्टि	११
५	गणितका आधारभूत क्रिया			- योगफल १,००० सम्म आउने तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड (कुनै तीनओटा सङ्ख्याहरू मात्र) - तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ	२३		
६	मेरो विद्यालय	- दसौँ स्थानसम्मका क्रमात्मक सङ्ख्याहरू - हात लागी नआउने र योगफल १०० सम्म आउने दुईओटा सङ्ख्याहरूको जोड	२७	- लम्बाइको नापको प्रामाणिक एकाइको पहिचान र रुलरको सेन्टिमिटर र मिलिमिटर स्केल - विभिन्न वस्तुको लम्बाइ सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान, नाप र पुष्टि - कुनै दुईओटा वर्गाकार वा	१९	- आधा, एक चौथाइ, तीन चौथाइ, एक तिहाइ र दुई तिहाइ भिन्न - भिन्नहरू $\frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, \frac{1}{3}, \frac{2}{3}$ लाई सामग्रीद्वारा प्रस्तुति तथा प्रयोग - चित्रद्वारा माथिका भिन्नहरूमध्ये कुनै दुईओटा भिन्नहरूको	१२

क्र.स.	विषयक्षेत्र/थिम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३	
		विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.
		- ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याको घटाउ - सापटी लिन नपर्ने दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ		आयताकार सतहको अवलोकन गरी क्षेत्रफल तुलना - गुणन र जोडको सम्बन्ध - सिङ्गो, आधा र एक चौथाइको अवधारणाको आधारमा वस्तुहरूको तुलना		तुलना वर्ग कोठाहरूको सङ्ख्या गनेर वर्गाकार वा आयताकार समतलीय सतहको क्षेत्रफल	
७	मेरो दैनिक जीवन	हप्ताका दिनहरू	३				
८	गणितका आधारभूत क्रिया					- योगफल १०,००० सम्म आउने चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड (कुनै तीनओटा सङ्ख्याहरू मात्र) - जोड र घटाउबिचको सम्बन्ध - चार अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ - तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याले गुणन - तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले भाग	४४
९	मेरो दैनिक जीवन					- समयका एकाइहरूबिचको सम्बन्ध (वर्ष, महिना, हप्ता, दिन, घण्टा, मिनेट र सेकेन्ड) - कुनै काममा लागेको समय	६
१०	सञ्चार प्रविधि र बजार	- चलनचल्तीमा रहेका रु. १०० सम्मका नेपाली सिक्का तथा नोट - चित्रग्राफ	७	- दिइएको तालिकाबाट जानकारी - दिइएको चित्रग्राफबाट सदस्यहरूको सङ्ख्या गनेर तालिकामा प्रस्तुत - रु. १००० सम्मका सिक्का तथा नोट	१२	- मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ - लिटर र मिलिलिटरको सम्बन्ध - विभिन्न क्षमताका भाँडाहरूको क्षमता लिटर र मिलिलिटर एकाइमा - लिटर र मिलिलिटरसम्बन्धी	१९

क्र.स.	विषयक्षेत्र/थिम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३	
		विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.	विषयवस्तु	का.घ.
				रूपान्तर गर्न नपर्ने मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ (कुनै एउटा एकाइको मात्र)		जोड र घटाउ (कुनै एउटा एकाइको मात्र) - मिटर, सेन्टिमिटर र मिलिमिटरको सम्बन्ध - वस्तुहरूको तौलको अनुमान र नापद्वारा यकिन - चित्रग्राफ (सङ्केतको प्रयोग गरी)	
११	गणितका आधारभूत क्रिया			१० सम्मको गुणन तालिका निर्माण १० सम्मको गुणनतालिकामा आधारित रहेर दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले निशेष भाग जाने भाग	२३		
		जम्मा	१२८		१२८		१२८

१०.४ हाम्रो सेरोफेरो

(क) परिचय

विद्यार्थी आफ्नो वरिपरिको सामाजिक, भौतिक, सांस्कृतिकलगायतका अवस्थसँग परिचित भएमा सिकाइलाई दैनिक जीवनसापेक्ष बनाउन सहज हुन्छ। सिकाइलाई विद्यार्थीको दैनिक जीवन र समाजसँग जोड्न सकेमा सिकारूलाई आफ्ना सामाजिक र भौतिक वातावरणसँग अन्तरक्रिया गरी वातावरणअनुकूल आफूलाई समायोजित हुन सहज हुन्छ। विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को संरचनाअनुसार आधारभूत तह (कक्षा १-३) मा हाम्रो सेरोफेरो विषयको पाठ्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ। यसमा समावेश विषयवस्तुका अध्ययनले माथिल्ला कक्षामा अध्ययनका लागि आधारसमेत प्रदान गर्ने छ। यस विषयक्षेत्रको पाठ्यक्रममा मूलतः सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य तथा शारीरिक र सिर्जनात्मक कला जस्ता सिकाइका क्षेत्रका विषयवस्तुलाई एकीकृत गरिएको छ। यी विषयवस्तुलाई एकीकृत स्वरूपमा विभिन्न विषयक्षेत्रमा सङ्गठित गर्नुको मुख्य उद्देश्य विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित गरी सिकाइलाई विद्यार्थीको दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित गरेर सिकाइको सान्दर्भिकता वृद्धि गर्नु हो।

हाम्रो सेरोफेरो विषयमा बालबालिकालाई आफूले आफूलाई चिन्ने, परिवार र छरछिमेकहरूमा घुलमिल गराउने, संस्कृति तथा परम्परादेखि स्थापित सामाजिक चालचलन, नियम आदिसँग परिचित गराउने विषयवस्तु समावेश गरिएको छ। समाजमा विद्यमान विभिन्न समस्या र विकृतिहरू हटाउनका लागि सहयोगी बनाउने, असल नागरिकमा हुनुपर्ने मानवीय गुण, अधिकार र कर्तव्यको पहिचान गरी सामाजिकीकरणमा जोड दिने, बालबालिकालाई आफू रहेको ठाउँ, क्षेत्र, देश आदिको भौगोलिक स्वरूपसँग परिचित गराउने, आफू र आफ्नो परिवार तथा समुदायका विगतका सम्बन्धमा खोजीनिती गर्न प्रेरित गर्ने र परिवार तथा स्थानीय समुदायका आर्थिक क्रियाकलापका बारेमा जानकारी लिन मितव्ययी हुन प्रेरित गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

बालबालिकामा सानै उमेरदेखि विज्ञान तथा प्रविधि र वातावरणसँग परिचित गराई उनीहरूमा वैज्ञानिक सोच, चिन्तन र अभिवृत्तिप्रति सकारात्मक भावनाको विकास गर्न विद्यालय शिक्षाको प्रारम्भिक कक्षादेखि नै विज्ञान तथा वातावरणका विषयवस्तु समावेश गरिएको छ। यसमा वैज्ञानिक सिकाइ, सजीव, वातावरण, पदार्थ र शक्ति, पृथ्वी र अन्तरिक्ष समावेश गरिएको छ। बालबालिकाले आफ्नो अनुभूति, अनुभव, सिर्जनालाई स्वतन्त्र र मौलिक रूपले अभिव्यक्त गर्न सक्ने बनाउनु यस विषयको मूल उद्देश्य रहेको छ।

सिर्जनात्मक कलाअन्तर्गत दृश्यकला (चित्रकला तथा हस्तकला) तथा सङ्गीत कला समावेश गरिएको छ। स्वास्थ्य शिक्षाले व्यक्तिमा स्वास्थ्यसम्बन्धी ज्ञान, धारणा र सिपको विकास गरी व्यवहारमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन महत्त्वपूर्ण योगदान दिन्छ। आधारभूत तहको कक्षा १-३ मा स्वस्थ जीवनशैली, वातावरणीय सफाइ, पोषण तथा स्वास्थ्य, रोगहरू, सुरक्षा तथा प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य सेवा जस्ता क्षेत्रहरू समावेश गरिएका छन्। व्यक्तिको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक र संवेगात्मक पक्षको विकास अर्थात् सर्वाङ्गीण विकासमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले शारीरिक शिक्षाअन्तर्गतका विभिन्न शारीरिक क्रियाकलाप तथा खेलकुद समावेश गरिएको छ।

विज्ञान तथा वातावरण, सामाजिक अध्ययन, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयहरूलाई अन्तरविषयक ढाँचा (Interdisciplinary model) मा एकीकृत गरी यसलाई हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्र भनिएको छ। यस ढाँचामा एकीकृत गर्दा केही विषयक्षेत्र सबै विषयमा अन्तरसम्बन्धित हुने, केही दुई वा दुईभन्दा बढी विषयमा अन्तरसम्बन्धित हुने र केही कुनै एक विषयसँग मात्र अन्तरसम्बन्धित हुने गरी १० विषयक्षेत्र (Themes) व्यवस्थित गरिएका छन्। यस विषयक्षेत्रको सिकाइ सहजीकरणमा स्थानीय परिवेश र सन्दर्भलाई समेटेर यस विषयक्षेत्रअन्तर्गत राखिएका विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित गर्नु आवश्यक छ। यो विषयको पठनपाठनका लागि कक्षा १, २ र ३ प्रत्येकमा पाठ्यघण्टा ८ र वार्षिक कार्यघण्टा २५६ छुट्याइएको छ।

(ख) तहगत सक्षमता

कक्षा १-३ सम्मको हाम्रो सेरोफेरो विषयको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीले निम्नलिखित सक्षमता हासिल गर्ने छन् :

१. आफू, आफ्नो परिवारको परिचय तथा परिवार र छिमेकीको काममा सहयोग
२. खानेकुरा र सामानको जतन र उपयोग

३. मेलमिलाप, सहयोग, समन्वय, सहभागिता जस्ता सामाजिक सिपको विकास
४. विद्यालयमा हुने क्रियाकलापमा सहभागिता र दुर्घटना एवम् प्रकोपप्रति सचेतता र सावधानी
५. हाम्रा सामाजिक, सांस्कृतिक गतिविधिको पहिचान, सम्मान र सहभागिता
६. सूचना तथा सञ्चार र यातायातका साधनको सामान्य चिनारी र उपयोग
७. पृथ्वी र आफ्नो वरपरको भौगोलिक स्वरूपको जानकारी र नक्साङ्कन
८. आफ्नो समुदायमा भएका सार्वजनिक सम्पत्ति र प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण एवम् प्रयोग
९. आफ्नो अधिकार र कर्तव्यप्रति सचेतता र सामाजिक शिष्टाचार तथा नियमहरूको पालना
१०. कामको सम्मान तथा मितव्ययिता कायम र सामान्य आर्थिक क्रियाकलापको महत्त्वबोध
११. शारीरिक एवम् मानसिक सिप विकाससँग सम्बन्धित स्थानीय तथा अन्य खेलहरूको अभ्यास
१२. आधारभूत शारीरिक क्रियाकलाप र योगको अभ्यास तथा स्वस्थकर एवम् सुरक्षित बानी विकास
१३. दैनिक जीवनमा शक्तिका स्रोत, हावा, पानी आदिको विशेषता पहिचान र उपयोग
१४. वरपरका वस्तु, घटना तथा मौसमप्रति सचेतता
१५. वातावरणीय सरसफाई, रोग र स्वास्थ्यप्रति सचेतता
१६. सङ्गीत तथा दृश्यकलामार्फत सिर्जनात्मक प्रस्तुति र सम्मान
१७. बिरुवा र जनावरहरूको लक्षण पहिचान, वर्गीकरण, संरक्षण
१८. वैज्ञानिक सिकाइ र विज्ञानका प्रक्रियागत सिप तथा व्यवहारकुशल सिप विकास
१९. कागज र माटाको प्रयोगबाट वस्तुको नमुना निर्माण तथा स्थानीय वस्तुबाट छपाइ

(ग) कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

तालिका १४ : हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रका कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१. आफ्नो नाम, ठेगाना तथा परिवारका सदस्यहरूको नाम र नाता बताउन	१. आफ्नो परिवारका सदस्यले लगाउने पहिरन बताउन	१. आफू र परिवारका सदस्यहरूको नाता सम्बन्ध बताउन तथा नातेदार र पाहुनाहरूको सत्कार गर्न
२. परिवारका सदस्यले गर्ने मुख्य कामहरू बताउन	२. आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको काम वा पेसा र उमेर बताउन	२. आफ्नो पारिवारिक पृष्ठभूमि बताउन (पुर्खा, पुस्तागत)
३. परिवारका सदस्यलाई उपयुक्त अभिवादन गर्न र आफूभन्दा सानालाई माया गर्न	३. आफ्नो कक्षामा पढ्ने साथीहरूको घर ठेगाना बताउन	३. समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने श्रमको पहिचान र सम्मान गर्न
४. आफूले खाने खानेकुराको नाम बताउन	४. छरछिमेकीको आदर सत्कार गर्न	४. परिवारको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न
५. स्थानीय स्तरमा पाइने सफा, ताजा खानेकुरा खाने बानी बसाल्न	५. सिकेका जानेका गीतमा खुट्टा र हातको चाल मिलाई हाउभाउसहित नृत्य गर्न	५. समुदायका काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न
६. आफ्नो पहिरनका बारेमा बताउन	६. शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनअनुसार कथामा आधारित खेलहरू खेल्न	६. आफूले सिकेका गीतमा ताल र भाव मिलाई समूहमा साधारण नृत्य गर्न
७. घरमा खेलौनाहरू प्रयोग गरी खेल्न	७. घरपरिवारका सदस्यहरूसँग सहयोग लिन र दिन	७. विभिन्न प्रकारका खानेकुराको स्रोत पहिचान, वर्गीकरण र उपयोग गर्न
८. स्थानीय खेलहरू र कथामा आधारित खेलहरू खेल्न	८. परिवारका सदस्यहरू बिरामी परेको अवस्थामा सहयोग गर्न र स्वास्थ्य सेवा लिन	८. शाकाहारी र मांसाहारी खानेकुराको पहिचान र उपयोग गर्न
९. लाइनमा हिँड्ने बानी विकास गर्न	९. शरीर तताउने सामान्य कसरत गर्न	९. आफ्नो शारीरिक स्वास्थ्यप्रति सचेत रहन
१०. घरमा भएका सरसमानको नाम भन्न र जतन गर्न	१०. घर र आफ्नो वरपर पाइने खानेकुरा (रैथानेसहित) को पहिचान गर्न र उपयोग गर्न	१०. हात समाई लखेटेर खेल्ने खेलहरू खेल्न
११. साधारण उपकरणको पहिचान र प्रयोग गर्न	११. स्थानीय स्तरमा पाइने हरियो सागपात र पहेँला फलफूल खाने बानी बसाल्न	११. ताँती र पङ्क्तिमा ठिकसँग उभिन र सामूहिक रूपमा कदम मिलाएर हिँड्न
१२. पेन्सिल, चक, पेस्टल वा खरीको प्रयोग गरी मोटा, मसिना, सिधा र बाङ्गाटिङ्गा रेखाहरू कोर्न		
१३. शरीरका बाहिरी अङ्गहरूको		

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
पहिचान र सरसफाई गर्न १४. आफ्नो वरपर उपलब्ध सामग्रीहरूबाट बनाइएका रङहरू प्रयोग गरी औंला वा छेस्काले कागजमा स्वतन्त्र रूपले चित्र बनाउन १५. शिक्षकको निर्देशनमा सुखासन, शिशु आसन र शवासन जस्ता आधारभूत योग आसनको अभ्यास गर्न १६. हात धुने, चर्पीमा दिसापिसाब गर्ने तथा सफा र सुरक्षित पानी पिउने बानी बसाल्न १७. दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोग बताउन १८. खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको नाम बताउन १९. विभिन्न प्रकारका ध्वनि पहिचान गरी तिनीहरूको स्रोत बताउन २०. प्रकाशका मुख्य स्रोत पहिचान गरी महत्व बताउन २१. शरीरलाई विभिन्न दिशामा तन्काउन र झुकाउन २२. भकुन्डो गुडाउने र समाउने अभ्यास गर्न २३. बाङ्गोटिङ्गो तथा सिधा रेखामा ताल मिलाएर हिँड्न र ठिक तरिकाले उभिन, हिँड्न, बस्न र सुत्न २४. विविध दिशामा ताल मिलाएर शरीर घुमाउन र बटार्न २५. आफ्ना दौतरी र परिवारका सदस्यसँग मिलेर बस्न, खेल्न र सहकार्य गर्न २६. धारा, शौचालय आदिको प्रयोग गर्न र पालो पर्खिन २७. बिरामी पर्दा साथी, परिवार तथा शिक्षकलाई बताउन र सहयोग लिन २८. उपचार गर्न जाने स्वास्थ्य संस्थाको नाम बताउन २९. सरुवा रोगहरूको नाम बताउन ३०. वरपरका जनावरहरू र तिनीहरूका खाना तथा बच्चा चिन्न र नाम बताउन ३१. जनावरहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्न ३२. पात, रुखका बोक्रा, सिक्का, कपडा आदिलाई घोटेर विभिन्न टेक्सचर छपाइ गरी प्रदर्शन गर्न ३३. साथीसँग रमाइलो गर्दै घेरामा र समूहमा खेलिने खेल खेल्न ३४. वरपरका पशुपन्छीहरूको क्रियाकलापको अवलोकन गरी अभिनय गर्न ३५. आफ्नो विद्यालयको नाम, ठेगाना, कक्षा शिक्षक र साथीहरूको नाम बताउन ३६. शरीर तताउने कसरत गर्न	१२. परिवारका सदस्यहरूसँग खेलौना र स्थानीय सामग्रीहरू प्रयोग गरी खेल्न १३. जोडी जोडी बनाएर चारै दिशामा हिँड्न, निश्चित दिशामा हपिड गर्न र टेनिक्वट (रबर रिड) फ्याँक्न १४. घरायसी दैनिक प्रयोगका सरसामानहरूको नाम बताउन र हिफाजत साथ प्रयोग गर्न १५. व्यक्तिगत सरसफाइमा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको पहिचान गरी प्रयोग गर्न १६. साधारण उपकरणको अवलोकन गर्न, आवश्यकताअनुसार मापनका लागि प्रयोग गर्न र तुलना गर्न १७. ज्यामितीय आकारमा आधारित विभिन्न आकृतिहरू बनाउन १८. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको सामान्य रेखाङ्कन गर्न १९. आधारभूत योग अभ्यास (पुतली आसन, वज्रासन र वृक्षासन) गर्न २०. सङ्गीतको तालमा विविध दिशामा शरीर घुमाउन र बटार्न २१. खोक्दा, हाँच्छिउँ गर्दा नाकमुख छोप्न र जथाभावी नथुक्न २२. शरीरका अङ्गहरू सफा गर्न २३. पिउने पानी सुरक्षित राख्ने तरिका पहिचान गर्न र समय समयमा पानी पिउनु २४. साधारण लडजम्प र हाइजम्प गर्न २५. विद्युत्का प्रमुख स्रोतहरू पहिचान गरी घरायसी प्रयोग गर्न २६. चुम्बकलाई शक्तिका रूपमा पहिचान गर्न र चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकले तान्ने वस्तु छुट्याउन २७. रङहरू चिन्न र मिश्रण गर्न २८. ठिक तरिकाले हिँड्न, उभिन, बस्न र सुत्न २९. विविध दिशामा भकुन्डो फाल्ने र समाउने अभ्यास गर्न ३०. विभिन्न प्रकारका ध्वनिहरू पहिचान गर्न र ध्वनिका स्रोतहरू खोजी गरी सूची तयार गर्न ३१. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने ताप र प्रकाशका स्रोतहरू पहिचान गर्न ३२. आफ्नो गाउँटोलमा सामाजिक काम गर्ने व्यक्तिहरूको नाम बताउन ३३. छरछिमेकबाट आपसी सहयोग लिन र दिन ३४. साथीहरूसँग स्किपिड, कुरकुरफुक्को, साधारण लखेटाइ आदि खेल खेल्न ३५. सार्वजनिक स्थल र साधनहरू उपयोग गर्दा पङ्क्तिमा पालो पर्खन र अरूलाई पालो दिन ३६. सर्ने र नसर्ने रोगहरूको नाम बताउन	१२. आफू, समूह र शिक्षकनिर्मित कथाहरूमा आधारित खेलहरू खेल्न १३. कथाका आधारमा सरल अभिनय गर्न १४. विभिन्न आकारका वस्तुलाई जोडेर आकृति बनाउन १५. नापका सरल उपकरणको प्रयोग गरी वस्तुको मापन गर्न र निष्कर्ष दिन १६. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको रेखाङ्कन गर्न १७. शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनमा आधारभूत योग अभ्यास गर्न १८. ठाडो वस्तुमा चढ्ने झर्ने र बारमा झुन्डिने तथा हप गर्ने अभ्यास गर्न १९. शरीरका लागि आराम, निद्रा र व्यायामको सन्तुलन मिलाउन २०. कुर्कुच्चा र पन्जाले हिँड्ने अभ्यास गर्न २१. शरीरका अङ्गहरू सफा राख्ने बानीको विकास गर्न २२. रोग लाग्नबाट बच्न स्वास्थ्यकर बानी अवलम्बन गर्न २३. मन पर्ने विषयमा चित्र बनाउन २४. विभिन्न तरिकाले स्किपिड गर्न २५. चर्पी, धारा र वरपरको वातावरण सफा राख्न २६. पिउने पानी सुरक्षित राख्न २७. कम तौलका वस्तुहरू निश्चित दिशामा फ्याँक्न २८. दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोगिता पहिचान गरी विद्युत्को प्रयोगमा सावधानी अपनाउन २९. चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकीय र अचुम्बकीय वस्तु छुट्याउन ३०. ध्वनि प्रदूषण र मानव जीवनमा यसको असर सम्बन्धमा सचेत हुन ३१. आफू बसेको वडाको परिचय दिन, सामाजिक काममा सहभागी हुन र समाजसेवीको सम्मान गर्न ३२. छरछिमेकको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न ३३. स्थानीय खेलहरूको पहिचान, प्रदर्शन र सामूहिक रूपमा प्रतिस्पर्धा गर्न ३४. ज्येष्ठ नागरिक, असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मान र सहयोग गर्न ३५. घरपरिवार र साथी साथीमा समझारी कायम गर्नका लागि आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्न ३६. बालअधिकारप्रति सचेत रहन ३७. जमिन र पानीमा बस्ने जनावरका बाहिरी अङ्गहरू चिन्न र उपयोगिता बताउन ३८. जनावरका खाना खान सघाउने अङ्ग

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
३७. पिटी तालिका नं. १ देखि ३ सम्मका कसरत गर्न ३८. शिक्षकको निर्देशनअनुसार लड्जम्प र हाइजम्प गर्न ३९. फूलबारी तथा बोटबिरुवाहरूको हेरचाह गर्न ४०. विद्यालयमा भएका सरसामानहरूको नाम बताउन ४१. दुर्घटनाबाट भएको चोटपटक बताउन र सचेत रहन ४२. अपरिचित बेवारिसे वस्तुप्रति सचेत रहन ४३. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपप्रति सजग रहन ४४. सजीव र निर्जीव वस्तुहरू पहिचान गर्न र तिनीहरूका लक्षण बताउन ४५. हाम्रा वरपरका बिरुवालाई पहिचान गर्न ४६. बिरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गर्न ४७. बिरुवाका भागहरू जरा, डाँठ, पात, फूल र फल पहिचान गर्न ४८. आफ्नो कोठा र कक्षाकोठा सरसफाई गर्न ४९. फोहोरलाई तोकिएको स्थानमा राख्न र वरपरको वातावरण सफा राख्न सहयोग गर्न ५०. आफ्नो वरपरका वस्तुहरूलाई प्राकृतिक र मानव निर्मितमा वर्गीकरण गर्न र ती वस्तु तथा घटनासँग सम्बन्धित प्रश्नहरू गर्न ५१. आफ्ना वरपरका वस्तुलाई आकार, प्रकार, गन्ध, तातो र चिसो, कडा र नरम गुणका आधारमा छुट्टयाउन ५२. विभिन्न आकृतिका चित्र बनाउन र छपाई कार्य गर्न ५३. माटो, पिठो आदिमा विभिन्न आकृतिका वस्तुले थिचेर आकारप्रकार बनाउन ५४. आफूले सुनेका स्थानीय गीत र राष्ट्रिय गान एकै र समूहमा गाउन ५५. एकल तथा समूहमा ताली बजाउन र ताली बजाउँदै बालगीत र कक्षागत गीत गाउन ५६. स्थानीय बाजाहरूको नाम बताउन ५७. आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल र भाव मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न ५८. परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरूको नाम बताउन ५९. चाडपर्वहरूमा खाइने खानेकुराहरूको सूची बनाउन ६०. घरमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरू जन्मदिन, कुलपूजा, विवाह, व्रतबन्ध आदिका बारेमा बताउन ६१. आफ्ना समुदायका संस्कारहरू,	तथा रोगहरू सन्ने माध्यम पहिचान गर्न ३७. स्वास्थ्य सेवा दिने स्थानीय संस्थाहरूको छोटो परिचय दिन ३८. बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन तथा बिरामी, अशक्त र असहाय व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सेवाका लागि सहयोग गर्न ३९. स्वतन्त्र रूपमा अगाडि र पछाडि पल्टने अभ्यास गर्न ४०. तेल तथा कार्बन कागज प्रयोग गरेर विभिन्न आकारहरू छाप्न ४१. वरपरका जमिन र पानीमा बस्ने जनावरहरू चिन्न ४२. जनावरलाई घरपालुवा र जङ्गली समूहमा वर्गीकरण गर्न ४३. जनावरहरूको खाना चिन्न र खाना खाने तरिका बताउन ४४. जनावरहरू र बिरुवाहरूबाट पाउने खानेकुराको नाम बताउन ४५. कक्षाकोठा सरसफाई गर्न ४६. विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामानको पहिचान गरी जतन गर्न ४७. सतर्क, गोडाफाट र विश्राम जस्ता कार्यहरू अभ्यास गर्न तथा लाइनमा अगाडि हिँड्न ४८. पिटी तालिका नं. १ देखि ५ सम्मका कसरतहरू ताल मिलाएर गर्न ४९. २५ मिटरसम्मको दुरी दौडन ५०. घाउचोट वा दुर्घटना भएको अवस्थामा प्राथमिक उपचार गर्नुपर्ने कुरामा सचेत हुन ५१. घर, विद्यालय र समुदायमा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूको कारण बताउन र यस्ता दुर्घटनाहरूप्रति सावधान हुन ५२. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन ५३. बगैँचा निर्माणमा सहयोग गर्न ५४. चित्रमा उपयुक्त रङ भर्न र कागजका टुक्रा बाट कोलाज बनाउन ५५. छापिएका चित्र काटेर टाँसी मनपर्ने आकृति बनाउन ५६. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन ५७. एक खुट्टाले टेकी शरीर सन्तुलन गरी उभिन र जोडीमा अभ्यास गर्न ५८. जनावर र बिरुवाबिच भिन्नता छुट्टयाउन ५९. आफ्नो वरपर भएका जनावर र वनस्पतिका सामान्य रेखाङ्कन गर्न ६०. जनावरको चालको तरिका बताउन र अभिनय गर्न ६१. बिरुवाका भागहरू (जरा, डाँठ, पात, फूल र फल) पहिचान गरी काम बताउन ६२. बिरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गरी सामान्य वर्णन	चिन्न ३९. विभिन्न मौसम र समयमा देखिने जनावर चिन्न र तिनको सूची तयार गर्न ४०. मानिसले जनावर र बिरुवाबाट पाउने फाइदा बताउन ४१. आफ्ना वरिपरि पाइने पशुपन्छीको हिँडाइ, उफ्राइ र बोलीको नक्कल गर्न ४२. नसर्ने रोगका सामान्य कारक तत्वहरू बताउन ४३. बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन र अरूलाई स्वास्थ्यसेवा लिनका लागि उत्प्रेरित गर्न ४४. खोपको महत्त्व बताउन ४५. धूमपान र मद्यपानको प्रयोगले परिवार र समुदायमा पर्ने असर बताउन र धूमपान र मद्यपानबाट टाढा रहन ४६. निश्चित दिशामा भाला (टर्बो ज्यावलिन) फ्याँक्न ४७. विद्यालयको परिसर सरसफाई कार्यक्रममा सहभागी हुन ४८. विद्यालयमा भएका खेल सामग्री, पुस्तकालय तथा पुस्तक कुनामा भएका सामानको जतनसाथ प्रयोग गर्न ४९. विद्यालयमा निश्चित समयमा गरिने क्रियाकलाप बताउन । (जस्तै: अभिभावक दिवस, वार्षिक उत्सव, आदि) ५०. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन ५१. फलेक, बेन्च वा तेर्सो काठमा हिँड्ने अभ्यास गर्न र हातले टेकी छेउबाट पल्टने कार्य गर्न ५२. घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुने दुर्घटनाहरूका कारण र यिनीहरूबाट बच्ने उपाय अपनाउन ५३. विभिन्न स्थानमा हुन सक्ने दुर्घटनामा प्राथमिक उपचारको सेवा लिन ५४. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन ५५. ताल मिलाएर पिटी तालिका नं. १ देखि ७ सम्मका कसरतहरू गर्न ५६. ५० मिटरसम्मको दुरी दौडन ५७. विभिन्न किसिमका पात, कागज तथा कपडाका टुक्रा टासेर आकृति बनाउन ५८. आधारभूत लक्षणका आधारमा बिरुवा र जनावरबिच भिन्नता छुट्टयाउन ५९. बिरुवाहरूको वर्गीकरण गर्न ६०. विभिन्न मौसममा पाइने बिरुवाहरू चिन्न र तिनीहरूको सूची तयार गर्न ६१. बिरुवा रोप्न, हेरचाह गर्न र आफूले रोपेका बिरुवामा समय समयमा आउने परिवर्तन अवलोकन गरी अभिलेख राख्न

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
जस्तै : दसैं, तिहार, छठ, इद, जात्रा आदिका चित्रमा रङ्ग भर्न ६२. राष्ट्रिय चिह्नको पहिचान गर्न ६३. सञ्चारका माध्यमहरूको नाम बताउन ६४. आफ्नो परिवारका सदस्य र साथीहरूसँग मौखिक सञ्चार गर्न ६५. सञ्चारका साधनहरू प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरू प्रति सचेत रहन ६६. यातायातका मुख्य साधनहरूको नाम बताउन र आफ्नो परिवारले प्रयोग गर्ने यातायातका साधनहरू पहिचान गर्न ६७. परिवारका सदस्यहरूले किनबेच गर्ने सामग्री र स्थान पहिचान गर्न ६८. मौसमका प्रकारहरू पहिचान गरी वर्णन गर्न ६९. मौसमअनुसारका लुगाहरूको छनोट गर्न ७०. कागजलाई स्वतन्त्र रूपमा काटेर, पट्याएर तथा टाँसेर नयाँ आकृति बनाउन ७१. आफ्नो घर तथा विद्यालय वरिपरिको जमिनको स्वरूप पहिचान गर्न ७२. पानीका स्रोतहरू र यसको दैनिक जीवनमा उपयोगिता बताउन ७३. दैनिक जीवनमा हावाबाट हुने काम अवलोकन गरी त्यससँग सम्बन्धित सामान्य क्रियाकलाप गर्न	गर्न ६३. बिरुवाहरूलाई फलफूल, अन्नवाली र तरकारी समूहमा छुट्याउन ६४. घर तथा विद्यालय सफा राख्ने कार्यमा सहभागी हुन ६५. वातावरण फोहोर हुने कारणहरू र वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपाय बताउन तथा सरसफाई कार्यमा सहभागी हुन ६६. खेर गएका वा वरपर उपलब्ध सामग्रीहरू प्रयोग गरी विभिन्न नमुना निर्माण गर्न (जस्तै : भवन, खेले वस्तु, रोबोट) ६७. आफ्नो गाउँ/टोलका सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको सूची बनाउन र तिनीहरूको संरक्षण कार्यमा सहयोग गर्न ६८. दैनिक जीवनमा हावा, पानी र माटोको उपयोगिता बताउन ६९. वरपरका वस्तु तथा घटनासम्बन्धी जिज्ञासा राख्न ७०. पारदर्शक र अपारदर्शक, डुब्ने र उत्रने, घुल्ने र नघुल्ने वस्तुहरू छुट्याउन ७१. आफ्नो गाउँ/टोलको सामान्य नक्सा कोरी खोला, नदी, पोखरी आदि देखाउन ७२. मन पर्ने वस्तुहरूको रेखाचित्र बनाउन ७३. रिलिफ प्रिन्ट ब्लक (relief print block) को प्रयोग गरी विभिन्न रङ्गहरूमा छपाई गर्न ७४. आकार, स्वरूप र रङ्गहरूको पुनरावृत्ति गरी सामान्य बुट्टाहरू बनाउन ७५. माटो, पिठो आदिको प्रयोग गरी गोलो चेप्टो, बाटुलो, लाम्चो आदि आकारका वस्तु बनाउन ७६. राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत, बालगीत र आफूले जानेका स्थानीय गीत लय मिलाएर गाउन ७७. लयमा ताली बजाउन र स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न ७८. स्थानीय गीत तथा आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल, भाव र चाल मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न ७९. आफ्ना चाडपर्वमा लगाइने पोसाक पहिचान गर्न र चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन ८०. परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा खाइने खानेकुराको सूची बनाउन ८१. परिचित व्यक्तिसँग आवश्यक सहयोग लिन र दिन ८२. राष्ट्रिय चिह्नहरूको परिचय दिन ८३. विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमार्फत सूचना प्राप्त गर्न र प्राप्त सूचना आदानप्रदान गर्न ८४. सञ्चारका साधनहरूको प्रयोग गर्दा	६२. खाद्य शृङ्खलाको साधारण उदाहरण दिन ६३. आफ्नो वरपरको वातावरण प्रदूषणका कारण पहिचान गर्न र वातावरणीय स्वच्छताप्रति सजग रही प्रदूषण रोक्ने काममा सहयोग गर्न ६४. घर, विद्यालय, छरछिमेक र टोलको सरसफाइमा सहभागी हुन ६५. कुहिने र नकुहिने फोहोरहरूको वर्गीकरण गरी उचित विसर्जन गर्न ६६. आफ्नो समुदयमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र प्रयोग गर्न ६७. ठोस, तरल र ग्याँसपदार्थका आधारभूत गुणहरूको अवलोकन र परीक्षण गर्न ६८. वरपरका वस्तु तथा घटनाहरूसम्बन्धी खोजमूलक प्रश्न गन, अनमान गर्न, अवलोकन गर्न र तर्क प्रस्तुत गर्न ६९. विभिन्न वस्तुहरूको प्रयोग गरी भुन्ड्याउन मिले खालका सजावटका सामग्रीहरू निर्माण गर्न ७०. माटामा रेखा, आकार, टक्सचर, बुट्टा आदिसम्बन्धी विविध प्रयोगहरू गर्न र माटोका घन वा घनाकार ब्लकद्वारा ठोस मोडेलहरू (जस्तै : घर, बस, जनावर आदि) बनाउन ७१. माटोका चप्टो सतह (clay slabs) मा माटालाई बेरेर (coils) बनाइएका बुट्टाहरू तथा ससाना गोलाहरू (pellets) द्वारा आकर्षक नमूना तयार पार्न ७२. कागज र सिन्का प्रयोग गरी विभिन्न वस्तुको निर्माण गर्न ७३. चेप्टो सतह (slab) मा विभिन्न प्रकारका आकृति वा फलफूलका बुट्टा बनाउन र वस्तुमा रङ्गको प्रयोग गर्न ७४. छपाइका विविध पद्धतिहरूद्वारा विषयवस्तुमा आधारित (theme based) वा आकृतिविहीन (non representational) प्रिन्टहरू निकाल्न ७५. राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत तथा बालगीतहरू लय मिलाई गाउन, तालमा ताली बजाउन र स्थानीय गीतमा नृत्य गर्न ७६. स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न ७७. आफ्नो गाउँ टोलमा बोलिने भाषा, लगाइने पोसाक र चाडपर्वसँग परिचित हुन ७८. आफ्ना गाउँ टोलमा मनाइने चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन ७९. परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा गरिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापको सूची तयार गर्न

कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
	अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरू पहिचान गरी सचेत रहन ८५. आफ्नो गाउँ/नगरमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको पहिचान गर्न ८६. परिवारको आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न ८७. घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्रीको प्रयोग बताउन र मितव्ययिता अपनाउन ८८. मौसमका विशेषताहरू पहिचान गर्न ८९. मौसमअनुकूल आफ्नो हेरचाह गर्न ९०. आफ्नो टोल, समुदाय र त्यस वरिपरिको भौगोलिक स्वरूप पहिचान गर्न ९१. हावा र पानीका भौतिक गुणहरू पहिचान गर्न ९२. पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र दैनिक जीवनमा पानीको महत्व बताउन ९३. दैनिक जीवनमा हावाको प्रयोग पहिचान गर्न ९४. त्रिभुज, चतुर्भुज, वर्गाकार तथा आयताकारमा कागज पट्याउन र यसको आधारमा विभिन्न वस्तुहरूको आकृति तयार गर्न ९५. स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामग्रीबाट रङ बनाउन र उक्त रङहरूको प्रयोग गरी कागजमा चित्र बनाउन	८०. आफ्ना समुदायका संस्कृतिको अवस्था भत्कने रेखाङ्कन गरी रङ भर्न ८१. राष्ट्रिय चिह्नहरूको महत्व बताउन ८२. सार्वजनिक स्थलहरूका सूचना, सङ्केत, पम्पलेट, पोस्टर, ट्राफिक सङ्केत आदि पढ्न र पालन गर्न ८३. सिकाइ एवम् सञ्चारका लागि कम्प्युटर र मोबाइल फोनको सदुपयोग गर्न ८४. आफ्नो पालिकामा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको उपयोग गर्न ८५. मितव्ययी रूपमा खर्च गर्न र पैसा बचत गर्ने बानी बसाल्न ८६. विभिन्न प्रकारका मौसमको विशेषता पहिचान गर्न ८७. विभिन्न प्रकारका मौसमले मानवीय जीवनमा पार्ने असर व्याख्या गर्न तथा प्रतिकूल मौसमप्रति सचेत रहन ८८. माटामा हावा, जैविक पदार्थहरू र पानी हुन्छन् भन्ने तथ्य प्रदर्शन गर्न ८९. आफ्नो वडाको प्राकृतिक स्वरूप अवलोकन गरी बताउन ९०. आफ्नो वडाको सामाजिक रहनसहन अवलोकन गरी बताउन ९१. आफ्नो वडाको नक्सामा महत्वपूर्ण स्थलहरू देखाउन ९२. पृथ्वीमा दिन र रात हुनाको कारण बताउन ९३. पृथ्वीको आकार वर्णन गर्न र भित्री तहहरूको नाम बताउन ९४. दैनिक जीवनमा गतिशील पानी र हावा शक्तिको प्रयोग व्याख्या गर्न र प्रदर्शन गर्न ९५. पानी संरक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्न ९६. ओरिगामी विधिबाट कागजका जनावर तथा विभिन्न वस्तुका नमूना तयार गर्न ९७. स्वतन्त्र चित्र बाइ रङ भर्न

(घ) विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

तालिका १५ : हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रको विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
म र मेरो परिवार	- आफ्नो नाम, ठेगाना र पहिरन तथा परिवारका सदस्यहरूको नाम - परिवारका सदस्यहरूको नाता र उपयुक्त अभिवादन - आफूभन्दा सानालाई माया - आफ्नो परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य	४०	- आफ्नो कक्षामा पढ्ने साथीहरूको घर ठेगाना - आफ्नो परिवारका सदस्यहरूले लगाउने पहिरनको नाम - आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको काम र उमेर - छरछिमेकीको आदर, सत्कार	४०	- समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने श्रमको पहिचान र सम्मान - समुदायको काममा सहयोग - नातेदार र पाहुनाहरूको सत्कार - आफू र परिवारका सदस्यहरूको नाता सम्बन्ध - आफ्ना पारिवारिक पृष्ठभूमि (पुर्खा, पुस्तागत)	४०

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	मुख्य काम - समूहमा साधारण बालगीतमा लय र खुट्टाको चाल - समूहमा साधारण बालगीतमा लय र शरीर हल्लाउने अभ्यास - पेन्सिल, चक, पेस्टल वा खरी प्रयोग गरी मोटा र मसिना, सिधा र बाँडगाटिङ्गा रेखा कोर्ने अभ्यास - आफूले खाने खानेकुराका नाम - स्थानीय स्तरमा पाइने सफा र ताजा खानेकुरा पहिचान - खानेकुरा सफा राख्ने काम - स्थानीय स्तरमा पाइने सफा र ताजा खानेकुरा खाने बानी - आफ्नो खेलौना र खेल - स्थानीय खेल - लाइनमा मिलेर हिँड्ने बानी - कथामा आधारित खेलहरू - आफ्नो घरमा भएका सरसामानहरू - सामानहरूको जतन गर्ने र उपयुक्त स्थानमा राख्ने बानी - साधारण उपकरणको अवलोकन र प्रयोग		- घरपरिवारका सदस्यहरूसँग सहयोग - परिवारका सदस्यहरू विरामी परेको अवस्थामा स्वास्थ्य सेवा र सहयोग - घर र आफ्नो वरपर पाइने खानेकुराको पहिचान - घर र आफ्नो वरपर पाइने खानेकुराको उपयोग - रैथाने खानेकुराहरू पहिचान - स्थानीय स्तरमा पाइने हरियो सागपात र पहुँला फलफूल खाने बानी - खेलका लागि खेलौना र स्थानीय सामग्रीहरूको प्रयोग - जोडीमा हिँडाइ र शरीर तताउने सामान्य कसरत - हपिड र टेनिक्वट (रबर रिड) फ्याँकाइ - कथामा आधारित खेलहरू - दैनिक प्रयोगका सरसामानहरूको नाम - दैनिक प्रयोगका सरसामानहरूको हिफाजत - व्यक्तिगत सरसफाइमा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको पहिचान र प्रयोग - साधारण उपकरण, त्यसका मापनका लागि प्रयोग - सिकेका जानेका गीतमा सामान्य नृत्य - सिकेका जानेका गीतमा खुट्टा र हातको चाल मिलाई हाउभाउसहित नृत्य - ज्यामितीय आकारमा आधारित विभिन्न आकृतिहरू - दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसामानको सामान्य रेखाङ्कन		- परिवारको काममा आफूले सकेको सहयोग - विभिन्न प्रकारका खानेकुराको स्रोत पहिचान - विभिन्न प्रकारका खानेकुराको स्रोत वर्गीकरण र प्रयोग - आफ्नो शारीरिक स्वास्थ्यप्रति सचेतता - शाकाहारी र मांसाहारी पौष्टिक खानेकुराको पहिचान र प्रयोग - हात समाई लखेटेर खेल्ने खेलहरू - छोटो दुरी हिँडाइ र ससाना उचाइ नघाइ - विभिन्न तरिकाले हपिड - सानो तौलका बलहरू फ्याँकाइ - ताँती र पङ्क्तिमा उभिने र सामूहिक रूपमा कदम मिलाएर हिँड्ने अभ्यास - पाठ्यपुस्तकमा भएका कथावस्तुहरूमा अभिनय - कथाहरूमा आधारित खेलहरू - साधारण उपकरणको आवश्यकताअनुसार मापनका लागि प्रयोग, परीक्षण र निष्कर्ष - आफूले सिकेका गीतहरूलाई ताल र भाव मिलाई समूहमा साधारण नृत्य - गोलो, च्याप्टो, बाटुलो र लाम्चो आकारलाई जोडेर विभिन्न प्रकारका आकृति निर्माण - दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसामानको रेखाङ्कन	
मेरो दैनिक जीवन	- आधारभूत योग अभ्यास (सुखासन, शिशु आसन र शवासन) - शरीरलाई विभिन्न दिशामा तन्काउने र झुकाउने काम - भकुन्डो गुडाउने र समाउने अभ्यास - ठिक तरिकाले हिँड्ने, उभिने, बस्ने, सुत्ने र सिधा रेखामा दौड्ने अभ्यास - शरीरका बाहिरी अङ्गहरूको पहिचान र सरसफाइ	४५	- आधारभूत योग अभ्यास (पुतली आसन, वज्रासन वृक्षासन) - विविध दिशामा भकुन्डो फाल्ने र समाउने अभ्यास - साधारण लडजम्प - साधारण हाइजम्प - खोक्दा, हाँचिउँ गर्दा नाकमुख छोप्ने र जथाभावी नथुक्ने बानी - शरीरका विभिन्न अङ्गहरू सफा गर्ने बानी - पिउने पानी सुरक्षित राख्ने	४०	- आधारभूत योग अभ्यास (भुजङ्गासन, पद्मासन, ताडासन, अर्धचन्द्रासन) - भकुन्डो भुईँमा उफार्ने, फाल्ने र समाउने अभ्यास - कुर्कुच्चा र पञ्जाले हिँड्ने अभ्यास - ठाडो वस्तुमा चढ्ने, झर्ने र बारमा झुन्डिने र हपिडको अभ्यास - विभिन्न तरिकाको स्किपिङ खेल - शरीरका अङ्गहरूको सफाइ - चर्पी तथा धारा र वरपरको वातावरण सफा राख्ने र पिउने पानी सुरक्षित राख्ने बानी - रोग लाग्नबाट बचावट र स्वस्थकर	४०

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	- हात धोएर खाने बानी - चर्पीमा दिसापिसाव गर्ने बानी - सफा र सुरक्षित पानी पिउने बानी - सिधा र बाँगोटिङ्गो रेखामा ताल मिलाएर हिँड्ने अभ्यास - विविध दिशामा ताल मिलाएर शरीर घुमाउने र बटार्ने अभ्यास - आफ्नो वरपर उपलब्ध सामग्रीहरूबाट बनाइएका रङहरू प्रयोग गरी औँला वा छेस्काले कागजमा स्वतन्त्र रूपले चित्र बनाउने अभ्यास - आफ्नो इच्छाअनुसार स्वतन्त्र रूपमा चित्र कोर्ने अभ्यास - दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोग - घरमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको नाम - विभिन्न प्रकारका ध्वनिहरू र तिनीहरूका स्रोत पहिचान - प्रकाश र यसका मुख्य स्रोत पहिचान		- तरिका पहिचान र समय समयमा पानी पिउने बानी - ठिक तरिकाले हिँड्ने, उभिने, बस्ने र सुत्ने अभ्यास - विद्युत्का प्रमुख स्रोतहरू पहिचान - विद्युत्को घरायसी प्रयोग - चुम्बक र चुम्बकले तान्ने वस्तुहरू - चुम्बकलाई शक्तिका रूपमा पहिचान - विभिन्न प्रकारका ध्वनिहरू पहिचान - वरपरका ध्वनिका स्रोतहरू - दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने तापका स्रोतहरू - दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने प्रकाशका स्रोतहरू - शिक्षकको निर्देशनसहित सङ्गीतको तालमा विविध दिशामा शरीर घुमाउने र बटार्ने अभ्यास - शिक्षकको निर्देशन बिना सङ्गीतको तालमा विविध दिशामा शरीर घुमाउने र बटार्ने अभ्यास - रङहरू पहिचान - रङहरूको मिश्रण		- बानी अवलम्बन - शरीरका लागि आराम, निद्रा र व्यायामको सन्तुलन - दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोगिता - विद्युत्को प्रयोगमा सावधानी - चुम्बकीय र अचुम्बकीय वस्तु - ध्वनि प्रदूषण र मानव जीवनमा यसको असर	
हाम्रो समुदाय	- आफ्ना दौतरीहरू र परिवारमा आपसी मेलमिलाप, सहयोग र सहकार्य - धारा, शौचालय आदिको प्रयोगको क्रममा पालो पर्खिने बानी - घेरामा खेलिने खेल र समूहमा खेलिने खेल - समूहमा काम गरी पात, रुखका बोक्रा, सिक्का, कपडा आदिलाई घोट्टेर विभिन्न टेक्सचर छपाइ - आफूलाई सन्चो नभएको कुरा परिवार, साथी र शिक्षकलाई बताउने बानी - विरामी पर्दा उपचार गर्न जाने स्वास्थ्य संस्थाहरू - आफू विरामी पर्दा परिवार, साथी र शिक्षकको सहयोग - सर्ने रोगहरू - वरपरका जनावरहरू पहिचान र तिनीहरूको खाना	३८	- आफ्नो गाउँटोलमा सामाजिक काम गर्ने व्यक्तिहरूको नाम - छरछिमेकमा आपसी सहयोग - सार्वजनिक स्थल र साधनहरू उपयोग गर्दा पङ्क्तिमा पालो पर्खिने र अरूलाई पालो दिने बानी - साधारण लखेटाइ खेल - कुकुर फुक्यो खेल - स्वतन्त्र रूपमा अगाडि र पछाडि पल्टने अभ्यास - स्किपिङ खेल - सर्ने र नसर्ने रोगहरू तथा रोगहरू सर्ने माध्यम - स्वास्थ्य सेवा दिने स्थानीय संस्थाहरूको परिचय - विरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिने बानी - विरामी, अशक्त र असहाय व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सेवाका लागि सहयोग - वरपरका जमिन र पानीमा बस्ने जनावरहरू पहिचान	४०	- आफू बसेको वडाको सामान्य परिचय - छरछिमेकको काममा सहयोग - आफ्नो वडाका सामाजिक काममा सहभागिता र समाजसेवीहरूको सम्मान - जेष्ठ नागरिक, असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मान र सहयोग - घरपरिवार र साथी साथीमा समझदारी कायम गर्नका लागि आफ्नो भूमिका - बालअधिकारप्रति सचेतना - निश्चित दिशामा भाला (टर्बो ज्याबलिन) फ्याँक्ने अभ्यास - स्थानीय खेलहरूको पहिचान, प्रदर्शन र सामूहिक रूपमा प्रतिस्पर्धा - आफ्ना वरिपरि पाइने पशुपन्छीको हिँडाइ र उफ्राइ र आवाजको नक्कल गर्ने अभ्यास - नसर्ने रोगका सामान्य कारक तत्वहरू - विरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिने र अरूलाई स्वास्थ्य सेवा लिनका लागि	४०

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	- जनावरहरूका बच्चा - जनावरहरूको हेरचाहमा सहयोग - आफ्नो वरिपरि रहेका पशुपन्छीहरूको क्रियाकलापको अवलोकन र अभिनय		- जनावरलाई घरपालुवा र जङ्गली समूहमा वर्गीकरण - जनावरहरूको खाना र खाना खाने तरिका - जनावरहरू र विरुवाहरूबाट पाउने खानेकुराको नाम - तेल, कार्बन कागज प्रयोग गरेर विभिन्न आकारहरू छाप्ने अभ्यास		- उत्प्रेरित गर्ने बानी - खोपको आवश्यकता र महत्त्व - धूमपान र मद्यपानको प्रयोगले परिवार र समुदायमा पर्ने असर तथा धूमपान र मद्यपानबाट टाढा रहने बानी - जमिन र पानीमा बस्ने वरपरका जनावरहरूका बाहिरी अङ्गहरू र तिनीहरूका उपयोगिता - वरपरका जनावरहरूको खाना खान सघाउने अङ्गहरू - विभिन्न मौसम र समयमा देखिने जनावरहरू - मानिसले जनावर र विरुवाहरूबाट पाउने फाइदा (खाना र लुगा)	
मेरो विद्यालय	- आफ्नो विद्यालय, साथी र कक्षा शिक्षकको नाम तथा विद्यालयको ठेगाना - फूलबारीको तथा बोटविरुवाहरूको हेरचाह - विद्यालयमा भएका सरसामानहरूको नाम - प्राकृतिक वस्तुहरू टाँसेर सरल आकृतिहरूको संयोजन - शिक्षकको निर्देशनअनुसार उचाइ र लामो उफ्रने अभ्यास - शरीर तताउने सामान्य कसरत - पी.टी. तालिका नं. १ देखि ३ सम्मका कसरतहरू ताल मिलाएर गर्ने अभ्यास - विविध दिशामा मुढा भैं पल्टने अभ्यास - घर विद्यालय, बाटोघाटो र समुदायमा घटेका दुर्घटनाबाट भएको चोटपटक बताउने बानी - घर, विद्यालय र बाटोघाटोमा हुने दुर्घटनाप्रति सचेतता - अपरिचित बेवारिसे वस्तुप्रति सचेतता - वरपर घट्न सक्ने प्रकोपप्रति सजगता	३८	- विद्यालयको कक्षाकोठा सरसफाइ - विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामानको पहिचान र जतन - बगैँचाको निर्माणमा सहयोग - सतर्क, गोडाफाट र विश्राम जस्ता कार्यहरू गर्ने तथा लाइनमा अगाडि हिँड्ने अभ्यास - पी.टी. तालिका नं. १ देखि ५ सम्मका कसरतहरू २५ मिटरसम्मको दुरी दौड - एक खुट्टाले टेकी शरीर सन्तुलन गरी उभिने अभ्यास - घाउचोट वा दुर्घटना भएको अवस्थामा प्राथमिक उपचार गर्नुपर्ने कुरामा सचेतता - घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूका कारण र सावधानी - व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू - वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षा - छापिएका चित्रहरूलाई काट्ने अभ्यास - छापिएका चित्रहरूलाई काटेर टाँसी आफूलाई मन पर्ने आकार बनाउने अभ्यास - कागजका टुक्राहरूबाट सामान्य कोलाज - च्यातेका वा काटेका कागजका टुक्राहरूलाई संयोजन गरी नमुना तयारी	४०	- विद्यालयको हाताको सरसफाइ कार्यक्रममा सहभागी हुने बानी - विद्यालयमा भएको खेल सामग्री, पुस्तकालय तथा बुक कर्नरमा भएका सामानको जतनसाथ प्रयोग - विद्यालयमा निश्चित समयमा गरिने क्रियाकलापहरू (जस्तै : अभिभावक दिवस, वार्षिक उत्सव आदि) - पी.टी. तालिका नं. १ देखि ७ सम्मका ताल मिलाएर कसरतहरू ५० मिटरसम्म दौड - विभिन्न किसिमका कागजलाई काट्ने अभ्यास - विभिन्न किसिमका कागजलाई निश्चित आकार मिलाएर काट्ने अभ्यास - विभिन्न किसिमका कागजलाई काटेर/च्यातेर टाँसी आफूलाई मन पर्ने आकृति बनाउने अभ्यास - च्यातेका/काटेका कागजका टुक्राहरूलाई एकमाथि अर्को टाँस्दै चित्र संयोजन - प्राथमिक उपचारको अवधारणा - विभिन्न स्थानमा हुन सक्ने दुर्घटनामा प्राथमिक उपचारको सेवा - घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुने दुर्घटनाहरूका कारण र बच्ने उपाय - व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू - वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षा - फलेक, बेन्च वा तेर्सो काठमा हिँड्ने अभ्यास - हातले टेकी छेउबाट पल्टने कार्य	४०
हाम्रा वरपरका सजीवहरू	- सजीव र निर्जीव वस्तुहरू पहिचान - सजीव वस्तुहरूका	१७	- जनावरको चालको तरिका - जनावरका चालको अभिनय	१७	आधारभूत लक्षणहरू (चाल, शरीरका भागहरू र खाना प्राप्त गर्ने तरिका) का आधारमा विरुवा र	१७

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	लक्षणहरू • निर्जीव वस्तुहरूका लक्षणहरू • सजीव र निर्जीव वस्तुमा फरक • वरपरका विरुवाहरू पहिचान • ठुला, मझौला र साना विरुवाहरूलाई क्रमशः रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण • रुख, बुट्यान र भारपातविच भिन्नता • विरुवाका विभिन्न भागहरू (जरा, डाँठ, पात, फूल र फल) पहिचान		• आफ्नो वरपर भएका जनावर र वनस्पतिका सामान्य रेखाङ्कन • जनावर र विरुवाविच भिन्नता • विरुवाहरूलाई फलफूल, अन्नबाली र तरकारी समूहमा वर्गीकरण • रुख, बुट्यान र भारपात • विभिन्न विरुवाका भागहरू (जरा, डाँठ, पात, फूल र फल) पहिचान • विरुवाका विभिन्न भागहरूको काम • आफ्ना वरपर पाइने पशुपन्छीको हिँडाइ, उफ्राइ र बोलीको नक्कल		जनावरविच भिन्नता • विरुवाहरूलाई वर्गीकरण (फूल फुल्ने/फूल नफुल्ने जमिनमा पाइने/पानीमा पाइने, एकबर्से/बहुवर्से) • विभिन्न मौसममा पाइने विरुवाहरू पहिचान • विभिन्न मौसममा पाइने विरुवाहरूको सूची • विरुवा रोप्ने बानी • आफूले रोपेको विरुवाको आवश्यक हेरचाह गर्ने बानी • आफूले रोपेको विरुवाको समय समयमा आउने परिवर्तनको अवलोकन र अभिलेखीकरण • खाद्यशुद्धताको साधारण उदाहरण	
हाम्रो वातावरण	• घरमा आफ्नो कोठा सरसफाइ गर्ने बानी • विद्यालयको कक्षाकोठा सरसफाइ गर्ने बानी • स्वच्छ वातावरणप्रति सचेतता र वरपरको वातावरण सफा राख्न सहयोग • घर तथा विद्यालयमा उत्पन्न हुने फोहोरलाई तोकिएको स्थानमा राख्ने बानी • वरपरका वस्तु तथा घटना सम्बन्धी खोजमूलक साधारण प्रश्नहरू सोध्ने बानी • वरपरको प्राकृतिक र मानवनिर्मित वस्तुहरू पहिचान • आफ्ना वरपरका वस्तुका आकार र साइज • गन्ध, चिसो, तातो, कडा, नरमलगायतका गुणहरूका आधारमा वरपरका वस्तुहरूको पहिचान	१८	• घर तथा विद्यालय सफा राख्ने कार्यमा सहभागिता • वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरू • वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपाय र वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागिता • खेर गएका वा वरपर उपलब्ध सामग्रीहरू प्रयोग गरी विभिन्न नमुना संरचना निर्माण (जस्तै : भवन, खेल्ने वस्तु र रोबोट) • आफ्नो गाउँ/टोलका सार्वजनिक सम्पति र तिनीहरूको संरक्षण कार्यमा सहयोग • वरपरका वस्तु तथा घटनासम्बन्धी खोजमूलक साधारण प्रश्नहरू सोध्ने बानी • दैनिक जीवनमा हावा, पानी र माटाको उपयोगिता • पारदर्शक र अपारदर्शक, ढुङ्गे र उब्रने, घुल्ने र नघुल्ने वस्तुहरू	२०	• विद्यालय, घर, छरछिमेक र टोलको सरसफाइमा सहभागिता • आफ्नो वरपरको वातावरण प्रदूषणका कारणहरू पहिचान • वातावरणीय स्वच्छताप्रति सजगता र प्रदूषण रोक्न सहयोग • कुहिने र नकुहिने फोहोरहरूको वर्गीकरण र उचित विसर्जन • आफ्नो समुदायमा भएका प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र प्रयोग • वरपरका वस्तु तथा घटनाहरूसम्बन्धी खोजमूलक प्रश्न गर्ने, अनुमान गर्ने, अवलोकन गर्ने र तर्क प्रस्तुत गर्ने बानी • ठोस, तरल र ग्यास पदार्थका आधारभूत गुणहरूको अवलोकन र परीक्षण • विभिन्न वस्तुहरूको प्रयोग गरी भुन्ड्याउन मिल्ने खालका सजावटका सामग्रीहरू निर्माण	२०
मेरो सिर्जना	• सुनेका स्थानीय गीतहरू समूहमा गाउने अभ्यास • सुनेका स्थानीय गीतहरू एकलै गाउने अभ्यास • समूहमा राष्ट्रिय गान गाउने अभ्यास • समूहमा राष्ट्रिय भावनाका गीत गाउने अभ्यास • एकल वा समूहमा ताली बजाउने अभ्यास • बालगीत तथा कक्षागत गीतमा ताली बजाउँदै	२०	• राष्ट्रिय गान लय मिलाएर गाउने अभ्यास • कक्षागत गीत लय मिलाएर गाउने अभ्यास • पाठ्यपुस्तकमा भएका बालगीतहरू लय मिलाएर गाउने अभ्यास • आफूले जानेका स्थानीय गीतहरू लय मिलाएर गाउने अभ्यास • लयमा ताली बजाउने र स्थानीय गीतमा नृत्य गर्ने	२०	• राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत, पाठ्यपुस्तकमा भएका बालगीतहरू लय मिलाई गाउने अभ्यास • तालमा ताली बजाउने अभ्यास • स्थानीय गीतमा नृत्य गर्ने अभ्यास • स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास • कागज र सिन्का प्रयोग गरी विभिन्न वस्तुको निर्माण • स्लेब (slab) मा विभिन्न प्रकारका आकृति वा फलफूलका बुट्टा बनाउने, माटाबाट विभिन्न आकारका मोडेलहरू बनाउने र	२०

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	गाउने अभ्यास - आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल र भाव मिलाई सामूहिक नृत्य गर्ने अभ्यास - स्थानीय बाजाहरूको नाम - आकृतिविहीन छपाई कार्य - माटो, पिठो आदिमा विभिन्न आकृतिका वस्तुले थिचेर आकारप्रकार बनाउने अभ्यास - माटो, पिठोबाट विभिन्न आकृतिका वस्तु बनाउने अभ्यास - विभिन्न वस्तुका आकृतिमा रङ लगाउने अभ्यास		अभ्यास - आफूले सिकेका गीतहरू लय, ताल, भाव र चाल मिलाई एकल नृत्य गर्ने अभ्यास - आफूले सिकेका गीतहरू लय, ताल, भाव र चाल मिलाई सामूहिक नृत्य गर्ने अभ्यास - स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास - आफ्नो गाउँ/टोलको सामान्य नक्सा - आकार, स्वरूप र रङहरूबाट सामान्य बुट्टाहरू निर्माण - माटो, पिठो आदिको प्रयोग गरी गोलो चेप्टो, बाटुलो, लाम्चो आदि आकारका वस्तु बनाउने अभ्यास - रिलिफ प्रिन्ट ब्लक (relief print block) को प्रयोग गरी विभिन्न रङहरूमा छपाई		वस्तुमा रङको प्रयोग गर्ने अभ्यास - माटामा रेखा, आकार, टेक्सचर र बुट्टासम्बन्धी विविध प्रयोगहरू - माटोका स्ल्याब (clay slabs) मा माटोलाई बेरेर (coils) बनाइएका बुट्टाहरू तथा ससाना गोलाहरू (pellets) का आकर्षक नमुनाहरू - विषयवस्तुमा आधारित (Theme based) र आकृतिविहीन (Non representational) छपाईका क्रियाकलापहरू	
हाम्रो संस्कृति	- परिवारमा मनाइने चाडपर्व र उक्त चाडपर्वमा खाइने खानेकुराहरू - विभिन्न समयमा गरिने क्रियाकलापहरू (जस्तै : जन्मदिन, कुलपूजा, विवाह, व्रतवन्ध आदि) - आफ्ना समुदायका संस्कारहरू (दसैं, तिहार, छठ, क्रिसमस, इद, विभिन्न जात्रा आदि) को अवस्था भल्कने चित्रमा रङ भर्ने अभ्यास - राष्ट्रिय चिह्नहरूको पहिचान	१२	- आफ्ना चाडपर्वमा लगाइने पोसाक पहिचान र चाडपर्वहरूमा सहभागिता - परिचित व्यक्तिसँग आवश्यक सहयोग लिने र दिने बानी - आफ्ना समुदायका संस्कारहरू (दसैं, तिहार, छठ, क्रिसमस, इद, विभिन्न जात्रा आदि) को अवस्था भल्कने सामान्य रेखाङ्कन - राष्ट्रिय चिह्नहरूको परिचय	१२	- स्थानीय भाषा, पोसाक र चाडपर्व - आफ्नो गाउँ टोल तथा परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरूमा सहभागिता र उक्त चाडपर्वमा गरिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू - आफ्ना समुदायका संस्कारहरू (दसैं, तिहार, छठ, क्रिसमस, इद, विभिन्न जात्रा आदि) को अवस्था भल्कने सामान्य रेखाङ्कन गर्ने र रङ भर्ने अभ्यास - राष्ट्रिय चिह्नहरूको महत्त्व	१२
सञ्चार प्रविधि र बजार	- दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सञ्चारका माध्यमहरूको नाम - परिवारसँग मौखिक सञ्चार - साथीहरूसँग मौखिक सञ्चार - सञ्चारका साधनहरू प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरूप्रति सचेतता - यातायातका साधनहरूको नाम - आफूले प्रयोग गर्ने यातायातका साधनहरू पहिचान - आफ्नो परिवारले प्रयोग गर्ने यातायातका साधनहरू पहिचान	११	- विभिन्न सञ्चार माध्यममार्फत सूचना प्राप्त गर्ने अभ्यास - प्राप्त सूचना आदानप्रदान गर्ने अभ्यास - सञ्चारका साधनहरूको प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरू पहिचान - सञ्चारका साधनहरूको प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरूप्रति सचेतता - आफ्नो गाउँ/नगरमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको पहिचान - परिवारको आम्दानीका स्रोतहरू	१०	- सार्वजनिक स्थलहरूको सूचना, सङ्केत, पम्प्लेट, पोस्टर, ट्राफिक सङ्केतको जानकारी - सार्वजनिक स्थलहरूको सूचना, सङ्केत, पम्प्लेट, पोस्टर, ट्राफिक सङ्केतको पालना गर्ने बानी - सिकाइ एवम् सञ्चारका लागि कम्प्युटर र मोबाइल फोनको प्रयोग - कम्प्युटर र मोबाइल फोनको दुरुपयोगबाट हुने हानिप्रति सचेतता - आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको पहिचान - आफ्नो स्थानीय तहमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको उपयोग गर्ने बानी - मितव्ययी रूपमा खर्च गर्ने बानी - आफ्नो पैसा बचत गर्ने बानी	१०

विषयक्षेत्र	कक्षा १	कार्य घण्टा	कक्षा २	कार्य घण्टा	कक्षा ३	कार्य घण्टा
	परिवारका सदस्यहरूले बजारमा किनबेच गर्ने सामग्रीहरू पहिचान		- घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्रीको प्रयोग - घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्रीको प्रयोगमा मितव्ययिता			
हाम्रो वरपरको संसार	- विभिन्न किसिमका मौसमहरू र मौसमअनुकूल लुगाको छनोट - आफ्नो घर वरिपरि तथा विद्यालयको जमिनको स्वरूप पहिचान - दैनिक जीवनमा हावाबाट हुने काम अवलोकन र यससम्बन्धी सामान्य क्रियाकलापहरू - पानीका स्रोतहरू र दैनिक जीवनमा यिनको उपयोगिता - कागज पट्याएर नमुना बनाउने अभ्यास - कागजलाई स्वतन्त्र रूपमा काटेर नयाँ आकृति बनाउने अभ्यास - रङ्गहरूको पहिचान - विभिन्न आकार, बोट, बुट्टाहरूमा रङ्गको प्रयोग	१७	- विभिन्न किसिमका मौसमका विशेषता पहिचान - विभिन्न प्रकारका मौसमअनुकूल आफ्नो हेरचाह - चित्र हेरी भौगोलिक स्वरूप पहिचान - आफ्नो टोल, समुदाय र त्यस वरिपरिको भौगोलिक स्वरूपको अवलोकन - हावा र पानीका भौतिक गुणहरू पहिचान - पानीका स्रोतहरू पहिचान - दैनिक जीवनमा पानीको महत्त्व - दैनिक जीवनमा हावाको प्रयोगको पहिचान - त्रिभुज, चतुर्भुज, वर्गाकार तथा आयताकारमा कागज पट्याउने अभ्यास - कागजबाट विभिन्न आकृतिका वस्तुहरू बनाउने अभ्यास - स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामग्रीबाट रङ बनाउने अभ्यास - स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामग्रीबाट बनाइएका रङ्गहरूको प्रयोग गरी कागजमा चित्र बनाउने अभ्यास	१७	- विभिन्न प्रकारका मौसमका विशेषता पहिचान - विभिन्न प्रकारका मौसमले मानवीय जीवनमा पार्ने असरहरू - प्रतिकूल मौसमप्रति सचेतता - पृथ्वीमा दिन र रात हुनुको कारण - आफ्नो वडाको प्राकृतिक स्वरूप अवलोकन - आफ्नो वडाको सामाजिक रहनसहन - नक्सामा आफ्नो वडाका सामान्य आकृति कोर्ने अभ्यास - नक्सामा आफ्नो वडाका सामान्य आकृति कोरी महत्त्वपूर्ण स्थलहरू देखाउने अभ्यास - माटामा मिसिने पदार्थहरू (हावा, जैविक पदार्थहरू र पानी) - पृथ्वीको आकार र भित्री तहहरूको नाम - दैनिक जीवनमा पानी र हावा शक्तिको प्रयोग - पानी संरक्षणका उपायहरू - ओरीगामीको परिचय - कागजबाट चराको ओरिगामी तयार गर्ने अभ्यास - कागजबाट सजावटका लागि वस्तु तयार गर्ने अभ्यास - स्वतन्त्र रूपमा चित्र बनाई रङ भर्ने अभ्यास	१७

११. एकीकृत पाठ्यक्रममा व्यवहारकुशल सिपहरू

विद्यालय शिक्षाको एउटा महत्त्वपूर्ण कार्य विद्यार्थीमा व्यवहारकुशल सिपहरू (Soft skills) विकास गराउन सहयोग गर्नु हो । व्यवहारकुशल सिपहरू सबैलाई आवश्यक हुन्छ । यी कुनै निश्चित कार्य वा भूमिकामा मात्र सीमित नभई विभिन्न कार्य वा भूमिकाका लागि आवश्यक हुने गर्छन् । यस्ता सिपहरू विशेषतः विद्यार्थीका दैनिक जीवनका वास्तविक समस्या समाधानमा सहायक हुन्छन् । त्यसैले व्यवहारकुशल सिपहरू कुनै निश्चित कार्य, पेसा, विषयक्षेत्र वा ज्ञानको क्षेत्रसँग मात्र सम्बन्धित नभई विभिन्न कार्य, पेसा, विषयक्षेत्र वा ज्ञानको क्षेत्रमा कार्यसम्पादनसँग सम्बन्धित हुन्छन् । व्यवहारकुशल सिपहरूलाई विभिन्न फरक फरक नामले पहिचान गर्ने गरिन्छ । जस्तै: यसलाई समतलीय, सामान्य, अन्तरसम्बन्धित, स्थानान्तरणीय, आधारभूत, व्यावहारिक, रोजगारीमूलक वा एक्काइसौं शताब्दीका सिप नामले पनि चिनिन्छ ।

व्यवहारकुशल सिपलाई विभिन्न नामले जनाइनुका साथै यसअन्तर्गत पर्ने सिप वा सक्षमताका सूचीलाई निश्चित सङ्ख्यामा सीमित गर्न कठिन भए पनि सोचाइ सिप, वैयक्तिक सिप, अन्तरवैयक्तिक सिप, बहुसाक्षरता सिप, नागरिक सिपअन्तर्गत प्रायजसो सबै व्यवहारकुशल सिपहरूलाई वर्गीकरण गरी समावेश गर्न सकिन्छ ।

सिकाइलाई दैनिक जीवनसँग आबद्ध गर्नका लागि विभिन्न विषय र तहका पाठ्यक्रमबिच अन्तरक्रिया हुनु आवश्यक छ । यस्तो अन्तरक्रियाबाट सिकाइलाई सामान्य विषयगत ज्ञान तथा सिपमा सीमित नगरी अधिसंज्ञानात्मक (Metacognitive) सिकाइलाई सहज गराई जीवनका समस्या समाधानका लागि उपयोगी बनाउन

सहयोग प्राप्त हुन्छ । व्यवहारकुशल सिप सिकाइलाई अधिसंज्ञानात्मक (Metacognitive) तहमा पुर्‍याउन सहयोग गर्ने भएकाले एकीकृत पाठ्यक्रमको अवधारणाअन्तर्गत व्यवहारकुशल सिपलाई उपयुक्तताका आधारमा सबै विषय र तहमा एकीकृत गर्नु महत्त्वपूर्ण हुने दृष्टिकोणमा आधारित भई यस पाठ्यक्रममा पनि व्यवहारकुशल सिपलाई सबै विषय र कक्षामा उपयुक्तताका आधारमा एकीकृत गरिएको छ । यसका लागि व्यवहारकुशल सिपका मुख्य क्षेत्र र तिनको विस्तृतीकरण गरिनु आवश्यक छ । व्यवहारकुशल सिपका उल्लिखित पाँच विस्तृत क्षेत्रअन्तर्गतका सिपहरूको विस्तृतीकरण र तिनको सम्भाव्य व्याख्या निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सोचाइ सिप (Thinking Skill) (S1)

बालबालिकाले सूचना प्रशोधन गर्न, विभिन्न सूचनालाई संयोजन गर्न, निर्णय लिन र नयाँ विचार सिर्जना गर्न प्रयोग गर्ने संज्ञानात्मक क्रियाकलापहरू नै सोचाइ सिपहरू हुन् । बालबालिकाले आफ्ना अनुभवहरूको बोध गर्दा, समस्याहरू हल गर्दा, निर्णय लिँदा, प्रश्नहरू गर्दा, योजना बनाउँदा अथवा सूचनाहरू सङ्गठित गर्दा आफ्नो सोचाइ सिपहरू प्रयोग गर्छन् । प्रमुख सोचाइ सिप र तिनको व्याख्या निम्नलिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १६ : मुख्य सोचाइ सिप

मुख्य सोचाइ सिप (Major thinking skill)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
प्रयोग सिप (Application skill) (S1.1)	नयाँ परिस्थिति एवम् सन्दर्भमा पहिले सिकेका ज्ञान तथा सिपलाई प्रयोग गर्ने योग्यता
सिकाइ सिप (Learning skill) (S1.2)	- सिकाइ हासिल गर्ने र जारी राख्ने योग्यता - आफ्नो सिकाइलाई सङ्गठित गर्ने योग्यता
रचनात्मक सोचाइ सिप (Creative thinking skill) (S1.3)	- ढाँचा एवम् सम्बन्धलाई परीक्षण र सूचनालाई वर्गीकरण गरी क्रममा मिलाउने योग्यता - राम्रा तर्कहरूको विश्लेषण तथा सिर्जना गर्ने र प्रचलित मान्यताहरूलाई चुनौती दिने योग्यता - परिकल्पना निर्माण एवम् भविष्यवाणी गर्ने, सबुत वा प्रमाण परीक्षण गर्ने र नतिजामा पुग्ने योग्यता - समस्या र निर्णयहरू पहिचान तथा विश्लेषण गर्ने र विभिन्न विकल्पहरूको खोजी गर्ने योग्यता - समस्याहरू समाधान गर्ने र उपलब्धिहरूको मूल्याङ्कन गर्ने योग्यता - काल्पनिक रूपमा सोच्ने, क्रियाशील रूपमा नयाँ विचार वा दृष्टिकोण खोज्ने समस्याहरू वा समाधान प्रवर्तनात्मक बनाउने र जोखिम उठाउने योग्यता
समालोचनात्मक सोचाइ सिप (Critical thinking skill) (S1.4)	- प्रभावकारी तर्क गर्ने योग्यता - पद्धति सोचको प्रयोग गर्ने योग्यता - छानबिन तथा निर्णय गर्ने योग्यता
निर्णय तथा समस्या समाधान सिप (Decision making and problem solving skill) (S1.5)	- विभिन्न स्रोतबाट सूचना प्राप्त गर्ने योग्यता - निश्चित उद्देश्यका लागि विश्वसनीयता एवम् उपयुक्तताका आधारमा विभिन्न स्रोतहरूमध्येबाट उपयुक्त स्रोत चयन गर्ने योग्यता - सूचनाहरूको अभिलेखीकरण गर्ने, सङ्गठित गर्ने, सारांश निकाल्ने, एकीकृत गर्ने योग्यता - विकल्प छनोट गरी निर्णय लिने र समस्या समाधान गर्ने योग्यता

वैयक्तिक सिप (Intrapersonal Skill) (S2)

वैयक्तिक सिपहरू विभिन्न किसिमका छन् । यसअन्तर्गत जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता, स्वव्यवस्थापन, आत्मबल/स्वाभिमानको विकास, इमानदारी/स्वअनुशासन, समय व्यवस्थापन, स्वतन्त्र सिकाइ, लचकता र अनुकूलनता जस्ता सिपहरू पर्छन् । वैयक्तिक सिपहरूको विकासका लागि पाठ्यक्रमले बालबालिकाको संज्ञानात्मक विकास, सामाजिक तथा संवेगात्मक विकास, वाचन तथा भाषा विकास र कुशल क्रियात्मक सिप विकास गराउनुपर्छ । वैयक्तिक सिपहरूले विद्यार्थीलाई काम तथा क्रियाकलापहरूको जिम्मेवारी लिनु, विभिन्न काम तथा क्रियाकलापहरूप्रति प्रतिबद्धता एवम् आत्मविश्वास प्रदर्शन गर्न, आफ्नो योग्यताको लेखाजोखा गर्न र आफ्नो जीवनको लक्ष्यबारे विचार व्यक्त गर्न सहयोग पुर्याउनुपर्छ । आफ्नो हेरचाह गर्ने योग्यता, दैनिक जीवन व्यवस्थापन गर्ने योग्यता, कार्ययोजना विकास गर्ने, मूल्याङ्कन गर्ने कार्यसमेत समावेश गरी वैयक्तिक लक्ष्यहरू पहिचान गर्ने जस्ता स्वव्यवस्थापनसम्बन्धी सिपहरू यसअन्तर्गत पर्छन् । त्यसै गरी यसअन्तर्गत आत्मबल तथा स्वाभिमानको विकास इमानदारी/स्वअनुशासन व्यक्तिगत लक्ष्य निर्धारण र कार्यमा अग्रसरता, स्वतन्त्र सिकाइ, लचकता र अनुकूलन, जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता जस्ता वैयक्तिक सिप पर्छन् । प्रमुख वैयक्तिक सिप र तिनको व्याख्या निम्नलिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १७ : मुख्य वैयक्तिक सिप

मुख्य वैयक्तिक सिप (Major intrapersonal skill)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
स्वव्यवस्थापन (Self management) (S2.1)	- आफ्नो हेरचाह गर्ने योग्यता - दैनिक जीवन व्यवस्थापन गर्ने योग्यता - कार्ययोजना विकास गर्ने, मूल्याङ्कन गर्ने कार्यसमेत समावेश गरी वैयक्तिक लक्ष्यहरू पहिचान गर्ने, मूल्याङ्कन गर्ने र प्राप्त गर्ने योग्यता
आत्मबल/स्वाभिमानको विकास (Develop self-esteem/respect) (S2.2)	एउटा व्यक्तिका रूपमा स्वयम्प्रति विश्वस्त हुने योग्यता
इमानदारी/स्वअनुशासन (Integrity/honesty/self-discipline) (S2.3)	- स्वयम्को लेखाजोखा वा मूल्याङ्कन गर्ने, आफूले आफ्ना कार्यसम्पादनको मूल्याङ्कन गर्ने, पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने र यसमा प्रत्युत्तर दिने योग्यता - स्वअनुशासन र इमानदारी प्रदर्शन गर्ने योग्यता
समय व्यवस्थापन (Time management) (S2.4)	- आफ्ना दैनिक क्रियाकलापमा समय व्यवस्थापन गर्ने योग्यता - कार्यको प्राथमिकता निर्धारण गर्न सक्ने योग्यता
व्यक्तिगत लक्ष्य निर्धारण र कार्यमा अग्रसरता (Personal goal setting and taking initiatives) (S2.5)	दैनिक कार्यमा लक्ष्य निर्धारण गर्ने, कार्यमा अग्रसरता लिने योग्यता
स्वतन्त्र सिकाइ, लचकता र अनुकूलनता (Independent learning, flexibility and adaptability) (S2.6)	- विभिन्न साधन, सूचना तथा विधिको प्रयोग गरी आफैं सिक्ने योग्यता - सिकाइ, कार्य वा व्यवहारमा परिस्थितिअनुकूल परिवर्तन तथा समायोजन गर्न सक्ने योग्यता
जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता (Responsibility and commitment) (S2.7)	नयाँ एवम् कठिन परिस्थितिहरूमा सहयोग पुर्याउने वैयक्तिक गुणहरू विकसित गर्ने योग्यता, उदाहरणका लागि पहल गर्ने, लचकदार बन्ने, विश्वसनीय बन्ने, कठिनाइहरू उत्पन्न भएका बेला दृढ रहने

अन्तरवैयक्तिक सिप (Interpersonal Skill) (S3)

अन्तरवैयक्तिक सिपले एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिसँग प्रभावकारी रूपमा सञ्चार र समन्वय गर्नु, सहयोग तथा सद्भाव कायम गर्न सक्षम हुनु, असल सम्बन्ध कायम गर्नु भन्ने जस्ता योग्यतालाई जनाउँछ । यसमा फरक फरक लक्ष्य र उद्देश्यका विविध सन्दर्भमा अरूसँग कार्य गर्ने, सामूहिक लक्ष्य पहिचान गर्ने, मूल्याङ्कन गर्ने र प्राप्त गर्ने, समूहमा जिम्मेवारी पहिचान गर्ने र भूमिका बाँडफाँट गर्ने, समूहमा राम्रो सम्बन्ध विकास गर्ने, समूहका प्रगतिको लेखाजोखा गर्ने, समूहको कार्यको समीक्षा गर्ने र व्यक्तिगत रूपमा आफ्नो योगदानको प्रतिविम्बन गर्ने जस्ता पक्षहरू समावेश हुन्छन् ।

अन्तरवैयक्तिक सिपहरूमध्ये सञ्चार एउटा ज्यादै महत्त्वपूर्ण सिप हो । सुन्न र बोल्न सक्ने योग्यता आधारभूत सञ्चार सिपहरू हुन् । यी सिपहरू कक्षा १, २ र ३ का विद्यार्थीमा विद्यालयमा रहँदा विकसित हुनुपर्छ । जबसम्म विद्यार्थीले आफ्नो स्थानीय वा राष्ट्रिय भाषामा सञ्चार गर्न सक्दैनन् तबसम्म उनीहरूले आफ्ना जीवनका लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न र आफ्नो ज्ञान एवम् सामर्थ्य विकास गर्न तथा आफ्नो दैनिक जीवनमा काम गर्न समर्थ हुँदैनन् । सञ्चार सिपहरूले बालबालिकालाई संवेगात्मक बौद्धिकता, स्थिरता, स्पष्टता, भिन्नता, आत्मविश्वास, सहानुभूति, आदर, सुन्ने, खुला सोच र राम्रो प्रश्न सोध्ने सिप विकास गर्छ । असल सञ्चार भनेको समग्रमा प्रभावकारी सुनाइ हो । बालबालिकाले विद्यालय अवधिभर खुला सोच विकास गर्नुपर्छ । सुदृढ सञ्चारका लागि एउटा व्यक्ति खुला मस्तिष्कसहित अन्य व्यक्तिका दृष्टिकोण बुझ्नेतर्फ प्रतिबद्ध हुनुपर्छ ।

व्यक्तिको जीवन तथा कार्यका प्रायः सबै पक्षहरूमा सहकार्य सिपहरूको आवश्यकता पर्छ । हिजोआज व्यापार उद्योगमा वा कुनै कार्यका लागि सँगसँगै मिलेर समूहमा काम गर्न केही संयुक्त प्रयास हुनुपर्छ भन्ने कुराले प्रवेश पाएको छ । कामको संसारमा अधिकांश क्षेत्रमा सहयोग तथा सहकार्यलाई एउटा आवश्यक सिपका रूपमा हेरिन्छ । विद्यार्थीले परियोजना तथा खोजमूलक सिकाइमा आफूलाई व्यस्त राख्नुपर्छ र सामाजिक परिवेशमा आफ्ना ज्ञान एवम् समस्या समाधानका सिपहरू प्रयोग गर्न सक्नुपर्छ । सहकार्य सिपले विद्यार्थीलाई उनीहरूको साझा लक्ष्यहरू हासिल गर्न सँगै मिलेर सहयोगी रूपमा काम गर्न मदत गर्छ । जब बालबालिका एकआपसमा मिलेर सिक्ने प्रक्रियामा रहन्छन् तब उनीहरू कुनै समस्या समाधानका लागि मिलेर काम गर्छन् । यसबाट उनीहरूले कुनै काम पूरा गर्न वा कुनै उत्पादन गर्न सक्छन् । सहयोगी सिकाइ वातावरणमा सिकारुका अलग अलग दृष्टिकोणले सुन्नुपर्ने हुँदा सिकारुले सामाजिक एवम् संवेगात्मक दुवै पक्षबाट चुनौतीहरूको सामना गर्नुपर्छ र आफ्ना विचारहरूलाई स्पष्ट पार्न र प्रतिरक्षा गर्न सक्नुपर्छ । यसो गर्दा सिकारुले विज्ञ वा शिक्षकले दिएको प्रारूप वा ढाँचामा भर नपरी आफ्नै विशेष प्रकारका धारणागत प्रारूपहरू सिर्जना गर्न थाल्छन् । यसभन्दा बढी सहकार्य गर्दा साझा सिकाइले सिकारुलाई छलफलमा भाग लिने अवसरहरू दिने, आफ्ना सिकाइको जिम्मेवारी लिने र यसअनुरूप गहन सोच गर्ने व्यक्तिका रूपमा विकसित गर्छ । बालबालिकामा सञ्चार र सहकार्य सिपसँगसँगै सहयोग तथा सहानुभूति, सक्रियतापूर्वक सुन्ने र सांस्कृतिक तथा नैतिकता जस्ता अन्तरवैयक्तिक सिपको विकास पनि उत्तिकै आवश्यक छ । प्रमुख अन्तरवैयक्तिक सिप र तिनको व्याख्या निम्नलिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १८ : मुख्य अन्तरवैयक्तिक सिप

मुख्य अन्तरवैयक्तिक सिप (Major interpersonal skill)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
सञ्चार (Communication) (S3.1)	- सामाजिक अन्तरक्रियाहरू वा सामाजिक अन्तरक्रियात्मक सन्दर्भमा आफ्नो एवम् अरूका संवेगहरू, अभिप्रेरण र व्यवहारहरूलाई अध्ययन गर्न एवम् व्यवस्थित गर्न सक्ने योग्यता - प्रचलित विभिन्न साधनहरूको प्रयोग तथा स्थानान्तरणको माध्यमबाट विचार आदानप्रदान गरी अर्थ पहिल्याउने योग्यता - आधारभूत विद्युतीय सञ्चार सिपहरूको घरपरिवार एवम् कार्यस्थलमा प्रयोग गर्ने योग्यता

सहकार्य (Collaboration) (S3.2)	- समस्या हल गर्ने, नवीन उत्पादन गर्ने अथवा विषयवस्तु सिक्ने र सक्षमता हासिल गर्ने, सँगै काम गरेका दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिहरूबिच सहयोगात्मक अन्तरक्रिया गर्ने योग्यता - विभिन्न सन्दर्भमा अलग अलग उद्देश्यहरू एवम् लक्ष्यहरू लिएका व्यक्तिसँग मिलेर काम गर्ने योग्यता - सामूहिक लक्ष्यहरूको पहिचान, मूल्याङ्कन तथा प्राप्त गर्ने योग्यता - समूहमा जिम्मेवारी पहिचान गरी भूमिका बाँडफाँट गर्ने योग्यता - समूहमा राम्रो सम्बन्ध विकासित गर्ने योग्यता - समूहको कामको प्रगति जाँच गर्ने, पुनरवलोकन गर्ने र व्यक्तिगत रूपमा आफ्नो योगदानबारे प्रतिविम्बन गर्ने योग्यता
सहयोग तथा सहानुभूति (Cooperation and empathy) (S3.3)	कुनै घटना, कार्य, अवस्था र नतिजाका आधारमा आवश्यकतानुसार कुनै व्यक्तिलाई सहयोग तथा सहानुभूति प्रदान गर्ने योग्यता
सक्रियतापूर्वक सुन्ने (Active listening) (S3.4)	अरूका विचार, दृष्टिकोण, सूचना तथा जानकारी सक्रियतापूर्वक सुन्ने र बुझ्ने र तदनुकूल आवश्यक प्रतिक्रिया जनाउने योग्यता
सांस्कृतिक सिपहरू/नैतिकता (Cultural skills/ethics) (S3.5)	- सांस्कृतिक विविधता पहिचान गर्ने योग्यता - विश्वव्यापी मुद्दाहरूमा दृष्टिकोण विकास गर्ने योग्यता - प्रजातान्त्रिक समाज निर्माण गर्न बौद्धिक योग्यताहरू विकास गर्ने योग्यता

सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिप (Information technology and multiliteracy skill) (S4)

एक्काइसौं शताब्दीमा सफलता पाउन विद्यार्थीले विज्ञान, प्रविधिका साथै संस्कृतिमा कुशलता प्राप्त गर्नुपर्छ । त्यस्तै विभिन्न रूपमा सूचनाहरूको राम्रो बुझाइ हुनुपर्छ । त्यस्तै विद्यार्थीले विविध वातावरणको व्यवस्थापन, संस्कृतिहरूको ज्ञान, एउटा विश्वव्यापी सोच, प्रभावकारी समाधान, सिक्नका लागि जिज्ञासु, सफलतापूर्वक बाह्य जगत्बाट चिन्तन गर्ने, सञ्चार सिप र विश्लेषणलाई बुझ्न सक्ने जस्ता विभिन्न सिप विकसित गर्नुपर्छ । बालबालिकाले विद्यालयमा रहँदा नै डिजिटल साक्षरताको सामान्य सक्षमता हासिल गर्नुपर्छ । प्रमुख सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिप र तिनको व्याख्या निम्नलिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १९ : मुख्य सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिप

मुख्य सूचना प्रविधि तथा बहुसाक्षरता सिप (Major Multiliteracy skill)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
आधारभूत साक्षरता (Basic literacy) (S4.1)	उपयुक्त तहको भाषागत (स्थानीय एवम् राष्ट्रिय भाषाहरूमा) एवम् सङ्ख्यात्मक दक्षता विकास गरी आफ्नो पेसा वा कार्य सम्पादन गर्न सक्ने तथा समाजमा आफ्नो लक्ष्य प्राप्त गर्ने र हालको डिजिटल युगसापेक्ष आफ्नो ज्ञान एवम् क्षमता प्राप्त गर्ने योग्यता
प्राविधिक साक्षरता (Technological literacy) (S4.2)	प्रविधि के हो, यसले कसरी काम गर्छ, यसले के के उद्देश्यहरू पूरा गर्न सक्छ र यसलाई कसरी कुशल एवम् प्रभावकारी रूपमा उद्देश्य प्राप्त गर्न प्रयोग गर्ने योग्यता
दृश्य साक्षरता (Visual literacy) (S4.3)	परम्परागत एवम् एक्काइसौं शताब्दीको सञ्चार माध्यम प्रयोग गरी निर्णय, सञ्चार र सिकाइमा तस्विर/छवि र दृश्य सामग्रीको प्रयोग, व्याख्या एवम् सिर्जना गर्न सक्ने योग्यता

सूचना साक्षरता (Information literacy) (S4.4)	प्रविधि, विभिन्न सञ्चार सञ्जाल र विद्युतीय स्रोतहरूको प्रयोग गरी विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूका सूचनाहरूको मूल्याङ्कन, सूचनाको आवश्यकता पहिचान, सूचनाहरू पत्ता लगाउने, संश्लेषण गर्ने र प्रभावकारी तरिकाले प्रयोग गर्ने योग्यता
बहुसांस्कृतिक साक्षरता (Multi-cultural literacy) (S4.5)	आफ्नै र अन्यको संस्कृति, चालचलन, मूल्य एवम् विश्वासबारे समानता एवम् भिन्नता बुझ्ने, सम्मान एवम् प्रशंसा गर्ने योग्यता

नागरिक सिप (Citizenship Skill) (S5)

शिक्षाको एउटा उद्देश्य बालबालिकामा नागरिक अधिकार र दायित्वप्रति सचेतता विकास गराई नागरिक अधिकार प्राप्त र दायित्व कुशलतापूर्वक निर्वाह गर्ने नागरिकका रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्नु हो । यसका लागि विद्यालय शिक्षाका प्रारम्भिक कक्षादेखि नै नागरिक शिक्षालाई विभिन्न विषयमा एकीकृत गर्नुपर्छ । यसअन्तर्गत लोकतन्त्रिक मूल्य र मान्यता, सहभागिता, सहनशीलता र खुलापन, विविधताको बोध र सम्मान, राष्ट्रिय पहिचान, समाज, भाषा, संस्कृति र राष्ट्रप्रति प्रेम र अपनत्व, व्यक्तिगत, समाजिक तथा नागरिक दायित्व र जिम्मेवारी वहन गर्नेलगायत विश्वव्यापी चेतनाको विकास गराउनुपर्छ । एउटा असल नागरिकको विकासका लागि विभिन्न विषयमा एकीकृत गरी नागरिक सिपसँग सम्बन्धित सिपहरूमा विद्यार्थीमा सक्षमता हासिल गराउनुपर्छ । प्रमुख नागरिक सिप र तिनको व्याख्या निम्नलिखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २० : मुख्य नागरिक सिप

मुख्य नागरिक सिप (Major citizenship skill)	सम्भाव्य व्याख्या (Possible explanation)
सहनशीलता र खुलापन (Tolerance and openness) (S5.1)	- परिवार तथा समुदायका प्रचलन तथा मान्यताहरूलगायत अन्य मान्यता तथा अभ्यासप्रति सकारात्मक रहने क्षमता - आफ्ना विचार, मान्यता र अभ्यासलाई पारदर्शी बनाउने, अरूको प्रतिक्रिया सुन्ने र आवश्यकताअनुसार स्विकार्ने क्षमता
विविधताको सम्मान र अन्तरसांस्कृतिक बुझाइ (Respect for diversity and intercultural understanding) (S5.2)	- स्थानीय सांस्कृतिक वातावरण तथा विविधता बुझ्ने क्षमता - विभिन्न दृष्टिकोणहरू तथा विविधताको सम्मान गर्ने क्षमता
लोकतन्त्रिक, सहभागितात्मक र समतामूलक मूल्य (Democratic, participatory and equitable value) (S5.3)	कुनै कार्यमा सहभागी हुन, फरक विचारप्रति सहिष्णु हुन, कार्य तथा सहभागितामा समतालाई प्रोत्साहन गर्न र आफ्नो र अरूको अधिकार तथा स्वाभिमान कायम राख्ने क्षमता
वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान (Awareness of and respect for the environment) (S5.4)	कुनै कार्य वा व्यवहार प्रदर्शनका क्रममा भौगोलिक तथा सामाजिक सांस्कृतिक वातावरणको अनुकूलनलाई ध्यान दिने क्षमता
राष्ट्रिय पहिचान र अपनत्वको अनुभूति (National identity and sense of belonging) (S5.5)	आफ्नो समुदाय, भाषा, संस्कृति तथा राष्ट्रिय पहिचानप्रति सजक रही सम्मान गर्ने र अपनत्वको अनुभूति गर्ने क्षमता
सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी (Social and civic responsibility) (S5.6)	सार्वजनिक वस्तुहरूको अभिवृद्धि एवम् समाज, वातावरण र प्रजातान्त्रिक आदर्शको सुरक्षा गर्ने गरी प्राविधिहरूलाई व्यवस्थित गर्ने योग्यता
वैयक्तिक जिम्मेवारी (Personal responsibility) (S5.7)	एउटा नागरिकका रूपमा, परिवार एवम् समुदायको सदस्यका रूपमा अनुशासित र इमानदार भई गुणस्तरीय जीवन प्राप्त गर्ने योग्यता

१२. पाठ्यक्रमको एकीकृत स्वरूप

खण्ड १० मा प्रस्तुत गरिएका तहअनुसारका विषयगत सक्षमता, विषयगत सिकाइ उपलब्धिहरू र विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रमका आधारमा विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित हुने गरी निम्नलिखित स्वरूपमा कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमलाई एकीकृत गरी प्रस्तुत गरिएको छ :

- (क) समग्र पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचना तयार गर्दा हाम्रो सेरोफेरो, गणित, नेपाली भाषा र अङ्ग्रेजी भाषा विषयक्षेत्रलाई बहुविषयक ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ ।
- (ख) भाषा विषयक्षेत्रअन्तर्गत नेपाली भाषा, अङ्ग्रेजी भाषा र विभिन्न मातृभाषाका पाठ्यक्रम समावेश हुने भए पनि यसमा अनिवार्य विषयका रूपमा रहेका नेपाली र अङ्ग्रेजी भाषाका पाठ्यक्रम मात्र समावेश गरिएको छ । मातृभाषालाई स्थानीय विषयका रूपमा स्थानीय तहले विकास वा छनोट गरी पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । नेपाली र अङ्ग्रेजी भाषा विषयका पाठ्यक्रम सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ गरी भाषाका आधारभूत चार सिपहरू तथा भाषिक कार्यहरूका आधारमा सङ्गठित गरिएको छ । यी भाषिक सिपहरू तथा भाषिक कार्यहरूको सिकाइलाई पनि केही अन्तरविषयक विषयक्षेत्रमा र अन्यलाई विषयक्षेत्रमा सङ्गठित गरी बहुविषयक संरचनाअनुसारको ढाँचामा सङ्गठित गरिएको छ ।
- (ग) गणित विषयक्षेत्रलाई पनि केही बहुविषयक विषयक्षेत्रमा सङ्गठित गरी बहुविषयक संरचनाअनुसारको ढाँचामा समावेश गरिएको छ ।
- (घ) उल्लिखित विषयक्षेत्रको पाठ्यक्रम संरचनाअन्तर्गत समावेश हुन सक्ने व्यवहारकुशल सिपहरू पहिचान गरी प्रत्येका कक्षा र विषयक्षेत्रमा एकीकृत गर्ने गरी पाठ्यक्रमको समग्र संरचना तयार गरिएको छ ।
- (ङ) समग्र पाठ्यक्रमको संरचना बहुविषयक ढाँचाको एकीकृत स्वरूपको रहेको छ । यसमा व्यवहारकुशल सिपहरूलाई सबै कक्षा र विषयक्षेत्रमा उपयुक्तताका आधारमा एकीकृत गरिएको छ ।
- (च) हाम्रो सेरोफेरो विषयमा सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला जस्ता सिकाइ क्षेत्रका विषयवस्तुलाई एकीकृत गरिएको छ ।

१२.१ पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचनामा कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण

कक्षा १-३ को समग्र पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचनामा कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण गरी विषयक्षेत्र/थिमअनुसार निम्नअनुसार सङ्गठित गरिएको छ :

तालिका २१ : पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचनामा कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण (कक्षा १)

विषयवस्तुको क्षेत्र (Theme/content area)	विषयक्षेत्रअनुसार सिकाइ उपलब्धि			
	नेपाली	अङ्ग्रेजी	गणित	हाम्रो सेरोफेरो
१. वर्ण (Alphabet)		Listening - Imitate, identify and discriminate word initial sounds that English letters represent. - Match spoken words to printed words (e.g., the teacher pronounces /pin/, and the student selects pin from a set of three-word cards). Speaking - Imitate and produce sounds and grade-appropriate words. - Sing or recite songs/chants by listening to the teacher or audio clip.		

		Reading - Recognize and read English alphabets and words accompanied by visual supports. - Read short and simple sentences. Writing - Trace and write English alphabets (i.e., Aa-Zz) - Write grade-appropriate English words.		
२. म र मेरो परिवार (Me and my family)	ध्वनि सचेतीकरण - पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न - कुराकानी, सोधपुछ र प्रश्नोत्तरका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न - शिष्टाचारयुक्त शब्दको पहिचान र प्रयोग गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - दृश्य वस्तुको नाम उच्चारण गर्न - प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको पहिचान गर्न - दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - समान र असमान चित्रको पहिचान गरी सङ्केतन तथा विसङ्केतन गर्न - शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गर्न - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट विभिन्न आकृति र चित्र निर्माण गर्न शब्दभण्डार - वस्तु वा चित्रको नाम उच्चारण गर्न - सम्मानबोधक शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोगमा आउने शब्दहरूको प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - बायाँबाट सुरु गरी	Language functions Greeting and leave taking Introducing Talking about home and family Listening - Identify and discriminate English sounds that occur in different positions (initial, middle and final) in words. - Respond to the teacher verbally and non-verbally. Speaking - Imitate and produce English sounds and grade-appropriate words. - Engage in short conversation introducing oneself, greeting and leave-taking - Give basic personal information about themselves (e.g., home and family). Reading - Read short and simple sentences. - Read short text and answer in words. Writing - Draw lines, curves, circles, etc.; trace figures. - Write grade-appropriate words.	- स्थानको आधारमा वस्तुहरूलाई भित्र र बाहिर, अगाडि र पछाडि, तल र माथि, दायाँ र बायाँ र बिच, नजिक र टाढा छुट्याउन - सिधा रेखा र वक्र रेखा, पहिचान गर्न, ट्रेस गर्न र चित्र कोर्न - आफ्नो वरपर पाइने ज्यामितीय आकारहरू (त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्त) चिन्न देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्म गन्ती गर्न, पढ्न, लेख्न र तुलना गर्न	- आफ्नो नाम, ठेगाना तथा परिवारका सदस्यहरूको नाम र नाता बताउन - परिवारका सदस्यले गर्ने मुख्य कामहरू बताउन - परिवारका सदस्यहरूलाई उपयुक्त अभिवादन गर्न र आफूभन्दा सानालाई माया गर्न - आफूले खाने खानेकुराको नाम बताउन - स्थानीयस्तरमा पाइने सफा र ताजा खानेकुरा खाने बानी बसाल्न - आफ्नो पहिरनका बारेमा बताउन - घरमा खेलौनाहरू प्रयोग गरी खेल - स्थानीय खेल र कथामा आधारित खेलहरू खेल - लाइनमा हिँड्ने बानी विकास गर्न - घरमा भएका सरसामानको नाम भन्न र जतन गर्न - साधारण उपकरणको पहिचान र प्रयोग गर्न

	दायाँतिर र माथिबाट सुरु गरी तलतिर मुद्रित सामग्री पढ्न पठनबोध - सङ्केत र चित्रका आधारमा शब्द तथा सन्दर्भ पहिचान गर्न - शीर्षक तथा चित्र हेरेर पूर्वानुमान वा अनुमान गर्न - पूर्वानुमान वा अनुमान मिले नमिलेको छलफल गर्न लेखाइ - दिइएका सङ्केतका आधारमा छड्के, सिधा र गोलो रेखा कोर्न - चित्रमा रङ भर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको ख्याल गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन			पेन्सिल, चक, पेस्टल वा खरीको प्रयोग गरी मोटा, मसिना, सिधा र बाङ्गाटिङ्गा रेखाहरू कोर्न
३. मेरो दैनिक जीवन (My daily life)	ध्वनि सचेतीकरण - अ, आ, इ वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न - वाक्यमा शब्द पहिचान र शब्द गणना गर्न - कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा शब्दको सही उच्चारणसहित प्रयोग गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्य र दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न - प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको पहिचान गर्न - हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुति गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - अ वर्ण र आ, इ, ई वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन एवम् विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार - परिचित वस्तु र चित्रको नाम उच्चारण गर्न - दैनिक प्रयोगमा आउने	Language functions - Talking about days of the week - Expressing ability - Telling the time Listening - Recognize and comprehend words and simple expressions. - Respond to the teacher verbally or non-verbally. Speaking - Tell the time and days of a week. - Ask and answer short and simple questions about their ability. Reading - Recite rhymes/chants. - Read simple sentences and short paragraphs appropriately. - Read short text and answer in words. Writing - Write words and simple sentences in good handwriting.	- दैनिक क्रियाकलापहरूको समय भन्न - हप्ताका दिनहरू भन्न र लेख्न	- शरीरका बाहिरी अङ्गहरूको पहिचान र सरसफाइ गर्न - आफ्नो वरपर उपलब्ध सामग्रीहरूबाट बनाइएका रङहरू प्रयोग गरी औँला वा छेस्काले कागजमा स्वतन्त्र रूपले चित्र बनाउन - शिक्षकको निर्देशनमा सुखासन, शिशु आसन र शवासन जस्ता आधारभूत योग आसनको अभ्यास गर्न - हात धुने, चर्पीमा दिसापिसाव गर्ने तथा सफा र सुरक्षित पानी पिउने बानी बसाल्न - दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोग बताउन - खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको नाम

	दैनिक प्रयागमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्द उच्चारण गर्न - पाठका अनुच्छेद सुनी नयाँ शब्द पहिचान गर्न पठन प्रवाह - वर्ण तथा विसङ्केतक शब्द पढ्न पठनबोध - शीर्षक तथा चित्रबारे पूर्वानुमान वा अनुमान गर्न - आफ्नो अनुभवसँग पाठका सन्दर्भ मिले नमिलेको दाँज्ने - स्थानीय परिवेश र पाठको सन्दर्भबारे छलफल एवम् प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ - दिइएका सङ्केतका आधारमा छड्के, सिधा र गोलो रेखा कोर्न - अ, आ, इ, ई वर्णको अनुलेखन गर्न - विसङ्केतक शब्द तथा लब्ध शब्दको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सचेततासहित मौखिक अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसार विषयवस्तु वा सन्दर्भको वर्णन गर्न			बताउन - विभिन्न प्रकारका ध्वनि पहिचान गरी तिनीहरूको स्रोत बताउन - प्रकाशका मुख्य स्रोत पहिचान गरी महत्त्व बताउन - शरीरलाई विभिन्न दिशामा तन्काउन र झुकाउन - भकुन्डो गुडाउने र समाउने अभ्यास गर्न - बाङ्गोटिङ्गो तथा सिधा रेखामा ताल मिलाएर हिँड्न र ठिक तरिकाले उभिन, हिँड्न, बस्न र सुत्न - विविध दिशामा ताल मिलाएर शरीर घुमाउन र बटार्न
४. हाम्रो समुदाय (Our Community)	ध्वनि सचेतीकरण - उ, ए वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न - अ, आ, इ, उ, ए वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्यदृश्य सामग्रीका आधारमा हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुतिको नक्कल गर्न - आश्चर्य, उत्सुकता, घृणा, चिन्ता, हर्ष जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क)		- देवनागरी र हिन्दु अरेविक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा एकदेखि बिससम्म अक्षरमा पढ्न र लेख्न - ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई जोर र बिजोर सङ्ख्यामा वर्गीकरण गर्न - योगफल २० आउनेसम्मका तीनओटा सम्म सङ्ख्याहरूको जोड गर्न - देवनागरी र हिन्दु	- आफ्ना दौतरी र परिवारका सदस्यसँग मिलेर बस्न, खेल्न र सहकार्य गर्न - धारा, शौचालय आदिको प्रयोग गर्न र पालो पर्खिन - बिरामी पर्दा साथी, परिवार तथा शिक्षकलाई बताउन र सहयोग लिन - उपचार गर्न जाने स्वास्थ्य संस्थाको नाम बताउन - सरुवा रोगहरूको नाम बताउन

	बाट उ, ऊ, ऋ, ए, ऐ वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - पढेका स्वरवर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार - परिचित वस्तु र चित्रहरूको नाम भन्न - दैनिक प्रयोगमा आउने दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको उच्चारण र अर्थबोध गर्न - पाठ सुनी नयाँ शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न पठन प्रवाह - स्वरवर्ण तथा विसङ्केतक शब्द पढ्न पठनबोध - स्थानीय परिवेश र पाठगत सन्दर्भ बुझेर छलफल गर्न - विभिन्न शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठका आधारमा पात्र पहिचान गरी तिनका कार्यको वर्णन गर्न लेखाइ - विभिन्न आकृति/सङ्केतको अनुलेखन गर्न - थोप्ला जोडी विभिन्न आकृति बनाउन - पढेका वर्णको अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न - विसङ्केतक शब्द तथा लब्ध शब्दको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णाविराम, अल्पविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन		अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २१ देखि १०० सम्म सम्म गन्ती गर्न, पढ्न, लेख्न र तुलना गर्न अप्रामाणिक नापोको प्रयोग गरी ठोस वस्तुहरू नाप्न र त्यसको आधारमा अग्लो र होचो तथा लामो र छोटो छुट्याउन	- वरपरका जनावरहरू र तिनीहरूका खाना तथा बच्चा चिन्न र नाम बताउन - जनावरहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्न - पात, रुखका बोक्रा, सिक्का, कपडा आदिलाई घोटोर विभिन्न टेक्सचर छपाइ गरी प्रदर्शन गर्न - साथीसँग रमाइलो गर्दै घेरामा र समूहमा खेलिने खेल खेल्न - वरपरका पशुपन्छीहरूको क्रियाकलापको अवलोकन गरी अभिनय गर्न
५. मेरो विद्यालय (My school)	ध्वनि सचेतीकरण - ओ वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न - अ, आ, इ, उ, ए, ओ वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध	Language functions Talking about present actions Giving simple commands Asking for permission Listening Recognize and	- पहिलोदेखि दसौँसम्मका स्थान पहिचान गर्न - हात लागी नआउने र योगफल १००	- आफ्नो विद्यालयको नाम, ठेगाना, कक्षा शिक्षक र साथीहरूको नाम बताउन - शरीर तताउने

	• श्रव्यदृश्य सामग्रीका आधारमा हाउभाउ र अभिनयसहित मौखिक प्रस्तुति गर्न • आश्चर्य, उत्सुकता, घृणा, चिन्ता, हर्ष जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट ओ, औ, अं, अः वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न • चन्द्रविन्दु (°), शिरविन्दु (˘) र विसर्ग (:) को प्रयोग गर्न • पढेका स्वरवर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार • परिचित वस्तु र चित्रहरूको समूह बनाउन • दैनिक प्रयोगमा आउने दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको उच्चारण र अर्थबोध गर्न • पाठका अनुच्छेद सुनेर नयाँ शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न पठन प्रवाह • स्वरवर्ण, विसङ्केतक र लब्ध शब्द पढ्न पठनबोध • स्थानीय परिवेश, पाठको परिवेश र आफ्नो अनुभवबारे छलफल गर्न • शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न • पाठका आधारमा पात्र र घटना पहिचान गरी वर्णन गर्न लेखाइ • सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न • पढेका वर्णको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न • विसङ्केतक शब्द तथा	comprehend words and simple expressions. • Respond to the teacher verbally or non-verbally. Speaking • Talk about present actions. • Give simple commands and respond to the commands given by others. • Participate in a short conversation for asking and giving permission. Reading • Read simple sentences and short paragraphs appropriately. • Read short text and answer in words. Writing • Copy words and sentences in good handwriting. • Give basic personal information in writing (e.g., name, address, age and nationality).	सम्म आउने दुईओटा सङ्ख्याहरूको जोड गर्न • ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याको घटाउ गर्न • सापटी लिन नपर्ने दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न	कसरत गर्न • पिटी तालिका नम्बर १ देखि ३ सम्मका कसरत गर्न • शिक्षकको निर्देशनअनुसार लड्जम्प र हाइजम्प गर्न • फूलबारी तथा बोटविरुवाको हेरचाह गर्न • विद्यालयमा भएका सरसामानहरूको नाम बताउन • दुर्घटनाबाट भएको चोटपटक बताउन र सचेत रहन • अपरिचित बेवारिसे वस्तुप्रति सचेत रहन • वरपर घट्न सक्ने प्रकोपप्रति सजग रहन
--	---	---	---	--

	लब्ध शब्दको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग अवस्था ख्याल गरी अभिव्यक्ति दिन			
६. हाम्रा वरपरका सजीवहरू (Living things around us)				- सजीव र निर्जीव वस्तुहरू पहिचान गर्न र तिनीहरूका लक्षण बताउन - हाम्रा वरपरका बिरुवालाई पहिचान गर्न - बिरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गर्न - बिरुवाका भागहरू जरा, डाँठ, पात, फूल र फल पहिचान गर्न
७. हाम्रो वातावरण (Our environment)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलागेका र लागेका क वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - विसङ्केतक शब्दका सुरु र अन्त्यका ध्वनि पहिचान तथा उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - आश्चर्य, उत्सुकता, घृणा, चिन्ता, हर्ष जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - अनुमान र समस्या पहिचानसहित मौखिक वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार - पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई	Language functions Identifying Describing location Identifying colours Asking and answering 'Yes/No' and 'Wh' questions Listening - Recognize and comprehend words and simple instructions given by teachers and respond them. Speaking - Pronounce grade-appropriate words. - Ask and answer short and simple questions. - Identify people, objects and places and describe them using adjectives. Reading - Recognize and read familiar words accompanied by visuals. - Perform rhymes and chants with appropriate rhyme and rhythm. - Read simple		- आफ्नो कोठा र कक्षाकोठा सरसफाई गर्न - फोहोरलाई तोकिएको स्थानमा राख्न र वरपरको वातावरण सफा राख्न सहयोग गर्न - आफ्नो वरपरका वस्तुहरूलाई प्राकृतिक र मानव निर्मितमा वर्गीकरण गर्न र ती वस्तु तथा घटनासँग सम्बन्धित प्रश्नहरू गर्न - आफ्ना वरपरका वस्तुलाई आकार, प्रकार, गन्ध, तातो र चिसो, कडा र नरम गुणका आधारमा छुट्याउन

	सिकाइसँग मिले नमिलेको दाँज्ज - पाठका अनुच्छेदका आधारमा नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोगमा आउने दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द, शीर्ष शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पढ्न पठनबोध - स्थानीय परिवेश, पाठको परिवेश र आफ्नो अनुभवबारे छलफल गर्न - शीर्षक, चित्र, परिवेश र सन्दर्भका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठमा आधारित भई पात्र, कार्य, घटना र चरित्र पहिचान तथा वर्णन गर्न लेखाइ - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - वर्ण तथा शब्दको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न - पढेका शब्द प्रयोग भएका वाक्यको आकारप्रकार मिलाई उपयुक्त ढाँचामा अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सचेततासहित मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी विषयवस्तु वा सन्दर्भको वर्णन गर्न	sentences and short paragraphs and do simple comprehension tasks. Writing - Write highly frequent familiar words, phrases and simple sentences correctly. - Form the simple sentences by putting the words in correct order.		
८. मेरो सरसमान (My belongings)		Language functions Describing possessions Listening Recognize and comprehend simple expressions showing possessions		

		- Respond to the simple expressions describing possessions. Speaking - Ask and answer short and simple questions about the possessions. - Sing or recite songs/chants by listening to the teacher or an audio. Reading - Read words and understand their meanings. - Perform rhymes and chants appropriately. - Read and extract specific information from simple sentences and short paragraphs correctly. Writing Write highly frequent familiar words, phrases and simple sentences.		
९. मेरो सिर्जना (My creation)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलागेका र लागेका ख, ग, घ वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - विसङ्केतक शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्य वा दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न - आश्चर्य, उत्सुकता, घृणा, चिन्ता, हर्ष जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी उपयुक्त ढाँचामा लेख्न शब्दभण्डार - पूर्वज्ञानमा आधारित भई			- विभिन्न आकृतिका चित्र बनाउन र छपाइ कार्य गर्न - माटो, पिठो आदिमा विभिन्न आकृतिका वस्तुले थिचेर आकारप्रकार बनाउन - आफूले सुनेका स्थानीय गीत र राष्ट्रिय गान एकल र समूहमा गाउन - एकल तथा समूहमा ताली बजाउन र ताली बजाउँदै बालगीत र कक्षागत गीत गाउन - स्थानीय बाजाहरूको नाम बताउन - आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल र भाव मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न

	धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिले नमिलेको दाँज्ज - शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न - पाठका अनुच्छेद पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पढ्न पठनबोध - पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठमा प्रयोग भएका शब्दको अर्थ बताउन - आफ्नो अनुभवसँग पाठका सन्दर्भको तुलना गर्न लेखाइ - वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न - अनुच्छेद अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग अवस्था ख्याल गरी भन्न र लेख्न - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन			
१०. रुचि र बानी (Hobbies and interests)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलोगका र लागेका ड, च, छ, ज, झ वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - विसङ्केतन शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न - शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, छुट्याएर, भिक्ने, थपेर र परिवर्तन गरेर शब्द बनाउन श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्य वा दृश्य सामग्रीका	Language functions Expressing likes and dislikes Listening - Respond to the teacher non-verbally and verbally. - Perform simple listening comprehension tasks. Speaking - Sing/recite songs/chants. - Talk about their likes and dislikes. Reading		

	आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न • अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न • पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न • ज वर्ण पहिचान गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार • पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलाए नमिलेको दाँज्न • शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न • पाठका अनुच्छेद पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पढ्न पठनबोध • पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न • पाठका आधारमा सार बताउन • परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान गरी तुलना गर्न • आफ्नो अनुभवसँग पाठका सन्दर्भ मिलाए नमिलेको दाँज्न लेखाइ • वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न • अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण • पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी भन्त र लेख्न • क्रियाका कालअनुसारका	• Read words and understand their meanings. • Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation. • Read and do simple comprehension tasks. Writing • Write about their likes and dislikes in simple sentences.		
--	---	---	--	--

	वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
११. हाम्रो संस्कृति (Our culture)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलागेका र लागेका ट, ठ, ड, ढ, त, थ वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - विसङ्केतन शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न - शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, छुट्याएर, भिक्ने, थपेर र परिवर्तन गरेर शब्द बनाउन श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्य वा दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न - अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न - ण वर्ण पहिचान गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न शब्दभण्डार - सम्मानबोधक शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग गर्न - पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलाएर नमिलेको दाँज्न - दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग गर्न - स्तरानुसारका पाठ्यसामग्री पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शद्धतासहित विसङ्केतक	Language functions - Asking and answering about age - Understanding and using numbers (one to twenty) Listening - Listen and respond to simple expressions about culture. Speaking - Count and talk about pictures. - Ask and answer short and simple questions about culture. Reading - Understand the meaning of grade-appropriate words. - Read simple sentences and short paragraphs and perform simple comprehension tasks. Writing - Use correct spelling of words. - Rearrange the words to form simple sentences.	- परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरूको नाम बताउन - चाडपर्वहरूमा खाइने खानेकुराहरूको सूची बनाउन - घरमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरू जन्मदिन, कुलपूजा, विवाह, व्रतबन्ध आदिका बारेमा बताउन - आफ्ना समुदायका संस्कारहरू, जस्तै : दसैं, तिहार, छठ, इद, जात्रा आदिका चित्रमा रङ भर्न - राष्ट्रिय चिह्नको पहिचान गर्न	

	वर्ण, शब्द र वाक्य पढ्न पठनबोध - पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठका आधारमा सार बताउन - परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान गरी तुलना गर्न - आफ्नो अनुभवसँग पाठको सन्दर्भ मिले नमिलेको दाँज्न लेखाइ - वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न - सरल एवम् छोटो अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी भन्त र लेख्न - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
११. सञ्चार प्रविधि र बजार (Communication technology and market)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलागेका र लागेका द, ध, न, प, फ, व, भ, म, य वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - विसङ्केतन शब्दका सुरु वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - हाउभाउ र अभिनयसहित विषयवस्तुको मौखिक प्रस्तुति गर्न - अनुमान र समस्या समाधानसहित मौखिक वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न - पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न	Language functions Talking about jobs Listening - Recognize and comprehend words and simple expressions and respond them verbally and non-verbally. Speaking - Talk about means of communication. Reading - Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation. - Read and do different comprehension tasks. Writing Write the names of common professions.	- चलन चल्तीमा रहेका रु. १०० सम्मका नेपाली सिक्का तथा नोट चिन्न - चित्रग्राफबाट जानकारी लिन र दिन	- सञ्चारका माध्यमहरूको नाम बताउन - आफ्नो परिवारका सदस्य र साथीहरूसँग मौखिक सञ्चार गर्न - सञ्चारका साधनहरू प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरूप्रति सचेत रहन - यातायातका मुख्य साधनहरूको नाम बताउन र आफ्नो परिवारले प्रयोग गर्ने यातायातका साधनहरू पहिचान गर्न - परिवारका सदस्यहरूले किनबेच गर्ने सामग्रीहरू र स्थान पहिचान

	• शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, छुट्याएर, भिक्ने, थपेर र परिवर्तन गरेर शब्द बनाउन शब्दभण्डार • अनुभव तथा पूर्वज्ञानमा आधारित भई धारणा र शब्दलाई सिकाइसँग मिलाएर नमिलेको लेखाजोखा गर्न • दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोध र वाक्यमा प्रयोग गर्न • पाठका अनुच्छेद पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक पाठ पढ्न पठनबोध • पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न • परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान गरी तुलना गर्न • पात्र परिवर्तनसहित कथा निर्माण गर्न लेखाइ • वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न • बढीमा दश वाक्यसम्मका अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण • पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी भन्ने र लेख्ने • क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			गर्न
१२. फलफूल र तरकारी (Fruits and vegetables)		Language functions Giving information Listening • Recognize and comprehend words and simple expressions and respond them verbally and non-verbally. Speaking	•	

		- Ask and answer short and simple questions about fruits and vegetables. Reading - Read words and understand their meanings. - Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation. - Read and do simple comprehension tasks. Writing - Write the names of fruits and vegetables. - Write short sentences about fruits and vegetables.		
१४. चरा र जनावर (Birds and animals)		Language functions Describing birds and animals Listening - Respond to the teacher verbally and non-verbally. - Perform simple listening comprehension tasks. Speaking - Describe birds and animals using adjectives. Reading - Recognize and read words supported by visuals. - Read simple sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation. - Extract specific information from short and simple text. Writing Write simple sentences about birds and animals.		
१५. हाम्रा क्रियाकलाप (Our activities)	ध्वनि सचेतीकरण - मात्रा नलागेका र लागेका र, ल, व, स, ह वर्णको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दमा वर्ण विभेदीकरण गर्न - समान तथा असमान संरचना भएका शब्दका सुरुका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न - विसङ्केतन शब्दका मध्य वा अन्त्यका ध्वनि पहिचान			

	र उच्चारण गर्न • शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, छुट्याएर, भिक्ने, थपेर र परिवर्तन गरेर शब्द बनाउन श्रव्य/दृश्यबोध • दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न • उमङ्ग, उत्सुकता र आश्चर्य जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट र, ल, व, श, ष, स, ह, क्ष, त्र, ज्ञ वर्णको ढाँचा अनुकरण गर्न • पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न • चन्द्रबिन्दु (ँ), शिरबिन्दु (ं) र विसर्ग (ः) को प्रयोग गर्न • समान असमान संरचना भएका शब्दको सूची निर्माण गर्न शब्दभण्डार • दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्द अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक पाठ पढ्न • अनुच्छेदको सस्वर र द्रुत वाचन गर्न • शब्दमा भएका वर्णगत ढाँचा र अर्थका बारेमा सचेततासहित पढ्न पठनबोध • पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न • परिवेशगत, पात्रगत र घटनागत सन्दर्भ पहिचान र तुलना गर्न • पात्र परिवर्तनसहित कथा निर्माण गर्न लेखाइ • वर्ण, शब्द र वाक्यको			
--	---	--	--	--

	अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न • बढीमा दश वाक्यसम्मका अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण • पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग अवस्था ख्याल गरी भन्न एवम् लेख्न क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
१६. हाम्रो वरपरको संसार (Our immediate world)	ध्वनि सचेतीकरण • शब्दका सुरुका क् देखि क्ष सम्मका हलन्त वर्ण प्रयोग भएका संयुक्त व्यञ्जन वर्णका ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न • विसङ्केतक शब्दमा प्रयुक्त संयुक्त/हलन्त वर्णको ध्वनि पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध • दृश्य सामग्रीका आधारमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु पहिचान गर्न • उमङ्ग, उत्सुकता र आश्चर्य जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • हलन्त तथा संयुक्त व्यञ्जन वर्णको उच्चारण र लेख्य सङ्केत पहिचान गरी लेख्न • अनुनासिकताको उच्चारण र लेख्य सङ्केत पहिचान गरी लेख्न • लेख्य वर्णको विविधता ख्याल गरी शब्दको सङ्केतन र विसङ्केतन गर्न शब्दभण्डार • दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्द वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति, यति र शुद्धतासहित पाठ पठन (सस्वर, युगल, समूह र द्रुत) पढ्न • गति, यति र हाउभाउसहित अनुच्छेद (सस्वर र द्रुत)			• मौसमका प्रकारहरू पहिचान गरी वर्णन गर्न • मौसमअनुसारका लुगाहरूको छनोट गर्न • कागजलाई स्वतन्त्र रूपमा काटेर, पट्याएर तथा टाँसेर नयाँ आकृति बनाउन • आफ्नो घर तथा विद्यालय वरिपरिको जमिनको स्वरूप पहिचान गर्न • पानीका स्रोतहरू र यसको दैनिक जीवनमा उपयोगिता बताउन • दैनिक जीवनमा हावाबाट हुने काम अवलोकन गरी त्यससँग सम्बन्धित सामान्य क्रियाकलाप गर्न

	पढ्न पठनबोध - पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठको साङ्गठनिक ढाँचा (प्रारम्भ, मध्य र अन्त्य) को बोध गर्न - पाठको सार प्रस्तुत गर्न लेखाइ - वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न - निर्धारित शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा निर्देशित र स्वतन्त्र रचना गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सचेततासहित मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग अवस्था ख्याल गरी भन्न र लेख्न			
--	--	--	--	--

तालिका २२ : पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचनामा कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण (कक्षा २)

विषयक्षेत्र	नेपाली	अङ्ग्रेजी	गणित	हाम्रो सेरोफेरो
१. म र मेरो परिवार (Me and my family)	ध्वनि सचेतीकरण - उस्तै उस्तै सुनिने ध्वनि पहिचान गरी उच्चारण गर्न - संवाद र छलफल सुनी त्यसका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न - पाठ सुनी नयाँ शब्द पहिचान गर्न - समान तथा असमान संरचना भएका शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्णगत ध्वनि पहिचान गरी उच्चारण गर्न - आदरसूचक र आज्ञासूचक शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध	Language functions Greeting and leave taking Introducing others Talking about age Talking about home and family Listening - Identify and discriminate sounds in words. - Recognize and match spoken words to printed words. Speaking - Talk about home and family. - Participate in short conversation to	- ठोस वस्तुहरू (जस्तै : सिक्का, तार, बाँस, किला, बाँसका चोया, डोरी आदि) को प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुजका आकारहरू बनाउन - त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्तका आकारहरू ट्रेस गर्न - भुजा र कुनाका आधारमा त्रिभुज र चतुर्भुजको अवधारणा विकास गर्न - समान प्रकृतिका भाँडाहरूको अवलोकन गरी क्षमता तुलना गर्न - विभिन्न भाँडाहरूको	- आफ्नो परिवारका सदस्यले लगाउने पहिरन बताउन - आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको काम वा पेसा र उमेर बताउन - आफ्नो कक्षामा पढ्ने साथीहरूको घर ठेगाना बताउन - छरछिमेकीलाई आदर सत्कार गर्न - सिकेका जानेका गीतमा खुट्टा र हातको चाल मिलाई हाउभाउसहित नृत्य गर्न

	• श्रव्यदृश्य सामग्रीका आधारमा हाउभाउसहित छलफल, कुराकानी र प्रस्तुति गर्न • दिइएका चित्रका आधारमा वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • शब्दको सुरु र अन्त्यमा समान ध्वनि र समान संरचना भएका शब्द पहिचान र प्रयोग गर्न • संयुक्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान गर्न • वस्तु र चित्रका नाम भन्ने र लेख्न शब्दभण्डार • शब्दहरूलाई स्तर (दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत) अनुसार समुचित प्रयोग गर्न • पाँच शब्दसम्म प्रयोग भएका वाक्य निर्माण गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ (गीत, कविता) पठन (सस्वर, युगल, समूह र द्रुत) गर्न • गति, यति र हाउभाउसहित अनुच्छेद (सस्वर र द्रुत) पढ्न पठनबोध • शीर्षक तथा चित्रबारे अनुमान गर्दै पढ्न • पाठगत सन्दर्भ र पूर्वज्ञानका आधारमा पाठबारे अनुमान गर्न • अनुमान मिले नमिलेकामा छलफल, प्रश्नोत्तर र मूल्याङ्कन गर्न • विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ • अनुच्छेदमा प्रयोग भएका शब्द तथा वाक्य गन्ने र लेख्न • पढेका शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको श्रुतिलेखन तथा अनुलेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण • लिङ्ग, वचन, पुरुष र	greet, introduce and take leave. Reading • Recognize and understand the meaning of grade-appropriate words. • Read words and sentences with acceptable pronunciation. • Extract specific information (names, number, age, etc.) from reading texts. Writing • Give basic personal and family information in writing (e.g., name, address, age, nationality, family information, etc.). • Use capital letters, full stop and question marks correctly in writing.	क्षमताको अनुमान गर्न र अप्रामाणिक नापोद्वारा पुष्टि गर्न	• शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनअनुसार कथामा आधारित खेलहरू खेल्न • घरपरिवारका सदस्यहरूसँग सहयोग लिन र दिन • परिवारका सदस्यहरू बिरामी परेको अवस्थामा सहयोग गर्न र स्वास्थ्य सेवा लिन • शरीर तताउने सामान्य कसरत गर्न • घर र आफ्नो वरपर पाइने खानेकुरा (रैथानेसहित) को पहिचान गर्न र उपयोग गर्न • स्थानीय स्तरमा पाइने हरियो सागपात र पहेँला फलफूल खाने बानी बसाल्न • परिवारका सदस्यहरूसँग खेलौना र स्थानीय सामग्रीहरू प्रयोग गरी खेल्न • जोडी जोडी बनाएर चारै दिशामा हिँड्न, निश्चित दिशामा हपिड गर्न र टेनिसबट (रबर रिड) फ्याँक्न • घरायसी दैनिक प्रयोगका सरसामानहरूको नाम बताउन र हिफाजत साथ प्रयोग गर्न • व्यक्तिगत सरसफाइमा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको पहिचान गरी प्रयोग गर्न • साधारण उपकरणको अवलोकन गर्न, आवश्यकताअनुसार मापनका लागि
--	---	--	---	--

	आदर मिलाई बोल्न र लेखन			प्रयोग गर्न र तुलना गर्न ● ज्यामितीय आकारमा आधारित विभिन्न आकृतिहरू बनाउन ● दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको सामान्य रेखाङ्कन गर्न
२. मेरो दैनिक जीवन (My daily life)	ध्वनि सचेतीकरण ● परिचित शब्दका वर्णगत ध्वनि जोड्न र छुट्याउन ● लेख्य चिह्नका आधारमा हुने उच्चारणगत भिन्नता पहिचान र प्रयोग गरी भन्न ● पाठ सुनी समूह र एकल वाचन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध ● श्रव्यदृश्य सामग्रीका बारेमा कुराकानी, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न ● दिइएका चित्रका आधारमा वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण ● दैनिक प्रयोगमा आउने शब्दको सूची निर्माण गर्न ● समान संरचना भएका शब्दको वर्ण जोड्न र छुट्याउन ● संयुक्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान गर्न शब्दभण्डार ● अर्थ सामीप्य भएका शब्दहरू चिनेर प्रयोग गर्न (दुसुकक वस्तु, मुसुकक हाँसु) ● निर्देशित शब्दलाई वाक्यमा प्रयोग गर्न ● दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको प्रयोग गर्न ● पाठका अनुच्छेद सुनी नयाँ शब्द पहिचान गर्न पठन प्रवाह ● उपयुक्त गति, यति र लयसहित पाठ पढ्न ● गति वृद्धि गर्ने गरी वाक्य तथा अनुच्छेद पढ्न	Language functions Talking about daily habits and activities Telling the time Describing past actions and events Listening ● Listen to the instructions/commands and follow accordingly. ● Perform a variety of listening comprehension tasks. Speaking ● Participate in short and simple conversation talking about daily habits. ● Describe familiar objects, persons and events using simple adjectives. Reading ● Recognize and understand the meaning of grade-appropriate words and use in their own sentences. ● Read sentences and short paragraphs appropriately. ● Extract specific information and solve simple reading tasks. Writing ● Write short sentences describing their	● घडी हेरी घण्टा र मिनेटमा समय भन्न र लेख्न ● क्यालेन्डर हेरेर कुनै दिनको मिति (साल, महिना, गते र वार) भन्न र लेख्न	● आधारभूत योग अभ्यास (पुतली आसन, वज्रासन र वृक्षासन) गर्न ● सङ्गीतको तालमा विविध दिशामा शरीर घुमाउन र बटार्न ● खोकदा, हाच्छिउँ गर्दा नाकमुख छोप्न र जथाभावी नथुक्न ● शरीरका अङ्गहरू सफा गर्न ● पिउने पानी सुरक्षित राख्ने तरिका पहिचान गर्न र समय समयमा पानी पिउन ● साधारण लड्जम्प र हाइजम्प गर्न ● विद्युत्का प्रमुख स्रोतहरू पहिचान गरी घरायसी प्रयोग गर्न ● चुम्बकलाई शक्तिका रूपमा पहिचान गर्न र चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकले तान्ने वस्तु छुट्याउन ● रङहरू चिन्न र मिश्रण गर्न ● ठिक तरिकाले हिँड्न, उभिन, बस्न र सुत्न ● विविध दिशामा भकुन्डो फाल्ने र समाउने अभ्यास गर्न ● विभिन्न प्रकारका

	पठनबोध - शीर्षक तथा चित्रबारे पूर्वानुमान वा अनुमान गर्न - आफ्नो अनुभवसँग पाठका सन्दर्भ मिले नमिलेको दाँज्ने - स्थानीय परिवेश र पाठको सन्दर्भबारे छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ - पढेका शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न - पाठका विषयवस्तुका बारेमा प्रश्नोत्तर गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर मिलाई बोल्न तथा लेख्न - लेख्य चिह्नको प्रयोग गरी वाक्य लेख्न	daily activities.		ध्वनिहरू पहिचान गर्न र ध्वनिका स्रोतहरू खोजी गरी सूची तयार गर्न दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने ताप र प्रकाशका स्रोतहरू पहिचान गर्न
३. हाम्रो समुदाय (Our community)	ध्वनि सचेतीकरण - पाठ सुनी शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न - अनुस्वार र चन्द्रबिन्दु प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - हाउभाउसहित कुराकानी, छलफल र प्रस्तुतिको अनुकरण गर्न - दुई दृश्य अवस्थाको सम्बन्ध पहिचान गरी तुलना गर्न - दृश्य सामग्रीको अवलोकन गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - चित्रका आधारमा शब्द भन्न र हिज्जे मिलाई लेख्न - शब्दको सुरु र अन्त्यमा उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्द पहिचान गरी वर्णहरू छुट्याउन - परिचित शब्दका वर्ण परिवर्तन गरी नयाँ शब्द बनाउन शब्दभण्डार - समूहबोधक शब्दहरू उच्चारण गरी अर्थबोध र		- तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई तुलना गरी बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न - तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूमा जोर र बिजोर सङ्ख्या पहिचान गर्न १०० ग्राम देखि १ किलोग्रामसम्मको प्रामाणिक ढकको प्रयोग गरी वरपरका वस्तुको तौल लिन - किलोग्राम र ग्रामको सम्बन्ध बताउन	- आफ्नो गाउँटोलमा सामाजिक काम गर्ने व्यक्तिहरूको नाम बताउन - छरछिमेकबाट आपसी सहयोग लिन र दिन - साथीहरूसँग स्किपिड, कुकुर फुक्यो, साधारण लखेटाइ आदि खेल खेल्न - सार्वजनिक स्थल र साधनहरू उपयोग गर्दा पङ्क्तिमा पालो पर्खन र अरूलाई पालो दिने - सर्ने र नसर्ने रोगहरूको नाम बताउन तथा रोगहरू सर्ने माध्यम पहिचान गर्न - स्वास्थ्य सेवा दिने स्थानीय संस्थाहरूको छोटो परिचय दिन - बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन तथा बिरामी, अशक्त र असहाय व्यक्तिलाई स्वास्थ्य

	प्रयोग गर्न • दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न • हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध • आफ्नो अनुभव र अनुमानका आधारमा प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न • पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न • विषयवस्तुका आधारमा मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ • बान्की मिलाई शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद लेख्न • पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्नको प्रयोग गरेर स्वतन्त्र रचना गर्न कार्यमूलक व्याकरण • क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन • लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			सेवाका लागि सहयोग गर्न • स्वतन्त्र रूपमा अगाडि र पछाडि पल्टने अभ्यास गर्न • तेल तथा कार्बन कागज प्रयोग गरेर विभिन्न आकारहरू छाप्न • वरपरका जमिन र पानीमा बस्ने जनावरहरू चिन्न • जनावरलाई घरपालुवा र जङ्गली समूहमा वर्गीकरण गर्न • जनावरहरूको खाना चिन्न र खाना खाने तरिका बताउन • जनावरहरू र विरुवाहरूबाट पाउने खानेकुराको नाम बताउन
४. मेरो विद्यालय (My school)	ध्वनि सचेतीकरण • पाठ सुनी शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न • अनुस्वार र चन्द्रविन्दु प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध • दुईओटा दृश्यहरूको समानता र भिन्नता पहिचान गर्न • दृश्य सामग्रीको अवलोकन गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • शब्दको सुरु र अन्त्यमा	Language functions Talking about now Giving and responding to commands and instructions Describing location Listening • Recognize, identify and produce rhyming words. (e.g., talk → chalk) • Recognize and comprehend words and	• लम्बाइको नापको प्रामाणिक एकाइको पहिचान गर्न र रूलरको प्रयोग गरी वस्तुको नाप सेन्टिमिटर र मिलिमिटर स्केलमा पढ्न • विभिन्न वस्तुको लम्बाइ सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न • समान प्रकृतिका कुनै दुईओटा सतहको अवलोकन गरी क्षेत्रफल	• कक्षाकोठा सरसफाई गर्न • विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामानको पहिचान गरी जतन गर्न • सतर्क, गोडाफाट र विश्राम जस्ता कार्यहरू अभ्यास गर्न तथा लाइनमा अगाडि हिँड्न • पिटी तालिका नम्बर १ देखि ५ सम्मका कसरतहरू ताल मिलाएर गर्न

	उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्द पहिचान गरी वर्णहरू छुट्याउन - परिचित शब्दका वर्ण परिवर्तन गरी नयाँ शब्द बनाउन शब्दभण्डार - शब्दहरूलाई समूहमा सूचीकरण गर्न - पठन सामग्री र अभ्यासका आधारमा पहिचान गरिएका नयाँ शब्दहरूलाई सार्थक वाक्यमा प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - पाठगत सन्दर्भ, परिवेश र विषयवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठ पढी घटनाक्रम र सार भन्न तथा लेख्न लेखाइ - बान्की मिलाई शब्द, वाक्य तथा सरल अनुच्छेद लेख्न - निर्धारित पाठमा पात्र तथा सन्दर्भ परिवर्तन गरी पुनर्लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्न प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	simple expressions and respond verbally and non-verbally. Speaking - Participate in short conversation when giving and responding to commands. - Ask and answer short, simple questions talking about present action. - Describe about places and locations. Reading - Recognize and read compound words (i.e., classroom, blackboard, etc.) and use them in their sentences. - Read sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Locate the specific information and solve the reading comprehension tasks. Writing - Write simple sentences describing actions, events and location.	तुलना गर्न - गुणनलाई दोहोरिएको जोडका रूपमा व्यक्त गर्न - सिङ्गो, आधा र एकचौथाइको अवधारणाको आधारमा वस्तुहरूको तुलना गर्न	२५ मिटरसम्मको दूरी दौडन - घाउचोट वा दुर्घटना भएको अवस्थामा प्राथमिक उपचार गर्नुपर्ने कुरामा सचेत हुन - घर, विद्यालय र समुदायमा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूको कारण बताउन र यस्ता दुर्घटनाहरूप्रति सावधान हुन - व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन - बगैँचा निर्माणमा सहयोग गर्न - चित्रमा उपयुक्त रङ भर्न र कागजका टुक्राबाट कोलाज बनाउन - छापिएका चित्र काटेर टाँसी मनपर्ने आकृति बनाउन - वरपर घटन सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन - एक खुट्टाले टेकी शरीर सन्तुलन गरी उभिन र जोडीमा अभ्यास गर्न
५. हाम्रा वरपरका सजीवहरू (Living things around us)				- जनावर र बिरुवाविच भिन्नता छुट्याउन - आफ्नो वरपर भएका जनावर र वनस्पतिका सामान्य

				रेखाङ्कन गर्न ● जनावरको चालको तरिका बताउन र अभिनय गर्न ● विरुवाका भागहरू (जरा, डाँठ, पात, फूल र फल) पहिचान गरी काम बताउन ● विरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गरी सामान्य वर्णन गर्न ● विरुवाहरूलाई फलफूल, अन्नबाली र तरकारी समूहमा छुट्याउन
६. हाम्रो वातावरण (Our environment)	ध्वनि सचेतीकरण ● शब्दका सुरु, मध्य र अन्त्यमा रहेका वर्ण पहिचान गरी उच्चारण गर्न ● अनुस्वार र चन्द्रबिन्दु प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध ● दुई दृश्य अवस्थाको सम्बन्ध पहिचान गर्न ● दृश्य सामग्रीको अवलोकन गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण ● परिचित शब्दको सूची निर्माण गर्न ● सूचीमा भएका शब्दको सुरु, मध्य र अन्त्यमा वर्ण जोडी वा छुट्याई नयाँ शब्द निर्माण गर्न ● शब्दमा वर्ण थपी वा भिकी नयाँ शब्द निर्माण गर्न शब्दभण्डार ● पठन सामग्री र अभ्यासका आधारमा पहिचान गरिएका नयाँ शब्दहरूलाई सार्थक वाक्यमा प्रयोग गर्न ● दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह ● हाउभाउ, गति र	Language functions Talking about weather Describing people and places Describing picture Understanding and using numbers (twenty one-fifty) Listening ● Recognize and comprehend words and simple expressions and respond verbally and non-verbally. ● Understand and perform listening comprehension tasks. Speaking ● Participate in short conversation using simple English while talking about weather. ● Describe familiar objects, persons and pictures using simple adjectives. Reading ● Recognize and read words including compound words and use them in their own sentences.	● घर तथा विद्यालय सफा राख्ने कार्यमा सहभागी हुन ● वातावरण फोहोर हुने कारण र वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपाय बताउन तथा सरसफाई कार्यमा सहभागी हुन ● खेर गएका वा वरपर उपलब्ध सामग्रीहरू प्रयोग गरी विभिन्न नमुना निर्माण गर्न (जस्तै : भवन, खेल्ने वस्तु, रोबोट) ● आफ्नो गाउँ/टोलका सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको सूची बनाउन र तिनीहरूको संरक्षण कार्यमा सहयोग गर्न ● दैनिक जीवनमा हावा, पानी र माटाको उपयोगिता बताउन ● वरपरका वस्तु तथा घटनासम्बन्धी जिज्ञासा राख्न ● पारदर्शक र अपारदर्शक, डुब्ने र उत्रने, घुल्ने र	

	शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - पाठसँग आफ्नो अनुभव मिले नमिलेको दाँजी साथी, समूह र अन्य व्यक्तिसँग छलफल गर्न - आफ्नो अनुभवका आधारमा निर्देशित विषयवस्तुको वर्णन गर्न - पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न - पढेका पाठका आधारमा घटनाक्रम तथा सार भन्ने र लेख्न लेखाइ - दिइएको विषयवस्तुलाई क्रम मिलाई लेख्न - विषयवस्तुमा आधारित भई प्रश्नको उत्तर लेख्न - देखे, सुने र अनुभव गरेका विषयमा स्वतन्त्र रचना गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालको प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न	- Read short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Locate the specific information and solve the reading comprehension tasks. Writing - Write simple sentences describing people, place, pictures, weather, etc. using adjectives.		नघुल्ने वस्तुहरू छुट्याउन
७. मेरो सरसामान (My belongings)		Language functions Asking for and giving information about immediate possession Listening - Recognize, identify and match spoken words to printed words/pictures. - Understand and perform simple listening comprehension tasks. Speaking		

		- Follow the teacher with acceptable pronunciation. - Ask and answer short and simple questions about immediate possessions. Reading - Recognize and read words including compound words and use them in their own sentences. - Read short paragraphs with acceptable pronunciation and do comprehension tasks. Writing - Write words and simple sentences to describe immediate possessions.		
८. मेरो सिर्जना (My creation)	ध्वनि सचेतीकरण - संयुक्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न - हलन्त वर्ण प्रयोग भएका शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - पाठ्यवस्तुको बोध गरी वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दमा प्रयोग भएका संयुक्त वर्ण जोड्न र छुट्याउन - शब्दमा प्रयोग भएका हलन्त व्यञ्जन र वर्ण सङ्केत पहिचान गरी प्रयोग गर्न शब्दभण्डार - सांस्कृतिक सन्दर्भमा प्रयोग हुने शब्द सङ्कलन गरी प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र			- आफ्नो गाउँ/टोलको सामान्य नक्सा कोरी खोला, नदी, पोखरी आदि देखाउन - मन पर्ने वस्तुहरूको रेखाचित्र बनाउन - रिलिफ प्रिन्ट ब्लक (relief print block) को प्रयोग गरी विभिन्न रङहरूमा छपाइ गर्न - आकार, स्वरूप र रङहरूको पुनरावृत्ति गरी सामान्य बुट्टाहरू बनाउन - माटो, पिठो आदिको प्रयोग गरी गोलो चेटो, बाटुलो, लाम्चो आदि आकारका वस्तु बनाउन - राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत, बालगीत र आफूले

	विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - विभिन्न उद्देश्यका लागि पाठ पढी प्रश्नोत्तर गर्न - पाठका विषयवस्तुसँग मिल्दाजुल्दा अन्य विषयवस्तुका आधारमा वर्णन गर्न - पाठगत सन्दर्भ पहिचान गरी अर्थ वा आशय बोध गर्न लेखाइ - दिइएका बुँदाका आधारमा अनुच्छेद निर्माण गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			जानेका स्थानीय गीत लय मिलाएर गाउन - लयमा ताली बजाउन र स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न - स्थानीय गीत तथा आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल, भाव र चाल मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न
९. रुचि र बानी (Hobbies and interests)	ध्वनि सचेतीकरण - संयुक्त र जोडेमोडेका व्यञ्जन ध्वनि पहिचान गरी उच्चारण गर्न - अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त व्यञ्जन वर्णको उच्चारण गरी लेख्य स्वरूप चिन्न र लेख्न	Language functions Expressing likes and dislikes Listening - Respond to the teacher verbally and non-verbally. - Listen and do simple listening comprehension tasks. Speaking - Sing/ recite a song/chant by listening to the teacher/audio/videos. - Participate in short		

	- शब्दमा संयुक्त वर्णहरूको पहिचान गरी लेख्न शब्दभण्डार - आफ्नो अनुभव र व्यवहारका आधारमा पहिचान गरिएका नयाँ शब्दहरूलाई सार्थक वाक्यमा प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - प्रश्नोत्तर तथा विभिन्न उद्देश्यका लागि पढी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - पाठका विषयवस्तु जस्तै वा समान अन्य विषयवस्तुका आधारमा आफ्नो अनुभव वर्णन गर्न - पाठगत सन्दर्भ पहिचान गरी अर्थ वा आशय बोध गर्न - विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ - दिइएका वाक्य तथा अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन	conversation expressing likes and dislikes. Reading - Understand the meaning of grade-appropriate words from the context and use them in their own sentences. - Read short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read and extract required information to do comprehension tasks. Writing - Write words related to hobbies and interests with correct spelling. - Write simple sentences about likes or dislikes.		
१०. हाम्रो संस्कृति (Our culture)	ध्वनि सचेतीकरण संयुक्त तथा हलन्त वर्ण	Language functions Talking about		आफ्ना चाडपर्वमा लगाइने पोसाक

	प्रयोग भएका शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न - विषयवस्तु, पात्र र घटनासम्बन्धी मौखिक वर्णन सुन्न र सुनाउन श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न - पाठ सुनी विषयवस्तु वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त व्यञ्जन वर्णको उच्चारण गरी लेख्य स्वरूप चिन्न र लेख्न - शब्दमा संयुक्त वर्णहरूको पहिचान गरी लेख्न शब्दभण्डार - पढेका र अनुभव गरेका आधारमा शब्द पहिचान गरी नयाँ शब्दहरूलाई सार्थक वाक्यमा प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - विभिन्न उद्देश्यका लागि पढी प्रतिक्रिया दिन - विषयवस्तुमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्न - पाठका विषयवस्तु जस्तै वा समान अन्य विषयवस्तुका आधारमा आफ्नो अनुभव वर्णन गर्न - प्राप्त सूचना तथा सामग्रीका आधारमा अर्थबोध गरी वर्णन गर्न लेखाइ - दिइएका वाक्य तथा	months of the year Talking about jobs Listening - Recognize, identify and produce words. - Understand and do simple listening comprehension tasks. Speaking - Tell the names of months of the year. - Tell the names of cultural events. Reading - Recognize and read words, and also use them in their sentences. - Read short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read and locate specific information. Writing - Write the names of the English months with correct spellings. - Write simple sentences about culture specific festivals.		पहिचान गर्न र चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन - परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा खाइने खानेकुराको सूची बनाउन - परिचित व्यक्तिसँग आवश्यक सहयोग लिन र दिन - राष्ट्रिय चिह्नहरूको परिचय दिन
--	--	--	--	--

	अनुच्छेदको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - पदसङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
११. सञ्चार प्रविधि र बजार (Communication technology and market)	ध्वनि सचेतीकरण - शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर उच्चारण गर्न - अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न - पाठ सुनी विषयवस्तु वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - दुईओटा शब्द जोडेर वा छुट्याएर शब्द भन्न र लेख्न - शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न शब्दभण्डार - मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्तिका क्रममा स्थानीय रूपमा प्रचलित शब्दहरूको प्रयोग गर्न - दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - शब्द शब्द जोडी बनेका सिङ्गो शब्द प्रयोग भएका पाठ पढ्न - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण, तुलनाबोधक शब्द र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न	Language functions Asking and giving information Listening - Recognize, identify and produce words. - Understand and do simple listening comprehension tasks. Speaking - Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation. - Ask for and give information in simple English. (i.e., buying and selling goods) - Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio. Reading - Understand the meaning of words in context and use them in their own sentences. - Read sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Extract required information	- दिइएको तालिकाबाट जानकारी लिन दिन - दिइएको चित्रग्राफबाट सदस्यहरूको सङ्ख्या गनेर तालिकामा प्रस्तुत गर्न - रु. १००० सम्मका सिक्का तथा नोट चिन्न - रूपान्तर गर्न नपर्ने मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न	- विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमार्फत सूचना प्राप्त गर्न र प्राप्त सूचना आदानप्रदान गर्न - सञ्चारका साधनहरूको प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरू पहिचान गरी सचेत रहन - आफ्नो गाउँ/नगरमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको पहिचान गर्न - परिवारको आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न - घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्रीको प्रयोग बताउन र मितव्ययिता अपनाउन

	पठनबोध - विभिन्न उद्देश्यका लागि पाठ पढी प्रतिक्रिया दिन र प्रश्न निर्माण गर्न - पाठका विषयवस्तु जस्तै वा समान अन्य विषयवस्तुका आधारमा आफ्नो अनुभव वर्णन गर्न - पात्र परिवर्तनसहित कथा निर्माण गर्न लेखाइ - दिइएका वाक्य तथा अनुच्छेदको अनुलेखन तथा श्रुतिलेखन गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन	from the text. Writing - Write words with appropriate suffixes (i.e., s/es) to form plural nouns. - Write the names of common communication tools. - Write short sentences about communication tools.		
१२. फलफूल र तरकारी (Fruits and vegetables)		Language functions Describing objects Listening - Identify and discriminate words. - Listen and do simple comprehension tasks. Speaking - Imitate the teacher with acceptable pronunciation. - Describe familiar objects (including fruits and vegetables) using simple adjectives. Reading		

		• Understand the meaning of grade-appropriate words from the context and use them in their own sentences. • Read sentences and short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed. • Read and do simple comprehension tasks. Writing • Write words related to fruits and vegetables with correct spelling. • Write simple sentences describing objects.		
१३. हाम्रा क्रियाकलाप (our activities)	ध्वनि सचेतीकरण • शब्द शब्द मिलेर बनेका शब्द पहिचान गरी उच्चारण गर्न • दुई शब्द मिली बनेका शब्दका सार्थक शब्दहरू जोड्न र छुट्याउन श्रव्य/दृश्यबोध • दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया दिन • निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • दुई शब्द मिली बनेका शब्दका सार्थक शब्दहरू जोडेर र छुट्याएर लेख्न • शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न शब्दभण्डार • विभिन्न पाठ्यसामग्री पढी शब्दसूची निर्माण गर्न • दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्दको प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • शब्द शब्द जोडी बनेका सिङ्गो शब्द प्रयोग भएका पाठ पढ्न			

	- पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण, तुलनाबोधक शब्द र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न पठनबोध - पाठको सुरु, विच र अन्त्यका मुख्य मुख्य घटना बताउन - पाठलाई मौलिक शब्दमा भन्न र लेख्न - प्रश्नोत्तर तथा विभिन्न उद्देश्यका लागि पाठ पढी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न लेखाइ - पाठबारे लिखित प्रतिक्रिया दिन - दिइएका शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
१४. हाम्रो वरपरको संसार (Our immediate world)	ध्वनि सचेतीकरण - मूल शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका ध्वनि जोडेर र छुट्याएर भन्न - शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न श्रव्य/दृश्यबोध - दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया दिन - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग चिन्न र भन्न - शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग			- मौसमका विशेषताहरू पहिचान गर्न - मौसमअनुकूल आफ्नो हेरचाह गर्न - आफ्नो टोल, समुदाय र त्यस वरिपरिको भौगोलिक स्वरूप पहिचान गर्न - हावा र पानीका भौतिक गुणहरू पहिचान गर्न - पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र दैनिक जीवनमा पानीको महत्त्व बताउन - दैनिक जीवनमा

	छुट्याउन तथा जोडेर शब्द बनाउन शब्दभण्डार • दैनिक प्रयोग हुने शब्द, शीर्ष शब्द र विषयक्षेत्रगत शब्द प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • सर्गयुक्त शब्द प्रयोग भएका पाठ पढ्न • पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण, तुलनाबोधक शब्द र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न पठनबोध • पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न • परिवेशगत, पात्रगत र घटनागत सन्दर्भ पहिचान र तुलना गर्न • पात्र परिवर्तनसहित कथा निर्माण गर्न लेखाइ • पाठबारे लिखित प्रतिक्रिया दिन • दिइएका शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण • लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन • पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्न प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन • क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			हावाको प्रयोग पहिचान गर्न • त्रिभुज, चतुर्भुज, वर्गाकार तथा आयताकारमा कागज पट्याउन र यसको आधारमा विभिन्न वस्तुहरूको आकृति तयार गर्न • स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामग्रीबाट रङ बनाउन र उक्त रङहरूको प्रयोग गरी कागजमा चित्र बनाउन
१५. चरा र जनावर (Birds and animals)		Language functions Retelling stories Expressing ability Listening • Recognize and comprehend words and simple expressions and		

		respond verbally and non-verbally. • Listen and do simple comprehension tasks. Speaking • Imitate the teacher with acceptable pronunciation. (i.e., animals' sounds) • Retell the story by listening to teacher or visual supports. • Ask and answer short, simple questions expressing ability. Reading • Understand the meaning of grade-appropriate words from the context and use them in their own sentences. • Read short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed. • Read and extract required information to do comprehension tasks. Writing • Write the names of common birds and animals. • Describe what someone/something can do or cannot do.		
१६. सङ्ख्याको ज्ञान			• देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्न, पढ्न र लेख्न	

			• १०० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न	
१७. गणितका आधारभूत क्रिया			• योगफल १,००० सम्म आउने तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड गर्न • तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न • १० सम्मको गुणन तालिका निर्माण गर्न • १० सम्मको गुणनतालिकामा आधारित रहेर दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले निःशेष भाग जाने भाग गर्न	

तालिका २३ : पाठ्यक्रमको एकीकृत संरचनामा कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको विस्तृतीकरण (कक्षा ३)

कक्षा ३

विषयक्षेत्र	नेपाली	अङ्ग्रेजी	गणित	हाम्रो सेरोफेरो
१. म र मेरो परिवार (Me and my family)	ध्वनि सचेतीकरण - पारिवारिक र सामाजिक गतिविधिमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न - कुराकानी, संवाद, अन्तरक्रिया र प्रश्नोत्तरका आधारमा भाषिक सञ्चार गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - श्रव्यदृश्य सामग्रीबाट सूचना तथा जानकारी लिन र दिन - श्रव्यदृश्य सामग्रीको समीक्षा गर्न शब्दभण्डार - निर्देशित शब्दका वर्णहरू प्रयोग गरी नयाँ शब्दहरू निर्माण गर्न - पाठमा पढेका शब्दको अर्थबोध गरी उस्तै अर्थ दिने अरू शब्दहरू खोज्न - निर्देशित शब्दहरूलाई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - निर्धारित समयभित्र शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद पढ्न - आशय र भावअनुकूल हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित पाठ पढ्न - सन्दर्भ सामग्री पढी पढाइको गति बढाउन पठनबोध - शीर्षक, चित्र र पूर्वज्ञान, पदावली र वाक्यका आधारमा स्वतन्त्र अनुमान गर्न - निर्धारित पाठ पढेर धारणा निर्माण गर्न - पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ	Language functions Greeting and leave taking Talking about occupations Talking about home and family Listening - Recognize and identify rhyming words. - Listen and do simple comprehension tasks. Speaking - Respond to the teacher's instructions. - Participate in short conversations to greet, talk about occupations, home, and family. Reading - Recognize and read silent letters that occur in words and sentences. - Read the texts/chants/rhymes with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read short texts and extract required information (i.e., name, number, etc.). Writing - Use capital letters, full stops, commas and question marks while writing sentences. - Write correct spelling of words and use them to make simple sentences.	- दिइएको वस्तुको किनारा वा रेखाखण्डको नाप लिन र दिइएको नापको रेखाखण्ड खिच्न - वरपर पाइने ठोस वस्तुमा बनेका कोणहरू देखाउन - रुलरको प्रयोग गरी कोणहरू खिच्न, नाम लेख्न र तुलना गर्न - समकोण पहिचान गर्न - सिधा किनारा (straight edge) भएको वस्तु र सिसाकलम प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुज खिच्न र नाम लेख्न - आयताकार र वर्गाकार सतह पहिचान गर्न	- आफू र परिवारका सदस्यहरूको नाता सम्बन्ध बताउन तथा नातेदार र पाहुनाहरूको सत्कार गर्न - आफ्नो पारिवारिक पृष्ठभूमि बताउन (पुर्खा, पुस्तागत) - समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने श्रमको पहिचान र सम्मान गर्न - परिवारको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न - समुदायका काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न - आफूले सिकेका गीतमा ताल र भाव मिलाई समूहमा साधारण नृत्य गर्न - विभिन्न प्रकारका खानेकुराको स्रोत पहिचान, वर्गीकरण र उपयोग गर्न - शाकाहारी र मांसाहारी खानेकुराको पहिचान र उपयोग गर्न - आफ्नो शारीरिक स्वास्थ्यप्रति सचेत रहन - हात समाई लखेटेर खेलिने खेलहरू खेल्न - ताँती र पङ्क्तिमा ठिकसँग उभिन र सामूहिक रूपमा कदम मिलाएर हिँड्न

	- शब्द, वाक्य र अनुच्छेद लेखन - पाठसँग सम्बन्धित प्रश्नका उत्तर लेखन कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			- आफू, समूह र शिक्षकनिर्मित कथाहरूमा आधारित खेलहरू खेल्न - कथाका आधारमा सरल अभिनय गर्न - विभिन्न आकारका वस्तुलाई जोडेर आकृति बनाउन - नापका सरल उपकरणको प्रयोग गरी वस्तुको मापन गर्न र निष्कर्ष दिन - दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको रेखाङ्कन गर्न
२. मेरो दैनिक जीवन (My daily life)	ध्वनि सचेतीकरण - कुराकानी, संवाद, अन्तरक्रिया र प्रश्नोत्तरका आधारमा भाषिक सञ्चार गर्न - बालगीत, बालकविता, बालकथा तथा सूचनामूलक पाठ सुनी आफ्नै शब्दमा पुनर्कथन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - श्रव्यदृश्य सामग्रीबाट सूचना तथा जानकारी लिन र दिन - श्रव्यदृश्य सामग्रीको समीक्षा गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - निर्देशित शब्दका वर्णहरू प्रयोग गरी नयाँ शब्दहरू निर्माण गर्न - पाठमा पढेका शब्दको अर्थबोध गरी उल्टो अर्थ दिने अरू शब्दहरू खोज्न - निर्देशित शब्दहरूलाई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह	Language functions Talking about future Apologizing Telling the time Listening - Listen and respond to a wide variety of spoken stimuli (words, sentences, questions, instructions, etc.) both verbally and non-verbally. - Perform a variety of listening comprehension tasks. Speaking - Ask and answer a range of questions about telling time and apologizing. - Talk about future events. Reading - Read and comprehend meaning of words. - Read short texts with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read short texts and extract required information (name, time, place, number, etc.). Writing - Write simple sentences describing daily life activities.	- घडी हेरी घण्टा, मिनेट र सेकेन्डमा समय भन्न र लेख्न - समयका एकाइहरूविचको सम्बन्ध भन्न र लेख्न (वर्ष, महिना, हप्ता, दिन, घण्टा, मिनेट र सेकेन्ड) - कुनै काममा लागेको समय पत्ता लगाउन	- शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनमा आधारभूत योग अभ्यास गर्न - ठाडो वस्तुमा चढ्ने झर्ने र बारमा झुन्डिने तथा हप गर्ने अभ्यास गर्न - शरीरका लागि आराम, निद्रा र व्यायामको सन्तुलन मिलाउन - कुर्कुच्चा र पन्जाले हिँड्ने अभ्यास गर्न - शरीरका अङ्गहरू सफा राख्ने बानीको विकास गर्न - रोग लाग्नबाट बच्न स्वास्थ्यकर बानी अवलम्बन गर्न - मन पर्ने विषयमा चित्र बनाउन - विभिन्न तरिकाले स्किपिङ गर्न

	- निर्धारित समयभित्र शब्द, वाक्य तथा अनुच्छेद पढ्न - आशय र भावअनुकूल हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित पाठ पढ्न - सन्दर्भ सामग्री पढी पढाइको गति बढाउन पठनबोध - अनुमान तथा धारणा मिले नमिलेको छुट्याई सुधार गर्न - अनुमान योग्य र सूचनामूलक पाठहरू पढेर शाब्दिक, तार्किक र वर्णनात्मक प्रश्नोत्तर गर्न लेखाइ - विषयवस्तुका आधारमा शब्दभरण गरी वाक्य पूरा गर्न - पाठगत प्रश्नोत्तर, बुँदाटिपोट र भाव विस्तार गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			- चर्पी, धारा र वरपरको वातावरण सफा राख्न - पिउने पानी सुरक्षित राख्न - कम तौलका वस्तुहरू निश्चित दिशामा फ्याँक्न - दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोगिता पहिचान गरी विद्युत्को प्रयोगमा सावधानी अपनाउन - चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकीय र अचुम्बकीय वस्तुहरू छुट्याउन - ध्वनि प्रदूषण र मानव जीवनमा यसको असर सम्बन्धमा सचेत हुन
३. हाम्रो समुदाय (Our Community)	ध्वनि सचेतीकरण - कुराकानी, संवाद, अन्तरक्रिया र प्रश्नोत्तरका आधारमा भाषिक सञ्चार गर्न - बालगीत, बालकविता, बालकथा तथा सूचनामूलक पाठ सुनी आफ्नै शब्दमा पुनर्कथन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - दुई दृश्य अवस्थाको तुलना गरी मौखिक तथा लिखित वर्णन गर्न - श्रव्यदृश्य सामग्रीको समीक्षा गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण		- चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न - स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्म पढ्न र लेख्न - विभिन्न वस्तुको लम्बाइ मिटर वा सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न	- आफू बसेको वडाको परिचय दिन, सामाजिक काममा सहभागी हुन र समाजसेवीको सम्मान गर्न - छरछिमेकको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न - स्थानीय खेलहरूको पहिचान, प्रदर्शन र सामूहिक रूपमा प्रतिस्पर्धा गर्न - ज्येष्ठ नागरिक,

	छुट्ट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - निर्देशित शब्दका वर्णहरू प्रयोग गरी नयाँ शब्दहरू निर्माण गर्न - पाठमा पढेका शब्दको अर्थबोध गरी धेरै अर्थ दिने शब्दहरू खोज्न - निर्देशित शब्दहरूलाई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - दिइएका अनुच्छेद पढी सोधिएका उत्तर भन्न र लेख्न - निर्धारित पाठको सार भन्न र लेख्न लेखाइ - विषयवस्तुका आधारमा शब्दभरण गरी वाक्य पूरा गर्न - पाठगत प्रश्नोत्तर, बुँदाटिपोट र भाव विस्तार गर्न - रुचिका विषयक्षेत्र वा शीर्षकमा आधारित भई स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मान र सहयोग गर्न - घरपरिवार र साथी साथीमा समझदारी कायम गर्नका लागि आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्न - बालअधिकार प्रति सचेत रहन - जमिन र पानीमा बस्ने जनावरका बाहिरी अङ्गहरू चिन्न र उपयोगिता बताउन - जनावरका खाना खान सघाउने अङ्ग चिन्न - विभिन्न मौसम र समयमा देखिने जनावर चिन्न र तिनको सूची तयार गर्न - मानिसले जनावर र बिरुवाबाट पाउने फाइदा बताउन - आफ्ना वरिपरि पाइने पशुपन्छीको हिँडाइ, उफ्राइ र आवाजको नक्कल गर्न - नसर्ने रोगका सामान्य कारक तत्वहरू बताउन - बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन र अरूलाई स्वास्थ्यसेवा लिनका लागि
--	--	--	--	--

				उत्प्रेरित गर्न - खोपको महत्त्व बताउन - धूमपान र मद्यपानको प्रयोगले परिवार र समुदायमा पर्ने असर बताउन र धूमपान र मद्यपानबाट टाढा रहन - निश्चित दिशामा भाला (टर्बो ज्याबलिन) फ्याँक्न
४. मेरो विद्यालय (My school)	ध्वनि सचेतीकरण - सरल तथा जोडेमोडेका वर्णयुक्त शब्दको पहिचान गरी उच्चारण गर्न - संयुक्त वर्ण प्रयोग हुने शब्द उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - दुई दृश्य अवस्थाको तुलना गरी मौखिक तथा लिखित वर्णन गर्न - विभिन्न दृश्य सूचना तथा सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया दिन लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त वर्णसंरचना भएका शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - शब्दको अर्थ भन्न, लेख्न र वाक्यमा प्रयोग गर्न - विद्यालयमा प्रयोग गरिने वस्तु जनाउने शब्दहरूको सूची बनाउन पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	Language functions Asking for and giving permission Interrupting or getting attention Congratulating and praising Listening - Comprehend words and simple expressions. - Perform a variety of listening comprehension tasks. Speaking - Participate in short conversation asking for and giving permission. - Act on congratulating and praising. Reading - Recognize and read words and sentences. - Read short texts and extract required information (name, number, etc.) and do the comprehension tasks. Writing - Write simple sentences describing people/places/objects.	- आधा, एकचौथाइ, तीनचौथाइ, एकतिहाइ र दुईतिहाइलाई भिन्नका रूपमा लेख्न - भिन्नहरू $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$ लाई सामग्री प्रयोग गरी देखाउन - चित्रद्वारा माथिका भिन्नहरूमध्ये कुनै दुईओटा भिन्नहरू तुलना गर्न - वर्ग कोठाहरूको सङ्ख्या गनेर वर्गाकार वा आयताकार समतलीय सतहको क्षेत्रफल पत्ता लगाउन	- विद्यालयको परिसर सरसफाइ कार्यक्रममा सहभागी हुन - विद्यालयमा भएका खेल सामग्री, पुस्तकालय तथा पुस्तक कुनामा भएका सामानको जतनसाथ प्रयोग गर्न - विद्यालयमा निश्चित समयमा गरिने क्रियाकलाप बताउन (जस्तै : अभिभावक दिवस, वार्षिक उत्सव आदि) - वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन - फलेक, बेन्च वा तेर्सो काठमा हिँड्ने अभ्यास गर्न र हातले टेकी छेउबाट पल्टने कार्य गर्न - घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुने दुर्घटनाहरूका कारण र

	पठनबोध - निर्धारित पाठको सार भन्न र लेख्न - पाठ पढेर वा सुनेर स्वमूल्याङ्कन गर्न - पाठमा प्रयोग भएका मुख्य शब्द तथा विषयका बारेमा लेख्न - निर्धारित पाठको पात्र तथा शीर्षक परिवर्तन गरी भन्न र लेख्न लेखाइ - विषयवस्तुमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्न - विचार र धारणालाई सङ्गठित गरी मौखिक तथा लिखित प्रस्तुति दिन - घटना वर्णन र बुँदा लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिवोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			यिनीहरूबाट बच्ने उपाय अपनाउन - विभिन्न स्थानमा हुन सक्ने दुर्घटनामा प्राथमिक उपचारको सेवा लिन - व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन - ताल मिलाएर पिटी तालिका नम्बर १ देखि ७ सम्मका कसरतहरू गर्न ५० मिटरसम्मको दुरी दौडन - विभिन्न किसिमका पात, कागज तथा कपडाका टुक्रा टाँसेर आकृति बनाउन
५. हाम्रा वरपरका सजीवहरू (Living things around us)				- आधारभूत लक्षणका आधारमा बिरुवा र जनावरविच भिन्नता छुट्याउन - बिरुवाहरूको वर्गीकरण गर्न - विभिन्न मौसममा पाइने बिरुवाहरू चिन्न र तिनीहरूको सूची तयार गर्न - बिरुवा रोप्न, हेरचाह गर्न र आफूले रोपेका बिरुवामा समय समयमा आउने परिवर्तन

				अवलोकन गरी अभिलेख राख्न ● खाद्य शृङ्खलाको साधारण उदाहरण दिन
६. हाम्रो वातावरण (Our environment)	ध्वनि सचेतीकरण - पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्दहरू पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - विभिन्न दृश्य सूचना तथा सामग्रीबारे प्रतिक्रिया दिन लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त वर्ण संरचना भएका शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - शब्दहरूको अर्थबोध गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न - विभिन्न सन्दर्भमा प्रयोग हुने शब्दहरू पढी वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - शब्द र पदावलीको अर्थ बुझेर प्रयोग गर्न - पाठ पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिन - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन र बुँदा लेखन गर्न लेखाइ - पाठसित सम्बन्धित प्रश्नका उत्तर लेख्न - अन्य विषयका शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा स्वतन्त्र लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम,	Language functions Describing people and places Talking about seasons Giving directions Listening - Listen and comprehend words and simple expressions. - Listen and extract required information for simple listening comprehension tasks. Speaking - Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation. - Participate in short conversations (describing people and places, talking about seasons and asking for and giving directions). Reading - Read words composed of roots, prefixes and suffixes. - Perform rhymes/chants with appropriate rhyming pattern. - Read short texts and extract required information (name, date, time, place, number, etc.) and do the comprehension tasks. Writing - Write the name of seasons and directional words (left, right, turn, go ahead, etc.) - Write short simple directions. - Write short and simple sentences about people, place and seasons.		● आफ्नो वरपरको वातावरण प्रदूषणका कारण पहिचान गर्न र वातावरणीय स्वच्छताप्रति सजग रही प्रदूषण रोक्ने काममा सहयोग गर्न ● घर, विद्यालय, छरछिमेक र टोलको सरसफाइमा सहभागी हुन ● कुहिने र नकुहिने फोहोरहरूको वर्गीकरण गरी उचित विसर्जन गर्न ● आफ्नो समुदायमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र प्रयोग गर्न ● ठोस, तरल र ग्यास पदार्थका आधारभूत गुणहरूको अवलोकन र परीक्षण गर्न ● वरपरका वस्तु तथा घटनाहरूसम्बन्धी खोजमूलक प्रश्न गर्न, अनुमान गर्न, अवलोकन गर्न र तर्क प्रस्तुत गर्न ● विभिन्न वस्तुहरूको प्रयोग गरी भुन्ड्याउन मिल्ने खालका सजावटका

	प्रश्नवाचक, विस्मयादिवोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			सामग्रीहरू निर्माण गर्न
७. मेरा सरसामान (My belongings)		Language functions - Describing objects - Understanding and using numbers (fifty one to hundred) Listening - Listen and comprehend words and simple expressions. - Listen and extract required information for simple listening comprehension tasks. Speaking - Ask and answer a range of questions. - Describe people, objects and events using adjectives (including numbers) and prepositions. Reading - Perform rhymes/chants with an appropriate rhyming pattern. - Read short texts and extract required information (name, date, time, place, number, etc.) and do the comprehension tasks. Writing - Write sentences describing people, places and things.		
८. मेरो सिर्जना (My creation)	ध्वनि सचेतीकरण - पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्दहरू पहिचान गरी उच्चारण गर्न - अनुच्छेद सुनी मुख्य मुख्य शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध गरी			- माटामा रेखा, आकार, टेक्सचर, बुट्टा आदिसम्बन्धी विविध प्रयोगहरू गर्न र माटाका घन वा घनाकार ब्लकद्वारा ठोस मोडेलहरू (जस्तै : घर, बस, जनावर आदि) बनाउन - माटाका चेप्टो सतह (clay

	हाउभाउसहित वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त वर्ण संरचना भएका शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - पाठमा प्रयोग भएका शब्दहरू अर्थबोध गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न - दुई शब्द जोडेर सिङ्गो शब्द बनाई वाक्यमा प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठको सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - विषयवस्तुसँग मिल्दाजुल्दा अनुभव वर्णन गर्न - पाठगत सन्दर्भ पहिचान गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर दिन - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र अनुच्छेद लेखन गर्न लेखाइ - शीर्षक तथा विषयवस्तुका आधारमा स्वतन्त्र लेखन गर्न - पाठबारे लिखित प्रतिक्रिया दिन - घटना वा छलफल गरिएका विषय वा सिकेका शब्दहरूलाई आफ्नै शब्दमा पुनर्लेखन गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			slabs) मा माटालाई बेरेर (coils) बनाइएका बुट्टाहरू तथा ससाना गोलाहरू (pellets) द्वारा आकर्षक नमुना तयार पार्न - कागज र सिन्का प्रयोग गरी विभिन्न वस्तुको निर्माण गर्न - चेप्टो सतह (slab) मा विभिन्न प्रकारका आकृति वा फलफूलका बुट्टा बनाउन र वस्तुमा रङको प्रयोग गर्न - छपाइका विविध पद्धतिहरूद्वारा विषयवस्तुमा आधारित (theme based) वा आकृतिविहीन (non representational) प्रिन्टहरू निकाल्न - राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत तथा बालगीतहरू लय मिलाई गाउन, तालमा ताली बजाउन र स्थानीय गीतमा नृत्य गर्न - स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न
--	--	--	--	---

९. रुचि र बानी (Hobbies and interests)	ध्वनि सचेतीकरण - पाठमा प्रयुक्त समान र असमान ध्वनि भएका शब्दहरू पहिचान गरी उच्चारण गर्न - अनुच्छेद सुनी मुख्य मुख्य शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध गरी हाउभाउसहित वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - संयुक्त वर्ण संरचना भएका शब्दका सुरु र अन्त्यका वर्ण छुट्याएर र जोडेर पढ्न तथा लेख्न - वस्तु र चित्रका नाम भन्न र लेख्न शब्दभण्डार - सम्मानबोधक शब्द प्रयोग गरी वाक्य भन्न र लेख्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - पात्र परिवर्तन गरी पाठ पुनर्लेखन गर्न - पाठगत सन्दर्भ पहिचान गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर दिन - पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र अनुच्छेद लेखन गर्न लेखाइ - पाठमा आधारित प्रश्नको उत्तर लेख्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक	Language functions Expressing likes and dislikes Listening - Identify key information from a short speech/conversation. - Comprehend a range of short texts and do a variety of simple comprehension tasks. Speaking - Ask and answer a range of questions about likes and dislikes. Reading - Read and understand meaning of grade-appropriate words. - Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read short texts and do comprehension tasks. Writing Write simple sentences expressing likes and dislikes.	•	
---	---	---	----------	--

	र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
१०. हाम्रो संस्कृति (Our culture)	ध्वनि सचेतीकरण - अनुच्छेद सुनी मुख्य मुख्य शब्द पहिचान र उच्चारण गर्न - प्राकृतिक तथा सामाजिक परिवेशलाई चित्रका आधारमा वर्णन गर्न - सम्मानबोधक शब्द सुनी उच्चारण गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - दिइएका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तुको बोध गरी हाउभाउसहित वर्णन गर्न - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दहरूको अर्थबोध गरी पढ्न र लेख्न - शब्दका वर्ण छुट्याएर र वर्ण जोडेर पढ्न र लेख्न शब्दभण्डार - शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग गर्न - दुई शब्द वा शब्द समूह जोडेर अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित गद्य पाठ सस्वर र द्रुत पठन गर्न - हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न पठनबोध - निर्धारित विषयवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - पाठका चरित्र, परिवेश र घटनाको वर्णन गर्न लेखाइ - भावविस्तार, शब्दभरण र सार लेखन गर्न - स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भल्कने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट गरी अनुच्छेद लेख्न कार्यमूलक व्याकरण	Language functions Narrating past events Asking and answering about past Listening - Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally. - Listen and identify key/specific information from a short speech or conversation and perform a variety of simple comprehension tasks. Speaking - Ask and answer a range of simple questions about past events/activities. - Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio. Reading - Read short texts aloud with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Perform a variety of simple comprehension tasks. - Read poems and short stories for pleasure. Writing - Write simple sentences to narrate past events using visual supports (pictures, clues, etc.).		- आफ्नो गाउँ टोलमा बोलिने भाषा, लगाइने पोसाक र चाडपर्वसँग परिचित हुन - आफ्ना गाउँ टोलमा मनाइने चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन - परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा गरिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापको सूची तयार गर्न - आफ्ना समुदायका संस्कृतिको अवस्था भल्कने रेखाङ्कन गरी रङ भर्न - राष्ट्रिय चिह्नहरूको महत्त्व बताउन

	- लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति सहित मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका काल अनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
११. सञ्चार, प्रविधि र बजार (Communication technology and market)	ध्वनि सचेतीकरण - शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर उच्चारण गर्न - अनुमान र कल्पना गरी मौखिक वर्णन गर्न श्रव्य/दृश्यबोध - सञ्चारका क्रममा प्रचलित आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नको प्रयोग गर्न - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न - पाठ सुनी विषयवस्तु वर्णन गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - दुईओटा शब्द जोडेर वा छुट्याएर शब्द भन्न र लेख्न - शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न शब्दभण्डार - उस्तै तथा उल्टो अर्थ दिने शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग गर्न - बाल शब्दकोशको प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - पठन गति वृद्धिका लागि निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद पढ्न - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न पठनबोध - विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न - चिठी, निवेदन, साइन बोर्ड, पोस्टर, सूचना र अन्य विवरणहरू पढी अर्थबोध गर्न लेखाइ - पाठसँग सम्बन्धित भई प्रश्नोत्तर गर्न - दिइएका बुँदाका आधारमा	Language functions Using the telephone Asking and answering with a choice Listening - Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally. - Listen and identify key/specific information from a short speech or conversation and perform a variety of simple comprehension tasks. Speaking - Ask and answer a range of questions with a choice. - Make simple telephone conversation. Reading - Read short texts aloud with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Perform a variety of simple comprehension tasks. Writing - Write sentences about people, places, choices and things. - Write very short simple messages or dialogues/conversations.	- मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न - लिटर र मिलिलिटरको सम्बन्ध बताउन - विभिन्न क्षमताका भाँडाहरूको क्षमता लिटर र मिलिलिटर एकाइमा नाप लिन - लिटर र मिलिलिटरसम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न - मिटर, सेन्टिमिटर र मिलिमिटरको सम्बन्ध बताउन - वस्तुहरूको तौलको अनुमान गर्न र नापद्वारा यकिन गर्न - चित्रग्राफ बनाउन	- सार्वजनिक स्थलहरूका सूचना, सङ्केत, पम्पलेट, पोस्टर, ट्राफिक सङ्केत आदि पढ्न र पालन गर्न - सिकाइ एवम् सञ्चारका लागि कम्प्युटर र मोबाइल फोनको सदुपयोग गर्न - आफ्नो पालिकामा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको उपयोग गर्न - मितव्ययी रूपमा खर्च गर्न र पैसा बचत गर्ने बानी बसाल्न

	अनुच्छेद लेखन - स्वतन्त्र रूपमा विभिन्न प्रकारका रचना गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालानुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
१२. फलफूल र तरकारी (Fruits and vegetables)		Language functions Describing pictures Listening - Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally. - Listen and perform a variety of listening comprehension tasks. Speaking - Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation. - Describe objects and pictures (fruits and vegetables) using adjectives and prepositions. Reading - Read and understand meaning of grade-appropriate words. - Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read short texts and do comprehension tasks. Writing - Write words related to fruits and vegetables with correct spelling. - Write in a simple sentence describing objects (i.e., fruits and vegetables).		
१३. हाम्रा क्रियाकलाप (Our activities)	ध्वनि सचेतीकरण शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका ध्वनि जोडेर र छुट्याएर भन्न			

	• शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न श्रव्य/दृश्यबोध • दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया दिन • निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण • शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग चिन्न र भन्न • शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग छुट्याउन तथा जोडेर शब्द बनाउन शब्दभण्डार • उस्तै तथा उल्टो अर्थ दिने शब्दहरूको अर्थबोध र प्रयोग गर्न • बाल शब्दकोशको प्रयोग गर्न पठन प्रवाह • निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद पढ्न • पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न पठनबोध • पाठका सुरु, विच र अन्त्यका मुख्य मुख्य घटना बताउन • पाठका विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न • निर्धारित पाठको मुख्य मुख्य बुँदाटिपोट गरी भन्न तथा लेख्न लेखाइ • पाठसँग सम्बन्धित प्रश्नका उत्तर लेख्न • दिइएका बुँदाका आधारमा अनुच्छेद लेख्न • स्वतन्त्र रूपमा विभिन्न प्रकारका रचनात्मक लेखन अभ्यास गर्न कार्यमूलक व्याकरण • लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन • पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन			
--	--	--	--	--

	क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			
१४. Birds and animals		Language functions Expressing ability Listening - Identify key information from a short speech/conversation. - Comprehend a range of short texts and do a variety of simple comprehension tasks. Speaking - Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio. - Participate in short conversations to express ability and inability. Reading - Read and understand meaning of grade-appropriate words. - Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed. - Read short texts and do comprehension tasks. Writing - Write simple sentences to express ability and inability.		
१५. हाम्रो वरपरको संसार (Our immediate world)	ध्वनि सचेतीकरण - शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका ध्वनि जोडेर र छुट्याएर भन्न - शब्दको उच्चारणसहित पढ्न र लेख्न श्रव्य/दृश्यबोध - दृश्य सामग्रीका बारेमा प्रतिक्रिया दिन - निर्धारित पाठ्यसामग्री, चित्र र पत्रपत्रिका पढी बोध गर्न लेख्यवर्ण सचेतीकरण - शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग चिन्न र भन्न - शब्दका अगाडि एवम् पछाडि आएका सर्ग छुट्याउन तथा जोडेर शब्द बनाउन शब्दभण्डार - शब्दको अर्थबोध र प्रयोग गर्न - दुई शब्द वा शब्द समूह			- विभिन्न प्रकारका मौसमको विशेषता पहिचान गर्न - विभिन्न प्रकारका मौसमले मानवीय जीवनमा पार्ने असर व्याख्या गर्न तथा प्रतिकूल मौसमप्रति सचेत रहन - माटामा हावा, जैविक पदार्थहरू र पानी हुन्छन् भन्ने तथ्य प्रदर्शन गर्न - आफ्नो वडाको प्राकृतिक स्वरूप अवलोकन गरी

	जोडेर अर्थबोध र प्रयोग गर्न पठन प्रवाह - निर्धारित समयमा तोकिएको पाठ वा अनुच्छेद पढ्न - पाठमा दिइएका शब्दको परिभाषा, उदाहरण र विपरीत अर्थबोधक शब्द बुझेर पढ्न पठनबोध - पाठका सुरु, विच र अन्त्यका मुख्य मुख्य घटना बताउन - पाठका विषयवस्तुका आधारमा प्रश्नोत्तर गर्न - निर्धारित पाठको मुख्य मुख्य बुँदाटिपोट गरी भन्न तथा लेख्न लेखाइ - पाठसँग सम्बन्धित प्रश्नका उत्तर लेख्न - दिइएका बुँदाका आधारमा अनुच्छेद लेख्न - स्वतन्त्र रूपमा विभिन्न प्रकारका रचनात्मक लेखन अभ्यास गर्न कार्यमूलक व्याकरण - लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरको सङ्गति मिलाई मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन - पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नवाचक, विस्मयादिबोधक र उद्धरण चिह्नको प्रयोग गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन - क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति दिन			बताउन - आफ्नो वडाको सामाजिक रहनसहन अवलोकन गरी बताउन - आफ्नो वडाको नक्सामा महत्त्वपूर्ण स्थलहरू देखाउन - पृथ्वीमा दिन र रात हुनाको कारण बताउन - पृथ्वीको आकार वर्णन गर्न र भित्री तहहरूको नाम बताउन - दैनिक जीवनमा गतिशील पानी र हावा शक्तिको प्रयोग व्याख्या गर्न र प्रदर्शन गर्न - पानी संरक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्न - ओरिगामी विधिबाट कागजका जनावर तथा विभिन्न वस्तुका नमुना तयार गर्न - स्वतन्त्र चित्र बनाई रङ भर्न
१६. सङ्ख्याको ज्ञान			- पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्न, पढ्न र लेख्न १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न	

			● चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई सङ्केतहरू $=, >, <$ प्रयोग गरी तुलना गर्न ● सङ्ख्याको ढाँचा पहिचान गर्न	
१७. गणितका आधारभूत क्रिया			● योगफल १०,००० सम्म आउने चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड गर्न ● जोड र घटाउबिचको सम्बन्ध पहिचान गर्न ● चार अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ गर्न ● तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याले गुणन गर्न ● तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले भाग गर्न	

१२.२ थिम/विषयक्षेत्रअनुसार अनुमानित कार्यघण्टा

तालिका २४ : थिम/विषयक्षेत्रअनुसार अनुमानित कार्यघण्टा

क्र.सं.	थिम/विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयक्षेत्र र कक्षाअनुसार कार्यघण्टा											
		नेपाली			अङ्ग्रेजी			गणित			हाम्रो सेरोफेरो		
		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१.	वर्ण (Alphabet)				६०								
२.	म र मेरो परिवार (Me and my family)	१५	१५	१५	१८	२१	१८	३४	१४	१६	४०	४०	४०
३.	मेरो दैनिक जीवन (My daily life)	११	१०	१०	७	१७	१७	५	६	८	४५	४०	४०
४.	हाम्रो समुदाय (Our community)	१२	१५	१५				५५	१३	११	३८	४०	४०
५.	मेरो विद्यालय (My school)	१२	१५	१५	७	१७	१७	२७	१९	१२	३८	४०	४०
६.	हाम्रा वरपरका सजीवहरू (Living things around us)										१७	१७	१७
७.	हाम्रो वातावरण (Our environment)	२०	२०	२०	५	२१	१८				१८	२०	२०
८.	मेरो सरसमान (My belongings)				५	८	१२						
९.	मेरो सिर्जना (My creation)	१५	१५	१५							२०	२०	२०
१०.	रुचि र बानी (Hobbies and interests)	१५	१५	१५	५	७	८						
११.	हाम्रो संस्कृति (Our culture)	१५	१५	१५	४	१२	१२				१२	१२	१२
१२.	सञ्चार प्रविधि र बजार (Communication technology and market)	१५	१०	१०	४	७	११	७	१२	१९	११	१०	१०
१३.	हाम्रा क्रियाकलाप (Our activities)	१५	१५	१५									
१४.	हाम्रो वरपरको संसार (Our immediate world)	१५	१५	१५							१७	१७	१७
१५.	सङ्ख्याको ज्ञान (Number sense)								१८	१८			
१६.	गणितका आधारभूत क्रिया (Basic mathematics operation)								४६	४४			
१७.	फलफूल र तरकारी (Fruits and vegetables)				६	७	८						
१८.	चरा र जनावर (Birds and animals)				७	११	७						
	जम्मा	१६०	१६०	१६०	१२८	१२८	१२८	१२८	१२८	१२८	२५६	२५६	२५६

१३. एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि सिकाइ सहजीकरण योजना निर्माण

आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमको समग्र संरचनालाई हाम्रो सेरोफेरो, गणित र भाषाअन्तर्गत नेपाली र अङ्ग्रेजी गरी चार विषयक्षेत्रमा समायोजन गरी केही बहुविषयगत र केही विषयगत विषयक्षेत्रमा सङ्गठित गरिएको छ । मातृभाषा तथा स्थानीय विषयका पाठ्यक्रम भने सम्बन्धित स्थानीय तहमार्फत नै विकास र कार्यान्वयन हुने व्यवस्था रहेको छ । बहुविषयक ढाँचाअन्तर्गत समावेश गरिएका सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुहरू अन्तरसम्बन्धित विषयक्षेत्रमा आधारित छन् । हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रमा समावेश भएका विषयहरूलाई अन्तरविषयक ढाँचामा एकीकृत गरिएको हुँदा यस विषयक्षेत्रको सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप एकीकृत रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्छ । एकीकृत सिकाइ क्रियाकलापको माध्यमबाट निर्धारित सिकाइ उपलब्धि प्राप्त हुने सुनिश्चित गरी सिकाइ क्रियाकलाप छनोट र सञ्चालन गर्नुपर्छ । निश्चित विषयक्षेत्रमा आधारित बहुविषयगत एकीकरणले सिकाइलाई अन्तरसम्बन्धित र बढी सान्दर्भिक बनाउन सहयोग पुऱ्याउँछ । सिकाइको योजना निर्माण गर्दा शिक्षकले निम्नलिखित पक्षहरूलाई समेत ध्यान दिनुपर्छ :

१. सिकाइको योजना निर्माणका लागि विषयगत सक्षमताहरू र समग्र पाठ्यक्रम संरचनाको अध्ययन गरी तिनको अन्तरसम्बन्ध पहिचान गर्नुपर्छ ।
२. अन्तरविषयक विषयक्षेत्रमा आधारित हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रमा विषयगत सीमा निर्धारण नगरी एउटै विषयवस्तुबाट सकेसम्म एकभन्दा बढी विषय अन्तरसम्बन्धित हुने गरी सिकाइको योजना निर्माण गर्नुपर्छ । यस क्रममा शिक्षकको पूर्ण सहयोग (रातो रङमा निर्देशन), शिक्षकको आंशिक सहयोग (गाढा निलो रङमा निर्देशन), दौतरी सिकाइ (हरियो रङमा निर्देशन) र स्वयम् सिकाइ (सुन्तला वा पहेँलो रङमा निर्देशन) उपयोग गर्नुपर्ने छ ।
३. बहुविषयक विषयक्षेत्रमा आधारित भई हाम्रो सेरोफेरो, गणित, नेपाली र अङ्ग्रेजी विषयक्षेत्रमा सिकाइ योजना निर्माण गर्दा विषयवस्तुलाई दैनिक जीवनसँग अधिकतम सम्बन्ध कायम हुने गरी निर्धारित विषयक्षेत्रको वरिपरि आआफ्नो विषयक्षेत्रगत अवधारणा तथा सिपहरू हासिल गराई निर्धारित सिकाइ उपलब्धि प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्छ ।
४. छनोट गरिएका विधि, प्रक्रिया तथा क्रियाकलापहरूले विद्यार्थीलाई सक्रिय बनाउने, सबैलाई सहभागी बनाउने, गरेर तथा छोएर वा चलाएर सिक्ने र सिर्जनात्मकताको अभिवृद्धि हुने अवसर प्रदान गर्नुपर्छ ।
५. सिकाइ क्रियाकलापले विद्यार्थीहरूमा उमेर र आवश्यकताअनुसार प्रयोग, सिकाइ, रचनात्मक तथा समालोचनात्मक सोचाइ, निर्णय तथा समस्या समाधान जस्ता सोचाइ सिपहरू; स्वव्यवस्थापन, आत्मबल, अनुशासन, जिम्मेवारी अनुकूलता जस्ता वैयक्तिक सिपहरू; सञ्चार, सहकार्य, सहानुभूति जस्ता अन्तरवैयक्तिक सिपहरू; विभिन्न किसिमका बहुसाक्षरता सिपहरू र नागरिक दायित्वसम्बन्धी विभिन्न किसिमका नागरिक सिप प्राप्तिलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।
६. विद्यार्थीहरूको भाषिक तथा सामाजिक पृष्ठभूमि, सिकाइका लागि विभिन्न किसिमको अपाङ्गताको अवस्था इत्यादिलाई विचार गरी विविधताको व्यवस्थापन गर्ने र सबैलाई समावेश गर्ने गरी सिकाइ सहजीकरणको योजना निर्माण गर्नुपर्छ ।
७. विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा तथा मूल्याङ्कनलाई सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा समावेश गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने माध्यमका रूपमा विकास गर्नुपर्छ । न्यूनतम सिकाइ सुनिश्चित गरी प्रत्येक विद्यार्थीलाई उच्चस्तरको सिकाइ सक्षमता प्राप्त गरी क्रमशः माथिल्लो स्तरको सिकाइ गर्न सक्ने बनाउन सहयोग गर्नुपर्छ ।
८. यथाशक्य कक्षा शिक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्छ । एकभन्दा बढी शिक्षकले एउटै कक्षामा विभिन्न समयमा शिक्षण गर्ने गरिए पनि टिममा छलफल गरी अन्तरविषयक र बहुविषयक शिक्षण योजना तयार गर्नुपर्छ ।
९. कक्षामा प्रयोग गरिने भाषाको कारण बालबालिकालाई सिकाइ क्रियाकलापमा सरिक हुन र सिक्न बाधा नहुने अवस्था सिर्जना गर्नुपर्छ । यसका लागि कक्षामा यथाशक्य मातृभाषा वा बहुभाषा प्रयोग गर्ने, घरपरिवार तथा समुदायमा बोलिने भाषामा सञ्चार हुन सक्ने प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

१४. सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया

अपेक्षित सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका निम्ति उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गरी शिक्षक, विद्यार्थी र विषयवस्तुविच सक्रिय अन्तर्क्रिया गर्ने विधि वा प्रक्रिया सिकाइ सहजीकरण हो । यो एक प्रकारको शिक्षण कला हो । यसमा सिकाइ र बालमनोविज्ञानका निश्चित विधि तथा प्रक्रिया र सिद्धान्त पनि अनुसरण गरिने भएकाले यो

एक विज्ञान तथा सिद्धान्त पनि हो । सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया विद्यार्थीकेन्द्रित, सान्दर्भिक र सिकाइका निमित्त सहयोगी हुनुपर्छ । यो योजनाबद्ध र सिकाइ उपलब्धिउन्मुख वा प्रतिफल केन्द्रित हुनुपर्छ । सहजीकरण प्रक्रिया विद्यार्थीलाई उत्प्रेरित गर्ने, सक्रिय बनाउने र रुचि जगाउने पनि हुनुपर्छ । यस प्रक्रियामा विद्यार्थी सक्रिय भई सिकाइ क्रियाकलापमा संलग्न हुने र आवश्यकताअनुसार पृष्ठपोषण प्राप्त गरी सिकाइमा सुधार गर्न सक्ने अवसर हुनुपर्छ । यो प्रक्रिया सिकारु र सिकाइका विविधतालाई सम्मान गर्ने र सबैलाई समावेश गर्ने समावेशी सिद्धान्तमा आधारित पनि हुनुपर्छ ।

एउटै प्रकारको सिकाइ सहजीकरण विधि सधैं र सबैतिर उपयुक्त हुन नसक्ने भएकाले एउटै विषयवस्तु सिकाइका लागि पनि विविध विधि अपनाउन सकिन्छ । त्यसैले शिक्षण विधिको छनोट गर्दा सक्भर विविधता कायम गर्नुपर्छ । सिकाइ सहजीकरण विधिको चयन गर्दा मुख्य रूपमा विद्यार्थीको पूर्व ज्ञान, रुचि, क्षमता, चाहना, उनीहरूको तहगत स्तर, विषयवस्तुको स्वरूपलगायत उपलब्ध हुन सक्ने स्रोतसाधन, वातावरणीय अवस्था, शिक्षकको रुचि तथा तयारी इत्यादिलाई विचार गर्नुपर्छ ।

आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत कक्षा १-३ को यो पाठ्यक्रम समग्रमा बहुविषयक विषयक्षेत्रमा आधारित एकीकृत स्वरूपको भएकाले यसको सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया परम्परागत पद्धतिभन्दा फरक हुनुपर्छ । फेरि हाम्रो सेरोफेरो विषयक्षेत्रअन्तर्गत विज्ञान तथा वातावरण, सामाजिक अध्ययन, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयहरू अन्तरविषयक ढाँचामा एकीकृत गरिएको हुनाले पनि प्रचलित सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रियामा सुधार आवश्यक छ । एकीकृत पाठ्यक्रममा विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूको माध्यमबाट अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका लागि फरक फरक विषयक्षेत्रहरूविचको अन्तरसम्बन्ध पहिचान गरी सिर्जनशीलता विकास गर्ने, सिकाइलाई व्यवहारमा प्रयोग गर्ने क्षमताको विकास गर्ने र आफ्ना सिकाइ अनुभवको उपयोग गरी सङ्गठित ज्ञान हासिल गर्न सहयोग हुने खालका सिकाइ क्रियाकलापमा जोड दिनुपर्छ । यसमा लागि सञ्चालन गरिने सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियामा विद्यार्थी सक्रिय भई सिकाइ कार्यमा सरिक हुने र वातावरणीय परिवेशसँग अन्तरक्रिया गरेर सिक्न प्रोत्साहन गर्ने क्रियाकलापलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ । विद्यार्थीले कुनै सिकाइ क्रियाकलाप पूरा गरेपछि देखाउन वा अनुभव गर्न सकिने उपलब्धि प्राप्त हुने गरी सिकाइ प्रक्रिया तथा क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नुपर्छ ।

सिकारुको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने उद्देश्यबाट दुई वा दुईभन्दा बढी अन्तरसम्बन्धित विषयहरूविच सहसम्बन्ध स्थापित गर्दै सिकारुले हासिल गर्नुपर्ने सिकाइ उपलब्धि एवम् सक्षमतालाई केन्द्रमा राखी एकीकृत सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्छ । सिकाइका क्रममा विद्यार्थीको सिकाइ सक्रियतालाई विशेष ध्यान दिँदै सैद्धान्तिक ज्ञान तथा सिपलाई व्यावहारिक जीवनसँग आबद्ध गर्नुपर्छ । सिकाइलाई बृहत् विषयवस्तुमा केन्द्रित गराउने उद्देश्यले दुई वा दुईभन्दा बढी विषयहरूका सान्दर्भिक पक्षहरूलाई अर्थपूर्ण तरिकाले अन्तरसम्बन्धित गरी एकीकृत पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने प्रयास भएकाले विभिन्न विषयक्षेत्रका सिकाइ सक्षमतालाई सरलबाट जटिलतिरको क्रममा सिकारुले स्वगतिमा सिक्न पाउने अवसर सिर्जना गरी सिकाइ व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । विशिष्टीकृत विषयक्षेत्रहरूलाई पनि यथासम्भव अन्तरसम्बन्धित हुने गरी सिकारुको पूर्वज्ञान तथा अनुभवसँग समेत सहसम्बन्ध स्थापित गरी सिकाइ प्रक्रिया सञ्चालन गर्नुपर्छ ।

प्रारम्भिक कक्षाहरूमा विद्यार्थीकेन्द्रित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापमा जोड दिई कक्षालाई जीवन्त बनाउन र विद्यार्थीलाई क्रियाशील बनाउन शिक्षकले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीकेन्द्रित सिकाइ क्रियाकलापबाट सिकाइ प्रभावकारी हुने, विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित गर्न सहज हुने, बालबालिकाहरूले व्यवहारकुशल तथा जीवनोपयोगी सिप आर्जन गर्न सक्ने र उनीहरूमा रहेको प्रतिभा प्रष्फुटन सहज हुने भएकाले सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीकेन्द्रित र बालमैत्री शिक्षण विधि अपनाउनुपर्ने छ ।

१४.१ सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका लागि केही मार्गदर्शन

कक्षा १-३ सम्मको सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया देहायबमोजिम सञ्चालन गर्नुपर्ने छ :

- बालबालिकाको व्यक्तिगत भिन्नता र क्षमताका आधारमा स्वतन्त्र रूपले सिक्ने मौका प्रदान गर्ने किसिमले कक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । विविधतालाई ध्यानमा राखेर बालबालिकाको सिकाइलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने छ । खेल, गीत, कविता, कथाकथन, प्रदर्शन, श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शनमार्फत सिकाइका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनुपर्ने छ । यसका अतिरिक्त अवलोकन, समूह कार्य, परियोजना कार्य, छलफल जस्ता विधिहरूका माध्यमबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा जोड दिनुपर्ने छ ।
- सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीकेन्द्रित र बालमैत्री शिक्षण विधि अपनाई निरन्तर सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।

- विद्यार्थीको सिकाइलाई केन्द्रबिन्दु मानी सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीको सहभागितामा योजना निर्माण, परियोजना कार्य, क्षेत्र भ्रमण, समस्या समाधान, खोजमूलक अध्ययन, प्रवर्तनमुखी शिक्षण पद्धतिलाई सिकाइ सहजीकरण विधिका रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ प्रक्रिया सैद्धान्तिक पक्षमा भन्दा बढी गरेर सिकने अवसर प्रदान गर्ने क्रियाकलापमा आधारित हुनुपर्ने छ ।
- शिक्षकले सहजकर्ता, उत्प्रेरक, प्रवर्धक र खोजकर्ताका रूपमा भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने छ ।
- पठनपाठनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई उपलब्ध साधन, स्रोत र आवश्यकताअनुसार उपयोग गर्नुपर्ने छ ।
- सबै प्रकारका सिकाइ आवश्यकता र चाहना भएका (अपाङ्गता, अशक्त, असहाय, कमजोर आदि) विद्यार्थीलाई समेट्ने गरी कक्षामा समावेशी सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ ।
- भाषिक कठिनाइका कारण सिकाइमा बाधा नहुने सुनिश्चित गर्न यथासम्भव बालबालिकाको मातृभाषा, घरमा बोल्ने भाषामा सञ्चार गरी सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रिय सहभागी हुन सक्ने वातावरण तयार गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ क्रियाकलापमा शिक्षक र सिकारू तथा सिकारू र सिकारू बिचको अन्तरक्रिया, समूह सिकाइ, सिकाइका लागि मूल्याङ्कन, शिक्षक शिक्षक सहकार्य, शिक्षक समुदाय सहकार्य जस्ता सहकार्यलाई बढावा दिनुपर्ने छ ।
- सिकाइ र दैनिक जीवनसँग विषयवस्तुको तालमेल, पूर्वअनुभवमा आधारित ज्ञान तथा सिप विकास, व्यवहारकुशल सिप र सिकाइबिचको सहसम्बन्ध हुने गरी जीवन्त अनुभवसँगको तादात्म्य कायम गर्नुपर्ने छ ।
- बालकेन्द्रित, सिकाइकेन्द्रित, अनुभवकेन्द्रित, उद्देश्यमूलक र विविधतामा आधारित सिकाइ सहजीकरण विधिको प्रयोग (परियोजना कार्य, घटना अध्ययन, खोज अनुसन्धानमा आधारित शिक्षण, सहपाठी सिकाइ आदि) गरी सक्रिय सिकाइ सहजीकरण विधि प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।
- सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापमा सिकारूको सिकाइ अनुगमन, विद्यालय तथा परिवारमा सहज सिकाइ वातावरण विकास, पूर्वज्ञानमा आधारित विषयवस्तुको छनोट, समुदाय परिचालन जस्ता कार्यबाट विद्यालय समुदाय सहसम्बन्ध जोड्नुपर्ने छ ।
- सिकारूको रुचि र सिकाइ गति एवम् सिकारूको सक्रिय सहभागितामा सिकाइ क्रियाकलाप चयन र कार्यान्वयन गर्दै स्वस्फूर्त सिकाइमा जोड दिनुपर्छ ।
- शिक्षक, विद्यालय तथा विद्यार्थीलाई सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप चयन, सञ्चालन र मूल्याङ्कनमा आवश्यक सहयोग, निरन्तर पेसागत छलफल, सहकार्य र अनुभव आदानप्रदान गर्दै शैक्षिक परिवर्तनका लागि सहयोगमा प्राथमिकता दिनुपर्ने छ ।
- सिकाइलाई दैनिक जीवन पद्धतिसँग आबद्ध गर्दै व्यवहारकुशल सिप हासिल गर्न सिकाइको खण्डीकरण हुन नदिई एक विषयक्षेत्रको सिकाइले अर्को विषयक्षेत्रको सिकाइलाई सहयोग गर्ने गरी अन्तरसम्बन्धित गरी एकीकृत सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।
- एकीकृत पाठ्यक्रमले सिकाइका लागि सरलबाट जटिलतिरको स्पष्ट मार्ग निर्धारण गर्छ । सरल विषयक्षेत्रबाट क्रमशः जटिल विषयक्षेत्रमा प्रवेश गर्दै जान मार्ग प्रशस्त गर्ने र सिकाइ सहजीकरण पनि विद्यार्थीको सिकाइ गतिबमोजिम गर्न स्वगतिमा हुने सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।

विषयक्षेत्रको प्रकृति र स्वरूपका आधारमा शिक्षण विधि तथा प्रविधि तथा कक्षा क्रियाकलापमा विविधता कायम गरिनु आवश्यक छ । सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियालाई वैज्ञानिक, व्यावहारिक र सिकारूअनुकूल बनाउनका लागि विविध शिक्षण विधि र प्रविधिको उपयोग, स्थानीय साधन र स्रोत तथा उपलब्ध उपकरण एवम् आवश्यकताका आधारमा स्थानीय परिवेशअनुसार भिन्न भिन्न ढङ्गले व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । सिकाइ प्रक्रियामा एकातिर आधुनिक शैक्षणिक प्रविधिको प्रयोग अत्यावश्यक हुन्छ, भने अर्कातिर विद्यार्थीअनुकूलको शिक्षण प्रक्रिया सञ्चालन गर्न स्थानीय परिवेशअनुकूलका विधि तथा प्रविधिको प्रयोग पनि आवश्यक हुन्छ । त्यस्तै स्थानीय वातावरण, विद्यार्थीको रुचि, क्षमता, स्तर र आवश्यकताले पनि सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियालाई प्रभाव पार्ने गर्छ । सिकाइ सहजीकरणमा विभिन्न विधिहरूको प्रयोग अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्नका लागि गरिन्छ तर यस्ता विधिहरू विभिन्न पद्धति र प्रक्रियामा आधारित हुनुपर्छ र विभिन्न किसिमका अध्ययन, प्रयोग र अनुभवबाट सिद्ध भएका पनि हुनुपर्छ । यस प्रकार सिकाइ सहजीकरण कुनै खास वैज्ञानिक, मनोवैज्ञानिक वा शैक्षणिक सिद्धान्तहरूमा आधारित भए पनि ती विधि तथा प्रक्रियालाई व्यावहारिक र सान्दर्भिक शैक्षणिक प्रक्रियामा ढाल्नुपर्छ ।

१४.२ सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष

सम्बन्धित विषयक्षेत्रमा प्रयोग हुने शिक्षण विधि तथा प्रविधि चयन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने केही महत्त्वपूर्ण पक्षहरू यहाँ उल्लेख गरिएका छन् :

१. **सक्षमता तथा सिकाइ उपलब्धिहरू** : पाठ्यक्रममा उल्लिखित लक्ष्य तथा उद्देश्यहरूअनुसारका सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्छ ।
२. **विषयवस्तुको स्वरूप** : विषयवस्तुको स्वरूपअनुसार सिकाइ सहजीकरणका रणनीति, विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्नुपर्छ ।
३. **बालमनोविज्ञान** : सिकारुको इच्छा, रुचि, क्षमता तथा योग्यता, प्रवृत्ति, पूर्वज्ञान आदिलाई ध्यान दिई शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्छ । त्यस्ता विधिले विद्यार्थीलाई उत्प्रेरित गर्न सक्नुपर्छ । नेपाली इतर मातृभाषी विद्यार्थीका लागि सिकाइ सहजीकरणमा सम्बन्धित मातृभाषाको प्रयोगसमेत गर्न सकिने छ ।
४. **स्रोत साधनहरूको उपलब्धता** : शिक्षण विधि तथा रणनीति आर्थिक, मानवीय, भौतिक आदि दृष्टिले उपयुक्त र स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग हुन सक्ने हुनुपर्छ ।
५. **विद्यालय वातावरण र सिकाइ सहजीकरण परिस्थिति** : शिक्षण विधि तथा रणनीति छनोट गर्दा विद्यालय वातावरण र सिकाइ सहजीकरण परिस्थितिसँग मेल खाने हुनुपर्छ ।
६. **समय र विद्यार्थी सङ्ख्या** : उपलब्ध समय र विद्यार्थी सङ्ख्याले पनि शिक्षण विधि तथा रणनीति छनोटमा प्रभाव पार्छ ।
७. **शिक्षकको योग्यता, क्षमता र रुचि** : शिक्षकको आफ्नो योग्यता, क्षमता, पूर्वज्ञान, आत्मविश्वास, तालिम, शिक्षणप्रतिको लगावजस्ता पक्षले पनि शिक्षण विधि तथा रणनीतिको छनोटमा प्रभाव पार्छ ।

यसरी कुनै पनि विषयको शिक्षण गर्दा विषयको गहनताका साथै विषयवस्तुको प्रकृति, विद्यार्थीको पूर्वज्ञान, क्षमता, रुचि, स्वभाव, स्तर तथा उमेर एवम् उपलब्ध भौतिक सुविधा र शिक्षण सामग्रीका आधारमा शिक्षण विधिको छनोट गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

१४.३ विद्यार्थीकेन्द्रित र क्रियाकलापमुखी सिकाइलाई सहयोग पुर्याउने सम्भाव्य केही सिकाइ सहजीकरण विधिहरू

क्रियाकलापमुखी सिकाइमा जोड दिई कक्षा १-३ मा सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि प्रयोग गर्न सकिने केही विधि र प्रक्रिया उदाहरणका रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ । शिक्षकले यी र अन्य क्रियाकलापमुखी र विद्यार्थीकेन्द्रित सिकाइ विधि तथा प्रक्रिया छनोट गरी सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्छ ।

१. **कथाकथन एवम् गीत** : यस विधिमा विषयवस्तुलाई कथाको रूपमा प्रस्तुति तथा अवधारणालाई गीतका माध्यमबाट प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।
२. **आगमन विधि** : यसमा सूचनाहरूको सङ्कलन, अवलोकन, विश्लेषण, अनुमान, पुष्टि तथा निष्कर्षको प्रक्रिया प्रयोग गरिन्छ ।
३. **भूमिका निर्वाह/अभिनय** : यसमा सन्दर्भ र भूमिकाको बारेमा छलफल तथा निर्धारण, भूमिका बहन, छलफल र निष्कर्ष निकाल्ने कार्य गरिन्छ ।
४. **निर्माणात्मक कक्षा** : यस विधिमा मस्तिष्क मन्थन, पाठसम्बन्धी पूर्वज्ञानको पहिचान, अन्तरक्रियात्मक कार्य (जस्तै : वैयक्तिक चिन्तन, समूह कार्य, परियोजना कार्य, प्रश्नोत्तर), आवश्यकताअनुसार टेवा प्रदान र विचार आदान प्रदान गरी निष्कर्ष निकालिन्छ ।
५. **सहयोगात्मक कक्षा** : यसमा सामान्यतया समूह विभाजन, समस्या र विषयवस्तु प्रस्तुति, समूहमा छलफल र निष्कर्ष वा समाधान निकालिन्छ ।
६. **परियोजना कार्य** : विद्यार्थीको उमेर र स्तरअनुसारका विभिन्न परियोजना कार्य दिई विद्यार्थीले आफैं खोज्ने तथा गरेर सिक्ने अवस्था सिर्जना गर्न सकिन्छ ।
७. **छलफल र प्रश्नोत्तर** : यसमा शिक्षक विद्यार्थी, विद्यार्थी शिक्षक, विद्यार्थी विद्यार्थीबिचमा प्रश्न र उत्तर गर्न सकिन्छ । प्रश्नहरूले स्मरणको प्रत्याह्वान भन्दा पनि विद्यार्थीलाई सोच्न, कारण खोज्ने, सिर्जनात्मक तथा रचनात्मक सोचाइलाई प्रोत्साहन गर्न सक्नुपर्छ । त्यसै गरी प्रश्नोत्तर र छलफलमा कक्षामा सबैका अगाडि प्रश्न सोध्ने, एकछिन पख्ने, कुनै पनि विद्यार्थीलाई तोकेर उत्तर दिन लगाउने, उत्तर राम्रोसँग सुन्ने र अन्तमा छलफल र मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

८. **अन्वेषण, अनुसन्धान तथा खोज** : यसमा समस्या वा प्रश्नको प्रस्तुति, गर्नुपर्ने र खोज कार्य र तरिकाको बारेमा छलफल गरी विद्यार्थीहरूद्वारा खोज गरी निष्कर्ष प्रस्तुति र पृष्ठपोषण दिइन्छ ।
९. **प्रविधियुक्त कक्षा** : मोबाइल, कम्प्युटर, प्रोजेक्टर आदिको उपयोग गरी धारणाको दृश्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।
१०. **सिर्जनात्मक कार्य** : यसमा चित्र निर्माण, रङ भर्ने, कागज काट्ने र पट्याउने, सम्बन्ध स्थापना जस्ता कार्यहरूद्वारा सिकाइ गर्न सकिन्छ ।
११. **समस्या समाधान विधि** : यस विधिमा समस्यालाई बुझ्ने, योजना निर्माण, योजना कार्यान्वयन, पछाडि फर्केर हेर्ने र परिणामलाई जाँच्ने प्रक्रियाद्वारा समस्या समाधान गरिन्छ ।
१२. **खेल विधि** : यसमा विषयवस्तुलाई खेलका माध्यमबाट प्रस्तुत गरी अभ्यास गराइन्छ ।
१३. **प्रयोगात्मक विधि** : यसमा कक्षाकोठा भित्र र बाहिर प्रयोगात्मक कार्यका माध्यमबाट सिकाइ कार्य गराइन्छ ।
१४. **भ्रमण** : विभिन्न स्थानको भ्रमण गराई त्यहाँका अनुभव र सिकेको कुरा छलफल तथा प्रत्यावर्तन गराइन्छ ।
१५. **प्रदर्शन विधि** : विषयवस्तुसँग सम्बन्धित तस्विर वा अन्य दृश्य सामग्री तथा श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गरिन्छ ।
१६. **स्वाध्ययन तथा छलफल** : विभिन्न किसिमका सामग्रीका अध्ययनको माध्यमबाट सिकाइ गर्दा सामग्री छनोट, अध्ययन र धारणा वा विचार निर्माण गरिन्छ र यसलाई आवश्यकतानुसार विद्यार्थीबिच छलफल गराउन सकिन्छ ।
१७. **अन्तरक्रिया** : यसमा छलफलको योजना र तयारी, बृहत् समूहमा छलफल सञ्चालन वा समूह विभाजन, कार्यसूची बाँडफाँट तथा कार्य सञ्चालन, प्रस्तुतीकरण, तुलना, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन र निष्कर्ष निकालिन्छ ।
१८. **उदाहरण र प्रयोग** : पाठका विषयवस्तुबाट उदाहरण, प्रयोग र अभ्यासमा जोड दिनुपर्छ । यसलाई भाषा शिक्षणान्तर्गत भाषिक सिप, शब्दभण्डार र अभिव्यक्तिको शिक्षणका लागि प्रयोग गर्नुपर्छ । भाषा सिकाइमा चित्र वा आकृति निर्माण, निर्देशित, व्यावहारिक लेखन वा स्वतन्त्र रचना, सस्वरवाचन तथा द्रुतपठन पनि यसअन्तर्गत उपयोग गर्न सकिन्छ ।
१९. **श्रव्यवाच्यका आधारमा सिकाइ सहजीकरण** : यसमा व्यक्ति, जोडी, सानो समूह र बृहत् समूहमा सुनाइ र छलफल, नमुना वाचन र अनुकरण, तुलना, विश्लेषण, मूल्याङ्कन र निष्कर्षको मौखिक प्रस्तुतीकरण क्रियाकलाप गर्नुपर्छ । यसलाई भाषा शिक्षणान्तर्गत भाषिक सिप, शब्दभण्डार र अभिव्यक्तिको शिक्षणका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

१५. विद्यार्थी मूल्याङ्कन

आधारभूत शिक्षाको कक्षा १-३ मा औपचारिक प्रकृतिको आवधिक परीक्षा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन अर्थात् निर्णयात्मक प्रयोजनको परम्परागत पद्धतिको मूल्याङ्कनले बालबालिकालाई सिकाइका लागि प्रोत्साहन गर्ने र सिकाइमा सहयोग गर्ने कार्यमा योगदान गर्न सक्दैन भन्ने कुरालाई आत्मसात् गरिएको छ । यस सन्दर्भमा विद्यार्थी मूल्याङ्कनले उनीहरूलाई सिकाइका लागि प्रोत्साहन गर्नुका साथै सिकाइ सुधारका लागि मार्गप्रशस्त गर्नुपर्छ भन्ने दृष्टिकोणमा आधारित भई कक्षाकोठामा आधारित मूल्याङ्कनका प्रक्रिया, रणनीति तथा साधनहरू प्रयोग गर्नु आवश्यक छ । कक्षाकोठामा आधारित मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न किसिमका साधनहरू प्रयोग गरेर विद्यार्थीको सिकाइको निरन्तर लेखाजोखा गरी सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा अभ्यास गरी सिकाइ सुधारमा उपयोग गरिन्छ ।

कक्षाकोठामा आधारित यस्तो मूल्याङ्कनको अभिलेखलाई सञ्चित गरी आवश्यकतानुसार सिकाइको मूल्याङ्कनका रूपमा अर्थात् विद्यार्थीको सिकाइस्तर पहिचान गर्ने प्रयोजनमा पनि प्रयोग गर्न सकिने हुन्छ । यसरी निर्माणात्मक उद्देश्यले गरिने कक्षाकोठामा आधारित मूल्याङ्कनको अभिलेखलाई निर्णयात्मक प्रयोजनमा पनि प्रयोग गर्न सकिने भएकाले यस्तो मूल्याङ्कन पद्धतिलाई निरन्तर मूल्याङ्कन पद्धति पनि भन्ने गरिन्छ । आधारभूत शिक्षाको कक्षा १-३ मा गरिने विद्यार्थी मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य सिकाइ सुधार गर्ने निर्माणात्मक हुने भए पनि आवश्यकतानुसार यसको अभिलेख व्यवस्थित गरी समग्र सिकाइस्तर निर्धारण गर्ने प्रयोजनमा पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

आधारभूत शिक्षाको कक्षा १-३ को एकीकृत संरचनाको पाठ्यक्रमअनुसार चारओटा विषयक्षेत्र नेपाली भाषा, गणित, हाम्रो सेरोफेरो र अङ्ग्रेजी भाषामा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिने विधि, प्रक्रिया तथा साधनहरू पहिचान गरिने छ । त्यसै गरी यस मार्गदर्शनमा अपेक्षित सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तरको मूल्याङ्कन तथा सुधारात्मक सिकाइको अभिलेखीकरण गर्ने तरिका र अभिलेखीकरण साधनसमेत समावेश गरिएको छ । यसैका

आधारमा मातृभाषा तथा स्थानीय पाठ्यक्रममा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक साधन तथा प्रक्रिया विकास गरी अभिलेखीकरण गर्न सकिने हुन्छ ।

१५.१ सिकाइका लागि मूल्याङ्कन

कक्षाकोठामा गरिने मूल्याङ्कनले सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अर्थात् सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाकै एउटा अङ्गका रूपमा विद्यार्थीको नियमित लेखाजोखा गरी विद्यार्थीको सिकाइमा निरन्तर सुधार गरी न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्तिको सुनिश्चितता गर्छ । यसले विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्तिका साथै उनीहरूलाई सिकाइमा निरन्तर प्रगति गर्ने अवसर सिर्जना गर्न सहयोग गर्छ । कक्षाकोठामा गरिने यस्तो मूल्याङ्कनले विद्यार्थीको सिकाइको वर्तमान अवस्था पत्ता लगाई सुधारका लागि मार्ग पहिचान गर्न सहयोग गर्नुका साथै अपेक्षित सिकाइ गर्ने विद्यार्थीका लागि अग्रिम सिकाइका लागि निर्देशित पनि गर्छ । कक्षाकोठामा गरिने यस्तो मूल्याङ्कनलाई विद्यार्थीको स्तर वा ग्रेड निर्धारणका लागि गरिने सिकाइको मूल्याङ्कनका रूपमा नलिई सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि गरिने मूल्याङ्कन अर्थात् यसलाई मूलतः सिकाइका लागि मूल्याङ्कनका रूपमा प्रयोग गरिनुपर्छ । अर्को शब्दमा सिकाइको क्रममा कक्षाकोठामा गरिने यस्तो मूल्याङ्कन निर्माणात्मक प्रकृतिको हुनुपर्छ ।

निर्माणात्मक प्रयोजनका लागि सञ्चालन गरिने यस्तो मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीले के सिके हो भन्ने कुरा निर्धारण गर्नुपर्छ अर्थात् अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि तय गर्नुपर्छ । विद्यार्थीले के सिके भन्ने कुराको निर्धारण गरेपछि विद्यार्थीको सिकाइको वर्तमान अवस्था वा निश्चित सिकाइ क्रियाकलापपछिको विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था वा स्तर के कस्तो छ भनी विभिन्न साधन तथा माध्यम प्रयोग गरी पत्ता लगाउनुपर्छ । यसरी विद्यार्थीको वर्तमान सिकाइ अवस्था पहिचान गरिसकेपछि सिकाइको निर्धारित लक्ष्यमा कसरी पुग्ने भन्ने मार्ग तय गर्नुपर्छ । यसरी विद्यार्थीको अपेक्षित सिकाइ स्तर तय गर्ने, सिकाइको वर्तमान अवस्था वा स्तर पत्ता लगाउने र कसरी अपेक्षित सिकाइ स्तर प्राप्त गर्ने भनी तय गर्ने कार्यका लागि विद्यार्थीको निर्माणात्मक मूल्याङ्कन गरिन्छ ।

कक्षा १-३ मा गरिने विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई सिकाइ प्रक्रियाकै अभिन्न अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नुपर्छ । यस्तो मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तथा कमजोरीहरूको निरन्तर लेखाजोखा गरी सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु हो । यस्तो पृष्ठपोषण दुई चरणमा हुन सक्छ । पहिलो चरणमा सिकाइ सहजीकरणको क्रममा वा निश्चित विषयवस्तु सिकाइपश्चात् गरिएको मूल्याङ्कनमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न नसकेका विद्यार्थीका कठिनाइका क्षेत्र पत्ता लगाई सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु र दोस्रो चरणमा पटक पटकका सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलापबाट पनि सिकाइ सुधार हुन नसकेका विद्यार्थीहरूका लागि उपचारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप तर्जुमा गरी सिकाइमा सुधार गर्नुपर्छ । कक्षाकोठामा आधारित निर्माणात्मक मूल्याङ्कनले प्रत्येक विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गर्ने सुनिश्चितता गरी माथिल्लो सिकाइ स्तर प्राप्त गर्न सहयोग गर्नुपर्छ । यसबाट विद्यार्थीहरूको कक्षा दोहर्‍याउने क्रमलाई न्यून गरी शैक्षिक क्षति घटाउन सहयोग पुग्नाका साथै न्यूनतम स्तरको सिकाइ सुनिश्चित भई थप सिकाइका लागि अवसर सिर्जना हुने छ ।

१५.२ मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया

कक्षा १-३ मा निश्चित समयावधिमा विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने नभई निरन्तर, नियमित तथा कक्षा क्रियाकलापको अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नुपर्छ । कक्षाकोठामा सिकाइ क्रियाकलापको योजना तथा सञ्चालन निर्धारित सिकाइ उपलब्धि तथा तिनको विस्तृतीकरणका आधारमा ती सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने किसिमले गर्नुपर्छ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा पनि ती सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले केकति हासिल गर्न सके भन्ने लेखाजोखा गर्न सकिने प्रक्रिया र साधन प्रयोग गर्नुपर्छ । यस्तो मूल्याङ्कन सिकाइ क्रियाकलापकै अभिन्न अङ्गका रूपमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्छ ।

कक्षा १-३ का प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखिनुपर्छ । कार्यसञ्चयिका फाइललाई विद्यार्थीको कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, उपलब्धि परीक्षा, विद्यार्थीमा आएको व्यावहारिक परिवर्तनको अवलोकन, हाजिरी आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नुपर्छ । विद्यालयमा पठनपाठन भएका विषयवस्तु र विद्यार्थीको उपलब्धिका बारेमा प्रत्येक महिना वा निश्चित विषयवस्तु वा विषयक्षेत्रको अध्ययन पूरा गरेपछि अभिभावकलाई जानकारी पठाउने व्यवस्था गरी कार्यसञ्चयिकामा त्यसको अभिलेख उल्लेख गर्नुपर्ने छ । यस तहमा गृहकार्यलाई अनिवार्य नगरी कक्षाकार्यमै बढी जोड दिने भए पनि आवश्यक भए केही गृहकार्य पनि दिन सकिने छ तर दैनिक र एकै दिनमा विभिन्न विषयक्षेत्रमा गृहकार्य दिनु भने उपयुक्त हुँदैन । विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा यथाशक्य वास्तविक कार्य (Authentic task) समावेश गर्नु उपयुक्त हुने छ ।

कक्षा १-३ मा विद्यार्थी मूल्याङ्कनको प्रक्रिया सामान्यतया निम्नानुसार हुने छ :

१. मूल्याङ्कनलाई सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा कक्षा क्रियाकलापसँगै एकीकृत गरी सिकाइ सुधारमा निरन्तर प्रयोग गर्नुपर्छ ।

२. सिकाइ उपलब्धि र तिनको विस्तृतीकरण तयार गरी सोहीअनुसार सम्भाव्य मूल्याङ्कन विधि, प्रक्रिया र साधनको तयारी गर्नुपर्छ ।
३. दैनिक कक्षा क्रियाकलापसँगै विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गरी सिकाइमा पछि परेका विद्यार्थीलाई सुधारात्मक सिकाइ प्रक्रियाद्वारा निर्धारित न्यूनतम सिकाइ सुनिश्चित गरी सबै विद्यार्थीलाई थप सिकाइका लागि अवसर प्रदान गर्नुपर्छ ।
४. विद्यार्थीको सिकाइ स्तरको मूल्याङ्कन गर्दा मूलतः विद्यार्थीले विभिन्न सिकाइक्षेत्रमा अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे वा नगरेको परीक्षण गर्नुपर्छ ।
५. विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कनमा विषयगत सिकाइ क्षेत्रमा अपेक्षित ज्ञान, बुझाइ, प्रयोग तथा आवश्यकतानुसार विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जनालगायतका उच्च क्षमता परीक्षण गर्नका लागि उपयुक्त साधन तथा प्रक्रिया प्रयोग गर्नुपर्छ ।
६. मूल्याङ्कनका क्रममा आवश्यक व्यवहारकुशल सिपमा प्राप्तिमा विद्यार्थीको हासिल गरेका सक्षमताको पनि लेखाजोखा गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ क्रियाकलापमा सुधार गर्नुपर्छ ।
७. मूल्याङ्कनपश्चात् कुनै विद्यार्थीले अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न नसकेमा सुधारात्मक सिकाइ सहजीकरणको प्रक्रियाअनुरूप विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गरी अपेक्षित सिकाइ सुनिश्चित गर्नुपर्छ । पटक पटकको सुधारात्मक सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाबाट पनि न्यूनतम सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसके विद्यार्थीका उपचारात्मक शिक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।
८. मूल्याङ्कनको नतिजालाई विषयक्षेत्र तथा सिकाइ उपलब्धिअनुसार अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । विद्यार्थीको व्यक्तिगत फायल खडा गरी मूल्याङ्कनको नतिजाका साथै अन्य सान्दर्भिक विवरणसहितको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरेर राख्नुपर्छ ।
९. मूल्याङ्कन नतिजाको अभिलेखलाई विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था पहिचान गर्न, भावी सिकाइको योजना निर्माण गर्न र सिकाइ उपलब्धिको प्रगतिको अभिलेखका रूपमा विद्यालय, शिक्षक, विद्यार्थी तथा अभिभावकले आवश्यकतानुसार प्रयोग गर्नुपर्छ ।
१०. विद्यार्थीलाई स्वमूल्याङ्कन तथा प्रतिविम्बन गर्न र सिकाइ सुधारको आवश्यकता तथा उपाय पहिचान गर्न शिक्षक तथा अभिभावकले प्रेरित गर्नुपर्छ ।

१५.३ मूल्याङ्कनका तरिका र साधन

परीक्षण गरिने सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुको स्वरूप, विद्यार्थीको उमेर तथा रुचि, उपलब्ध स्रोत तथा साधन, कक्षामा भएका विद्यार्थी सङ्ख्या, शिक्षकको क्षमता तथा रुचि जस्ता पक्ष विचार गरेर मूल्याङ्कनका तरिका र साधनको छनोट तथा विकास गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनका साधनहरूले सिकाइ उपलब्धिअनुसारको सूचक अर्थात् विद्यार्थीको अपेक्षित क्षमता मापन गर्न सक्नुपर्ने भएकाले साधनहरू वैध हुनुपर्छ । मूल्याङ्कनका साधनहरूको अर्को गुण भनेको फरक फरक स्थान तथा व्यक्तिले परीक्षण गर्दा नतिजामा एकरूपता आउनुपर्छ अर्थात् साधनहरू विश्वसनीय हुनुपर्छ । मूल्याङ्कन साधनहरूको अर्को महत्वपूर्ण गुण भनेको विविधताको सम्बोधन गर्न सक्नु हो । यहाँ विविधतालाई मूलतः दुई रूपमा लिन सकिन्छ । पहिलो, विद्यार्थीका विविध क्षमता मापन गर्न सक्ने गरी साधनमा विविधता कायम गर्नु हो भने अर्को एकभन्दा बढी साधन प्रयोग गर्नु वा एकभन्दा बढी साधन विकास गरी विद्यार्थीको रुचि तथा प्राथमिकताअनुरूपको साधन छनोट गरी प्रयोग गर्नु पनि विविधताको सम्बोधन हो ।

मूल्याङ्कनका विभिन्न तरिका तथा साधनहरू हुन्छन् । केकस्ता तरिका तथा साधनहरू प्रभावकारी हुन्छन् भन्ने कुरामा विभिन्न पक्षले प्रभाव पारेका हुन्छन् भन्ने कुरा अगिल्लो अनुच्छेदमा उल्लेख गरिसकिएको छ । त्यसैले यस्तै तरिका तथा साधन मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ भन्ने कुरा उपयुक्त नहुने भएकाले मूल्याङ्कनका सम्भाव्य तरिका तथा साधनहरू मात्र यहाँ उल्लेख गरिएको छ । यसको थप विस्तृतीकरण विषयक्षेत्रगत रूपमा अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ । शिक्षकले आवश्यकतानुसारका तरिका तथा साधन छनोट गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने कार्य तथा साधनहरूबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई निश्चित स्वरूपमा अभिलेखीकरण गरिनुपर्छ । कक्षाकार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य, कक्षा सहभागिता तथा विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शनको परीक्षणको अभिलेखीकरण शिक्षकको अवलोकनको माध्यमबाट गर्न सकिने भएकाले यसका लागि उपयुक्त अवलोकन फाराम तयार गर्नुपर्छ । यसका लागि विभिन्न प्रकारका रुजुसूची तयार गरी विद्यार्थी परीक्षण तथा मूल्याङ्कन गरिन्छ । विद्यार्थीका कार्य तथा उपलब्धिसहित उनीहरूका विभिन्न विवरण व्यवस्थित तरिकाले राख्ने गरी कार्यसञ्चयिका (Portfolio) तयार गरी विद्यार्थीको प्रगति के कति मात्रामा र के कसरी भइरहेको छ, के कस्ता सिकाइ कमीकमजोरी रहेका छन् र ती कमीकमजोरीहरू हटाई सिकाइमा सुधार के कसरी गर्ने भन्ने कार्यका लागि यसबाट सहयोग पुग्दछ ।

कक्षा १-३ का विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने तरिका तथा साधन निम्नअनुसार हुन सक्छन् :

तालिका २६ : विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका सम्भाव्य तरिका तथा साधनहरू

क्र.सं.	मूल्याङ्कनका तरिका	मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधन	कैफियत
१	अवलोकन		
२	कक्षा सहभागिता	रुजुसूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न, फाराम, घटना वर्णन	
३	मौखिक कार्य	प्रश्न, चित्र, पठन सामग्री, सन्दर्भ, घटना, श्रव्य तथा दृश्य सामग्री	
४	लिखित कार्य	प्रश्न, छोटो परीक्षा, घटना, सन्दर्भ, पठन सामग्री, श्रव्य तथा दृश्य सामग्री	
५	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य	रुजुसूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न	
६	कार्य सम्पादन तथा प्रदर्शन	अवलोकन, रुजुसूची, रुब्रिक्स वा श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न	
७	सहपाठी मूल्याङ्कन	अवलोकन, रुजुसूची, श्रेणी मापन, फाराम	
८	स्वमूल्याङ्कन	रुजुसूची, श्रेणी मापन, फाराम	
९	अभिभावकको प्रतिक्रिया	रुजुसूची, श्रेणी मापन, फाराम	
१०	कुराकानी, छलफल	अवलोकन, रुजुसूची, श्रेणी मापन, फाराम	

उल्लिखित मूल्याङ्कन तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गरी प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको उपलब्धि परीक्षण गरेर उपलब्धिस्तरलाई निम्नानुसार रेटिङ गर्नुपर्छ :

तालिका २७ : विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्या

उपलब्धिस्तर	मापन	उपलब्धिस्तरको सामान्य व्याख्या
कमजोर (Below basic)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लो स्तरको उपलब्धि हासिल गरेको

पहिलो चरणमा दैनिक कक्षा क्रियाकलापका रूपमा विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनको दोस्रो चरणमा कुनै सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी उल्लिखित तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त साधनहरू प्रयोग गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी सिकाइस्तर अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । यसरी अभिलेखित सिकाइस्तर १ वा २ मात्र भएमा सुधारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी कम्तीमा उपलब्धिस्तर ३ पुर्याउने प्रयास गर्नुपर्छ । उपलब्धिस्तर ३ प्राप्त गरेको विद्यार्थीलाई समेत ४ पुर्याउन सहयोग गर्नुपर्छ । यदि पटक पटकको प्रयासबाट पनि कुनै विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरमा सुधार हुन नसकेमा यसको कारण खोजी गरी उपचारात्मक सिकाइको योजना बनाउनुपर्छ भने अन्यलाई अग्रिम सिकाइमा सरिक गराउनुपर्छ । सुधारात्मक सिकाइ पछि पुनः विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी उपलब्धिस्तर निर्धारण गरेर पुनः अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । निश्चित सिकाइक्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिहरूको सिकाइ परीक्षणपश्चात् सो सिकाइक्षेत्रको औसत सिकाइ उपलब्धिसमेत गणना गरी विद्यार्थी र अभिभावकसँग छलफल गरी विद्यार्थीका सबलता र सुधारका क्षेत्र र उपाय पहिचान गर्नुपर्छ ।

यही क्रममा सबै विषयक्षेत्रको सिकाइपश्चात् सबै सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गरी सिकाइ प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तरसहित विषयक्षेत्रगत औसत सिकाइ उपलब्धि निकाल्न सकिन्छ । त्यसै गरी मुख्य व्यवहारकुशल सिपमा विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर पनि अभिलेखित गर्न सकिन्छ । यसरी तयार गरिएको अभिलेख नै

विद्यार्थीको वार्षिक उपलब्धिको प्रतिवेदन हुने छ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको यस्तो अभिलेख तथा प्रतिवेदनको प्रयोग शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइस्तरको सुनिश्चिता गर्ने, सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न र भावी सिकाइका लागि योजनाका लागि गरिन्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि नमुना साधन, साधन प्रयोग गर्ने तरिका तथा मूल्याङ्कनको अभिलेख व्यवस्थापनसम्बन्धी थप विवरण अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ ।

१५.४ अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधनको प्रयोग

विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि उल्लिखित मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधनहरूमध्ये कतिपय उपयोगी नहुन पनि सक्छन् भने कतिपय तरिका तथा साधनहरूको प्रयोगमा भिन्नता ल्याउनुपर्ने हुन सक्दछ । शिक्षकले आफ्नो कक्षाकोठामा भएका विद्यार्थीको अपाङ्गताको किसिम तथा स्वरूपअनुरूप प्रयोग गर्न सकिने मूल्याङ्कनका वैकल्पिक तरिका तथा साधनहरूको तयारी गरी उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनका कुनै साधन उपयुक्त नभएकै आधारमा कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइको मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने अवसरबाट वञ्चित नहुने गरी शिक्षकले वैकल्पिक तरिकाहरूको खोजी तथा तयारी गर्नुपर्छ ।

विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि उपयोगी मूल्याङ्कनका वैकल्पिक तरिका तथा साधनहरूको विविधता र परिस्थितिजन्यतालाई विचार गर्दा सबै तरिका तथा साधनहरू उल्लेख गर्न सम्भव देखिँदैन र यसो गर्नु उपयुक्त पनि हुँदैन । त्यसैले यहाँ वैकल्पिक तरिका तथा साधनका केही उदाहरण मात्र प्रस्तुत गरिएको छ ।

- दृष्टि क्षमता कमजोर भएका विद्यार्थीका लागि पढ्नुपर्ने कार्य वा प्रश्न ठुलो आकारको अक्षरमा छापने, अतिरिक्त प्रकाश भएको स्थानमा कार्य गर्ने वा परीक्षा दिने व्यवस्था गर्ने, परिस्थितिअनुरूप आवश्यक देखिए अतिरिक्त समय दिने इत्यादि ।
- दृष्टिविहीनमध्ये ब्रेललिपि पढ्न र लेख्न सक्नेहरूका लागि सोहीअनुसार व्यवस्था गरी आवश्यकतानुसार अतिरिक्त समय दिने । तर ब्रेललिपि प्रयोग नगर्नेका लागि सहयोगी व्यवस्था गर्ने वा मौखिक वा अन्य कुनै वैकल्पिक तरिका तथा साधन प्रयोग गर्ने । जस्तै विकल्पका रूपमा प्रश्न वा कार्यको निर्देशनको रेकर्ड दिएर उत्तर वा कार्यको विवरण रेकर्ड गर्न लगाउने । यस्ता विद्यार्थीका लागि चित्र बनाउने तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विकल्प तयार गर्ने ।
- दृष्टि क्षमता कमजोर भएका र दृष्टिविहीनका लागि लिखित कार्यको विकल्प कम्प्युटर प्रविधि तथा सफ्टवेयर उपलब्ध भएमा र प्रयोग गर्न सक्ने भएमा त्यसको उपयोग गर्न सकिन्छ ।
- कमजोर सुनाइ क्षमता भएकाहरूका लागि मौखिक प्रश्न तथा निर्देशनमा विशेष ध्यान दिई आवश्यक भए वैकल्पिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ । यस्ता विद्यार्थीका लागि विकास गरिएका कम्प्युटर प्रविधि तथा सफ्टवेयर उपलब्ध भएमा र प्रयोग गर्न सकेमा त्यसको उपयोग गर्न सकिन्छ ।
- शारीरिक रूपमा कमजोर तथा अपाङ्गता भएकाहरूका लागि अपाङ्गताको स्वरूपअनुरूपको वैकल्पिक प्रबन्ध गर्ने ।
- बौद्धिक अपाङ्गता भएका लागि आवश्यकतानुसार वैकल्पिक तरिका तथा साधनहरूको पहिचान, तयारी तथा प्रयोग गर्ने ।

१६. सिकाइ सहजीकरणका लागि माध्यम भाषाको छनोट

नेपालमा बहुसांस्कृतिक र बहुभाषिक समुदायको बसोबास रहेकाले यहाँ विभिन्न जातजाति र सांस्कृतिक पृष्ठभूमि भएका मानिसहरू बस्छन् । नेपालका प्रायजसो समुदायमा मिश्रित प्रकारको बसोबास भएकाले विद्यालयहरूमा समेत विभिन्न भाषिक तथा सांस्कृतिक पृष्ठभूमिका विद्यार्थीहरू हुन सक्छन् । नेपालमा धेरै प्रकारका भाषा बोलिने भएकाले धेरै जसो विद्यालयहरूमा भाषिक दृष्टिले मिश्रित कक्षा भएकाले धेरैजसो विद्यालयमा द्विभाषिक तथा बहुभाषिक अवस्था रहेको छ ।

विभिन्न भाषिक पृष्ठभूमि भएका बालबालिकाहरू विद्यालयमा भर्ना हुँदा घरपरिवार वा समुदायमा उनीहरूले प्रयोग गरिरहेको भाषा प्रयोग गरी सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गरिएमा सिकाइ सहज र प्रभावकारी हुने छ । दोस्रो वा तेस्रो भाषामा सिकाइ सहजीकरण सुरु गर्दा भाषा नबुझ्नाले बालबालिकाहरू विद्यालय तथा कक्षाकोठामा नरमाउने, कक्षा छाड्ने, सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापमा सहभागी नहुने पनि हुन सक्छन् । त्यस्तै भाषाको समस्याले गर्दा शिक्षणका क्रममा दिइने ज्ञान, सिप उनीहरूले सहज रूपमा प्राप्त गर्न नसक्नुका साथै उनीहरूमा निरसता सिर्जना भई कक्षा छाड्ने, विद्यालय आउन नमान्ने जस्ता समस्या सिर्जना हुन गई अन्ततः नियमित रूपमा विद्यालयमा पठाउन नसक्ने समस्या सिर्जना हुन जान्छ । बालबालिकालाई मातृभाषाका माध्यमले शिक्षण गर्न सकिएमा शिक्षण प्रक्रिया रुचिकर र प्रभावकारी हुन गई समग्रमा शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुग्न जानुका साथै अन्य

भाषाको सिकाइमा पनि मातृभाषा सिकाइको सकारात्मक प्रभाव पर्ने कुरा विभिन्न अनुसन्धानहरूले देखाएका छन् । यसरी प्रारम्भिक तहका विद्यार्थीले आफ्नो पहिलो भाषामा पढ्न पाएमा सिकाइ सहज हुनाका साथै पहिलो भाषामा आधारभूत दक्षता हासिल नगरेसम्म अपरिचित (दोस्रो वा तेस्रो) भाषालाई शिक्षणको माध्यम भाषाको रूपमा प्रयोग गर्ने उपयुक्त मानिंदैन । बालबालिकाले घरपरिवार तथा समुदायमा प्रयोग गर्ने भाषामा शिक्षण गर्दा कक्षामा बढीभन्दा बढी अन्तरक्रिया हुन गई सिकाइ सजिलो र छिटो हुनाका साथै अन्य भाषाको सिकाइमा पनि पहिलो भाषाको सिप सङ्क्रमण सहज हुने अनुसन्धानले देखाएका तथ्यहरूलाई दृष्टिगत गरी मातृभाषा वा घरपरिवार तथा समुदायमा बोलिने भाषाबाट सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न र द्वि वा बहुभाषी विद्यार्थी भएका कक्षामा सिकाइ सहजीकरणका लागि द्वि वा बहुभाषाको प्रयोग हुन सक्ने वातावरण तयार गरी सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु उपयुक्त हुने छ । समग्रमा प्रारम्भिक तहमा पढाइ र सिकाइको विकासका लागि माध्यम भाषाको निर्धारण निम्नानुसारका प्रचलित सिद्धान्तहरूका आधारमा गर्नुपर्छ :

- पढाइ सिप विकास, विषयवस्तु बोध र पठन प्रवाह विकासका लागि बालबालिकाको पहिलो भाषा/मातृभाषामा सिकाइ सहजीकरण सम्बद्ध क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा सिकाइ सजिलो र छिटो हुन्छ । बालबालिकालाई उनीहरूको मातृभाषामा साक्षरता सिकाउनु सबैभन्दा उपयुक्त हुन्छ । मातृभाषा बालबालिकाले राम्ररी बुझ्छन् र उपयुक्त गतिमा बोल्न सक्छन् । बालबालिकाले भाषा राम्ररी नबुझेसम्म अर्थपूर्ण सिकाइ सम्भव हुँदैन ।
- भाषिक सिपका आधारभूत पक्षहरूको विकास अपरिचित भाषाबाट असजिलो र कठिन हुन्छ । बुझाइमा आधारभूत ज्ञान नभएसम्म अपरिचित भाषालाई शिक्षणको माध्यम बनाउनु उपयुक्त मानिंदैन । बालबालिकालाई अपरिचित भाषामा सिक्न बाध्य पारियो भने उसले एकातिर नयाँ भाषा सिक्नुपर्ने र सँगसँगै अपरिचित भाषाका माध्यमबाट सिक्ने प्रयास गर्नुपर्ने दोहोरो मार खेप्नुपर्ने हुन्छ । अतः बालबालिकालाई पूर्ण रूपले अपरिचित भाषा सिक्न दबाव दिइयो भने बुझाइमा कठिनाई भई सिकाइबाट अलग हुन जाने अवस्था पनि आउँछ । यसो गर्नु भनेको बालबालिकालाई सिकाइको अवसरबाट वञ्चित गर्नुसरह हुन्छ ।
- पहिलो भाषामा सिकेका सिप अन्य भाषामा स्थानान्तरण गर्न सजिलो हुन्छ । एउटा भाषामा सिकेका साक्षरताका सिपलाई उपयुक्त समयमा अर्को भाषामा सहजै स्थानान्तरण गर्न सकिन्छ ।
- भयरहित तथा बालमैत्री वातावरणमा सिकाउन सकियो भने बालबालिकाले पहिलो तथा दोस्रो कक्षामै दुई वा बढी भाषा बोल्न र बुझ्न सक्छन् । आवश्यक भएमा आधारभूत शिक्षाको शिक्षाको पहिलो पाँच वर्षभित्र बिस्तारै पहिलोबाट दोस्रो भाषा क्रमागत रूपले अभ्यस्त गराउनु प्रभावकारी हुन्छ भने आवश्यकतानुसार माथिल्ला कक्षाहरूमा तेस्रो भाषामा अभ्यस्त गराउन सकिन्छ ।
- कम्तीमा बालबालिकालाई ५ वर्षदेखि ८ वर्षको उमेरसम्म मातृभाषाको माध्यमबाट शिक्षा दिनु उपयुक्त मानिन्छ । प्राथमिक शिक्षाका पछिल्ला तहमा क्रमशः मातृभाषाबाट स्थानीय वा नेपाली भाषालाई माध्यम भाषा बनाउन सकिने हुन्छ । तेस्रो भाषा अङ्ग्रेजीलाई सामान्यतः आधारभूत शिक्षामा माध्यम भाषाका रूपमा प्रयोग गर्नु विषयवस्तु सिकाइ र भाषा सिकाइ दुवै दृष्टिले उपयुक्त नहुने भएकाले मातृभाषा, स्थानीय वा नेपाली भाषालाई माध्यम भाषाका रूपमा प्रयोग गर्न सकिने छ । यस तहमा आवश्यकतानुसार पहिलो भाषाबाट दोस्रो र माथिल्ला कक्षाहरूमा दोस्रो भाषाबाट तेस्रोमा अभ्यास गराउन सकिने छ । यसो गर्नाले विषयवस्तु सिकाइका साथै दोस्रो र तेस्रो भाषाको सिकाइ पनि सहज हुने छ ।

उल्लिखित सन्दर्भसमेतका आधारमा विद्यालय तहको पठनपाठनको माध्यम चयन गर्नुपर्ने हुन्छ । आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम २०७६ को प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि पाठ्यसामग्री र पठनपाठनका लागि माध्यम भाषाको व्यवस्था निम्नानुसार हुने छ :

- विद्यालय शिक्षाअन्तर्गत आधारभूत शिक्षा कक्षा १-५ मा भाषा विषयबाहेक अन्यमा पाठ्यसामग्री तथा सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका लागि माध्यम भाषा मातृभाषा वा नेपाली भाषा हुने छ । तर कक्षा १-३ मा गणित विषयका लागि र कक्षा ४-५ मा गणित र विज्ञान तथा प्रविधि विषयका लागि भने अङ्ग्रेजीलाई माध्यम भाषा बनाउन पनि सकिने छ । बहुमातृभाषी विद्यार्थीहरू समावेश भएका कक्षामा पाठ्यसामग्री जुन भाषामा भए पनि बहुभाषी शिक्षक उपलब्ध भएसम्म कक्षाकोठाको सिकाइ सहजीकरणमा बहुभाषा प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुने छ ।
- आधारभूत शिक्षाको कक्षा ६-८ पनि मातृभाषा, स्थानीय वा नेपाली भाषालाई माध्यम भाषा बनाउन प्रोत्साहित गरिने भए पनि गणित र विज्ञान तथा प्रविधि विषयका लागि अङ्ग्रेजीलाई माध्यम भाषा बनाउन पनि सकिने छ ।
- माध्यमिक तहमा भने नेपाली वा अङ्ग्रेजी माध्यम भाषा हुन सक्ने छ तर सामाजिक अध्ययन र मानव मूल्य/चारित्रिक शिक्षा जस्ता विषयहरूलगायत नेपाली कला, संस्कृति र मौलिक पहिचानमूलक

विषयवस्तुहरूको पठनपाठनका लागि पाठ्यसामग्री र माध्यम नेपाली भाषा हुने छ ।

- प्रारम्भिक बालशिक्षाका लागि भने कक्षाकोठामा मातृभाषा वा नेपाली भाषा नै प्रयोग गर्नुपर्ने छ भने बहुमातृभाषी विद्यार्थीहरू समावेश भएको अवस्थामा बहुभाषा प्रयोग गरी बालबालिकालाई क्रियाकलापमा सरिक गराउनु उपयुक्त हुने छ ।
- विद्यालय तहको पठनपाठनका लागि सम्भव भएसम्म उल्लिखित माध्यम भाषामै लेखिएका पाठ्यसामग्री प्रयोग गर्नुपर्छ ।
- विद्यालय तहमा भाषा विषयको पाठ्यसामग्री र पठनपाठन सामान्यतया सम्बन्धित भाषामा नै हुने छ ।
- संस्कृत तथा परम्परागत शिक्षातर्फका शास्त्रीय विषयहरूको पाठ्यसामग्री र पठनपाठनको माध्यम सम्बन्धित भाषा हुन सक्ने छ । धार्मिक प्रकृतिका विषयहरूको पठनपाठन सम्बन्धित धार्मिक ग्रन्थ लेखिएको भाषामा नै गर्न सकिने छ ।

१७. पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार

पाठ्यक्रम एक गतिशील प्रक्रिया हो । विकास गरिएको कुनै पनि पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन प्रारम्भ भएपछि प्राप्त हुने पृष्ठपोषणका आधारमा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने कार्य निरन्तर हुने गर्छ । कुनै पनि पाठ्यक्रमको विकास निश्चित मूल्य तथा मान्यतामा आधारित भई पाठ्यक्रमका वर्तमान सन्दर्भलाई विश्लेषण गरेर सोहीअनुरूप गरिएको हुन्छ । यस्ता सन्दर्भमा आएका परिवर्तनले स्वाभाविक रूपमा पाठ्यक्रम परिमार्जनको आधार सिर्जना गर्छन् ।

पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार निरन्तर प्रक्रिया हो । परीक्षणपश्चात् लागु भएको पाठ्यक्रममा सामान्य सुधार तथा अद्यावधिक निरन्तर रूपमा हुने गर्छ । एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन भएको पाँच वर्षमा कार्यान्वयनबाट प्राप्त पृष्ठपोषणसमेतका आधारमा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कनलगायतका पक्षहरूमा पुनरवलोकन गरी सुधार गरिएको छ । उक्त पाठ्यक्रम कार्यान्वयन भएको दश वर्षमा पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन गरी त्यसका आधारमा पाठ्यक्रममा आवश्यक परिमार्जन गरिने छ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) मा विद्यार्थी मूल्याङ्कनका साधनको प्रयोग, अभिलेखीकरण तथा प्रयोगसम्बन्धी मार्गदर्शन

यस पाठ्यक्रमको खण्ड १५ मा कक्षा १-३ मा विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्नुको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नु भएकाले मूल्याङ्कनलाई शिक्षणसिकाइ क्रियाकलापकै अभिन्न अङ्गका रूपमा विकास तथा प्रयोग गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको स्पष्ट पारिएको छ । त्यसमा मूल्याङ्कनका सम्भाव्य विधि, प्रक्रिया, तरिका तथा साधनहरू उल्लेख गरिएको छ । यहाँ यस पाठ्यक्रमको मूल्याङ्कन खण्डमा उल्लिखित उद्देश्य प्राप्तिका लागि मूल्याङ्कन विधि, प्रक्रिया, तरिका तथा साधनहरूको प्रयोग तथा नतिजाको अभिलेखीकरणसम्बन्धी तरिका तथा साधन र तिनको प्रयोग गर्ने तरिका विषयक्षेत्रगत रूपमा समावेश गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन गर्ने तरिका

- प्रत्येक विद्यार्थीले प्रत्येक विषयक्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिमा केकति उपलब्धि हासिल गरे भनी मूल्याङ्कनका उपयुक्त साधन प्रयोग गरी परीक्षण गरेर यकिन गर्नुपर्छ ।
- विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरलाई तलको तालिकाअनुसार १ देखि ४ स्तरमा रेटिङ गरी विषयक्षेत्रअनुसारको सिकाइ उपलब्धिमा अभिलिखित गर्नुपर्छ ।

विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्या

उपलब्धिस्तर	मापन	उपलब्धिस्तरको सामान्य व्याख्या
कमजोर (Below basic)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लो स्तरको उपलब्धि हासिल गरेको

- सामान्यतः प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि मापनपछि नतिजा विद्यार्थीलाई जानकारी गराउने, किन यस्तो भयो छलफल गर्ने, विद्यार्थीलाई स्वप्रत्यावर्तनको अवसर दिने र सुधारका उपाय तय गर्नुपर्छ भने प्रत्येक विषयक्षेत्र वा थिमको सिकाइपश्चात् प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि र औसत उपलब्धिसहित अभिभावक र शिक्षकले छलफल गरी सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइका योजना तय गर्नुपर्छ । प्रत्येक थिमको सिकाइपछि अभिभावकसँग छलफल गर्नु विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका दृष्टिले उपयुक्त भए पनि छोटो छोटो समयको अन्तरालमा अभिभावकसँग छलफल सबैका लागि सम्भव नहुन सक्ने कुरालाई विचार गरेर तीनदेखि चार महिनाको अन्तरालमा सो अवधिको सिकाइ भएका थिमको मूल्याङ्कन नतिजासहित विद्यार्थीको सिकाइ प्रगति तथा कठिनाइका विषयमा अभिभावकसँग छलफल गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ सुधारका उपाय पहिचान गर्न सकिन्छ ।
- नतिजा र सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइ योजना तय गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थीका सबल पक्ष, रुचि र कठिनाइलाई ध्यान दिनुपर्छ । यसका लागि यस प्रक्रियामा विद्यार्थीलाई पनि सहभागी गराउनुपर्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा कार्यसञ्चयिका व्यवस्थापन

- विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा निम्नअनुसार व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ :
 - विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक थिम वा विषयक्षेत्रको मूल्याङ्कन अभिलेख विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा सिलसिलाबद्ध गरी राख्नुपर्छ ।
 - कार्यसञ्चयिका फाइलमा विद्यार्थीको प्रगति स्पष्ट हुने, सहयोग पुग्ने खालका विद्यार्थीका नमुना कार्य तथा सिर्जनाहरू समयबद्ध रूपमा सिलसिला मिलाई राख्नुपर्छ । यसमा जुनसुकै कार्य समावेश नगरी उपलब्धिस्तर झल्काउने प्रतिनिधि कार्यहरूमात्र समावेश गर्नुपर्छ । यसमा यति नै कार्य समावेश गर्नुपर्छ

भन्नु उपयुक्त नभए पनि विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा थिमबाट एकदेखि तीनओटा कार्य तथा समग्रमा विषयक्षेत्रगत रूपमा गरिने पाँचओटासम्म सिर्जनात्मक कार्य समावेश गर्नु उपयुक्त हुन सक्छ ।

- कार्यसञ्चयिकामा समावेश गरिएका कार्य तथा अभिलेखहरूको समयबद्ध सूची भित्री कभरपृष्ठमा राखिनुपर्छ ।
- प्रत्येक विद्यार्थीको कक्षा १ मा तयार गरिएको कार्यसञ्चयिकालाई नै कक्षा ३ सम्म निरन्तर गर्नुपर्छ । शिक्षक परिवर्तन भएमा उक्त कार्यसञ्चयिका हस्तान्तरण गर्नुपर्छ ।

२. विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई निम्नअनुसार प्रयोग सकिन्छ :

- शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइ प्रगतिको अनुगमन गर्न, सिकाइ योजना तथा सिकाइ सुधारको योजना बनाउन
- विद्यार्थीले आफ्नो कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा लाग्न र आफ्नो कार्य र उपलब्धिबारे आत्मविश्वास पैदा गर्न तथा थप कार्य तथा उपलब्धिका लागि प्रोत्साहित हुन
- अभिभावकले विद्यार्थीले कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा सहयोग गर्न
- विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइको प्रमाणका रूपमा लिई अग्रिम सिकाइ अवसर प्रदान गर्न, सबै विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न, शिक्षक विकास तथा प्रोत्साहन कार्यको योजना गर्न र जवाफदेहिता व्यक्त गर्न
- विद्यालय व्यवस्थापनले विद्यालय समुदाय सुधार गरी सिकाइ वातावरण सुधार गर्न

विषयक्षेत्रगत रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने तरिका तथा अभिलेख फारामहरू

१. मुख्य सिकाइ उपलब्धिलाई विद्यार्थीको सिकाइ स्तरअनुसार १ देखि ४ सम्म रेटिङ गर्नुपर्छ ।
२. हरेक सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी यकिन गर्नुपर्छ । यसका लागि एउटा सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्न एकभन्दा बढी मूल्याङ्कन साधन आवश्यक हुन पनि सक्छ भने कतिपय अवस्थामा एउटै साधन वा एकैपटकको परीक्षणबाट एकभन्दा बढी सिकाइ उपलब्धि पनि परीक्षण गर्न सकिने कुरालाई शिक्षकले विचार गर्नुपर्छ ।
३. सबै विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गरी माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्न मूल्याङ्कनले सहयोग गर्नुपर्छ । यसका लागि नियमित सिकाइ प्रक्रियापछि गरिएको मूल्याङ्कनमा कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १ वा २ स्तर मात्र हासिल गर्न सकेमा सुधारात्मक सिकाइ गरी उपलब्धि वृद्धिको सुनिश्चित गरिनुपर्छ । यसका लागि सुधारात्मक सिकाइपश्चात् विद्यार्थीको पुनः मूल्याङ्कन गरी फाराममा उल्लेख भएअनुसार अभिलेखित गर्नुपर्छ ।
४. सामान्यतः सबै (प्रत्येक) विद्यार्थीको सिकाइस्तर न्यूनतम ४ पुऱ्याउने गरी सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्छ । तसर्थ कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइस्तर १, २ वा ३ मै छाड्न भने हुँदैन । कुनै विद्यार्थी पटक पटकको सुधारात्मक सिकाइबाट पनि सिकाइस्तर १ तथा २ भन्दा माथि जान सकेन भने त्यसका कारण पहिचान गरी सुधारका उपाय पहिचान गर्ने र सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ आवश्यक हुन सक्छ । उपलब्धि स्तर ३ प्राप्त गर्ने विद्यार्थीलाई पनि मुख्य तथा माथिल्लो उपलब्धि हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनुपर्छ । शिक्षण सिकाइका क्रममा उपलब्धि स्तर ४ पुऱ्याउनु अपेक्षित छ ।
५. विषयक्षेत्र तथा थिमअन्तर्गतका सिकाइ उपलब्धिको अङ्कन गरिसकेपछि विषयक्षेत्र तथा थिमको समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{क्षेत्रगत वा थिमगत उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कनसँग मिलान गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ :

उपलब्धि प्रतिशत	स्तरीकृत अङ्क	अक्षरमा उपलब्धिस्तर	उपलब्धिस्तरको व्याख्या
९० र सो भन्दा माथि	४.०	A+	सर्वोत्तम (Outstanding)
८० र सो भन्दा माथि ९० भन्दा कम	३.६	A	अत्युत्तम (Excellent)
७० र सो भन्दा माथि ८० भन्दा कम	३.२	B+	उत्कृष्ट (Very Good)
६० र सो भन्दा माथि ७० भन्दा कम	२.८	B	उत्तम (Good)
५० र सो भन्दा माथि ६० भन्दा कम	२.४	C+	सन्तोषजनक (Satisfactory)
४० र सो भन्दा माथि ५० भन्दा कम	२.०	C	ग्राह्य (Acceptable)
३५ र सो भन्दा माथि ४० भन्दा कम	१.६	D	आधारभूत (Basic)
३५ भन्दा कम	-	NG	अवर्गीकृत (Not Graded)

द्रष्टव्य: कक्षा १-३ मा शतप्रतिशत आन्तरिक मूल्याङ्कन तथा सिकाइका क्रममा एवम् सिकाइका लागि मूल्याङ्कन पद्धति अवलम्बन गरिएकाले कक्षा शिक्षणका क्रममा हरेक सिकाइ उपलब्धिलाई चार स्तरमा मापन गरी कम्तीमा तेस्रो स्तरमा पुऱ्याउने व्यवस्था रहेकाले सोबमोजिम प्राप्त उपलब्धिलाई अक्षराङ्कन निर्देशिकाको उल्लिखित व्यवस्थासँग मिलान गरी ग्रेडसिट प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

६. कक्षाको अन्तमा सबै सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त उपलब्धिस्तरको अङ्कका आधारमा विद्यार्थीको विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धिस्तर निर्धारण गर्न सकिन्छ । विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

यो उपलब्धि प्रतिशतको व्याख्या माथिको बुँदा ५ अनुसार गर्नुपर्छ ।

अनुसूची २ : विद्यार्थीको व्यक्तिगत विवरण

१. विद्यार्थीको वैयक्तिक तथा पारिवारिक विवरण

- (क) विद्यालयको नाम :
- (ख) ठेगाना :
- (ग) विद्यार्थीको नाम :
- (घ) जन्म मिति :
- (ङ) विद्यार्थीको घरको ठेगाना :
- (च) पारिवारिक विवरण :
- (अ) आमाको नाम : पेसा : सम्पर्क नं. :
- (आ) बाबुको नाम : पेसा : सम्पर्क नं. :
- (छ) बाबुआमाबाहेक अरू कसैले अभिभावकत्व लिएको भएमा स्थानीय अभिभावकको :
- (अ) नाम : पेसा : सम्पर्क नं. :
- (आ) विद्यार्थीसँगको नाता :
- (ज) विद्यालय भर्ना मिति र कक्षा :
- (झ) मातृभाषा, घरपरिवारमा बोलिने भाषा र अन्य भाषिक क्षमता :
- (ञ) अगिल्लो अनुभव :
- (अ) कक्षा १ भर्ना भएको भए प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको अनुभव भए नभएको
- (आ) अन्य कक्षामा भर्ना भएको भए अन्य विद्यालयको अन्य अनुभव

२. स्वास्थ्यसम्बन्धी विवरण

(क) तौल र उचाइ

मिति	तौल (कि.ग्रा.मा)	उचाइ (से.मि.मा)	प्रतिक्रिया (यदि छ, भने)

- (ख) कुनै विशेष रोग भएमा सोबारे टिपोट :
- (ग) कुनै अपाङ्गता भए सोको विवरण :
- (घ) अन्य कुनै विवरण उल्लेख गर्न आवश्यक भए :

अनुसूची ३ : विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

(क) नेपाली विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	शब्द तथा वाक्य	ध्वनि सचेतीकरण	कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न	कुराकानी/प्रश्नोत्तर/छलफल, अवलोकन (हाउभाउ र कथन)						
२	चित्र वा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र वा दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र वा पाठ						
३	थोप्ला जोडाइ	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	सङ्केत जोडी विभिन्न आकृति र चित्र निर्माण गर्न	वर्ण वा चित्रका ढाँचा						
४	दैनिक प्रयोगका शब्द	शब्दभण्डार	पाठ्यसामग्रीमा प्रयोग भएका वस्तु वा चित्रको नाम भन्न	शब्दसूची						
५	छापा सचेतता	पठन प्रवाह	मुद्रित सामग्री पढ्दा बायाँबाट सुरु गरी दायाँतिर र माथिबाट सुरु गरी तलतिर गएको अनुसरण गर्न	सस्वरवाचन, पाठ वा पाठ्यसामग्री						
६	चित्र र यिनका नाम	पठनबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री						
७	रेखा वा आकृति	लेखाइ	छड्के, सिधा र गोलो रेखा कोर्न तथा बनेका आकृतिमा रङ्ग भर्न	वर्ण वा चित्रका ढाँचा						
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गतिलाई ख्याल गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन	मौखिक प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{8 \times 8} \times 100\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	स्वर वर्ण (अ, आ, इ)	ध्वनि सचेतीकरण	स्वर वर्ण (अ, आ, इ) पहिचान गरी उच्चारण गर्न	श्रवण र उच्चारण					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तु आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र र दृश्य सामग्री					
३	थोप्ला जोडाइ र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	अ, आ, इ, ई वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न	वर्णपत्ती वा लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द र शीर्ष शब्द पढ्न (अनुच्चारण वा अनुकथन गर्न)	उच्चारण					
५	विसङ्केतक शब्द	पठनप्रवाह	गति, यति र हाउभाउसहित विसङ्केतक शब्द पढ्न	सस्वरवाचन, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठ परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	ढाँचा अनुकरण	लेखाइ	शब्दमा अक्षर छुट्याउन, जोड्न, थप्न, हटाउन र परिवर्तन गर्न (जोड्न र छुट्याउन मात्र)	शब्द निर्माण					
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाएर सञ्चार तथा अभिव्यक्ति गर्न	मौखिक प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	स्वर वर्ण (उ, ए)	ध्वनि सचेतीकरण	स्वर वर्ण (उ, ए) पहिचान गरी उच्चारण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
३	थोप्ला जोडाइ र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	उ, ऊ, ऋ, ए, ऐ वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	पाठ्यसामग्रीका नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	विसङ्केतक शब्द	पठन प्रवाह	गति, यति र हाउभाउसहित विसङ्केतक शब्द पढ्न	सस्वरवाचन, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठ परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	शब्दको ढाँचा अनुकरण	लेखाइ	पढेका वर्ण र विसङ्केतक वर्ण र शब्दका लेखन ढाँचाका अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	पूर्णविराम, अल्पविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग र अभिव्यक्ति	मौखिक प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	स्वर वर्ण	ध्वनि सचेतीकरण	स्वर वर्ण (अ, आ, इ, उ, ए, ओ) पहिचान गरी उच्चारण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री,					
३	थोप्ला जोडाइ र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	सङ्केतक (थोप्ला, सङ्केत, वर्ण र अङ्क) बाट ओ, औ, अं र अः वर्णको ढाँचा निर्माण गर्न	ढाँचा लेखन					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	पाठ्यसामग्रीका नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न	उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	विसङ्केतक शब्द	पठन प्रवाह	गति, यति र हाउभाउसहित स्वर वर्ण र विसङ्केतक शब्द पढ्न	वर्ण उच्चारण, सस्वरवाचन					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत परिवेश, पात्र र सन्दर्भको पहिचान, छलफल, प्रश्नोत्तर एवम् तुलना गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, तुलना					
७	शब्दको ढाँचा अनुकरण	लेखाइ	पढेका वर्ण र विसङ्केतक वर्ण र शब्दका लेखन ढाँचाका अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति (लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदर) मिलाएर सञ्चार तथा अभिव्यक्ति गर्न	मौखिक प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषयक्षेत्र : हाम्रो वातावरण

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	व्यञ्जन वर्ण (क वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (क वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	थोप्ला जोडाइ र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	स्वर तथा व्यञ्जन वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन, विसङ्केतन र ढाँचाको अनुकरण गर्न	सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द र शीर्ष शब्द पढ्न (अनुच्चारण वा अनुकथन गर्न)	उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	विसङ्केतक शब्द	पठन प्रवाह	गति, यति र हाउभाउसहित विसङ्केतक शब्द पढ्न	वर्ण र उच्चारण, सस्वरवाचन					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत परिवेश, पात्र र सन्दर्भको पहिचान, छलफल, प्रश्नोत्तर एवम् तुलना गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, तुलना					
७	वाक्यको ढाँचा अनुकरण	लेखाइ	वाक्यको आकारप्रकार मिलाई उपयुक्त ढाँचामा अनुलेखन गर्न	लिपि सङ्केत					
८	क्रियाका काल	कार्यमूलक व्याकरण	क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी विषयवस्तु वा सन्दर्भको वर्णन गर्न	मौखिक प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो सिर्जना

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	व्यञ्जन वर्ण (ख, ग, घ वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (ख, ग, घ वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन, लिखित कार्य						
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण						
३	थोप्ला जोडाइ र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द र शीर्ष शब्द पढ्न (अनुच्चारण वा अनुकथन गर्न)	लिपि सङ्केत						
४	विसङ्केतक अन्य शब्द	शब्दभण्डार	शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न	उच्चारण र परियोजना कार्य						
५	विसङ्केतक शब्द	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पढ्न	वर्ण शब्द तथा वाक्य उच्चारण, सस्वरवाचन						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन						
७	अनुलेखन	लेखाइ	पढेका वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत						
८	क्रियाका काल	कार्यमूलक व्याकरण	क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : रुचि र बानी

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	व्यञ्जन वर्ण (ङ, च, छ, ज, झ, ञ वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (ङ, च, छ, ज, झ, ञ वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन, लिखित कार्य					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यबोधका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	ढाँचा अनुकरण र वर्ण लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	स्वर तथा व्यञ्जन वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन, विसङ्केतन र ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	शब्द तथा वाक्य	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र सरल वाक्य पढ्न	प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान गरी छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, तुलना					
७	अनुलेखन	लेखाइ	पढेका वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
८	क्रियाका काल	कार्यमूलक व्याकरण	क्रियाका कालअनुसारका वाक्यको प्रयोग गरी मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो संस्कृति

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	व्यञ्जन वर्ण (ट, ठ, ड, ढ, ण, त, थ वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (ट, ठ, ड, ढ,, त, थ वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन, लिखित कार्य					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	चित्र, शीर्षक, पाठ परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
३	ढाँचा अनुकरण	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	स्वर तथा व्यञ्जन वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन, विसङ्केतन र ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द र वाक्य	शब्दभण्डार	शीर्ष शब्द, लब्ध शब्द तथा विसङ्केतक शब्दको अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	विसङ्केतक वर्ण, शब्द र वाक्य	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र वाक्य पढ्न	प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनुलेखन	लेखाइ	पढेका वर्ण तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
८	चिह्नको प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पूर्णविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग गरी भन्न र लेख्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सञ्चार, प्रविधि र बजार

क्रस.	विषयवस्तु र सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	व्यञ्जन वर्ण (द देखि र वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (द, ध, न, प, फ, ब, भ, म, य, र वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन, लिखित कार्य						
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, दृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण						
३	शब्दका वर्ण विभाजन तथा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दमा अक्षर छुट्याउन र जोड्न, थप्न, हटाउन र परिवर्तन गर्न (जोड्न र छुट्याउन मात्र)	शब्द निर्माण						
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	पाठका अनुच्छेद पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग						
५	विसङ्केतक वर्ण, शब्द र वाक्य	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक वर्ण, शब्द र वाक्य पढ्न	प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	परिवेश, पात्र र सन्दर्भ पहिचान गरी छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, तुलना						
७	अनुलेखन	लेखाइ	वर्ण, शब्द र वाक्यको अनुलेखन गर्न	लिपि सङ्केत						
८	चिह्नको प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पूर्णविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग गरी भन्न र लेख्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रा क्रियाकलाप

क्र.स.	विषयवस्तु र सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	व्यञ्जन वर्ण (ल-ज्ञ वर्ण र मात्रा प्रयोग)	ध्वनि सचेतीकरण	व्यञ्जन वर्ण (र, ल, व, स, ह वर्ण र मात्रा प्रयोग) पहिचान गरी उच्चारण र वर्ण विभेदीकरण गर्न	श्रवण र उच्चारण, सस्वरवाचन, लिखित कार्य					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	ढाँचाको अनुकरण	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष, लब्ध तथा विसङ्केतक शब्द अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न	उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	पाठ पठन	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित विसङ्केतक पाठ पढ्न	प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठ परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनुलेखन	लेखाइ	वर्ण, शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न	लिपि सङ्केत					
८	चिह्नको प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पूर्णविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग गरी भन्न र लेख्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाग्नो वरपरको संसार

क्र.स.	विषयवस्तु र सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	हलन्त तथा संयुक्त व्यञ्जन वर्ण	ध्वनि सचेतीकरण	हलन्त तथा संयुक्त व्यञ्जन वर्णको वर्णगत ध्वनि तथा उच्चारण गर्न	अवलोकन, श्रवण र उच्चारण					
२	चित्र तथा दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न चित्र तथा दृश्यवस्तुका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	मौखिक प्रयोग					
३	ढाँचाको अनुकरण	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	पढेका वर्ण (स्वर र व्यञ्जन) तथा मात्राको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी ढाँचाको अनुकरण गर्न	लिपि सङ्केत					
४	विसङ्केतक तथा अन्य शब्द	शब्दभण्डार	दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, शीर्ष, लब्ध तथा विसङ्केतक शब्द अर्थबोधसहित वाक्यमा प्रयोग गर्न	उच्चारण, प्रयोग र परियोजना कार्य					
५	पाठ पठन	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ पढ्न	प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठगत सन्दर्भ र परिवेशका आधारमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर					
७	अनुलेखन	लेखाइ	वर्ण, शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन गर्न	लिपि सङ्केत					
८	चिह्नको प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पूर्णविराम र प्रश्नवाचक चिह्नको प्रयोग गरी भन्न र लेख्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	प्रचलित शब्द	ध्वनि सचेतीकरण	कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न	कुराकानी, अवलोकन (हाउभाउ र कथन), छलफल, प्रश्नोत्तर					
२	चित्र वा पाठगत सन्दर्भ	श्रव्य र दृश्यबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्ण विभाजन वा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	लिखित कार्य					
४	प्रचलित, लब्ध तथा शीर्ष शब्द	शब्दभण्डार	पारिवारिक र विद्यालयीय परिवेश तथा पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध तथा शीर्ष शब्द पहिचान गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	गति, यति, लय, हाउभाउसहित पाठ पढ्न	पठन प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनु र निर्देशित लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन र निर्देशित लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २ विषय : नेपाली
विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	प्रचलित शब्द	ध्वनि सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर थपेर, भिक्ने र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत					
२	चित्र वा पाठगत सन्दर्भ	श्रव्य र दृश्यबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
३	वर्ण विभाजन र परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	लिखित कार्य					
४	चित्रबोध	शब्दभण्डार	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, शब्दपत्ति, प्रश्नोत्तर					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	गति यति, लय, हाउभाउसहित पाठ पढ्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २
विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण र अर्थबोध	ध्वनि सचेतीकरण	हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण तथा अनुस्वार र चन्द्रविन्दु प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची					
२	दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	दृश्यवस्तुका आधारमा कुराकानी र छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
३	वर्ण विभाजन वा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठ्यसामग्री पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गरी लेख्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक पाठको परिवेशका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	निर्धारित शब्द	ध्वनि सचेतीकरण	हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण तथा अनुस्वार र चन्द्रबिन्दु प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची						
२	दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	दृश्यवस्तुका आधारमा तुलना गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण						
३	वर्ण विभाजन र परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण						
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	विद्यालयीय परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग						
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठ पढी छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको घटनाक्रम र सार बताउन	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन						
७	अनु/निर्देशित, सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना						
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो वातावरण

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	मौखिक प्रयोग					
२	दृश्यवस्तु	श्रव्य र दृश्यबोध	दुई दृश्य वस्तुको कुराकानी, छलफल र तुलना गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र , श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्ण विभाजन वा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गरी लेख्न	शब्द निर्माण, उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
७	सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको घटनाक्रम र सार लेख्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो सिर्जना

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	शब्द उच्चारण, लिखित कार्य					
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	वर्ण विभाजन वा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, फिर्केर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गरी लेख्न	शब्द निर्माण, उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको घटनाक्रम र सार बताउन	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनु/निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : रुचि र बानी

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	संयुक्त र जोडेमोडेका व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची					
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	शब्द पठन तथा लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, भिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको संरचना, घटनाक्रम र सार बताउन	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनु/निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो संस्कृति

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्दको शुद्ध उच्चारण गर्न	शब्द निर्माण, उच्चारण, परियोजना कार्य					
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	वर्ण विभाजन तथा परिवर्तन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, भिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	सन्दर्भगत अर्थ	शब्दभण्डार	शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको घटनाक्रम र सार लेख्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सञ्चार प्रविधि र बजार

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण र प्रयोग	ध्वनि सचेतीकरण	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण					
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	शब्द पठन तथा लेखन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध र शीर्ष शब्द पढ्न र लेख्न	शब्द निर्माण					
४	सन्दर्भगत अर्थ	शब्दभण्डार	शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	चित्र, शीर्षक, पाठको परिवेश र सन्दर्भका आधारमा छलफल, प्रश्नोत्तर र तुलना गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनु, श्रुति निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २ विषय : नेपाली
विषयक्षेत्र : हाम्रा क्रियाकलाप

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्द निर्माण र उच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
२	दृश्य तथा पाठ्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न	कुराकानी, अवलोकन (हाउभाउ र कथन), छलफल, प्रश्नोत्तर					
३	सर्गपरक शब्द	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, फिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण र उच्चारण गर्न	शब्द उच्चारण, लिखित कार्य					
४	पदयोग र वियोग	शब्दभण्डार	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको घटनाक्रम र सार बताउन	छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	श्रुति, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो वरपरको संसार

क्र.स.	विषयवस्तु/ सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	शब्द उच्चारण, लिखित कार्य					
२	सूचना तथा पाठ्यसामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	सर्गपरक शब्द	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठ्यसामग्री पढेर नयाँ शब्द पहिचान, अर्थबोध र प्रयोग गरी लेख्न	अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित पाठ सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठ पढी छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न र पाठको संरचना, घटनाक्रम र सार बताउन	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	पारिवारिक परिवेशका शब्द पहिचान तथा प्रयोग गरी कुराकानी, संवाद, अन्तरक्रिया र प्रश्नोत्तर प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग						
२	दृश्यबोध	श्रव्य दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण						
३	निर्धारित सन्दर्भ	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्दसूची निर्माण						
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	उस्तै उस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	शब्द उच्चारण, लिखित कार्य						
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न	शब्द निर्माण, उच्चारण, परियोजना कार्य						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग						
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना						
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	उपयुक्त तथा मौलिक भाषाको प्रयोग गरी कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	कुराकानी, अवलोकन (हाउभाउ र कथन), छलफल, प्रश्नोत्तर					
२	निर्धारित सन्दर्भ	श्रव्य र दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द पहिचान गरी प्रश्नोत्तर गर्न	शब्द उच्चारण, लिखित कार्य					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, फिक्केर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पारिवारिक, विद्यालयीय र सामाजिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	निर्धारित समयभित्र हाउभाउ, गति र शुद्धतासहित पाठ पढ्न र पढाइको गति बढाउन	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, स्वतन्त्र लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	उपयुक्त तथा मौलिक भाषाको प्रयोग गरी कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न	कुराकानी, अवलोकन (हाउभाउ र कथन), छलफल, प्रश्नोत्तर					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	दुई दृश्य अवस्थाका आधारमा कुराकानी र छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, फिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न	शब्द निर्माण, उच्चारण, परियोजना कार्य					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित गद्य र पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा सरल वाक्यमा परिवर्तन गर्न	वाक्यान्तरण					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विविधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	मौखिक प्रयोग					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न दृश्यसामग्रीका आधारमा कुराकानी, छलफल र तुलना गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका संयुक्त वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	लिखित कार्य					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	विद्यालयमा प्रयोग गरिने तथा प्रचलित शब्दको प्रयोग गरी भाषिक सञ्चार गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित गद्य र पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भत्किने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट गरी अनुच्छेद वा सार लेख्न	छलफल र प्रश्नोत्तर					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनु, श्रुति, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा सरल वाक्यमा परिवर्तन गर्न	वाक्यान्तरण					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर
कक्षा : ३

विषय : नेपाली

मिति

विद्यार्थीको नाम :

अभिभावकको दस्तखत

रोलनम्बर :

मिति

विषयक्षेत्र : हाम्रो वातावरण

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता जस्ता संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	मौखिक प्रयोग					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	विभिन्न दृश्यसामग्रीका आधारमा कुराकानी र छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धता सहित गद्य र पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदालेखन र तार्किक विश्लेषण गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन, विषयवस्तु सङ्क्षेपीकरण					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित लेखन र स्वतन्त्र वा सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर
कक्षा : ३

मिति
विषय : नेपाली

अभिभावकको दस्तखत
विद्यार्थीको नाम :

मिति
रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो सिर्जना

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको समान र असमान ध्वनि पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	सस्वरवाचन, शब्दसूची					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	दिइएका सामग्री, आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नमा आधारित भई लिखित अभिव्यक्ति दिन	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, फिर्केर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर शब्दको पहिचान गरी तिनको उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित गद्य र पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित मौखिक र लिखित उत्तर दिन	छलफल र प्रश्नोत्तर					
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भल्किने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट गरी अनुच्छेद लेख्न	छलफल र प्रश्नोत्तर					
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्न	वाक्यान्तरण					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

कक्षा : ३

मिति

विषय : नेपाली

अभिभावकको दस्तखत

विद्यार्थीको नाम :

मिति

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : रुचि र बानी

क्रस.	विषयवस्तु र सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	अनुच्छेदबाट निर्धारित शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र अर्थबोध गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	दिइएका सामग्री, आकृति, रङ र सङ्केत चिह्नमा आधारित भई विषयवस्तुको वर्णन गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	संयुक्त वर्ण संरचना भएका शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, भिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्दसूची					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न र लेख्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित निर्धारित पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	शीर्षक र पूर्वज्ञानका आधारमा पाठ पढ्न र त्यसका आधारमा स्वसिकाइको परीक्षण गर्न	छलफल र प्रश्नोत्तर					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ तथा विषयवस्तु भल्किने शीर्षक वा विषयवस्तु छनोट गरी लेख्न	सिर्जनात्मक कार्य					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३
विषयक्षेत्र : हाम्रो संस्कृति

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	प्राकृतिक र सामाजिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान, उच्चारण र तिनका आधारमा वर्णन गर्न	शब्दसूची, अर्थबोध र प्रयोग					
२	दृश्य सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	शब्दअनुसारका चित्र र चित्रअनुसारका शब्द चिनेर प्रश्नोत्तर र वर्णन गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण					
३	वर्णयोग र वियोग	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	संयुक्त वर्ण संरचना भएका शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर, झिकेर वा हटाएर र परिवर्तन गरेर नयाँ शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न	परियोजना कार्य					
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	हाउभाउ, गति, यति, लय र शुद्धतासहित निर्धारित गद्य र पद्य पाठको सस्वर, युगल, सामूहिक, स्वतन्त्र र द्रुत पठन गर्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठका चरित्र, परिवेश र घटना वर्णन गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सञ्चार प्रविधि र बजार

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर नयाँ शब्दको पहिचान गरी उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण						
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री, स्थलगत भ्रमण						
३	शब्द सङ्केतन र विसङ्केतन	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध शब्द तथा शीर्ष शब्द पढ्न र लेख्न	शब्द निर्माण						
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	अर्थबोध र प्रयोग						
५	निर्धारित पाठ	पठन प्रवाह	पठन गति वृद्धिसहित सन्दर्भ सामग्रीका विषयवस्तु पढ्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित मौखिक र लिखित उत्तर दिन	छलफल र प्रश्नोत्तर						
७	निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र तार्किक विश्लेषण गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन, विषयवस्तु सङ्क्षेपीकरण						
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३
विषयक्षेत्र : क्रियाकलाप

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्र.स.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	शब्द शब्द जोडेर वा छुट्याएर शब्दको पहिचान गरी तिनको उच्चारण तथा शब्दसूची निर्माण र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण					
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्य र दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा सुनेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग					
३	सर्गपरक शब्द	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	सर्गपरक शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दसूची निर्माण गर्न	शब्द निर्माण					
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	शब्दहरूको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण, अर्थबोध र प्रयोग					
५	पाठ पठन	पठन प्रवाह	पठन गति वृद्धिसहित सन्दर्भ सामग्रीका विषयवस्तु बोध गरी पढ्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री					
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदालेखन र तार्किक विश्लेषण गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन, विषयवस्तु सङ्क्षेपीकरण					
७	अनु, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	सिर्जनात्मक कार्य					
८	पदसङ्गति, काल र चिह्न प्रयोग	कार्यमूलक व्याकरण	लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा सरल वाक्यमा परिवर्तन गर्न	वाक्यान्तरण					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
			उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : नेपाली

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो वरपरको संसार

क्रस.	विषयवस्तु / सिकाइ क्षेत्र	पठन तत्त्वगत क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	साधन तथा विधि	नियमित पढाइको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत	
					मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन		
१	शब्दोच्चारण	ध्वनि सचेतीकरण	शब्दका वर्ण विभाजन गर्न र वर्ण जोडेर, थपेर , भिकेर र परिवर्तन गरेर शब्द निर्माण गर्न	शब्द सङ्केत, शब्द निर्माण						
२	सूचना तथा मुद्रित सामग्री	श्रव्यर दृश्यबोध	प्राप्त सूचना तथा पढेका सामग्रीका आधारमा विषयवस्तु, पात्र र घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न	सूचना प्रयोग						
३	सर्गपरक शब्द	लेख्यवर्ण सचेतीकरण	सर्गपरक शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र शब्दसूची निर्माण गर्न	लिखित कार्य						
४	पाठगत शब्द	शब्दभण्डार	शब्दको सन्दर्भगत अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न	शब्द निर्माण, अर्थबोध र प्रयोग						
५	पाठ पठन	पठन प्रवाह	पठन गति वृद्धिसहित पाठमा प्रयुक्त दैनिक प्रयोगमा आउने शब्द, लब्ध तथा शीर्ष शब्द पढ्न	सस्वरवाचन, प्रवाह, पाठ वा पाठ्यसामग्री						
६	बोध अभ्यास	पठनबोध	पाठका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र तार्किक विश्लेषण गर्न	सूचना प्रयोग, छलफल र प्रश्नोत्तर, वर्णन, विषयवस्तु सङ्क्षेपीकरण						
७	अनु, श्रुति, निर्देशित र सिर्जनात्मक लेखन	लेखाइ	शब्द, वाक्य र अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न	अनुलेखन, श्रुतिलेखन, प्रश्नोत्तर, सिर्जनात्मक कार्य, रचना						
८	पदसङ्गति	कार्यमूलक व्याकरण	पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिह्न र क्रियाका कालको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य तथा अनुच्छेद रचना गर्न	मौखिक प्रयोग, लिखित प्रयोग						
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि			सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड							
			$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{८ \times ४} \times १००\%$							

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

दृष्टव्य : नेपाली विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख तयार पार्दा विषयक्षेत्रगत रूपमा निर्धारित आठओटा पठनतत्त्वका सिकाइ उपलब्धिलाई मापनीय पक्षमा विशेष जोड दिई अभिलेखीकरण गर्ने प्रयोजनार्थ व्यवस्थित गरिएको छ । कार्यपुस्तक/पाठ्यपुस्तकको विषयगत क्षेत्रको अन्तिम क्रियाकलापको रूपमा राखिएको मूल्याङ्कन क्रियाकलापबाट समेत उक्त मूल्याङ्कन फाराम भर्न सकिने छ ।

Basic Level English Curriculum Grades 1-3

Introduction

Assessment of students' learning needs to be carried out continuously in course of teaching learning on a regular basis in the regular class. It enables us to track the progress of the students and helps to determine the type of support needed to each student. Continuous assessment is prescribed by the National Curriculum Framework for the students of lower grades. Assessment and teaching learning go together and a teacher needs to assess students' learning continuously. However, keeping record of the everyday activities for each student may not be possible. Thus, it is suggested that each student is assessed on completion of each theme and their progress is to be recorded in the form. It is no guarantee that students have achieved the learning outcomes once the theme is over. In such case, two assessments may be required; Regular Assessment (RA, that takes place just after the completion of the theme) and Assessment After Remedial Class (AARC, that takes place after the remedial class). Both assessments should be recorded in the designated box. In the box, numbers 1 to 4 should be written. Their meanings are interpreted as follows:

1. Student can't do the task and needs remedial class.
2. Student can partly do the task but still needs some remedial class.
3. Student can satisfactorily do the task.
4. Student can perfectly do the task.

Students must score at least 3 in each learning outcome to move ahead. As the assessment of different learning outcomes can be achieved even with a task, the teacher can design such an integrated task. The following section contains theme-wise assessment forms for each grade where skill-wise learning outcomes are specified in the Learning Outcome. Section are merged together and rephrased as an indicative task to ease the teacher in assessing and marking the student's performance. The record forms should be kept in each student's file and the teacher needs to score in the same form each time the student is assessed. The date of assessment also needs to be written. The tasks for assessing students' learning in each theme are to be designed by the teachers themselves based on the 'Learning outcome indicators' mentioned in the form or sometimes they can utilize some tasks even from the textbook. In doing so, some tasks are appropriate for individual assessment whereas some are appropriate in pairs and some in whole group. The teachers should themselves decide which method is to be followed as per the requirement of the task. The major ways of assessment are as follows:

- a. Oral task
- b. Written task
- c. Observation

ASSESSMENT FORMS FOR GRADE ONE

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Alphabet

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Focus area of assessment	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Imitate, identify and discriminate word initial sounds that English letters represent.	Identifying sounds and alphabets					
		2. Match spoken words to printed words (e.g. the teacher pronounces /pin/, and the student selects pin from a set of three-word cards).	Word-visual association					
2	Speaking	3. Imitate and produce sounds and grade appropriate words.	Sounds, alphabets and words					
		4. Sing or recite songs/chants by listening to the teacher or audio clip.	Songs/rhymes/chants					
3	Reading	5. Recognize and read English alphabets and words accompanied by visual supports.	Reading alphabets					
		6. Read short and simple sentences.	Sentence					
4	Writing	7. Trace and write English alphabets (i.e., Aa-Zz)	Letters					
		8. Write grade appropriate English words.	Vocabulary					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Me and My Family

SN	Areas/ skills	Learning outcome indicators	Aspects of assessment	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Identify and discriminate English sounds that occur in different positions (initial, middle and final) in words.	Identifying sounds					
		2. Respond to the teacher verbally and non-verbally.	Oral response					
2	Speaking	3. Imitate and produce English sounds and grade appropriate words.	Sounds and words					
		4. Engage in short conversation introducing oneself, greeting and leave taking.	Greeting, introducing and leave taking					
		5. Give basic personal information about themselves (e.g. home and family).	Short conversation					
3	Reading	6. Read short and simple sentences.	Reading at sentence level					
		7. Read short text and answer in words.	Reading					
4	Writing	8. Draw lines, curves, circles, etc.; trace figures	Pre-writing practice					
		9. Write grade appropriate words.	Vocabulary					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Daily Life

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions.	Comprehension					
		2. Respond to the teacher verbally or non-verbally.	Comprehension					
2	Speaking	3. Tell the time and days of a week.	Conversation					
		4. Ask and answer short and simple questions about their ability.	Conversation					
3	Reading	5. Recite rhymes/chants.	Recitation					
		6. Read simple sentences and short paragraphs appropriately.	Fluency and accuracy					
		7. Read short text and answer in words.	Comprehension					
4	Writing	8. Write words and simple sentences in good handwriting.	Writing words and sentences					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My School

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions.	Words and simple expressions					
		3. Respond to the teacher verbally or non-verbally.	Listening and responding					
2	Speaking	3. Talk about present actions.	Simple conversation					
		4. Give simple commands and respond to the commands given by others.	Giving and responding commands					
		5. Participate in a short conversation asking and giving permission.	Permission					
3	Reading	6. Read simple sentences and short paragraphs appropriately.	Fluency and accuracy					
		7. Read short text and answer in a few words.	Comprehension					
4	Writing	8. Copy words and sentences in good handwriting.	Copying and reproducing					
		9. Give basic personal information in writing (e.g., name, address, age and nationality).	Writing personal information					
	Total obtained marks							
	Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Environment

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple instructions given by teachers and respond them.	Listening and responding					
2	Speaking	2. Pronounce grade appropriate words.	Pronunciation					
		3. Ask and answer short and simple questions.	Short question answer					
		4. Identify people, objects and places and describe them using adjectives.	Short description					
3	Reading	5. Recognize and read familiar words accompanied by visuals.	Vocabulary					
		6. Perform rhymes and chants with appropriate rhyme and rhythm.	Reading and reciting					
		7. Read simple sentences and short paragraphs and do simple comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	8. Write highly frequent familiar words, phrases and simple sentences correctly.	Copying, reproducing and writing					
		9. Form the simple sentences by putting the words in correct order.	Sentence formation					
	Total obtained marks							
	Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Belongings

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend simple expressions showing possessions.	Listening comprehension					
		2. Respond to the simple expressions describing possessions.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Ask and answer short and simple questions about the possessions.	Simple conversation					
		4. Sing or recite songs/chants by listening to the teacher or an audio.	Singing and recitation					
3	Reading	5. Read words and understand their meanings.	Vocabulary					
		6. Perform rhymes and chants appropriately.	Reading and reciting					
		7. Read and extract specific information from simple sentences and short paragraphs correctly.	Reading comprehension					
4	Writing	8. Write highly frequent familiar words, phrases and simple sentences.	Copying, reproduction, and recombination					
	Total obtained marks							
	Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Culture

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Listen and respond to simple expressions about culture.	Listening comprehension					
2	Speaking	2. Count and talk about pictures.	Word production					
		3. Ask and answer short and simple questions about culture.	Simple conversation					
3	Reading	4. Understand the meaning of grade appropriate words.	Vocabulary					
		5. Read simple sentences and short paragraphs and perform simple comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	6. Use correct spelling of words.	Writing words					
		7. Rearrange the words to form simple sentences.	Sentence formation					
	Total obtained marks							
	Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Communication Technology and Market

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions and respond them non-verbally and verbally.	Listening comprehension					
2	Speaking	2. Talk about means of communication.	Simple conversation					
3	Reading	3. Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation.	Vocabulary					
		4. Read and do different comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	5. Write the names of common professions.	Writing words					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{5 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Fruits and Vegetables

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions and respond them verbally and non-verbally.	Listening comprehension					
2	Speaking	2. Ask and answer short and simple questions about fruits and vegetables.	Asking and answering questions					
3	Reading	3. Read words and understand their meanings.	Vocabulary					
		4. Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation.	Reading and recitation					
		5. Read and do simple comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	6. Write the names of fruits and vegetables.	Writing words					
		7. Write short sentences about fruits and vegetables.	Writing sentences					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Hobbies and Interests

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Respond to the teacher non-verbally and verbally.	Listening and responding						
		3. Perform simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Sing/recite songs/chants.	Pronunciation						
		4. Talk about their likes and dislikes.	Conversation						
3	Reading	5. Read words and understand their meanings.	Vocabulary						
		6. Read words, simple sentences and short paragraph with acceptable pronunciation.	Fluency and accuracy						
		7. Read and do simple comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write about their likes and dislikes in simple sentences.	Writing sentences						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 1

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Birds and Animals

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Respond to the teacher verbally and non-verbally.	Listening and responding						
		2. Perform simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Describe birds and animals using simple adjectives.	Oral description						
3	Reading	4. Recognize and read words supported by visuals.	Vocabulary						
		5. Read simple sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation.	Reading and recitation						
		6. Extract specific information from short and simple text.	Reading comprehension						
4	Writing	7. Write simple sentences about birds and animals.	Writing words and sentences						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

ASSESSMENT FORM FOR GRADE TWO

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Me and My Family

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Identify and discriminate sounds in words.	Sounds						
		2. Recognize and match spoken words to printed words.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Talk about home and family.	Description/conversation						
		4. Participate in short conversation to greet, introduce and take leave.	Simple conversation						
3	Reading	5. Recognize and understand the meaning of grade appropriate words.	Vocabulary						
		6. Read words and sentences with acceptable pronunciation.	Reading and recitation						
		7. Extract specific information (names, number, age, etc.) from reading texts.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Give basic personal and family information in writing (e.g. name, address, age, nationality, family information, etc.).	Copying, reproduction and simple sentences						
		9. Use capital letters, full stop and question marks correctly in writing.	Mechanics						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Daily Life

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Listen to the instructions/commands and follow accordingly.	Listening and responding						
		2. Perform a variety of listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Participate in short and simple conversation talking about daily habits.	Conversation						
		4. Describe familiar objects, persons and events using simple adjectives.	Conversation/ description						
3	Reading	5. Recognize and understand the meaning of grade appropriate words and use in their own sentences.	Vocabulary						
		6. Read sentences and short paragraphs appropriately.	Fluency and accuracy						
		7. Extract specific information and solve simple reading tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write short sentences describing their daily activities.	Writing simple description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My School

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize, identify and produce rhyming words. (e.g., talk → chalk)	Sounds and rhyming words					
		2. Recognize and comprehend words and simple expressions and respond verbally and non-verbally.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Participate in short conversation when giving and responding to commands.	Conversation					
		4. Ask and answer short, simple questions talking about present action.	Conversation					
		5. Describe about places and locations.	Describing					
3	Reading	6. Recognize and read compound words (i.e., classroom, blackboard, etc.) and use them in their sentences.	Vocabulary					
		7. Read sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy					
		8. Locate the specific information and do the reading comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	9. Write simple sentences describing actions, events and location.	Simple description					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Environment

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions and respond verbally and non-verbally.	Listening comprehension						
		2. Understand and perform simple listening comprehension tasks.	Story-visual association						
2	Speaking	3. Participate in short conversation using simple English while talking about weather.	Conversation						
		4. Describe familiar objects, persons and pictures using simple adjectives.	Description						
3	Reading	5. Recognize and read words including compound words and use them in their own sentences.	Vocabulary						
		6. Read short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy						
		7. Locate the specific information and solve the reading comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write simple sentences describing people, place, pictures, weather, etc. using adjectives.	Simple description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Belongings

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Recognize, identify and match spoken words to printed words/pictures.	Listening comprehension						
		2. Understand and perform simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Follow the teacher with acceptable pronunciation.	Pronunciation						
		4. Ask and answer short and simple questions about immediate possessions.	Question-answer						
3	Reading	5. Recognize and read words including compound words and use them in their own sentences.	Vocabulary						
		6. Read short paragraphs with acceptable pronunciation and do comprehension tasks.	Reading comprehension						
4.	Writing	7. Write words and simple sentences to describe immediate possessions.	Describing						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Culture

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1.	Listening	1. Recognize, identify and produce words.	Identifying and producing words						
		2. Understand and do simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Tell the names of months of the year.	Speaking						
		4. Tell the names of cultural events.	Speaking						
3	Reading	5. Recognize and read words, and also use them in their sentences.	Vocabulary						
		6. Read short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy reading						
		7. Read and locate specific information.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write the names of the English months with correct spellings.	Writing months and job description						
		9. Write simple sentences about culture specific festivals.	Simple description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Communication Technology and Market

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Recognize, identify and produce words.	Identifying and producing words					
		2. Understand and do simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation.	Pronunciation					
		4. Ask for and give information in simple English. (i.e., buying and selling goods)	Conversation					
		5. Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio.	Recitation					
3	Reading	6. Understand the meaning of words in context and use them in their own sentences.	Vocabulary					
		7. Read sentences and short paragraphs with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy					
		8. Extract required information from the text.	Comprehension					
4	Writing	9. Write words with appropriate suffixes (i.e., s/es) to form plural nouns.	Writing words					
		10. Write the names of common communication tools.	Writing words					
		11. Write short sentences about communication tools.	Writing sentences					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{11 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Fruits and Vegetables

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Identify and discriminate words.	Sounds						
		2. Listen and do simple comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Imitate the teacher with acceptable pronunciation.	Pronunciation						
		4. Describe familiar objects (including fruits and vegetables) using simple adjectives.	Description						
3	Reading	5. Understand the meaning of grade appropriate words from the context and use them in their own sentences.	Vocabulary						
		6. Read sentences and short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy						
		7. Read and do simple comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write words related to fruits and vegetables with correct spelling.	Word and spelling						
		9. Write simple sentences describing objects.	Simple description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Hobbies and Interests

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Respond to the teacher verbally and non-verbally.	Listen and respond						
		2. Listen and do simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Sing/ recite a song/chant by listening to the teacher/audio/video.	Recitation						
		4. Participate in short conversation expressing likes and dislikes.	Conversation						
3	Reading	5. Understand the meaning of grade appropriate words from the context and use them in their own sentences.	Vocabulary						
		6. Read short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Accuracy and fluency						
		7. Read and extract required information to do comprehensions tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write words related to hobbies and interests with correct spelling.	Word and spelling						
		9. Write simple sentences about likes or dislikes.	Simple description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 2

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Birds and Animals

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Recognize and comprehend words and simple expressions and respond verbally and non-verbally.	Listening comprehension						
		2. Listen and do simple comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Imitate the teacher with acceptable pronunciation. (i.e., animals’ sounds)	pronunciation and production						
		4. Retell the story by listening to teacher or visual supports.	Narrating						
		5. Ask and answer short, simple questions expressing ability.	Conversation						
3	Reading	6. Understand the meaning of grade appropriate words from the context and use them in their own sentences.	Vocabulary						
		7. Read short paragraph with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Comprehension						
		8. Read and extract required information to do comprehensions tasks.	Comprehension						
4	Writing	9. Write the names of common birds and animals.	Words and spelling						
		10. Describe what someone/something can do or cannot do.	Description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{10 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

ASSESSMENT FORMS FOR GRADE THREE

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Me and My Family

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Recognize and identify rhyming words.	Identifying						
		2. Listen and do simple comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Respond to the teacher’s instructions.	Reproducing						
		4. Participate in short conversations to greet, talk about occupations, home, and family.	Conversation						
3	Reading	5. Recognize and read silent letters that occur in words and sentences.	Vocabulary						
		6. Read the text/chants/rhymes with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Recitation						
		7. Read short texts and extract required information (i.e., name, number, etc.).	Reading comprehension						
4	Writing	8. Use capital letters, full stops, commas and question marks while writing sentences.	Mechanics						
		9. Write correct spelling of words and use them to make simple sentences.	Spelling and word use						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Daily Life

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Listen and respond to a wide variety of spoken stimuli (words, sentences, questions, instructions, etc.) both verbally and non-verbally.	Listening comprehension					
		2. Perform a variety of listening comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Ask and answer a range of questions about telling time and apologizing.	Conversation					
		4. Talk about future events.	Conversation					
3	Reading	5. Read and comprehend meaning of words.	Vocabulary					
		6. Read short texts with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy					
		7. Read short texts and extract required information (name, time, place, number, etc.).	Reading comprehension					
4	Writing	8. Write simple sentences describing daily life activities.	Writing sentences					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My School

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Comprehend words and simple expressions.	Listening comprehension					
		2. Perform a variety of listening comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Participate in short conversation asking for and giving permission.	Conversation					
		4. Act on congratulating and praising.	Conversation					
3	Reading	5. Recognize and read words and sentences.	Vocabulary					
		6. Read short texts and extract required information (name, number, etc.) and do the comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	7. Write simple sentences describing people/places/objects.	Description					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Environment

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Listen and comprehend words and simple expressions.	Listening and comprehending						
		2. Listen and extract required information for simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation.	Vocabulary pronunciation and production						
		4. Participate in short conversations (describing people and places, talking about seasons and asking for and giving direction).	Conversation						
3	Reading	5. Read words composed of roots, prefixes and suffixes.	Vocabulary						
		6. Perform rhymes/chants with appropriate rhyming pattern.	Recitation						
		7. Read short texts and extract required information (name, date, time, place, number, etc.) and do the comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write the name of seasons and directional words (left, right, turn, go ahead, etc.)	Words and spelling						
		9. Write short simple direction.	Directions						
		10. Write short and simple sentences about people, place and seasons.	Description						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{10 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: My Belongings

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Listen and comprehend words and simple expressions.	Listening comprehension					
		2. Listen and extract required information for simple listening comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Ask and answer a range of questions.	Conversation					
		4. Describe people, objects and events using adjectives (including numbers) and prepositions.	Description					
3	Reading	5. Perform rhymes/chants with appropriate rhyming pattern.	Recitation					
		6. Read short texts and extract required information (name, date, time, place, number, etc.) and do the comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	7. Write sentences describing people, places and things.	Simple description					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Our Culture

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally.	Listening comprehension					
		2. Listen and identify key/specific information from a short speech or conversation and perform a variety of simple comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Ask and answer a range of simple questions about past events/activities.	Conversation					
		4. Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio.	Recitation					
3	Reading	5. Read short texts aloud with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Decoding and pronunciation					
		6. Perform a variety of simple comprehension tasks.	Reading comprehension					
		7. Read poems and short stories for pleasure.	Reading for pleasure					
4	Writing	8. Write simple sentences to narrate past events using visual supports (pictures, clues, etc.).	Description					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Communication Technology and Market

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks
1	Listening	1. Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally.	Listening and responding					
		2. Listen and identify key/specific information from a short speech or conversation and perform a variety of simple comprehension tasks.	Listening comprehension					
2	Speaking	3. Ask and answer a range of questions with a choice.	Conversation					
		4. Make simple telephone conversation.	Telephone conversation					
3	Reading	5. Read short texts aloud with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy					
		6. Perform a variety of simple comprehension tasks.	Reading comprehension					
4	Writing	7. Write sentences about people, places, choices and things.	Writing sentences					
		8. Write very short simple messages or dialogues/conversations.	Short message or dialogue					
		Total obtained marks						
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$						

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Fruits and Vegetables

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Listen and respond to a wide variety of spoken words, sentences, questions, instructions, etc. both verbally and non-verbally.	Listening comprehension						
		2. Listen and perform a variety of listening comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Produce words and simple sentences with acceptable pronunciation.	Pronunciation and production						
		4. Describe objects and pictures (fruits and vegetables) using adjectives and prepositions.	Description						
3	Reading	5. Read and understand meaning of grade appropriate words.	Reading for vocabulary						
		6. Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy						
		7. Read short texts and do comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write words related to fruits and vegetables with correct spelling.	Words and spelling						
		9. Write in a simple sentence describing objects (i.e., fruits and vegetables).	Writing sentences						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{9 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Hobbies and Interests

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Identify key information from a short speech/conversation.	Listening comprehension						
		2. Comprehend a range of short texts and do a variety of simple comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Ask and answer a range of questions about likes and dislikes.	Conversation						
3	Reading	4. Read and understand meaning of grade appropriate words.	Vocabulary						
		5. Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Reading fluency and accuracy						
		6. Read short texts and do comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	7. Write simple sentences expressing likes and dislikes.	Writing sentences						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{7 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

Grade: 3

Subject: English

Name of student:

Roll No:

Theme: Birds and Animals

SN	Language skills	Learning outcome indicators	Learning areas	Date	RA	Date	AARC	Remarks	
1	Listening	1. Identify key information from a short speech/conversation.	Listening comprehension						
		2. Comprehend a range of short texts and do a variety of simple comprehension tasks.	Listening comprehension						
2	Speaking	3. Sing or recite a song/chant by listening to the teacher or an audio.	Recitation						
		4. Participate in short conversations to express ability and inability.	Conversation						
3	Reading	5. Read and understand meaning of grade appropriate words.	Vocabulary						
		6. Read the text with acceptable pronunciation at an appropriate speed.	Fluency and accuracy						
		7. Read short texts and do comprehension tasks.	Reading comprehension						
4	Writing	8. Write simple sentences to express ability and inability.	Writing sentences						
		Total obtained marks							
		Achieved percentage = $\frac{\text{Total obtained marks}}{8 \times 4} \times 100\%$							

Guardian's Signature:

Teacher's Signature:

Date:

Date:

द्रष्टव्य : कार्यपुस्तक/पाठ्यपुस्तकको विषयगत क्षेत्रको अन्तिम क्रियाकलापको रूपमा राखिएको मूल्याङ्कन क्रियाकलापबाट समेत उक्त मूल्याङ्कन फाराम भर्न सकिने छ ।

अनुसूची ३ (ग) गणित विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

कक्षा : १

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	स्थानगत अवधारणा	स्थानको आधारमा वस्तुहरूलाई भित्र र बाहिर, अगाडि र पछाडि, तल र माथि, दायाँ, बायाँ र बिच, नजिक र टाढा छुट्याउन					
२	सिधा रेखा र वक्र रेखा	सिधा रेखा र वक्र रेखा, पहिचान गर्न, ट्रेस गर्न र चित्र कोर्न					
३	ज्यामितीय आकारहरू	आफ्नो वरपर पाइने ज्यामितीय आकारहरू (त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्त) चिन्न					
४	२० सम्मका सङ्ख्याहरू	देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्म गन्ती गर्न, पढ्न, लेख्न र तुलना गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १ विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	दैनिक क्रियाकलापहरूको समय	दैनिक क्रियाकलापहरूको समय भन्न					
२	हप्ताका दिनहरू	हप्ताका दिनहरू भन्न र लेख्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{२ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	२० सम्मका सङ्ख्याहरू अक्षरमा	देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा एकदेखि २० सम्म अक्षरमा पढ्न र लेख्न					
२.	२० सम्मका जोर र बिजोर सङ्ख्याहरू	ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई जोर र बिजोर सङ्ख्यामा वर्गीकरण गर्न					
३.	योगफल २० सम्म आउने जोड	योगफल २० सम्म आउने तीनओटासम्म सङ्ख्याहरूको जोड गर्न					
४.	२१ देखि १०० सम्मका सङ्ख्याहरू	देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २१ देखि १०० सम्म गन्ती गर्न, पढ्न, लेख्न र तुलना गर्न					
५.	अप्रामाणिक नापोको प्रयोग गरी वस्तुको लम्बाइ	अप्रामाणिक नापोको प्रयोग गरी ठोस वस्तुहरू नाप्न र त्यसको आधारमा अग्लो र होचो, लामो र छोटो छुट्याउन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{५ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	क्रमात्मक सङ्ख्या	पहिलोदेखि दसौसम्मका स्थान पहिचान गर्न					
२.	योगफल १०० सम्म आउने जोड	हात लागी नआउने र योगफल १०० सम्म आउने दुईओटा सङ्ख्याहरूको जोड गर्न					
३.	२० सम्मका सङ्ख्याको घटाउ	ठोस वस्तुको प्रयोग गरी २० सम्मका सङ्ख्याको घटाउ गर्न					
४.	दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ	सापटी लिन नपर्ने दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सञ्चार प्रविधि र बजार

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	रु. १०० सम्मका नेपाली सिक्का तथा नोट	चलनचल्लीमा रहेका रु. १०० सम्मका नेपाली सिक्का तथा नोट चिन्न					
२.	चित्रग्राफ	चित्रग्राफबाट जानकारी लिन र दिन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{२ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१	ज्यामितीय आकारहरू	ठोस वस्तुहरू (जस्तै : सिन्का, तार, बाँस, किला, बाँसका चोया, डोरी, आदि) को प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुजका आकारहरू बनाउन					
२	ज्यामितीय आकारहरू	त्रिभुज, चतुर्भुज र वृत्तका आकारहरू ट्रेस गर्न					
३	ज्यामितीय आकारहरू	भुजा र कुनाका आधारमा त्रिभुज र चतुर्भुजको अवधारणा विकास गर्न					
४	समान प्रकृतिका भाँडाहरूको क्षमता	समान प्रकृतिका भाँडाहरूको अवलोकन गरी क्षमता तुलना गर्न					
५	क्षमता	विभिन्न भाँडाहरूको क्षमताको अनुमान गर्न र अप्रामाणिक नापोद्वारा पुष्टि गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{५ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २ विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	घण्टा र मिनेटमा समय	घडी हेरी घण्टा र मिनेटमा समय भन्न र लेख्न					
२.	कुनै दिनको मिति	क्यालेन्डर हेरेर कुनै दिनको मिति (साल, महिना, गते र बार) भन्न र लेख्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{२ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सङ्ख्याको ज्ञान

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	१००० सम्मका सङ्ख्याहरू	देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा १००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्नु, पढ्न र लेख्न					
२.	१०० सम्मका सङ्ख्याहरू अक्षरमा	१०० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{२ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २ विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	सङ्ख्याहरूको बढ्दो र घट्दो क्रम	तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई तुलना गरी बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न					
२.	जोर र बिजोर सङ्ख्याहरू	तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूमा जोर र बिजोर सङ्ख्या पहिचान गर्न					
३.	१ किलोग्रामसम्मका वस्तुको तौल	१०० ग्राम देखि १ किलोग्रामसम्मको प्रामाणिक ढक्को प्रयोग गरी वरपरका वस्तुको तौल लिन					
४.	तौलका एकाइहरूबिचको सम्बन्ध	किलोग्राम र ग्रामको सम्बन्ध बताउन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २ विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र. स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	प्रामाणिक एकाइमा वस्तुको लम्बाइ	लम्बाइको नापको प्रामाणिक एकाइको पहिचान गर्न र रुलरको प्रयोग गरी वस्तुको नाप सेन्टिमिटर र मिलिमिटर स्केलमा पढ्न					
२.	विभिन्न वस्तुका लम्बाइ अनुमान	विभिन्न वस्तुको लम्बाइ सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न					
३.	क्षेत्रफल	समान प्रकृतिका कुनै दुईओटा सतहको अवलोकन गरी क्षेत्रफल तुलना गर्न					
४.	गुणन	गुणनलाई दोहोरिएको जोडका रूपमा व्यक्त गर्न					
५.	भिन्न	सिङ्गो, आधा र एक चौथाइको अवधारणाका आधारमा वस्तुहरूको तुलना गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{५ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सञ्चार प्रविधि र बजार

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	तालिकाबाट जानकारी	दिइएको तालिकाबाट जानकारी लिन दिन					
२.	चित्रग्राफ र तालिका	दिइएको चित्रग्राफबाट सदस्यहरूको सङ्ख्या गनेर तालिकामा प्रस्तुत गर्न					
३.	१००० सम्मका सिक्का तथा नोट	रु. १००० सम्मका सिक्का तथा नोट चिन्न					
४.	मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ	रूपान्तर गर्न नपर्ने मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : गणितका आधारभूत क्रिया

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	जोड	योगफल १,००० सम्म आउने तीन अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड गर्न					
२.	घटाउ	तीनअङ्कसम्मको सङ्ख्याको घटाउ गर्न					
३.	गुणन	१० सम्मको गुणन तालिका निर्माण गर्न					
४.	भाग	१० सम्मको गुणनतालिकामा आधारित रहेर दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले निःशेष भाग जाने भाग गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : म र मेरो परिवार

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	वस्तुको किनारा वा रेखाखण्डको नाप	दिइएको वस्तुको किनारा वा रेखाखण्डको नाप लिन र दिइएको नापको रेखाखण्ड खिच्न					
२.	कोणहरू	वरपर पाइने ठोस वस्तुमा बनेका कोणहरू देखाउन					
३.	कोणहरूको रचना	रुलरको प्रयोग गरी कोणहरू खिच्न, नाम लेख्न र तुलना गर्न					
४.	समकोण	समकोण पहिचान गर्न					
५.	ज्यामितीय आकारहरू	सिधा किनारा (straight edge) भएको वस्तु र सिसाकलम प्रयोग गरी त्रिभुज र चतुर्भुज खिच्न र नाम लेख्न					
६.	आयताकार र वर्गाकार सतह	आयताकार र वर्गाकार सतह पहिचान गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{६ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३ विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो दैनिक जीवन

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपद्धतिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापद्धतिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	घडीअनुसारको समय	१. घडी हेरी घण्टा, मिनेट र सेकेन्डमा समय भन्न र लेख्न					
२.	समयका एकाइहरूबिचको सम्बन्ध	२. समयका एकाइहरू बिचको सम्बन्ध भन्न र लेख्न (वर्ष, महिना, हप्ता, दिन, घण्टा, मिनेट र सेकेन्ड)					
३.	कुनै काममा लागेको समय	३. कुनै काममा लागेको समय पत्ता लगाउन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{३ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : सङ्ख्याको ज्ञान

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरू	पाँच अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा स्थानमान तालिकामा प्रस्तुत गर्न, स्थानमान भन्न, पढ्न र लेख्न					
२.	१००० सम्मका सङ्ख्याहरू अक्षरमा	१००० सम्मका सङ्ख्याहरूलाई देवनागरी र हिन्दु अरेबिक सङ्ख्याङ्कन पद्धतिअनुसार अक्षरमा पढ्न र लेख्न					
३.	सङ्ख्याहरूको तुलना	चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई सङ्केतहरू =, >, < प्रयोग गरी तुलना गर्न					
४.	सङ्ख्याको ढाँचा	सङ्ख्याको ढाँचा पहिचान गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : हाम्रो समुदाय

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	सङ्ख्याहरूको बढ्दो वा घट्दो क्रम	१. चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूलाई बढ्दो वा घट्दो क्रममा पढ्न र लेख्न					
२.	स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्मका सङ्ख्याहरू	२. स्थानीय सङ्ख्याङ्कन पद्धतिमा २० सम्म पढ्न र लेख्न					
३.	लम्बाइ	३. विभिन्न वस्तुको लम्बाइ मिटर वा सेन्टिमिटर स्केलमा अनुमान गर्न, नाप्न र पुष्टि गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ३} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : मेरो विद्यालय

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	भिन्न	आधा, एकचौथाइ, तीनचौथाइ, एकतिहाइ र दुईतिहाइलाई भिन्नको रूपमा लेख्न					
२.	भिन्न	भिन्नहरू $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$ लाई सामग्री प्रयोग गरी देखाउन					
३.	भिन्नको तुलना	चित्रद्वारा माथिका भिन्नहरूमध्ये कुनै दुईओटा भिन्नहरू तुलना गर्न					
४.	क्षेत्रफल	वर्ग कोठाहरूको सङ्ख्या गनेर वर्गाकार वा आयताकार समतलीय सतहको क्षेत्रफल पत्ता लगाउन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : गणित

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : गणितका आधारभूत क्रिया

क्र.स.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	जोड	योगफल १०,००० सम्म आउने चार अङ्कसम्मका सङ्ख्याहरूको जोड गर्न					
२.	जोड र घटाउबिचको सम्बन्ध	जोड र घटाउबिचको सम्बन्ध पहिचान गर्न					
३.	घटाउ	चार अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ गर्न					
४.	गुणन	तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्याले गुणन गर्न					
५.	भाग	तीन अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई १० सम्मको सङ्ख्याले भाग गर्न					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ५} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३ विषय : गणित
विषयक्षेत्र : सञ्चार प्रविधि र बजार

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

क्र.सं.	विषयवस्तु	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पठनपाठनपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१.	मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ	मुद्रासम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न					
२.	क्षमताका एकाइहरूको सम्बन्ध	लिटर र मिलिलिटरको सम्बन्ध बताउन					
३.	विभिन्न भाँडाहरूको क्षमताको नाप	विभिन्न क्षमताका भाँडाहरूको क्षमता लिटर र मिलिलिटर एकाइमा नाप लिन					
४.	क्षमता एकाइहरूको जोड र घटाउ	लिटर र मिलिलिटरसम्बन्धी जोड र घटाउ गर्न					
५.	लम्बाइका एकाइहरूको सम्बन्ध	मिटर, सेन्टिमिटर र मिलिमिटरको सम्बन्ध बताउन					
६.	वस्तुहरूको तौलको अनुमान र यकिन	वस्तुहरूको तौलको अनुमान गर्न र नापद्वारा यकिन गर्न					
७.	चित्रग्राफ	चित्रग्राफ बनाउन					
विषयक्षेत्रगत उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड						
	$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ७} \times १००$						

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

अनुसूची ३ (घ) हाम्रो सेरोफेरो विषयको विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन अभिलेख

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र १. म र मेरो परिवार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो नाम, ठेगाना तथा परिवारका सदस्यहरूको नाम र नाता बताउन					
२. परिवारका सदस्यले गर्ने मुख्य कामहरू बताउन					
३. परिवारका सदस्यहरूलाई उपयुक्त अभिवादन गर्न र आफूभन्दा सानालाई माया गर्न					
४. आफूले खाने खानेकुराको नाम बताउन					
५. स्थानीयस्तरमा पाइने सफा र ताजा खानेकुरा खाने बानी बसाल्न					
६. आफ्नो पहिरनका बारेमा बताउन					
७. घरमा खेलौनाहरू प्रयोग गरी खेल					
८. स्थानीय खेलहरू र कथामा आधारित खेलहरू खेल					
९. लाइनमा हिँड्ने बानी विकास गर्न					
१०. घरमा भएका सरसामानको नाम भन्न र जतन गर्न					
११. साधारण उपकरणको पहिचान र प्रयोग गर्न					
१२. पेन्सिल, चक, पेस्टल वा खरीको प्रयोग गरी मोटा, मसिना, सिधा र बाङ्गाटिङ्गा रेखाहरू कोर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १२} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र २. मेरो दैनिक जीवन

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. शरीरका बाहिरी अङ्गहरूको पहिचान र सरसफाइ गर्न					
२. आफ्नो वरपर उपलब्ध सामग्रीहरूबाट बनाइएका रङहरू प्रयोग गरी औँला वा छेस्काले कागजमा स्वतन्त्र रूपले चित्र बनाउन					
३. शिक्षकको निर्देशनमा सुखासन, शिशु आसन र शवासन जस्ता आधारभूत योग आसनको अभ्यास गर्न					
४. हात धुने, चर्पीमा दिसापिसाब गर्ने तथा सफा र सुरक्षित पानी पिउने बानी बसाल्न					
५. दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोग बताउन					
६. खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको नाम बताउन					
७. विभिन्न प्रकारका ध्वनि पहिचान गरी तिनीहरूको स्रोत बताउन					
८. प्रकाशका मुख्य स्रोत पहिचान गरी महत्त्व बताउन					
९. शरीरलाई विभिन्न दिशामा तन्काउन र झुकाउन					
१०. भकुन्डो गुडाउने र समाउने अभ्यास गर्न					
११. बाङ्गोटिङ्गो तथा सिधा रेखामा ताल मिलाएर हिँड्न र ठिक तरिकाले उभिन, हिँड्न, बस्न र सुत्न					
१२. विविध दिशामा ताल मिलाएर शरीर घुमाउन र बटार्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १२} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ३. हाम्रो समुदाय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्ना दौतरी र परिवारका सदस्यसँग मिलेर बस्न, खेलन र सहकार्य गर्न					
२. धारा, शौचालय आदिको प्रयोग गर्न र पालो पखिन					
३. विरामी पर्दा साथी, परिवार तथा शिक्षकलाई बताउन र सहयोग लिन					
४. उपचार गर्न जाने स्वास्थ्य संस्थाको नाम बताउन					
५. सरुवा रोगहरूको नाम बताउन					
६. वरपरका जनावरहरू र तिनीहरूका खाना तथा बच्चा चिन्न र नाम बताउन					
७. जनावरहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्न					
८. पात, रुखका बोक्रा, सिक्का, कपडा आदिलाई घोट्टेर विभिन्न टेक्सचर छपाइ गरी प्रदर्शन गर्न					
९. साथीसँग रमाइलो गर्दै घेरामा र समूहमा खेलिने खेल खेलन					
१०. वरपरका पशुपन्छीहरूको क्रियाकलापको अवलोकन गरी अभिनय गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १०} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ४. मेरो विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो विद्यालयको नाम, ठेगाना, कक्षा शिक्षक र साथीहरूको नाम बताउन					
२. शरीर तताउने कसरत गर्न					
३. पिटी तालिका नम्बर १ देखि ३ सम्मका कसरत गर्न					
४. शिक्षकको निर्देशनअनुसार लडजम्प र हाइजम्प गर्न					
५. फूलबारी तथा बोटबिरुवाहरूको हेरचाह गर्न					
६. विद्यालयमा भएका सरसामानहरूको नाम बताउन					
७. दुर्घटनाबाट भएको चोटपटक बताउन र सचेत रहन					
८. अपरिचित बेवारिसे वस्तुप्रति सचेत रहन					
९. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपप्रति सजग रहन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ९} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ५. हाम्रा वरपरका सजीवहरू

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. सजीव र निर्जीव वस्तुहरू पहिचान गर्न र तिनीहरूका लक्षण बताउन					
२. हाम्रा वरपरका बिरुवालाई पहिचान गर्न					
३. बिरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गर्न					
४. बिरुवाका भागहरू जरा, डाँठ, पात, फूल र फल पहिचान गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ६. हाम्रो वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो कोठा र कक्षाकोठा सरसफाई गर्न					
२. फोहोरलाई तोकिएको स्थानमा राख्न र वरपरको वातावरण सफा राख्न सहयोग गर्न					
३. आफ्नो वरपरका वस्तुहरूलाई प्राकृतिक र मानव निर्मितमा वर्गीकरण गर्न र ती वस्तु तथा घटनासँग सम्बन्धित प्रश्नहरू गर्न					
४. आफ्ना वरपरका वस्तुलाई आकार, प्रकार, गन्ध, तातो र चिसो, कडा र नरम गुणका आधारमा छुट्टयाउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ७. मेरो सिर्जना

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. विभिन्न आकृतिका चित्र बनाउन र छपाइ कार्य गर्न					
२. माटो, पिठो आदिमा विभिन्न आकृतिका वस्तुले थिचेर आकारप्रकार बनाउन					
३. आफूले सुनेका स्थानीय गीत र राष्ट्रिय गान एकलै र समूहमा गाउन					
४. एकल तथा समूहमा ताली बजाउन र ताली बजाउँदै बालगीत र कक्षागत गीत गाउन					
५. स्थानीय बाजाहरूको नाम बताउन					
६. आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल र भाव मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ६} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ८. हाम्रो संस्कृति

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरूको नाम बताउन					
२. चाडपर्वहरूमा खाइने खानेकुराहरूको सूची बनाउन					
३. घरमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरू जन्मदिन, कुलपूजा, विवाह, व्रतबन्ध आदिका बारेमा बताउन					
४. आफ्ना समुदायका संस्कारहरू, जस्तै : दसैं, तिहार, छठ, इद, जात्रा आदिका चित्रमा रङ भर्न					
५. राष्ट्रिय चिह्नको पहिचान गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ५} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ९. सञ्चार प्रविधि र बजार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. सञ्चारका माध्यमहरूको नाम बताउन					
२. आफ्नो परिवारका सदस्य र साथीहरूसँग मौखिक सञ्चार गर्न					
३. सञ्चारका साधनहरू प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरूप्रति सचेत रहन					
४. यातायातका मुख्य साधनहरूको नाम बताउन र आफ्नो परिवारले प्रयोग गर्ने यातायातका साधनहरू पहिचान गर्न					
५. परिवारका सदस्यहरूले किनबेच गर्ने सामग्रीहरू र स्थान पहिचान गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ५} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : १

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र १०. हाम्रो वरपरको संसार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. मौसमका प्रकारहरू पहिचान गरी वर्णन गर्न					
२. मौसमअनुसारका लुगाहरूको छनोट गर्न					
३. कागजलाई स्वतन्त्र रूपमा काटेर, पट्याएर तथा टाँसेर नयाँ आकृति बनाउन					
४. आफ्नो घर तथा विद्यालय वरिपरिको जमिनको स्वरूप पहिचान गर्न					
५. पानीका स्रोतहरू र यसको दैनिक जीवनमा उपयोगिता बताउन					
६. दैनिक जीवनमा हावाबाट हुने काम अवलोकन गरी त्यससँग सम्बन्धित सामान्य क्रियाकलाप गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ६} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : १. म र मेरो परिवार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो परिवारका सदस्यहरूले लगाउने पहिरन बताउन					
२. आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको काम, पेसा र उमेर बताउन					
३. आफ्नो कक्षामा पढ्ने साथीहरूको घर ठेगाना बताउन					
४. छरछिमेकीलाई आदर सत्कार गर्न					
५. सिकेका जानेका गीतमा खुट्टा र हातको चाल मिलाई हाउभाउसहित नृत्य गर्न					
६. शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनअनुसार कथामा आधारित खेलहरू खेल्न					
७. घरपरिवारका सदस्यहरूसँग सहयोग लिन र दिन					
८. परिवारका सदस्यहरू विरामी परेको अवस्थामा सहयोग गर्न र स्वास्थ्य सेवा लिन					
९. शरीर तताउने सामान्य कसरत गर्न					
१०. घर र आफ्नो वरपर पाइने खानेकुरा (रैथानेसहित) को पहिचान गर्न र उपयोग गर्न					
११. स्थानीय स्तरमा पाइने हरियो सागपात र पहेँला फलफूल खाने बानी बसाल्न					
१२. परिवारका सदस्यहरूसँग खेलौना र स्थानीय सामग्रीहरू प्रयोग गरी खेल्न					
१३. जोडी जोडी बनाएर चारै दिशामा हिँड्न, निश्चित दिशामा हपिड गर्न र टेनिक्वट (रबर रिड) फ्याँक्न					
१४. घरायसी दैनिक प्रयोगका सरसामानहरूको नाम बताउन र हिफाजत साथ प्रयोग गर्न					
१५. व्यक्तिगत सरसफाइमा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको पहिचान गरी प्रयोग गर्न					
१६. साधारण उपकरणको अवलोकन गर्न, आवश्यकताअनुसार मापनका लागि प्रयोग गर्न र तुलना गर्न					
१७. ज्यामितीय आकारमा आधारित विभिन्न आकृतिहरू बनाउन					
१८. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको सामान्य रेखाङ्कन गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{\times \times 18} \times 100\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र : २. मेरो दैनिक जीवन

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आधारभूत योग अभ्यास (पुतली आसन, वज्रासन र वृक्षासन) गर्न					
२. सङ्गीतको तालमा विविध दिशामा शरीर घुमाउन र बटार्न					
३. खोक्दा, हाच्छिउँ गर्दा नाकमुख छोप्न र जथाभावी नथुक्न					
४. शरीरका अङ्गहरू सफा गर्न					
५. पिउने पानी सुरक्षित राख्ने तरिका पहिचान गर्न र समय समयमा पानी पिउन					
६. साधारण लड्जम्प र हाइजम्प गर्न					
७. विद्युत्का प्रमुख स्रोतहरू पहिचान गरी घरायसी प्रयोग गर्न					
८. चुम्बकलाई शक्तिका रूपमा पहिचान गर्न र चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकले तान्ने वस्तु छुट्याउन					
९. रङहरू चिन्न र मिश्रण गर्न					
१०. ठिक तरिकाले हिँड्न, उभिन, बस्न र सुत्न					
११. विविध दिशामा भकुन्डो फाल्ने र समाउने अभ्यास गर्न					
१२. विभिन्न प्रकारका ध्वनिहरू पहिचान गर्न र ध्वनिका स्रोतहरू खोजी गरी सूची तयार गर्न					
१३. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने ताप र प्रकाशका स्रोतहरू पहिचान गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १३} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ३. हाम्रो समुदाय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो गाउँटोलमा सामाजिक काम गर्ने व्यक्तिहरूको नाम बताउन					
२. छरछिमेकबाट आपसी सहयोग लिन र दिन					
३. साथीहरूसँग स्किपिङ, कुकुर फुक्यो, साधारण लखेटाइ आदि खेल खेल्न					
४. सार्वजनिक स्थल र साधनहरू उपयोग गर्दा पङ्क्तिमा पालो पर्खन र अरूलाई पालो दिन					
५. सर्ने र नसर्ने रोगहरूको नाम बताउन तथा रोगहरू सर्ने माध्यम पहिचान गर्न					
६. स्वास्थ्य सेवा दिने स्थानीय संस्थाहरूको छोटो परिचय दिन					
७. बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन तथा बिरामी, अशक्त र असहाय व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सेवाका लागि सहयोग गर्न					
८. स्वतन्त्र रूपमा अगाडि र पछाडि पल्टने अभ्यास गर्न					
९. तेल तथा कार्बन कागज प्रयोग गरेर विभिन्न आकारहरू छाप्न					
१०. वरपरका जमिन र पानीमा बस्ने जनावरहरू चिन्न					
११. जनावरलाई घरपालुवा र जङ्गली समूहमा वर्गीकरण गर्न					
१२. जनावरहरूको खाना चिन्न र खाना खाने तरिका बताउन					
१३. जनावर र बिरुवाहरूबाट पाउने खानेकुराको नाम बताउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १३} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ४. मेरो विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. कक्षाकोठा सरसफाइ गर्न					
२. विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामानको पहिचान गरी जतन गर्न					
३. सतर्क, गोडाफाट र विश्राम जस्ता कार्यहरू अभ्यास गर्न तथा लाइनमा अगाडि हिँड्न					
४. पिटी तालिका नम्बर १ देखि ५ सम्मका कसरतहरू ताल मिलाएर गर्न					
५. २५ मिटरसम्मको दुरी दौडन					
६. घाउचोट वा दुर्घटना भएको अवस्थामा प्राथमिक उपचार गर्नुपर्ने कुरामा सचेत हुन					
७. घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूको कारण बताउन र यस्ता दुर्घटनाहरूप्रति सावधान हुन					
८. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन					
९. बगैँचा निर्माणमा सहयोग गर्न					
१०. चित्रमा उपयुक्त रङ्ग भर्न र कागजका टुक्रा बाट कोलाज बनाउन					
११. छापिएका चित्र काटेर टाँसी मनपर्ने आकृति बनाउन					
१२. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन					
१३. एक खुट्टाले टेकी शरीर सन्तुलन गरी उभिन र जोडीमा अभ्यास गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times १३} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ५. हाम्रो वरपरका सजीवहरू

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. जनावर र विरुवाबिच भिन्नता छुट्याउन					
२. आफ्नो वरपर भएका जनावर र वनस्पतिका सामान्य रेखाङ्कन गर्न					
३. जनावरको चालको तरिका बताउन र अभिनय गर्न					
४. विभिन्न विरुवाका भागहरू (जरा, डाँठ, पात, फूल र फल) पहिचान गरी काम बताउन					
५. विरुवाहरूलाई रुख, बुट्यान र भारपातमा वर्गीकरण गरी सामान्य वर्णन गर्न					
६. विरुवाहरूलाई फलफूल, अन्नबाली र तरकारी समूहमा छुट्याउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ६} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ६. हाम्रो वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. घर तथा विद्यालय सफा राख्ने कार्यमा सहभागी हुन					
२. वातावरण फोहोर हुने कारणहरू र वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपाय बताउन तथा सरसफाइ कार्यमा सहभागी हुन					
३. खेर गएका वा वरपर उपलब्ध सामग्रीहरू प्रयोग गरी विभिन्न नमुना निर्माण गर्न (जस्तै : भवन, खेल्ने वस्तु र रोबोट)					
४. आफ्नो गाउँ/टोलका सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको सूची बनाउन र तिनीहरूको संरक्षण कार्यमा सहयोग गर्न					
५. दैनिक जीवनमा हावा, पानी र माटाको उपयोगिता बताउन					
६. वरपरका वस्तु तथा घटनासम्बन्धी जिज्ञासा राख्न					
७. पारदर्शक र अपारदर्शक, डुब्ने र उत्रने, घुल्ने र नघुल्ने वस्तुहरू छुट्याउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{4 \times 7} \times 100\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ७. मेरो सिर्जना

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो गाउँ/टोलको सामान्य नक्सा कोरी खोला, नदी, पोखरी आदि देखाउन					
२. मनपर्ने वस्तुहरूको रेखाचित्र बनाउन					
३. रिलिफ प्रिन्ट ब्लक (relief print block) को प्रयोग गरी विभिन्न रङहरूमा छपाइ गर्न					
४. आकार, स्वरूप र रङहरूको पुनरावृत्ति गरी सामान्य बुट्टाहरू बनाउन					
५. माटो, पिठो आदिको प्रयोग गरी गोलो चेप्टो, बाटुलो, लाम्चो आदि आकारका वस्तु बनाउन					
६. राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत, बालगीत र आफूले जानेका स्थानीय गीत लय मिलाएर गाउन					
७. लयमा ताली बजाउन र स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न					
८. स्थानीय गीत तथा आफूले सिकेका गीतहरूमा लय, ताल, भाव र चाल मिलाई एकल र सामूहिक नृत्य गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ८} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ८. हाम्रो संस्कृति

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्ना चाडपर्वमा लगाइने पोसाक पहिचान गर्न र चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन					
२. परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा खाइने खानेकुराको सूची बनाउन					
३. परिचित व्यक्तिसँग आवश्यक सहयोग लिन र दिन					
४. राष्ट्रिय चिह्नहरूको परिचय दिन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ९. सञ्चार प्रविधि र बजार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमार्फत सूचना प्राप्त गर्न र प्राप्त सूचना आदानप्रदान गर्न					
२. सञ्चारका साधनहरूको प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सुरक्षाका उपायहरू पहिचान गरी सचेत रहन					
३. आफ्नो गाउँ/नगरमा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको पहिचान गर्न					
४. परिवारको आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न					
५. घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने सामग्रीको प्रयोग बताउन र मितव्ययिता अपनाउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ५} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : २

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र १०. हाम्रो वरपरको संसार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. मौसमका विशेषताहरू पहिचान गर्न					
२. मौसमअनुकूल आफ्नो हेरचाह गर्न					
३. आफ्नो टोल, समुदाय र त्यस वरिपरिको भौगोलिक स्वरूप पहिचान गर्न					
४. हावा र पानीका भौतिक गुणहरू पहिचान गर्न					
५. पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र दैनिक जीवनमा पानीको महत्त्व बताउन					
६. दैनिक जीवनमा हावाको प्रयोग पहिचान गर्न					
७. त्रिभुज, चतुर्भुज, वर्गाकार तथा आयताकारमा कागज पट्याउन र यसको आधारमा विभिन्न वस्तुहरूको आकृति तयार गर्न					
८. स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामग्रीबाट रङ बनाउन र उक्त रङहरूको प्रयोग गरी कागजमा चित्र बनाउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times ८} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र १. म र मेरो परिवार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफू र परिवारका सदस्यहरूको नाता सम्बन्ध बताउन तथा नातेदार र पाहुनाहरूको सत्कार गर्न					
२. आफ्नो पारिवारिक पृष्ठभूमि बताउन (पुर्खा, पुस्तागत)					
३. समुदायका विभिन्न व्यक्तिहरूले गर्ने श्रमको पहिचान र सम्मान गर्न					
४. परिवारको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न					
५. समुदायका काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न					
६. आफूले सिकेका गीतलाई ताल र भाव मिलाई समूहमा साधारण नृत्य गर्न					
७. विभिन्न प्रकारका खानेकुराको स्रोत पहिचान, वर्गीकरण र उपयोग गर्न					
८. शाकाहारी र मांसाहारी खानेकुराको पहिचान र उपयोग गर्न					
९. आफ्नो शारीरिक स्वास्थ्यप्रति सचेत रहन					
१०. हात समाई लखेटेर खेल्ने खेलहरू खेल्न					
११. ताँती र पङ्क्तिमा ठिकसँग उभिन एवम् सामूहिक रूपमा कदम मिलाएर हिँड्न					
१२. आफू, समूह र शिक्षकनिर्मित कथाहरूमा आधारित खेलहरू खेल्न					
१३. कथाका आधारमा सरल अभिनय गर्न					
१४. विभिन्न आकारका वस्तुलाई जोडेर आकृति बनाउन					
१५. नापका सरल उपकरणको प्रयोग गरी वस्तुको मापन गर्न र निष्कर्ष दिन					
१६. दैनिक जीवनमा प्रयोग हुने सरसमानको रेखाङ्कन गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{१६ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३
विषयक्षेत्र २. मेरो दैनिक जीवन

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. शिक्षक र समूह नेताको निर्देशनमा आधारभूत योग अभ्यास गर्न					
२. ठाडो वस्तुमा चढ्ने भर्ने र बारमा झुन्डिने तथा हप गर्ने अभ्यास गर्न					
३. शरीरका लागि आराम, निद्रा र व्यायामको सन्तुलन मिलाउन					
४. कुर्कुच्चा र पञ्जाले हिँड्ने अभ्यास गर्न					
५. शरीरका अङ्गहरू सफा राख्ने बानीको विकास गर्न					
६. रोग लाग्नबाट बच्न स्वास्थ्यकर बानी अवलम्बन गर्न					
७. मन पर्ने विषयमा चित्र बनाउन					
८. विभिन्न तरिकाले स्किपिड गर्न					
९. चर्पी, धारा र वरपरको वातावरण सफा राख्न					
१०. पिउने पानी सुरक्षित राख्न					
११. कम तौलका वस्तुहरू निश्चित दिशामा फ्याँक्न					
१२. दैनिक जीवनमा विद्युत्को उपयोगिता पहिचान गरी विद्युत्को प्रयोगमा सावधानी अपनाउन					
१३. चुम्बकको प्रयोग गरी चुम्बकीय र अचुम्बकीय वस्तुहरू छुट्याउन					
१४. ध्वनि प्रदूषण र मानव जीवनमा यसको असर सम्बन्धमा सचेत हुन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{१४ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ३. हाम्रो समुदाय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफू बसेको वडाको परिचय दिन, सामाजिक काममा सहभागी हुन र समाजसेवीको सम्मान गर्न					
२. छरछिमेकको काममा आफूले सकेको सहयोग गर्न					
३. स्थानीय खेलहरूको पहिचान, प्रदर्शन र सामूहिक रूपमा प्रतिस्पर्धा गर्न					
४. ज्येष्ठ नागरिक, असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मान र सहयोग गर्न					
५. घरपरिवार र साथी साथीमा समझदारी कायम गर्नका लागि आफ्नो भूमिका निवाह गर्न					
६. बालअधिकारप्रति सचेत रहन					
७. जमिन र पानीमा बस्ने जनावरका बाहिरी अङ्गहरू चिन्न र उपयोगिता बताउन					
८. जनावरको खाना खान सघाउने अङ्ग चिन्न					
९. विभिन्न मौसम र समयमा देखिने जनावर चिन्न एवम् तिनको सूची तयार गर्न					
१०. मानिसले जनावर र बिरुवाबाट पाउने फाइदा बताउन					
११. आफ्नो वरिपरि पाइने पशुपन्छीको हिँडाइ, उफ्राइ र बोलीको नक्कल गर्न					
१२. नसर्ने रोगका सामान्य कारक तत्वहरू बताउन					
१३. बिरामी हुँदा स्वास्थ्य सेवा लिन र अरूलाई स्वास्थ्यसेवा लिनका लागि उत्प्रेरित गर्न					
१४. खोपको महत्त्व बताउन					
१५. धूमपान र मद्यपानको प्रयोगले परिवार तथा समुदायमा पर्ने असर बताउन र धूमपान तथा मद्यपानबाट टाढा रहन					
१६. निश्चित दिशामा भाला (टर्बो ज्याबलिन) फ्याँक्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{१६ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ४. मेरो विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. विद्यालयको परिसर सरसफाइ कार्यक्रममा सहभागी हुन					
२. विद्यालयमा भएका खेल सामग्री, पुस्तकालय तथा पुस्तक कुनामा भएका सामानको जतनसाथ प्रयोग गर्न					
३. विद्यालयमा निश्चित समयमा गरिने क्रियाकलाप बताउन । (जस्तै : अभिभावक दिवस, वार्षिक उत्सव आदि)					
४. वरपर घट्न सक्ने प्रकोपबाट सुरक्षित हुन					
५. फलेक, बेन्च वा तेर्सो काठमा हिँड्ने अभ्यास गर्न र हातले टेकी छेउबाट पल्टने कार्य गर्न					
६. घर तथा विद्यालय र समुदायमा हुने दुर्घटनाहरूका कारण र यिनीहरूबाट बच्ने उपाय अपनाउन					
७. विभिन्न स्थानमा हुन सक्ने दुर्घटनामा प्राथमिक उपचारको सेवा लिन					
८. व्यक्तिगत सुरक्षाका उपायहरू अपनाउन					
९. ताल मिलाएर पिटी तालिका नम्बर १ देखि ७ सम्मका कसरतहरू गर्न					
१०. ५० मिटरसम्मको दुरी दौडन					
११. विभिन्न किसिमका पात, कागज तथा कपडाका टुक्रा टासेर आकृति बनाउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{११ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ५. हाम्रो वरपरका सजीवहरू

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आधारभूत लक्षणका आधारमा विरुवा र जनावरबिच भिन्नता छुट्याउन					
२. विरुवाहरूको वर्गीकरण गर्न					
३. विभिन्न मौसममा पाइने विरुवाहरू चिन्न र तिनीहरूको सूची तयार गर्न					
४. विरुवा रोप्न, हेरचाह गर्न र आफूले रोपेका विरुवामा समय समयमा आउने परिवर्तन अवलोकन गरी अभिलेख राख्न					
५. खाद्यशृङ्खलाको साधारण उदाहरण दिन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{५ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ६. हाम्रो वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो वरपरको वातावरण प्रदूषणका कारण पहिचान गर्न र वातावरणीय स्वच्छताप्रति सजग रही प्रदूषण रोक्ने काममा सहयोग गर्न					
२. घर, विद्यालय, छरछिमेक र टोलको सरसफाइमा सहभागी हुन					
३. कुहिने र नकुहिने फोहोरहरूको वर्गीकरण गरी उचित विसर्जन गर्न					
४. आफ्नो समुदायमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र प्रयोग गर्न					
५. ठोस, तरल र ग्यासपदार्थका आधारभूत गुणहरूको अवलोकन र परीक्षण गर्न					
६. वरपरका वस्तु तथा घटनाहरूसम्बन्धी खोजमूलक प्रश्न गर्न, अनुमान गर्न, अवलोकन गर्न र तर्क प्रस्तुत गर्न					
७. विभिन्न वस्तुहरूको प्रयोग गरी भुन्ड्याउन मिल्ने खालका सजावटका सामग्रीहरू निर्माण गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{७ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ७. मेरो सिर्जना

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. माटामा रेखा, आकार, टेक्सचर, बुट्टा आदिसम्बन्धी विविध प्रयोगहरू गर्न र माटाका घन वा घनाकार ब्लकद्वारा ठोस मोडेलहरू (जस्तै : घर, बस, जनावर आदि) बनाउन					
२. माटाका चप्टो सतह (clay slabs) मा माटालाई बेरेर (coils) बनाइएका बुट्टाहरू तथा ससाना गोलाहरू (pellets) द्वारा आकर्षक नमुना तयार पार्न					
३. कागज र सिन्का प्रयोग गरी विभिन्न वस्तुको निर्माण गर्न					
४. चप्टो सतह (slab) मा विभिन्न प्रकारका आकृति वा फलफूलका बुट्टा बनाउन र वस्तुमा रङको प्रयोग गर्न					
५. छपाइका विविध पद्धतिहरूद्वारा विषयवस्तुमा आधारित (theme based) वा आकृतिविहीन (non representational) प्रिन्टहरू निकाल्न					
६. राष्ट्रिय गान, कक्षागत गीत तथा बालगीतहरू लय मिलाई गाउन, तालमा ताली बजाउन र स्थानीय गीतमा नृत्य गर्न					
७. स्थानीय बाजाहरू बजाउने अभ्यास गर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{७ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ८. हाम्रो संस्कृति

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. आफ्नो गाउँ टोलमा बोलिने भाषा, लगाइने पोसाक र चाडपर्वसँग परिचित हुन					
२. आफ्नो गाउँ टोलमा मनाइने चाडपर्वहरूमा सहभागी हुन					
३. परिवारमा मनाइने चाडपर्वमा गरिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापको सूची तयार गर्न					
४. आफ्नो समुदायका संस्कृतिको अवस्था भल्कने रेखाङ्कन गरी रङ भर्न					
५. राष्ट्रिय चिह्नहरूको महत्त्व बताउन					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{५ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र ९. सञ्चार प्रविधि र बजार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. सार्वजनिक स्थलहरूका सूचना, सङ्केत, पम्प्लेट, पोस्टर, ट्राफिक सङ्केत आदि पढ्न र पालन गर्न					
२. सिकाइ एवम् सञ्चारका लागि कम्प्युटर र मोबाइल फोनको सदुपयोग गर्न					
३. आफ्ना पालिकामा उत्पादित तथा निर्मित वस्तुहरूको उपयोग गर्न					
४. मितव्ययी रूपमा खर्च गर्न र पैसा वचत गर्ने बानी बसाल्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
$\text{उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{४ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

कक्षा : ३

विषय : हाम्रो सेरोफेरो

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

विषयक्षेत्र १०. हाम्रो वरपरको संसार

सिकाइ उपलब्धि	नियमित सिकाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन		कैफियत
	मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन	
१. विभिन्न प्रकारका मौसमको विशेषता पहिचान गर्न					
२. विभिन्न प्रकारका मौसमले मानवीय जीवनमा पार्ने असर व्याख्या गर्न तथा प्रतिकूल मौसमप्रति सचेत रहन					
३. माटामा हावा, जैविक पदार्थहरू र पानी हुन्छन् भन्ने तथ्य प्रदर्शन गर्न					
४. आफ्नो वडाको प्राकृतिक स्वरूप अवलोकन गरी बताउन					
५. आफ्नो वडाको सामाजिक रहनसहन अवलोकन गरी बताउन					
६. नक्सामा आफ्नो वडाको नक्सा महत्त्वपूर्ण स्थलहरू देखाउन					
७. पृथ्वीमा दिन र रात हुनाको कारण बताउन					
८. पृथ्वीको आकार वर्णन गर्न र भित्री तहहरूको नाम बताउन					
९. दैनिक जीवनमा गतिशील पानी र हावा शक्तिको प्रयोग व्याख्या गर्न र प्रदर्शन गर्न					
१०. पानी संरक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्न					
११. ओरिगामी विधिबाट कागजका जनावर तथा विभिन्न वस्तुका नमुना तयार गर्न					
१२. स्वतन्त्र चित्र बनाइ रङ भर्न					
सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड					
उपलब्धि प्रतिशत = $\frac{\text{सिकाइ उपलब्धिको अङ्कको जोड}}{१२ \times ४} \times १००\%$					

शिक्षकको हस्ताक्षर

मिति

अभिभावकको दस्तखत

मिति

द्रष्टव्य : कार्यपुस्तक/पाठ्यपुस्तकको विषयगत क्षेत्रको अन्तिम क्रियाकलापका रूपमा राखिएको मूल्याङ्कन क्रियाकलापबाट समेत उक्त मूल्याङ्कन फाराम भर्न सकिने छ ।

अनुसूची ४ : विद्यार्थीको समग्र प्रगति प्रतिवेदनको ढाँचा

विद्यार्थीको प्रगति प्रतिवेदन

विद्यार्थीको नाम : कक्षा : रोल नं. :
 विद्यालयको नाम : सङ्केत नं.: वर्ष :
 उपस्थिति : विद्यालय सञ्चालन भएको दिन : उपस्थित भएको दिन र प्रतिशत :.....,

क्र.सं.	विषयक्षेत्र	पाठ्यघण्टा	सिकाइ उपलब्धि सङ्ख्या	समग्र उपलब्धि स्तर	कैफियत
१	नेपाली	५			
२	गणित	४			
३	अङ्ग्रेजी	४			
४	हाम्रो सेरोफेरो	८			
५	मातृभाषा/ स्थानीय विषय/ संस्कृत भाषा	५			

.....
 कक्षा शिक्षक

.....
 प्रधानाध्यापक

मिति :